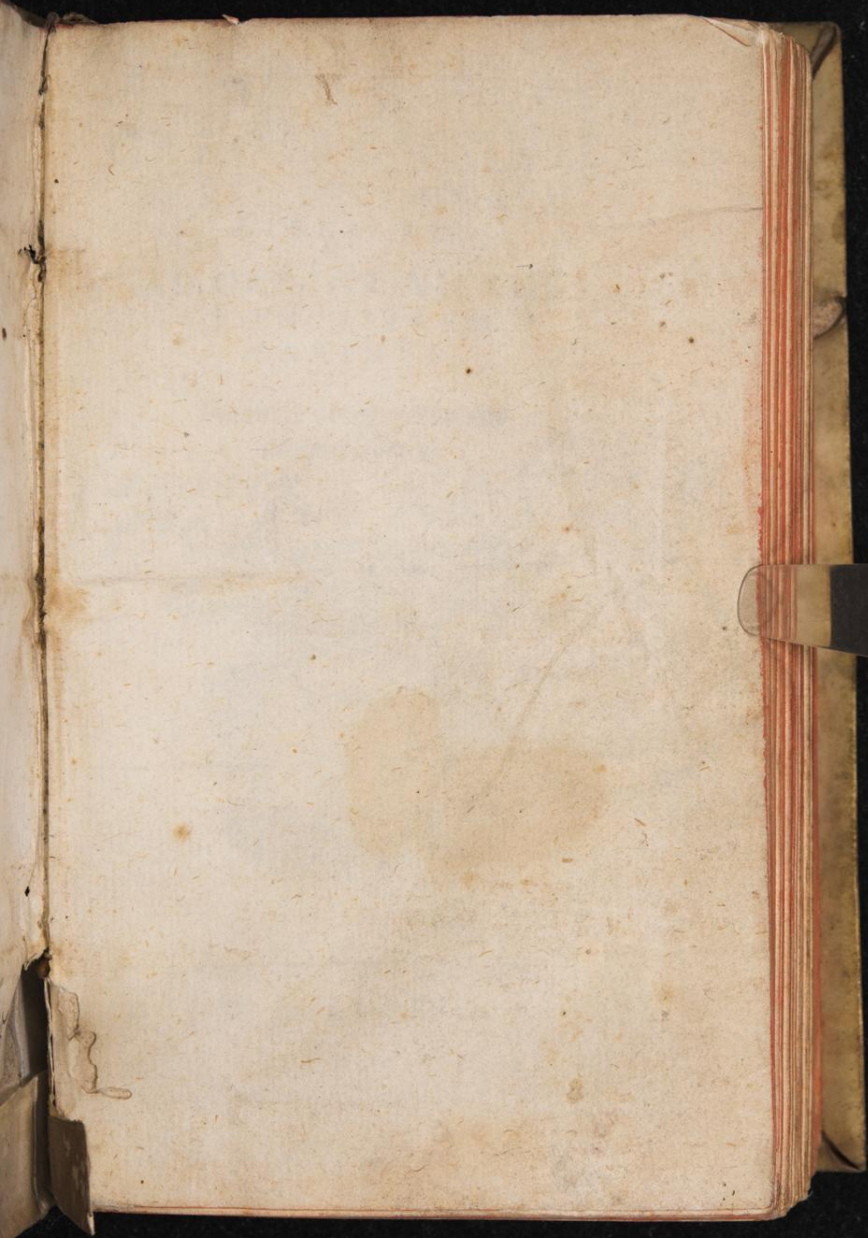

Antiq. 185.

2te lib. 1°
D. & M. Joannis Almyxii C. S. & P. L. a

CAROLI SIGONII
DE REP. HEBRAEORVM
LIBRI VII.

AD GREGORIVM XIII.
PONTIFICEM
MAXIMVM.

*Index rerum & verborum
locupletissimus.*

*Caronia Du Stolana
Car. Reg. Ord. S. Crucif.*

COLONIAE,
Apud Maternum Cholinum.
M. D. LXXXIII.

Handwritten text at the top of the page, possibly bleed-through from the reverse side.

GAZOLLE & CO. LTD.

DEPARTMENT OF AGRICULTURE

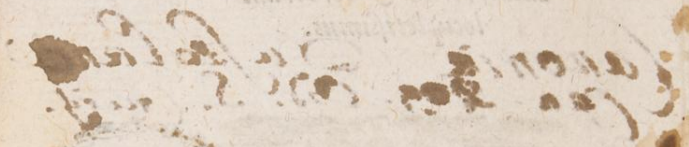
20th Ant. 185

DEPARTMENT OF AGRICULTURE

DEPARTMENT OF AGRICULTURE

DEPARTMENT OF AGRICULTURE

1016

COLONIAL

M. D. XXXI

10 652 8041

BEATISSIMO PATRI
G R E G O
RIO XIII. PONTIFICI
M A X I M O,

Carolus Sigonius.

*Vm magna omnibus
ijs debetur laus ho-
minib. BEATISS.
PATER, qui curas,
& cogitationes suas
ad hominum salutē
& commoda contule-
runt, tum potissimum ingentem illi sibi a-
pud omnes honorem, & gratiam pepererunt,
qui constituendis ciuitatibus, ferendis
legibus, atq. obstringendis religione, at
que officio populis studuerunt. Itaque ani-
maduertere licet, praecleara, ac magna in o-
mni memoria saeculorum ingenia vehemē-
ter in hoc studio elaborasse, atq. huius praec-
ipuae laudis cupiditate flagrasse. Siquidē
qui sapientia, atque eruditione ceteris praec-
stiterūt, sermē aut nouas ciuitates institue-
runt, aut sese administrandis veteribus*

EPISTOLA

tradiderunt, aut certè illarum optimè gerendarum sibi praecepta relinquenda putarunt. Ex quo tantū honoris, ac dignitatis adepti sunt, ut in hunc usque diē praeclaris mortalium vocibus illorū memoria celebretur. Quod cū ita sit, nemo tamen omnium cōtra dubitat, quin multo illorū industria humano generi utilior, atq; ad cōmendationē posteritatis illustrior futura fuerit, si, quod ipsi humano ingenio, ac studio adumbrare conati fuerunt, id ipsum ab initio singulari, ac praecipua summi Dei cura, ac sapientia expressum fuisse intellexissent, atq; ita ad eius vnius Iuris, quod ille statuisset, rationē & ipsi sua siue in formanda, siue in administranda ciuitate cōsilia conuertissent. Neque enim aut Solon, aut Lycurgus, aut Charondas, aut Plato, aut aliquis eorū alius, qui populos institutis, & legibus instruxerunt, Remp. Hebraeorū, quod ex eorū liqueat monumentis, cognitam habuerunt, quae tamen omnium non solum antīquissima, sed etiā praestantissima fuit, quippe quā ardens praesentis ipsius Dei consiliū, verbumq; descripsit, et perspecta diligēter, ac tradita mirifica ad vitam constituendā ornamenta, atq; ad sacras literas intelligē-

DEDICATORIA.

das allatura praesidia fuit. Hoc ego iam tū
 intelligere coepi, cum quarto abhinc anno
 iussu Sanctitatis Vestrae ad Ecclesiasticam
 historiam perlustrandā, atq; ubi res postu-
 lare videretur, supplendam me contuli.
 Quod ipsum cum acriter obsequēdi magis
 studio, quam perficiendi spe adhuc curave-
 rim, sumpsi initium edendi ab eo, quod pra-
 clarum huius mihi operis fundamentum
 est visum quippe Hebraicam, quam ceteri
 neglexerunt, Remp. mihi pro virili pluri-
 bus describendam suscepi, quae ut insignis
 fuit forma Ecclesiae Christianae, atque ex-
 pressa ad vivum imago beatae vitae in cale-
 sticivitate degendae, sic principium esse de-
 bet totius historiae, quam intendimus, Ec-
 clesiasticae contexendae. Quod meum consi-
 lium cum ego ad Illustriss. Card. Palaotū,
 Episcopum nostrum, atq; alios summos vi-
 ros, ac summo iudicio, pietateq; praeditos de-
 tulissem, maximum cepi fructum laboris
 mei, cum ipsum gravissimo eorum sensu te-
 stimonio comprobari. Quare extremae ad
 alacriore animo persecutus faciendū mihi
 duxi, ut opus augustissimo S. V. nomini co-
 secrarem, ut quae non solū huius, quam de-
 scribo, reipub. principatum in terris tenet,

EPISTOLA DEDICAT.

sed in summis etiam suis laudibus hanc maximam habet, quod veteri instauranda Ecclesia mirifice studet. Nam, ut omniam singularem in recuperanda antiqua eius ditione industriam, hac varia doctrinarum Collegia ad subleuandas inopum, eiectionumq. nationum arumnas instituit, ac vetigalibus magnis instruxit, hac menses, diesq. temere praecurrentes oportunè retraxit, ac labantē festorum dierū rationem solerti adhibita correctione constituit, hac ius potestificium superiorum hominū incuria aliqua ex parte corruptum recognouit, emendauit, & illustrauit, ac sacra deniq. Biblia ad pristinam redigere integritatem decreuit. Quamobrē S. V. imis, ut debeo, precibus oro, ut meū quoq. non alienum ab hac ratione laborem hilarari, quem admodū spero, frōte recipiat, qui vestra omnium grauissima auctoritate confectus ad studia eorum, qui diuinis aluntur literis, excitanda ab homine iam pridē nomini, familiaq. vestra ditissimo diuulgatur. cuius consilia, actaq. omnia, utinam Deus ad Ecclesiam suam incrementum fortunet, ac vitam ad eā rem longissimam largiatur. Bononiae Anno Sal. M. D. LXXXII. X. Kal. Septembr.

INDEX CAPITVM.
CAPITA LIBRI PRIMI,
qui inscribitur de forma Reip.

Cap. I.	De populo Hebraeorum.	4
II.	De populo Israëliitarum.	10
III.	De populo Iudaorum, Effraimitarum, & Samaritarum.	17
IIII.	De lege populo Israëliitarum, à Deo da- ta.	22
V.	De forma Reip. Israëliitarum.	33
VI.	De cine Israëliita, & Profelyto.	39
VII.	De vrbe resp. sede Silo, et Hierusalè.	42

CAPITA LIBRI SECVNDI,
qui de locis sacris inscribitur.

Cap. I.	De Religione	52
II.	De locis sacris.	53
III.	De Tabernaculo, Sancto Sanctorum, ar- ca fœderis, altaribus & ornamentis e- orum.	54
IIII.	De Excelsis:	69
V.	De templo Hierosolymitano.	72
VI.	De templo Samaria.	86
VII.	De templo Egypti.	88
VIII.	De Synagogis.	89.

CAPITA LIBRI TERTII,
qui de diebus sacris inscribitur.

Cap. I.	De annis Hebraicis.	93
II.	De mensibus.	96
III.	De septimanis.	97

INDEX CAPITVM.

III.	De diebus profestis.	99
V.	De Neomenijs.	ibidem
VI.	De diebus singulis.	100
VII.	De diebus festis.	101
VIII.	De sabbatho.	102
IX.	De Pascha & Azymis.	104
X.	De Pentecoste. siue Hebdomadis.	111
XI.	De festo Tubarum.	114
XII.	De festo Expiationum.	112
XIII.	De festo Tabernaculorum.	116
XIII.	De septimo anno.	123
XV.	De quinquagesimo anno.	124
XVI.	De Encanijs.	126
XVII.	De ceteris diebus festis.	128
XIX.	Vetus Kalendarium Hebraeorum.	132.

CAPITA LIBRI QVARTI.

qui de ritibus sacris inscribitur.

Cap. I.	De generibus sacrorum rituum.	149
II.	De generibus sacrificiorum.	151
III.	De Holocaustis.	153
III.	De Libaminiis.	156
V.	De Pacificis.	158
VI.	De sacrificio pro peccatis.	163
VII.	De sacrificio pro delictis.	165
VIII.	Verum de omnibus supradictis.	179
IX.	De confessionibus.	177
X.	De sacrificio consecrationis.	179
XI.	De sacrificio mundationis.	183
XII.	De sacrificio expiationis.	183

De

5

INDEX CAPITVM.

XIII. De oblatione incensi.	186
XIV. De donis sacris.	189
XV. De primitijs, & decimis.	190
XVI. De pecunia sacra & gazophylacio.	196
XVII. De oblationib. votuis, et voluntarijs.	202
XVIII. De ieiunio, & ceteris afflictionibus corporis.	209.

CAPITA LIBRI QVINTI,

qui de personis sacris inscribitur.

Cap. I. De generibus sacrarum personarū.	210
II. De Pontificibus.	211
III. De sacerdotibus.	246
III. De Leuitis.	260
V. De Cantoribus.	262
VI. De Janitoribus.	272
VII. De Nathinais.	275
VIII. De Nazareis.	276
IX. De Prophetis.	279
X. De scribis, id est, legis doctoribus.	293
XI. De septem haresibus Iudaorum.	304.

CAPITA LIBRI SEXTI, QVI

de Consilijs, & iudicijs inscribitur.

Cap. I. De Cunitate.	319
II. De Consilijs.	321
III. De Concione.	322
III. De Senatu.	332
V. De iudicijs.	336
VI. De iudicijs Cunitatum.	337

A s

De Com-

INDEX CAPITVM.

VII. De Concilio Hierosolymitano. 346

VIII. De pœnis. 369

CAPITA LIBRI SEPTIMI,

qui de magistratibus inscribitur.

Cap I. De generibus magistratuum. 377

II. De Iudicibus Israël. 380

III. De Regibus. 384

III. De Principibus Iudaorum. 395

V. De Principibus Tribuum. 403

VI. De Principibus Familiarum. 406

VII. De Principibus Ciuitatum. 412

VIII. De Scribis, seu Notarijs. 421

IX. De re Bellica. 424

X. De principe militie. 427

XI. De Tribunis & Centurionibus. 428

XII. De Quinquagenarijs, & Decanis. 430

XIII. De magistratibus templi. 432

XIII. De bellis Iudaicis. 435

XV. De extremo statu Iudeorum. 438.

CARO-

CAROLI SIGONII

DE REPVB=
LICA, HEBRAEORVM
LIBER PRIMVS.

Qui de forma Reip. inscribitur.

Propositum est mihi hoc lo-
co, veterem Hebræorum Rē-
pub. à Deo antiquitus institu-
tam, atque intimis penetrali-
bus sacrarum literarum inclu-
sam inuestigare, atque inuentam quoquo
modo in lucem, posterorum memorię, pro-
dere. Res est enim, vt omnes fatentur, cum
per se ad cognoscendum præclara, tum ad sa-
eros libros intelligendos vsque adeo oppor-
tuna, vt iure mirari quisque possit, veterum
adhuc neminē in hoc genere lucubrationis
elaborasse, quos cōstat magno, atq; excellen-
ti ingenio doctrinaq; fuisse, atque incredi-
bili quodam diuinarum rerum exponenda-
rum studio exarsisse. Vtinam autem hoc &
ipse aliquanto ante vidissem. neque enim a-
liundē prima probandæ operæ, atque indu-
striæ meæ rudimenta sumpsissem. Quod
quidem & temporum ordinem incuntī, &
propriæ salutis rationem habenti fuit mag-
noperè

noperè faciendum. Verum voluntati Dei
 obtemperare oportuit, qui occulto, credo,
 consilio grauiores fortasse annos meos tra-
 ctationi omnium sanctissimæ referuauit,
 quodque adolescens studio ad scribendum
 incitato non cogitauit, quem ille sibi popu-
 lum delegisset, quamque eius rempub. lege
 data instituisset, iam grandem natu, viribus
 indies magis ad lucubrandum elanguescen-
 tibus, ostendere voluit. Est enim mihi, vt
 dixi, consilium, his libris Hebraicorum sa-
 crorum, sacerdotumque, descriptionem, Con-
 siliorum, Iudiciorum & Magistratum rati-
 onem, totamque pacis, bellique disciplinam
 ex sacris litterarum monumentis erutam a-
 perire. Feci hoc idem olim iuuenis in Athe-
 nienfibus, & Romanis, vt eorum leges, insti-
 tuta, ciuitatem, & remp. varijs eorum volu-
 minibus abdita palam facerem. verum, vt
 nunc sentio, conatu aliquanto ad scriptio-
 nis commendationem insigniore, quod il-
 lorum commentarij, vt maiorem verborum
 ad scribendum facultatem suppeditarunt,
 sic firmiora ad conijciendam ex tanto tem-
 porum interuallo antiquitatem adiumenta
 subministrarunt. Adde, quod res hæ mino-
 ra quoque orationis ornamenta ferunt. ne-
 que enim elegantia verborum, vt illæ, sed
 sanctitate mysteriorum hominibus com-
 mendatæ

mendatæ sunt. Quin etiam in ipsis veteris
Latini interpretis, vt oportet, vestigijs insi-
stenti ea sæpè adhibenda dicendi genera sũt,
quæ elegantes, & eruditæ fortasse multo-
rum aures aspernari meritò possint. Verum
in re magna, ac maximè necessaria quem-
cumque conatum opinor esse laudandum,
& si facultas fortasse desit perficiendi, non
improbendam tamen esse voluntatem ex-
periendi. Quam ob rem accedamus ad rem,
DEO ipso in nostrum auxilium inuocato,
qui per prophetam dixit: *Beati, qui seruan-
tur testimonia mea, & in toto corde exquirunt
me.* neq; enim aliud est testimonium D E I,
quã Christus ipse, filius eius, qui totius He-
braicæ historiæ finis est, ad quem omnia le-
gis madata, omnia prophetarum vaticinia,
omnia Hebræorum acta per arcana quæ-
dã mysteria referuntur. Hic est enim Moy-
ses, qui verum hominib. Deum, veramq; il-
lius legem ostendit, hic est Iosue, qui deui-
ctis aduersarijs cælestem eis Chananæam di-
stribuit, hic est David, qui cælesté Hierusa-
lẽà Deo sibi ab initio destinata edificauit.
hic est Salomon, qui cæleste templũ, templũ
inquam non manufactũ, eisdem credentib.
preparauit. hic est demũ rex ille, qui Iudæos
& profelytos eius æquè in cælo compotes
reip. fecit, cuius adũbrata imago à deo Moy
si in

In terris tradita fuit. Vt enim in hac terrestri repub. Dauid Rex cum xij. principibus tribuum Israelitarum populum iudicauit, sic in illa cælesti Iesus rex cum xij. Apostolis populum fidelium iudicabit. Quoniam autem sic sermonem hūc disposuimus, vt duas eius partes, Religionem, Ciuitatemq; fecerimus placet. antequam ad eas explanandas veniamus, rei illustrandæ causa, vetustam Hebræorum originem demonstrare, ac legis traditæ, reipublicæ institutæ, & vrbis illi imperio destinatæ in vniuersum historiam enarrare, lectore harum antiquitatum admonito, vtilem admodum, frugiferamq; operam suscepturum, si prius, quâ se ad hæc cognoscenda contulerit, aliquam ex Sacris Historijs actionum Hebræarum haustam animo notionem habuerit, cui officio nos quoque pro virili nostra seruiuimus in eo commentario, in quo sacram B. Sulpicij Seueri historiam explicuimus.

De populo Hebræorum. CAP. I.

QVONIAM verò hic populus primū Hebræorum, deinde Israelitarum, tum Iudeorum nomē tulit, ac varias sibi subinde sedes, & formas asciuit, sanè res poscit, vt ante omnia, quis, ac qualis extiterit, & vnde has ille mutationes acceperit, videamus.

Pri-

Primùm igitur omnium satis constat. quatuor à principio hominum quasi stirpes aut propagines extitisse, quas scriptura sacra γενεαις, id est, generationes appellat: vnam verò à primo homine Adam vsque ad Noe, alteram à Noe ad Abraham, tertiam ab Abraham ad Dauidem regem, quartam à Dauide ad eum, de quo diximus, Christũ, pertinuisse, ac secunda quidem ætate Hebræos, tertia Israelitas, quarta verò Iudæos emerfisse. Hebræi verò gens fuit omnium, de quibus litteris sit proditum, antiquissima, cum Assyriam, quæ regio in primis scriptis gentilium celebratur, secunda ætate tenuerit. Cum autem in prioribus stirpibus alij natura duce Deum vnum, ac verum, alij verò simulachra falsorum Deorum coluerint, Hebræi progenies eorum fuere, qui vtrò Deum cognouerunt, ac cognitum adorarunt. Itaque succedente tempore eosdem sic Deus dilexit, vt non solum eis se præcipuè patefecerit, sed ad extremum ex eis quoq; filium suum Iesum Christum nasci ad salutem generis humani voluerit. Quæ omnia pluribus sacrorum librorum voluminibus explicata nos hic breuiter complectemur.

A D A M igitur, qui vt primus homo à Deo creatus, primus Deum creatorem suũ
perspe-

perspexit, sic primus mandato Dei violato
 se cum tota hominum posteritate pessundo-
 dit, tres præcipuè filios habuit, Caim, Abel,
 & Seth. ex quibus Caim fratri Abeli vitam
 ademit, ac prorsus à Deo defecit, & proge-
 niem ex se impiam propagauit, quæ Deos
 plures, & falles asciuit, & propterea scri-
 ptura illius rationem non habuit, vt quæ ad v-
 nam Christi Saluatoris progeniem ex pio-
 rum genere prodituram incumberet. Seth
 verò in paterna Dei cognitione ferme cum
 sua progenie perstitit, & ob id scriptura eã
 vsq; ad extremum recensuit, tanquam eam,
 cui se Deus indicaturus, & vnde salutem
 perditis hominibus esset missurus. Fuit ve-
 rò eius posteritas talis. Seth, Enos, Cainas,
 Malaleel, Jared, Enoch, Mathusala, La-
 mech, & Noe. Huius verò ætate cum pij ho-
 mines, nempe ex progenie Seth, cū filiabus
 impiorum, nimirum eorum, qui à Caim o-
 riginem ducebant, connubia contraxissent,
 ac malitiã in terras inuectam cumulauis-
 sent, Deus nefario facto illorum accésus ge-
 nus humanum vlcisci cõstituit, ac diluuiò a-
 quarum super vniuersas terras immisso, om-
 nes vtriusq; sexus homines perdidit, vno
 Noe, viro iusto cū familia eius excepto, qui
 in arca iussu Dei à se cõstructa seruatus est.

Reliquis

Reliquit autem Noe tres filios, Sem, Cham, & Iaphet. Vt autem progenies Sem in patrio Dei cultu, quanquam nõ vniuersa, perseueravit, sic soboles Cham, & Iaphet prorsus ab eo defecit. Quare scriptura posteritatis Sem tantummodo meminit, quæ secunda ætate floruit: nempe Sem, Arphaxad, Sale, Heber, Phaleg, Reu, Sarug, qui desciscens à Deo primus dicitur Deorum simulachra fecisse, Nachor, & Thare, qui pariter in patris, auique suscepta impietate mansere. Hæc verò progenies prima Hebræorum nomen gessit, siquidem post diluuium, cum arca in montibus Armeniæ constitisset, Noe, ac filij eius Sem, Cham & Iaphet in Orientè habitauerunt. ea verò regio fuit ratione illorum cis Tigrim amnem, magna ex parte post Assyria nominata. Sem autem genuit Arphaxad, qui Tigrim transiuit, & in Caldæa confedit, vt S. Hieronymus etiam confirmauit. Itaque sunt, qui putent, eos, qui cum Arphaxad traiecere, nempe filios & nepotes eius, primum Hebræos dictos esse, quod ultra flumen venissent. nam apud Hebræos Heber significare ultra, vnde illud est Genesis x. *Sem pater fuit omnium filiorum Heber*, id est, omnium, qui ultra flumen venerunt. Inde posteriq; Cham, & Iaphet alias adire terras statuerunt,

B

cum-

8 CAR. SIG. DE REP. HEB.

cumque in Chaldæam tempore Heber, qui fuit filius Sale, nepos Arphaxad, concessissent, & campos Senaar tenuissent, antequam inde cederent, auctore Nebrod, Châ nepote, gloriæ causa statuerunt. urbem cum turri condere, quæ altitudine sua cælum attingeret. Erat adhuc, ut inquit scriptura, terra unius labij, id est, vna tantum lingua omnes utebantur, quam ab Adami ore hauserant. Deus autem scdam eorum audaciam auersatus, linguarum diversitatem immisit, ut alter alterius intelligere mandata non posset, itaque cum ex gloria, quam affectabant, confusionem nasci fuissent, quæ Babel dicitur, & turrs, & vrbs, & regio inde Babel, Babylonis, & Babylonix nomen inuenit. Heber autem, quod expers consilij ædificandæ turris fuerat, veterem sermonem retinuit, quo Hebræi ex posteritate Sem vsi fuerant. Quare S. Augu. in libris de Ciuitate Dei, Hebræos prorsus ab ipso Heber dictos fuisse asseruit. Abraham certè, qui sextus ab Heber fuit, capite XIII. Hebræus vocatur. Inde diuisis inter se terris Heber in Caldæa, & Oriente remansit. Iaphetis verò posteritas Occidentem occupauit, Cham autem, quæ intermedia sita sunt. Atque hæc quidem Hebræorum nõ minus vera, quàm vetus origo, & prima gentis incunabula celebran-

lebrantur primis decem capitibus Genesis explicata. Cum porrò Thare filius Nachor, abnepos Phaleg adhuc in Chaldæa vitā traderet, & in Vr vrbe agens eos Deos coleret, quorum simulachra Sarug auus suus instituisset, venit inde cum filio Abraham, & Loth nepote in Mesopotamiam, regionem inter Tigrim, & Eufratem fluulos sitam, & sedes in vrbe Charris posuit.

Ab hoc porrò tempore Hebræorum cū prisca, tum sancta historia incipit, quæ Abraham præcipuum, & gentium, & rerum gerendarum auctorem est consecuta. Thare enim vita functo Abraham à Deo monitus, & promissis ingentibus excitus cum Loth, fratris filio, inde Eufratem, Iordanemque traiecit, & in terram Chanaan venit, quæ postea Iudææ nomen accepit, & oppidum Sichem tenuit in ea parte, quæ postea Samaria nominata est. Promissa verò Dei Abrahæ facta, ac sæpius repetita hæc fuerunt. *Vade in terram quam tibi monstrauero (monstrauit autem Chanaanam) ibi faciam, te in gentem magnam, & benedicam te, & magnificabo nomen tuum, & eris benedictus, & benedicam benedicentibus te, & maledicam maledicentibus te, atque in te benedicentur omnes cognationes terræ.* Tria verò promissa fuerunt, terra Chanaanæ, quam

posterius eius cum imperio, & gloria possiderent, gens Israelitarum secundum carnem, & omnes gentes secundum fidem, quod ad Iesum Christum ab illo multis post sæculis oriturum omnes constantissimè referunt, qui dicitur filius Abraham. Post autem quærenti Abraham, quòd filiorum compos factus non fuisset, & seruum suum hæredem habiturus esset (nam vxor eius Sara sterilis erat) dixit Deus: *Suspice cælum, & numera stellas si potes. sic erit semen tuum:* & alio loco iterans idem promissum ait, se multiplicaturum semen eius, sicut arenas maris. Suscepit inde ex Agar ancilla filium Ismael, ex Sara verò coniuge Isaac, ex quibus duo populi prodierunt Ismaelitæ, qui à Deo defecerunt, & Hebræi, qui in auita religione manserunt. Isaac inde duos filios genuit Esau, qui & Edom, & Iacob, qui à Deo Israel appellatus est. Ab Edom idumæi populi, à Deo auersi manarunt, ab Israele Israelitæ, qui veterem Dei notitiam conseruauerunt, de quibus nobis præcipuè differendum est.

De populo Israelitarum, & xii. tribubus eorum.

CAP. II.

Ceterum ipsum Israelem Deus imprimis dilexit, ei quæ promissa auo Abraham facta redintegrauit. Ille verò genuit filios duos,

duodecim, nempè ex Lia vxore sex, Ruben, Simeon, Leui, Iuda, Issachar, & Zabulon, inde ex ancilla Bala duos, Dan & Nephtholim, tum ex altera ancilla Zelpha totidem Gad, & Aser, postremò ex secunda coniuge Rachele Ioseph, & Benjamin. Fratres inde decem Iosephum, quod patri carus imprimis esset, & sapientiæ laude præstaret, inuidia deprauati ipso insciente patre mercatoribus Aegyptijs vendiderunt, illi verò eum Putiphari curator regio tradiderunt. Ioseph autem propter egregiam somniorum interpretationem Regi cognitus primum, deinde summis honoribus cultus ab eodem annonæ curandæ cum summa auctoritate præfectus est, quo tempore per septem annos terra ipsa præmonente, extrema inopia rei frumentariæ laborauit. Qua compulsus Iacob, filios decem in Aegyptum ad frumentum coemendum misit, quod ibi Iosephi prudentia in multos annos congestum ad leuandas Aegyptiorum angustias diceretur. Eos verò Ioseph agnitos, neque ab eis agnitus varie primum illufit, deinde, vbi se patefecit, metu trepidâtes fraternam in gratiam, amoremque recepit, atque, vt ad se patrem cum familia vniuersa deducerent, imperauit, nam penuriam per multos adhuc annos terras esse conflictaturam. Hac igitur

occafioe Iacob terram Chanaanam, in qua vixerat peregrinus, reliquit, & cum feptuaginta capitibus ex familia in Aegyptum fe contulit, vbi magno honore à Iofepho filio exceptus aliquot annos egit, ac demum moriés, duos Iofepi filios, Manaffem, & Effraim adoptauit, ac duodecim filijs fuis adiunxit, & folemni benedictione affecit. Illo inde ex humanis rebus exempto Iofeph principatum familiæ gefsit, ac poft aliquot annos, & ipfe naturæ conceffit, relictis in Aegyptio vndecim fratribus, & duobus filijs, qui fubinde, vt Deus promiferat, ingētem, ac numerosam nepotum sobolem procrearunt, quæ à Iacob, qui Ifrael dicebatur, Ifraelitarum nomen accepit. Hic autem populus, vbi fucceuit, diuifus eft in partes tredecim, quas tribus vocarunt, prout xiiij. principes generis fuerunt, Ruben, Simeon, Leui, Iudas, Ifsachar, Zabulon, Dan, Nephtalim, Gad, Afer, Benjamin, Manaffes, & Effraim, qui ijdem tribubus nomen impofuerunt. Cum autem Iofepho morte extincto, Ifraelitæ in Aegyptio à Rege nouo indigna feruitute, atque intolerabili premerentur, Deus illorum misericordia motus, vt promiffa fuperiora præftaret, Moyfi, Leui pronepoti, oues in folitudine Arabiæ pafcenti ex ardenti rubo fe obtulit, præcipiens, vt
 eos

eos ex Aegypto educeret, & in terram Chananzam, quam illis antiquitus sedem propriam, ac perpetuam destinasset, adduceret, nam se illi affuturum, atque assiduè auxilium allaturum. Ita Moyses diuinis præceptis obediens, fratre Aaron adiuuante, regem Aegypti omni ope exitum inhibentem, varijs plagis affectum elusit, ac sexcenta hominum millia ex Aegypto eduxit. Inde rubro mari ope Dei trajecto, cum persequentium Aegyptiorum manus euassisset, per solitudinem Arabiæ longo instituto itinere transijt, atque ibi, ita volente Deo, populum, licet reluctantem, atque inuitum annos quadraginta retinuit. Ibi primo anno Deus Moyli iterum se ostendit, atque homini ad se in montem Horeb solitudinis Sinai aduocato, legem incisam duabus lapideis tabulis dedit, eamque in posterum ab Israelitis seruandam esse præscripsit, ea verò vniuersam reipublicæ rationem, qua vti eos vellet, continuit. Moyses autem omnia populo à Deo mandata denuntiauit, isque se dicto audientem fore, spondit. Inde anno XL. in campis Moab prope Iordanem amnem eam latius repetiuit, atque in volumen rededit, quod Deuteronomium dixit, ac paulò post moriens. ducatum Israelitarum Iosue Naue filio ex tribu Efraim tradidit.

Is demum, Iordane traiecto, terram Chanaanam obtinuit, ac reges eius xxxi. deuicit, atque armis regionem ferme totam ab Amorrhæis, Chanaanæis, Gergesæis, Hettæis, Heuæis, Iebusæis, & Pherezæis habitatam subegit. Quo facto Dei iussu illam duodecim tribubus partim arbitrio, partim sorte diuisit. Regio trans Iordanem, quam Moyses armis pepererat, atque Rubenitis, Gaditis, & dimidiæ parti Manassensium distribuerat, eisdem est confirmata. Inde Iudæ, Efraim, & alteri parti Manassis regionis pars inter Iordanem, & mare est assignata. Reliquam inde æquis portionibus diuisam septem, quæ reliquæ erant, tribus in sortem coniecerunt, Simeon, Benjamin, Dan, Issachar, Zabulon, Nephtalim, & Aser, ita ut Iuda vicina Arabiæ loca, Nephtalim, & Aser à contraria parte Syriæ finitima obtinuerint, ac longitudo prouinciæ à Dan vrbe ad Bersabee peruaferit, quarum illa Syriam, hæc Arabiam attingit. Tribus autem Leui, quæ tertiadecima erat, iussu Dei ab hac sortitione summota est, neque enim eis pars vlla terræ est data, sed sacerdotia, primitiæ, decimæ, oblationes, & victimæ attributæ, prætereà sex refugij ciuitates, quarum vna erat in tribu Nephtalim, altera in Efraim, tertia in Iuda, reliquæ trans Iordanem in Ruben

ben, Gad, & Manasse, in quas cōfugere posse Deus reos cædis non voluntariæ sanxit, atque his alias inde in omnibus nouem dispersas tribubus adiecerunt, ita vt XLIII. ciuitates incoherent, vn̄ cum suburbanis earum locis, quibus iumenta sustinere propria possent. Hæc in libro Iosue. Quare Leuitæ tribum propriam non confecerunt, sed ei tribui ascripti sunt, in cuius finibus habitauerunt. Vnde Numerorum primo scriptū est: *Tribum Leui noli numerare, nec pones summā eorum cum filijs Israël & xvij. Iudicum: Fuit puer ex Bethleem Iuda, ex cognatione populi Iuda, & Leuites, & habitauit ibi, egressusq; de ciuitate Bethleem peregrinari voluit, ubicunq; sibi commodum reperisset, cum venisset in montem Effraim, & declinasset parumper, in domum Micha, interrogatus est ab eo, vnde venisset, qui respondit, Leuita sum de Bethleem Iuda, & vado, vt habitem, ubi potero.* Fuit porrò lege cautum, ne puella hæres nuberet nisi viro ex eadem tribu, & cognatione, vt Numerorum vltimo in Hebraica veritate: *Omnis filia, qua possederit hereditatem ex tribubus filiorum Israël, erit in uxorem vni ex cognatione tribus patris sui, vt possideant filij Israël vnusquisque hereditatem patrum suorū.* Quamobrem sacris placet Euangelij expostitoribus, quoniam Maria virgo hæres esset,

Ioseph viro ex eadem tribu, & cognatione nuplisse, ac propterea S. Matthæū & S. Lucam, cum Mariæ progenitores afferre deberent, Ioseph maiores, tamquam eosdem, exposuisse. Ab hac tamen lege Leuitæ excepti sunt, his enim cum cæteris omnibus ius connubij iam inde ab initio fuit. Vnde scriptum est xix. Iudicum: *Vir Leuitæ habitans in monte Efraim, accepit uxorem de Bethleem Iuda.* Et Ioiada pontifex ex tribu Leui in matrimonio habuit Iesabeth sororē Ochoziæ regis Iudæ, xxij. secundi Paralip. Quo factum, vt S. Elizabeth, quæ erat de filiabus Aaron, teste S. Luca, id est, ex genere Leuitico, cognata esse potuerit Mariæ virginis, quæ erat ex tribu Iuda, neque necesse sit dicere, Mariam ex tribu Leui fuisse, vt nōnulli censuere sic enim futurum erat, vt Christus non ex Iuda, & sanguine Dauidis, sed ex Leui carnis originem traheret, contra omnia sacrorum voluminum testimonia.

Hæ verò tribus omnes, postquam sedes firmas in Chananæa locarunt, republica, quæ Deus præscriperat, instituta, primum Iudicibus paruerunt, deinde regibus Sauli Beniamitæ, & Dauidi Iudæo, qui sedem Hierosolymis vrbe Iudæ posuit, ac Salomoni Dauidis filio, qui templum Hierosolymis condidit, quo tempore regnum Israelitarum

gloria inter mortales excelluit, prout Deus aliquando sponderat euenturum. Atque hæ tribus sunt, quarum nos sumus remp. descripturi.

De populo Iudaorum, Effraimitarum, & Samaritarum.

CAP. III.

Salomone inde ex humanis rebus exempto tribus duæ Iuda, & Benjamin Roboam Salomonis filium regem sequutæ. regnum Iudæorum constituerunt, aliæ decem, cum ad Hieroboam filium Nabath ex tribu Effraim se contulissent, alterum regnum Effraimitarum, siue Israel condiderunt vn de Hieremias vij. *Proieci omnes fratres vestros, vniuersum semen Effraim*, id est, decem tribus Israel. Et Osee sæpè nominat Effraim, & Iudam pro Iudæis, & Effraimitis. Quoniam verò magna inter Iudam, & Benjamin coniunctio intercessit, propterea ambæ pro vna tantum tribu à scriptura acceptæ, atque vno Iudæorum nomine nuncupatæ sunt, vt postea demonstrabitur, atque ita resp. ad Iudæos solos redacta est.

Hoc diuortio factò magnè inde inter Iudæos, & Effraimitas contentiones, ac dira odia exarserunt. Etenim Hieroboam decem tribus à cultu Dei ad simulachra veneranda

randa auertit, ne populus suus ad templum Hierosolymorum quotannis, ex lege conueniēs aliqua ratione à se defractione iniret. Quo scelere perpetrato Leuitæ vrbes, quas in decem tribubus incolebant, reliquerunt, seque in tribum Iudam, & Benjamin contulerunt, atque ita sacra sibi à Deo commendata, viciniores templo Hierosolymitano facti, diligentius coluerunt, quemadmodum xj. secundi Paralip. scriptum est. Contendere autem armis cum his sæpè Iudæi, ac Galilæam regionem eorum, ex qua incolas Teglatphulassar Assyriæ Rex, Phacee regnante, deiecerat, atque in Assyriam transportarat, ipsi regnante Achazo sibi vindicauerunt. xv. & xvj. quarti Regum. Neque ita multo post Effraimitæ cæteri, qui se tanta impietate obstrinxerant, Deo volente, bello subacti in Assyriam regnante Osee à Salmanassare Rege translati sunt.

Eorum verò vacuam regionem subinde homines de Babylone, Cutha, Aua, Emath, & Sepharuaim, eò traducti, expleuerunt, qui cum urbem in tribu Effraim, nomine Samariam, vnde etiam Regio ipsa Samaria dicebatur, obtinerent, Samaritæ vocati sūt. Hi verò cum patriam Deorum superstitionem tuentes, passim à leonibus vorarentur, edocti, id fieri, quòd verum Deum Iudæorum

rum non colerent, nec legem eius tenerent, accito ex Assyria permittu regis sacerdote legem quidem Dei susceperunt, sed simul cum vero Deo proprijs etiam Deis cultum adhibuerunt. Quare de eis ita scriptum est xvij. Regum: *Et cum Dominum colerent, dijs quoque suis seruibant iuxta consuetudinem gentium, de quibus translati fuerant Samariam, usque in presentem diem morem sequuntur antiquum, non timent Dominum, neque custodiunt ceremonias eius, atq; iudicia, & legem, & mandatum, quod praeceperat Dominus filijs Iacob, quem cognominant Israel, & percusserat cum eis pactum, & mandauerat eis dicens: Nolite timere Deos alienos, & non adoreris eos, neque colatis eos, & non immoletis eis, sed Dominum Deum vestrum, qui eduxit vos de terra Aegypti. Illi vero non audierunt, sed iuxta consuetudinem suam pristinam perpetrabant. Fuerunt igitur gentes istae timentes quidem Dominum, sed nihilominus & idolis suis seruientes. nam & filij eorum, et nepotes, sicut fecerunt patres iur, ita faciunt usq; in presentem diem.*

Interiecto inde aliquot annorum intervallo Iudaei quoque à Nabucodonosore Babyloniorum rege subacti, vrbe Hierosolymorum, temploque incenso in Babyloniam traducti Remp. amiserunt, verum post annos lxx. Israelitis, siue Effraimitis in Assyria

ria remanentibus in patriam redierunt, iuxta illud Osee primo: *Non addam ultra miseri domui Israël, sed oblivione obliuiscar eorum, & domus Iuda miserebor, & saluabo eos in Domino Deo suo.* ac mox Cyro rege Perfarū copiam faciente, templum & urbem instaurare cœperunt. Verùm, quod Iudæorum in Samaritas odium stimulauit, ne tum opus perficere possent, à Samaritis inhibiti sunt. Inde Dario rege Perfarum rerum potiente nõ solum Inuitis illis consummauerunt, sed eos etiam Galilæam sibi in exilio ademptam reddere coegerunt, & remp. recuperare cœperunt, vt Iosephus litteris prodidit. Inde multis interpositis annis, res ad Darium vltimum peruenit, quem Alexander Magnus deuicit, quo regnante Manasses frater Iaddi pontificis, cum ex lege alienigenã uxorem repudiare compelleretur, nempè Sabalat Samaritæ, præfecti Darij regis filiã ad socerum ipsum confugit, qui se illum pōtificem effecturum promisit. Alexander autem victor mirificis Iudæos honoribus extulit, ac religionem eorum magnificet. Sabalat autem defectione ad Alexandrum inita, permissu eius templum Hierosolymitano simile in monte Samaritæ celsissimo, nomine Garyzin, extruxit, atq; ei Manassem ipsum generum pōtificem declaratum præfecit.

fecit. Hinc Samaritæ sublati animis æquales iam se Iudæis factos, existimantes progeniem se esse Ioseph patris Effraim, id est, veros Effraimitas, prædicarunt, & se pariter cū eis Dei cultores dixerunt. atq; eos, qui criminum aliquorum apud Iudæos conuicti ad se confugerent, excipere benignè consueverunt. Inde res Iudæorum aliquot post annos ab Antiocho Epiphane Syriæ rege afflictæ, lex, & sacra eorum euersa sunt. Quare animaduersa Samaritæ perterriti se non Deum, sed Deos colere asseruerunt, nec se Israelitas, sed Sidonios esse dixerunt, ac templum ipsum Ioui Cretenfi se dedicaturos esse professi sunt. atque ita præsentem armati regis iracundiam eluserunt. Ea verò tempestate perfuncti, inde ambo & Iudæi, & Samaritani rursus opibus florere cœperunt, ita vt armis aliquando inter se decertarēt. Demum Samaritani à Ioanne Hyrcano rege Iudæorum subacti, & templo exuti Iudæis subiecti sunt. Fuit autem illud semper Iudæis incommodi, quòd in Galilæam provinciam suam euntes, atq; inde redeūtes, ferè per Samariam terram à sacris suis auersam transire cogebantur. Ad extremum autem vterque populus varijs seditionibus agitato, Romanorum in potestatem concessit. Hæc ex libris Esdræ, & Iosephi.

De

De lege Israëlitis à Deo data.

CAP. IIII.

EXpositis ijs, quæ ad populi, de quo acturi sumus, notitiam pertinebant, redeo ad legem huic populo à Deo latam, quæ rempublicam à nobis describendam continuit. Hæc igitur lex per Moysem à Deo data duo præcipuè capita est complexa, vitam religiosam, & disciplinam ciuilem. Quorum ratio duobus potissimum iussis est comprehensa, cultu Dei, & charitate proximi, vnde illud: *Diligas Deum tuum ex toto corde tuo, & proximum tuum, sicut teipsum.* Ea verò dilatata ad decem numerum peruenerunt, quorum tria Deum attigerunt; vt vnus Deus coleretur, ne in vanum nomen eius appellaretur, & vt honos sabbatis haberetur, quod eo die ipse ab opere quieuisset. sæpè autem hæc repetita sunt: *Nolite timere Deos alienos, & non adoretis eos, & non immolatis eis, sed Dominum Deum vestrum, qui eduxit vos de terra Egypti.* Septem verò proximum spectarunt, vt parètes honorarentur, ne cædes, furtum, atque adulterium fieret, ne falsum testimonium diceretur, neque vxor, neque res alterius cuperetur, atque ea duabus lapideis tabulis sunt incisa. Hæc verò decem latius inde, atque vberius explicata ad quattuor tantum iussa redacta sunt, quo

quorum duo mandata, & Præcepta duo iustificationes, & Iudicia nominata sunt, atque ut priora Deum, sic posteriora proximum attigerunt, multisque partibus singula constiterunt. De quibus postea, & quid singula fuerint, & unde originem traxerint, dicam, si prius loca aliquot legis, in qua hæ voces, tanquam præcipuæ eius partes, repetitæ sunt, proferam, nam in hoc maximè & legis, & reip. huius ratio continetur. Exo. xv. *Constituit ei Deus præcepta, ac iudicia dicens: Si audieris vocem Dei tui, & obedieris mandatis eius, custodierisq; omnia præcepta eius. xxj. Facite præcepta mea, & iudicia custodite. xxvj. Si in præceptis meis ambulaueritis, & mandata mea custodieritis. Et in extremo: Hæ sunt iudicia, atque præcepta, & leges quas dedit Dominus inter se, & filios Israel in monte Sinai per manum Moysi. Inde in fine Numerorum: Hæ sunt mandata, atque iudicia, quæ mandauit Dominus per manum Moysi ad filios Israel in campestribus Moab. Quare Moyses quarto Deuteronomij repetiuit: Mandauit mihi Dominus, ut docerem vos iustificationes, & iudicia. Item: Scitis, quòd ego docuerim vos præcepta atque iustitiam, sicut mandauit mihi Dominus Deus. Postremò concludens: Hæ est lex quam proposuit Moyses coram filiis Israel, & hæc testimonia, & iustificationes, atque*

iudicia, quæ loquutus est ad filios Israël. Et vj. Hæc sunt præcepta, iustificationes, atq; iudicia, quæ mandauit Deus noster, ut docerem vos. Atque hæc quidem in Lege ita vsurpata sunt. Inde verò qui post consequuti sunt eodem etiam modo legem sequentes loquuti sunt. vt Iosue xxiiij. Proposuit populo præcepta, & iudicia. & secundo tertij Regum dixit Dauid ad Salomonem: Fac, vt custodias Dei mandata, & iustificationes, & iudicia, & testimonia, sicut scriptum est in lege Moysi. Et xvij. quarti: Custodite præcepta, & iustificationes, & omnem legem quam mandauit nobis Deus. Et xix. secundi Paralip. Iosaphat constituit iudices sacerdotes, qui iudicarent, lites de mandato, caeremonijs, iustificationibus, & iudicijs. Et xxiiij. Percussit Iosias Rex fœdus coram Domino, vt ambularet post eum, & custodiret præcepta, et testimonia, & iustificationes eius in toto corde suo. Iam verò Dauid in Psalmo CXVIII. repetit sæpè, se obseruasse, aut præterijisse, aut doceri cupere, quæ in lege continentur. nempè mandata, præcepta, iustificationes, iudicia, & testimonia Dei, vt cum ait: Tu mandasti mandata omnia custodiri nimis. Utinam dirigantur viæ mee ad custodiendas iustificationes tuas. In viâ testimoniorum tuorum delectatus sum. In iustificationibus tuis meditabor. Testimonia tua meditatio mea est.

& consilium meum iustificationes tuae. Viam iustificationum tuarum instrue me. & Psalmo xvij. Quoniam omnia iudicia eius in conspectu meo, & iustitias eius non repuli à me. & ciiiij. Ut custodiant iustificationes eius, & legem eius requirant. & cxlvij. Qui annunciat verbum suum Iacob, iustitias & iustitia sua Israël, & Nehemiæ decimo: Iurarunt, ut ambularent in lege Dei, ut facerent & custodirent vniversa mandata Domini Dei nostri, & iudicia eius, & iustificationes eius. Et Ezechielis XLIII. Iustificationes meas iustificabunt, & iudicia mea indicabunt, & leges meas, & praecepta mea in omnibus diebus festis meis custodient.

Hæc ex pluribus Testamenti veteris locis pauca protulisse sufficiat. Nunc venio ad singularum harum vocum explicationem. Mandata, quæ Græcus interpres ἐντολάς vertit, verba fuisse videntur, quibus Deus iussit, aut prohibuit aliquid fieri, quod præcipuè se ipsum attingeret. Præcepta, quæ ille προτάγματα vertit, quibus rationem qua id fieret, ordinauit. nam in illa voce προτάγμα ordinatio quædam insita est, vnde pro ea aliquando Latinus interpres ceremonias edidit. neq; enim solum iussit deus, vt se supra omnia colerent, sed etiam sui colendi ritum demonstrauit, nempe eū de

tabernaculo, sacrificijs, diebus festis, sacerdotibus, & eorum officijs tradidit, atque hæc quidem duo ad Deum relata sunt, Iustificationes verò, & iudicia ad proximum. Iustificationes enim, quas Græci *δικαιώματα* verunt, iussa fuerunt, quibus Deus docuit, quomodo de proximo ad absolutionem iudicare, & quos innocentes, ac iustos habeat, & pronuciare deberemus. iuxta illud Psalmi vij. *Iudica me Domine secundum iustitiam meam, & secundum innocentiam meam super me.* Neque verò hæc cælestis illa iustificatio est, de qua post in Euangelio disleretur, qua ut Theologi loquuntur. *per inhaerentem nobis Dei gratiam verè, formaliterq; iusti sumus,* sed iudicialis, atque terrena. Id ita esse probatur ex ipso verbo *δικαίω*, quod iudem in veteri testamento usurpauere pro iustifico, id est, iustum, innocentemque pronuncio. Ut Exodi xxij. in ipsamet lege, vbi de iustificationibus agitur: *Non iustificabis impium,* id est, non absolues, Græcè οὐ δικαιοῦσαις. Vnde Isaias: *Ve, qui iustificatis impium pro muneribus.* & Leuitici secundo: *Æquum iudicium sit civi & aduena.* Græcè *δικαιοῦσαις μίαν*, id est, pariter absolue peregrinum, ac ciuem. Et Deut. xxv. *Si fuerit controuersia inter homines, & ad iudicandum venerint, & iustificauerint iustum, & condemnauerint impium.* Græcè

ἐδικαιώσωσι, & Prouerb. xvij *Qui iustificat
 impium & condemnat iustum, abominabilis est
 uterque apud Deum.* Et apud S. Matthæum
 xij. *Ex verbis tuis iustificaberis, & in
 verbis tuis condemnaberis.* Iudicia porro iussa fue-
 runt, quibus Deus ostendit, quemadmodū
 condemnationis sententiam ferre, & quos
 fontes, & iniustos habere ac pronunciare o-
 porteret, etenim *χρῆμα*, id est, iudicare vsur-
 parunt pro condemnare, ut xv. Genes:
Genem, cui seruituri sunt, ego iudicabo. & se-
 cundo Paralip xxxvj. *Ammonite nos nitun-
 tur eiecere de possessione, quam tradidisti nobis
 Domino Deus noster ergo non iudicabis eos?* id
 est non condemnabis. S. Matthæus vj. *Noli-
 se iudicare, & non iudicabimini*, S. Ioannes
 quarto. *Non veni ut iudicem mundum, sed ut
 saluum faciam.* & vij. *Nunquid lex nostra
 iudicat, nisi prius audierit ab ipso, & co-
 gnouerit, quid egerit?* Iudicij porro in lege
 præscripti hoc sit exemplum: *Nocturnum
 furem occidito; iustificationis, Diurnum dimi-
 tito.* item iudicij: *Qui prudens hominem occi-
 derit, capite pœnas luet; iustificationis: Qui im-
 prudens, vite exul erit.* Testimonia verò, quo-
 rum sæpè supra est facta commemoratio,
 fuere verba, quibus Deus ipse testatus est, se
 eos, qui mandata, præcepta, iustificationes,
 & iudicia à se in lege tradita custodissent,

bonis varijs, sed ad hanc vitam spectantibus affecturum, qui verò secus malis. Unde dixit Hieremias ix. *Non attendunt mandata tua, & testimonia tua, quae testificatus es in eis.* & quarto Regum xvij. *Abiecerunt legitima Dei, & pactum, quod pepigit cum patribus eorum, & testificationes, quibus contestatus est eos.* Eorum verò hoc fit exemplum, Exodi xix. *Si audieritis vocem meam, & custodieritis pactum meum, eritis mihi in peculium de cunctis populis, mea enim est omnis terra, & vos eritis mihi in regnum sacerdotale, & gens sancta.* Et Deuteronomij xj. *Si custodieritis mandata mea, quae ego precipio vobis, & feceritis ea, ut diligatis Dominum Deum nostrum, & ambulatis in vijs eius adherentes ei, disperdet Dominus gentes istas ante faciem vestram, & possidebitis eas, quae maiores & fortiores vobis sunt.* Inde multa alia bona pollicetur, & mala comminatur, quas vocat benedictiones, & maledictiones. In Evangelio porrò eadem etiam voces eodè modo vsurpatæ sunt à S. Luca, capite primo. *Erant iusti ambo ante Deum incedentes in omnibus mandatis, & iustificationibus Domini sine querela.* Quippè significat, Zachariam, & uxorem custodisse legem Domini, quoniam partes eius duas præcipuè coluerunt, Mādāta, & Iustificationes, quorum illa Deum, hæc proximum attingunt. **Ac de**

de summa quidem legis hæc dicta sint, quæ ita præponere libuit, quoniam ex his quatuor vocibus, tanquam ex summa legis, vniuersa hæc nostra de rep. disputatio deducitur, redeo ad legis historiam.

Hæc igitur lex primum duabus lapideis tabulis à Deo, deinde volumini scripto à Moyse consignata est. Iussit autem Deus, vt secunda legislatio à regibus legeretur, & cognosceretur, item à Pontifice in solemnitate Tabernaculorum populo traderetur. De primo scriptum est Deuteronomij xvij. *Rex postquam sederit in solio regni sui, describet Deuteronomium legis huius in volumine, accipiens exemplar à sacerdotibus Levitica tribus, & habebit secum, legetq; illud omnibus diebus vite sue, ut discat timere Dominum Deum suum, & custodire verba, & iustificationes eius, quæ in lege præcepta sunt.* De secundo xxxj. *Post septem annos anno Remissionis in solemnitate Tabernaculorum, conuientibus cunctis ex Israël in loco, quem elegerit Dominus, leges verba legis huius coram omni Israël, audientibus eis, ut audientes discant, & timeant Dominum, & custodiant, impleantq; omnes sermones legis huius.* Profectis ergo Israelitis in Chananeam, diu in hoc instituto per seueratum est. Inde sub regib. eius obliterata memoria est. Quod cū Iosaphat rex Iudæ co

gnouisset, vt erat summa pietate ornatus, misit de principibus, qui docerent in ciuitatibus Iuda, & erudiebant populum. vt xvij. secundi Paralipomenon scriptum est. Deinde verò res eo aut malitiæ, aut negligentia veniit, vt volumen etiam legis scriptum è memoria Iudæorum exciderit. Tum casu inuentum in templo, dum instaurabatur, ab Helcia pontifice ad Iosiam regem delatum est. Quod vt ille legit, subuò discissis vestibus dixit: magna ira domini accesa est aduersus nos, quia non audierunt patres nostri verbalibri huius, vt facerem omne, quod scriptum est nobis. Vnde librum populo recitari iussit, & se obferuaturum spondit, sic enim xxij. quarti Regum: Percussit scelus coram Domino, vt ambularent post Dominum, & custodirent precepta eius. et testimonia, & iustificationes in omni corde, & in tota anima sua, & suscitarent verba scederis huius, que scripta erant in libro illo, acquieuitq. populus pacto. Inde paucis interiectis annis, cum Iudæi in Babyloniam traducerentur, Legis quoque volumen euauit. Reuersis autem illis in patriam, Esdras scriba, & sacerdos eam aut amissam restituit, aut corruptam emendauit eo modo, quo nunc habemus, vnde ipse scripsit: Esdras parauit cor suum, vt inuestigaret legem Domini, & faceret, & doceret in Israël preceptum,

& in.

& iudicium. Atque ab illo scribæ, id est legis doctores in Rep. dimanarunt, vt postea ostenderetur. Hi deinde libri iussu Ptolomei Philadelphi regis Aegypti per LXX. interpretes Græcè conuersi sunt. Post aliquot inde annos Antiochus Epiphanes, rex Syriæ. coegit eos à lege hac Dei deficere, & legem ipsam comburere. Locus est in principio Maccabæorum: *Scrisit omni regno suo. ut esset omnis populus vnus, & relinqueret vnusquisque legem suam. & multi Israël conseruunt seruituti eius, & sacrificauerunt idolis, & coinquinauerunt sabbatum, & misit rex libros per manum nuntiorum in Hierusalem, & in omnes ciuitates Iuda, vt sequerentur leges gentium terra, & prohiberent holocausta & sacrificia, & placationes fieri in templo Dei, & prohiberent celebrari sabbatum & dies solemnes, & iussit coinquinari sancta, & sanctum populum Israël, & iussit adificari aras, & templa, & idola, & immolari carnes suillas, & pecora communia, & relinquere filios incircuncisos, & coinquinari animas eorum in omnibus immunditijs, & abominationibus, ita vt obliuiscerentur legem, & immutarent omnes iustificationes dei, & quicumque non fecissent secundum verbum regis Antiochi, morerentur. & pauldò post: Per vniuersas ciuitates Iuda in circuitu edificauerunt aras, & ante ianuas domorum, & in*

plateis incendebūt thura, & sacrificabā, & libros legis Dei cōbuserunt igni, scidēs eos, & apud quēcunq; inueniebantur libri testamēti Domini, & quicunq; observabant legē Domini, secundum edictum regis trucidabant eum. Hoc malo paulo vltra biēnium Iudæa miserè laboravit. successit enim mox Iudas Macca bæus, qui recepta vrbe & legem, & legis disciplinam in statum pristinū reuocauit. Asamoniæ inde posteris eius regnantib. multæ subinde hæreses emerfere, vt Scribarum, Sadducæorum, & Phariseorum, qui fermè scribæ, id est, legis doctores fuerunt, qui legem variè interpretantes, populum vanis erroribus imbuerunt. Quos subinde excepit Christus, qui prædicatione sua cum veritatem docuit, tum in primis inanem eorū doctrinam elusit, ac nouam legem intulit, nouoq; testamento sedes hominibus se non in Chanaanæ, sed in cælo daturum, qui vocibus suis paruissent, ostendit, denunciāns se venisse, non vt legem solueret, sed adimpleret. recte: nam cum lex exempli gratia homicidium vetuisset, ipse non solum occidere, sed etiam succensere fratri prohibuit. cū lex adulterium sustulisset, ipse nō modo adulterium, sed etiam petulantem mulieris intuitum interdixit, adiiciens: *Nisi iustitia vestra abundauerit plus quam iustitia Phariseorum.*

saorum, aut Scribarum, non intrabitis in regnum cælorum. Ac de lege quidem, quod ad propositum nostrum attinet, in vniuersum hæc dicta sint.

De forma Reipub. Israëlitarum.

CAP. V.

SEquitur, vt de forma Reipub. disseram, quam Deus aut superiore lege præscripsit, aut post induci neglecta lege permisit. Cæterum cum de forma Reipub. quæritur, nihil aliud quæritur, nisi penes quem principatum summa rerum fuerit constituta. Hæc verò apud Hebræos primum penes optimates posita fuit, deinde penes Reges, quorum principatum illum Aristocratia, hoc regnum Græci vocarunt. Aristocratia fuit sub Moyse, Iosue, Senioribus, & Iudicibus, Regnum sub regibus.

De Aristocratia sub Moyse significauit Moyses xiiij. Deuteronomij, cum dixit: *Non facietis in terra Chananea, qua nos hic facimus hodie, singuli quod sibi rectum videtur. non enim usq; in præsens tempus venistis ad requiem, & possessionem quam Dominus Deus vester daturus est vobis.* Ac multis quidem, hjsque bonis, & prudentibus viris Moyses rem totam commisit, vt alij sacra, alij profana curarent. (ex ijs autem, qui operâ rebus sacris dederunt, vnus fuit Pontifex reli-

reli qui Sacerdotes, & Leuitæ. qui verò profana administrarunt, alij consultationibus, alij iudicij vacauerunt, nonnulli pacis, quidam belli studia coluerunt) omnes verò nõ ex arbitrio voluntatis, sed ex præscripto legis suo fungi munere, in primisque iudicia, & iustificationes exercere constituit. Atque ita deinde tempore Iosue, & Iudicum in terra Chananæa, dispertitis possessionibus, est seruatum. Etenim ad Iosue dixit Deus cap. primo: *Confortare, & esto robustus valde, ut custodias, & facias omnem legem, quam præcepit tibi Moyses seruus meus, nec declines ad dextram, vel ad sinistram, ut intelligas cuncta, quæ agis.* Et post præcipienti illi respondere Israelitæ *Omnia quæ præcepisti nobis, faciemus, & quocunque miseris, ibimus. Sicut obediimus in cunctis Moysi, ita obediemus & tibi.* Inde Iosue moriturus, aduocatis Israelitis, eadem verba repetijt, quæ ad se Deus tradens imperium fecerat, de lege Dei custodienda, cap. xxxij. promisitq; populus, se Dei præceptis obediturum.

De Seniorum imperio significatur secundo Iudicum: *Seruiuerunt Israelita Domino cunctis diebus Iosue, & Seniorum, qui post eum vixerunt, & nouerunt omnia opera Domini, quæ fecerat in Israël.* Iudicibus inde rerum potentibus eodem modo aristocratia fuit, siquidem

dem illis principatum administrantibus, & lex vt ante valuit, & Deus ipse imperium tenuit. Hoc autem ita esse, probatur etiam ex Iosepho, qui libro iij Antiquitatum legem Dei ad hunc locum pertinentem explicuit, sic loquentem faciens Moysen: *Aristocratia, & vita que ex ea degitur, res optima est, nec vos capiat desiderium, alterius reip. sed hanc amate leges habentes dominas, ex ijs omnia facientes. Satis enim est, vt Deus præsit. Quod si regis cupiditas vos incesserit, is ex eadem gente sit.*

Hanc verò Aristocratiam in qua lex potissimum cum Deo dominata est, Regnum ipsum excepit. Regnum autem appellarunt imperium summum vnius hominis non ex lege sed ex arbitrio operantis, quem à Samuele Iudice postularunt, his verbis viij. primi Regum: *Constituete nobis regem, vt iudicet nos, vt vniversæ habent nationes.* Quod vt ille audiuit, subito Deum, quid opus esset factum, consuluit. qui ita respondit: *Audi vocem populi in omnibus, quæ loquuntur tibi. non enim te abiecerunt. sed me, ne regnem super eos, & addit, Veruntamen contestare eos, & prædicis ius regis, qui regnaturus est super eos.* Significauit enim aperte, Iudicibus rerum summam ex lege habentibus regnasse Deum super Hebræos, quia lex dominata esset, imperio

rio verò ad regem gentium more translato,
 Deum non regnaturum, cum non penes le-
 gem, sed penes voluntatem vnius hominis
 summa rerum esset futura. probe. etenim,
 vt optimè dixit Aristoteles in Politicis *Qui
 legem vult imperare, Deum vult imperare, qui
 Regem, id est, hominem, belluam, quod non sem-
 per ratione, sed plerunque cupiditate ducatur.*
 Hoc autem arbitrarium Regis imperium
 expressit Deus, cum addidit: *Filios et filias,
 & prædia, et seruos vobis auferet, et greges ve-
 stros addecimabit, et vos eritis ei serui, neque
 clamantes audiemini à Deo.* vnde dixit Dauid
 Psa. ij. *Ego cõstitutus sum Rex à Deo super mō-
 rē sanctū Sion. Dixit Dominus ad me. Postula à
 me, dabo tibi gentes hereditatem tuam, et posses-
 sionem tuam terminos terra. Reges eos in virga
 ferrea, et tanquam vas figuli confringes eos.* Hęc
 autem duo regis imperia, eius inquam, qui
 lege tenetur, & qui legibus est solutus, Ari-
 stoteli quoque nota fuerunt, atque illud nul-
 lum proprium reipub. genus facere, atque
 in omni repub. reperiri posse, hoc verò pro-
 priè regnum appellari putauit. sic enim in-
 quit: *Deinceps disputandum est de Rege, qui om-
 nia ex voluntate gerit. nam qui ex lege Rex di-
 citur, non est Respublica species, quia in omni-
 bus rebus publicis dux belli perpetuus esse potest,
 ut in Democratia et Aristocratia. et multi
 creant.*

creant unum dominum administrationis. Ple-
num autem Regnum vocatur, quo cuncta Rex
sua voluntate gerit Hoc ergo modo Hebrei,
postquam sedes in Chanaanā locarunt, pri-
mum Iudicibus paruerunt, qui ex lege
præfuerunt, deinde more aliarum gentium
Regibus, qui ex voluntate imperarunt: quo-
rum primus Saul, secundus David fuit, à
quo inde hæreditarium regnum inter Iu-
dæos euasit, donec res ad Sedeciam perue-
nit, qui à Nabucdonosore Rege cum popu-
lo captiuus in Babyloniam est abductus. Re-
uersis verò in patriam post annos septuagin-
ta Iudæis, res iterum ad optimatum statum
est adducta, quo tempore, vt inquit Iose-
phus libro xj. pōtifices, qui pro tempore fuē-
rūt, & sacerdotum, & iudicum partes imple-
uerunt, donec populo ab Antiocho seruitu-
te oppresso, Leuitica Assamonæorum fami-
lia insurrexit, qui primum sub titulo prin-
cipis, deinde sub nomine Regis manentibus
veteribus institutis rem Iudæorum vniuer-
sam administrarunt. Quibus extinctis reges
profelyti Ascalonitæ successere, qui rectius
appellari tyranni potuissent; ex quibus He-
rodes Magnus Antipatri filius, & Archela-
us filius, & Agrippa nepos in Iudæa, Hero-
des Antipa tetrarcha in Galilæa, ac subinde
duo

duo Herodes Agrippæ reges in Chalcidica potiti rerum sunt, qui potestatem à Romanis Iudæam illo tempore obtinentibus creandorum pro arbitrio pontificum acceperunt: inde pulsus demum Afcalonitis Romani subactæ Iudææ magistratum, & tributum imposuerunt. ac legibus eorum magna ex parte seruatis regionis imperium. & procurationem sibi vindicarunt, ac postremò rebellantibus eis urbem cum templo inflammauerunt, ac gentem propè totam profligauerunt.

Est porrò illud quoque tenendum, reipub. Hebræorum quodammodo tripartitam fuisse, vna enim fuit, quæ vniuersum populum, id est, XII. tribus, complexa est; altera, quæ singulas ipsius populi tribus; tertia, quæ singulas singularum tribuum ciuitates Primæ reipub. sedes in ea collocata vrbe fuit, quam Deus religionis causa sibi assignauit. (quæ verò ea vrbs fuerit, post dicitur.) Ibi enim summus magistratus, summus senatus, populus, iudiciumque consistit. Fuit tamen interim aliquando interregnum, quod significatur in libro Iudicum; cum scribitur: *Erat Israël sine Regibus, & quisque faciebat, quod rectum videbatur*, innuens, non tribus singulas, aut ciuitates suis principibus vacauisse, sed vniuersam duodecim

decim tribuum resp. summis præsidibus,
& tutoribus caruisse.

Secunda resp. præfectum vnum habuit,
qui Princeps tribus dictus est; itemque alios,
qui familiarum principes nominati sunt,
qui tamen omnes summo principi, penes
quem tota erat resp. paruerunt.

Tertia verò hoc modo constituta fuit. Vnaquæque ciuitas suum habuit senatum,
qui de rebus ad ipsam præcipuè pertinentibus decerneret, & causas priuatas, capitales, que cognosceret, & suos magistratus, qui senatum haberent, & iudicia exercerent. Quæ obrem Respub. Hebræorum populum habuit, senatum, iudices, & magistratus. Vnde apud Iosue cap. xxij. scriptum est: *Conuocauit filios Israël, & Senatum eorum, & principes eorum, & iudices eorum, & scribas eorum.*

Arma etiam, quæ publico populi nomine extra fines ferenda erant, à solo rege, & summo senatu decreta sunt, adiuuantibus singulis tribuum, & familiarum principibus, & ciuitatibus, quemadmodum post suo loco probabitur.

De ciue Israëlita, & Profelyto.

CAP. VI.

EXplicata Hebraicæ reipub. forma, sequitur, vt qualis huius reipub. ciuis fuerit, demonstretur. Censuit igitur Aristoteles.

D

varios

varios pro varietate rerum publicarū ciues
 existere, qui verò optimè reip. ciuis esset, e-
 um & consiliorum, & iudiciorum compo-
 ten esse. Quæ definitio ad ciuem quoq; ac-
 cōmodari Hebræū potest, vt is deū in eo-
 rum rep. ciuis fuerit, qui particeps consilio-
 rum, iudiciorumque extiterit. Nam sacra
 non omnibus communia, sed propria Leui-
 tarum fuerunt. Est præterea illud etiam ad-
 monendum, Hebræorum populum bipar-
 titum fuisse, vnum indigenarum, qui Græ-
 cè *αυτόχθονες*, alterum aduenarum, qui *προ-
 σήλυτοι* dicti sunt quo nomine Profelytorū
 vti sunt etiam, qui Latinè sacras historias
 conuerterunt. Indigenæ fuere omnes, qui ab
 Israele genui, vt dixi, trahentes cum lege cir-
 cuncisionem sumserunt, quam Deus A-
 brahæ mādauerat xvij. Genesis, his verbis:
*Infans octo dierum, circuncidetur in vobis.
 masculus, cuius præputij caro circumcisa non
 fuerit, delebitur anima illius de populo suo, quia
 pactum meum irritum fecit.* Profelyti fue-
 re alienigenæ, qui ex gentibus procreati,
 sed ab idolorum ad Dei cultum traducti,
 circuncisione donati sunt. quos Deus pro
 indigenis haberi mandauit, Exodi xi j. lo-
 quens de institutione Paschæ: *Quod si quis pe-
 regrinorum in vestram voluerit transire coloniā,
 & facere Phasē Domini, circuncidetur prius*

omne masculinum eius, & sic ritè celebrabit, e-
 ritq; sicut indigena terræ. si quis autem circumci-
 sus non fuerit, non vescetur ex eo: eadem lex e-
 rit indigenæ, & colono, qui peregrinatur apud
 vos. sic Latinus. at Græcè aptius: indigena, &
 profelyto, qui accesserit ad vos. & Leuitici xvij.
 Homo quilibet de domo Israël, & de aduenis,
 qui peregrinatur inter vos, qui obtulerit holo-
 caustum, siue victimam, & ad ostium Taber-
 naculi Testimony non adduxerit eam, ut offerat
 Domino. interibit de populo suo, & secundo: ¶
 Equum iudicium sit cini, & aduenæ. i. profe-
 lyto. Quemadmodum autem gentiles circū-
 cisi ad Iudæos transfierent, extat templū Sici-
 mitarum in Genesi tempore Iacob. item A-
 chior, Iudith xiiij. Achior videns virtutem,
 quam fecit Deus Israël, relicto gentilitatis ritu
 credidit Deo, & circumcidit carnè præputij sui,
 & appositus est ad populum Israël, & omnis
 successio generis eius usque in hodiernum diem.
 Ioannes inde Hyrcanus Rex Idumæos sub-
 actos ad circumcisionem accipiendam ade-
 git. Quare Herodes Idumæus profelytus
 fuit, non antiqua stirpe Iudæus. Itaque, vt i-
 pse regnum Iudæorum profelytus cœpit,
 sic Pontificatum etiam Profelytis tradidit.
 Quantum verò studium poneretur à Iudæ-
 is in eo, vt Profelytos facerent, id est, vt gen-
 tiles circumciderent, docuit Christus allo-
 quens

quens eos, Matthæi xiiij. Vos circuitis mare, & aridam, ut faciatis unum profelytum, & cū fuerit factus, facitis eum filium gehenna duplo, quàm vos. Hinc secundo Paralip. xxx. Hilaritate perfusa est omnis turba Iuda tam Sacerdotum, & Levitarum, quàm uniuersa frequentia, qua venerat ex Israël, profelytorum quoque de terra Israël, & habitantium in Iuda. & Ezechielis xiiij. Homo de domo Israël, & de profelytis, quicumque aduena fuerunt in Israël, si alie natus fuerit à me, & posuerit idola in corde suo. & Actuum ij. Iudei & Profelyti.

De urbe Reipub. sede.

CAP. VII.

REgio porrò, in qua hæc constituta resp. fuit, Magnæ pars Syriæ fuit, cuius longitudo à Syria Antiochena ad Aegyptum, & Arabiam, latitudo à mari Syriaco ad Cœlem Syriam, Arabiamque alteram prodijt. Hanc mediam fermè Iordanes fluius fecuit, qui vt inquit Plinius, ortus è fonte Paneade, vbi primam conuallium occasionem est nactus, in lacum se fundit, quem plerique Genesaram nominarunt. (in Euāgelio verò stagnū Genesareth, & mare Tiberiadis appellatur.) Inde velut inuitus Asphaltitem lacum (quod etiam mare mortuum dicitur) dirum natura petit, à quo profremo

fremò absorptus, aquas laudatas pestilentibus miscet: Vniuersa regio antiquitus in sacris litteris terra, vt dixi, Chanaam, siue Chánaña dicta est, tum cum Abraham iusu Dei huc ex Mesopotamia transijt, atque per ea tempora à septem populis habitata fuit, Amorrhæis, Chananæis, Gergesæis, Hettæis, Heuæis, Iebusæis, & Pheretzis, quibus etiam Philistæi siue Palæstini adiungi possunt. Inde posterius Israel, cum hanc armis occupauissent, terram Israel appellarunt, atque in xij. vt dixi, partes diuiserunt, quas tribus vocarunt, trans Iordanem Ruben, Gad, & Manasse, cis Iordanem Iudam, Benjamin, Simeon, Efraim, Dan, Aser, Issachar, Zabulon, & Nephtalim. Decem inde tribubus à duabus auulsis, & post in Assyriam transportatis, partes huius regionis hæ celebrari cis Iordanem cœperunt, Iudæa, Samaria, Galilæa interiores, Palestina verò maritima, Ituræa, Trachonitis, & Chalcidica trans Iordanem. Iudæa à tribu Iudæ vocata fermè his insignita vrbibus fuit, Hierusalem, Bethel, Hiericho, Arimathia, Emmaus, siue Nicopoli, Bethleem, Hebron, Cariathiarim, & Eleutheropoli. Samaria ab vrbe eius nominis appellata, quam in monte Somer tribus Efraim Amri rex condidit, hæc oppida habuit, Silo, Sichem, siue Sichar, & Samariam.

Galilæa hoc nomine iam tum, cum Israeli-
tæ traiecerunt, nuncupata, oppida amplexa
est, Nazareth, Naim, Caparnaum, Bethsai-
dam, quæ post Iulias & Paneadem, quæ post
Tiberias appellata est, eaq; duplex fuit, supe-
rior ad mare Syriacum pertinens, & inferi-
or ad mare Tiberiadis. Palæstinæ vrbes cele-
bratæ Geth, Gaza, Azotus, Accaron, & As-
calon. Inde prævalentibus Iudæorum opi-
bus, tota regio Iudææ nomen inuenit, quam
post Christum etiam Palestinam & Terrā
sanctam nominauerunt. Cum ergo, vt ad
priora redeam, totius populi Israelitici vna
cōmunis duodecim tribuum esset Resp. sta-
tuendus etiam locus fuit vnus, quo oēs ex
suis tribubus, atq; oppidis conuenirent, vbi
Deo sacrificia facerent, primitias offerrent,
consilia in commune agerent, iudicia tra-
ctarent, & is demum sederet, qui summæ re-
rum sacrarum & profanarum præesset. Hūc
verò Deus statuit esse illum, quem ipse in-
uocando suo nomini delegisset, sic enim in
lege loquutus est ca. xij. Deuteronomij: *Nō
facietis in Domino Deo vestro sed ad locum quē
elegerit Dominus Deus vester de cunctis tribu-
bus vestris, vt ponat nomen suum ibi, & habi-
tet in eo, venietis & offeretis in eo holocausta, &
victimas vestras. Non poteris comedere in op-
pidis tuis decimam frumenti, & vini, et olei tui,
sed*

*sed coram Domino Deo tuo in eo loco, quem ipse
 elegerit, & cap. xvij. Si iudicum sententiam in
 portis tuis videris variari, ascende ad locum,
 quem elegerit Dominus Deus tuus, ut ibi nomen
 eius euocet. Elegit autem eas vrbes, in quibus
 Tabernaculum, & Templum suum est con-
 stitutum. hæc verò fuere duæ, Silo in Sama-
 ria, & finibus Effraim. deinde, illa reprobata,
 Hierusalem in Iudæa, ac tribu Iudæ. De
 Silo hæc habemus testimonia. Cum Iosue
 mandato Dei Tabernaculum cum Arca in
 Silo posuisset, ibi etiam sedem religionis &
 Reip. collocavit. Vnde illa sunt in illius hi-
 storia cap. te xxij. *Congregati sunt omnes filij
 Israël in Silo, ibiq; fixerunt Tabernaculum Te-
 stimonij & xxij. Conuenerunt omnes in Silo, ut
 ascenderent, et dimicaret contra eos, qui trans
 Iordanem erant. & Iudicum xxj. Venerunt
 omnes ad domum Dei in Silo, & in conspectu ei-
 us sedentes usque ad vesperum, leuauerunt
 vocem. Et paulò post. Ecce solemnitas Domi-
 ni est in cælo annis septuaginta, que sua est ad Se-
 ptemtrionem urbis Bethel, ad orientalem plagam
 vie, qua de Bethel tendit ad Sichimam. Inde
 DEVS reiecta Silo delegit Hierusalem, &
 montem Sion in tribu Iuda, eoque domum
 suam transferri cum tota Repub. voluit, ac
 demum Silo quoque euertit. sic enim loqui-
 tur vij. apud Hieremiam: *Ite ad locum meum***

*in Silo, ubi habitauit nomen meum à principio,
 & uideie, quæ fecerim ei propter malitiam po-
 puli mei Israël. & alibi: Faciam domui huic, in
 qua inuocatum est nomen meum, sicut feci Silo.
 Elegit autem Hierusalem tempore Dau-
 dis regis. is enim Iebuseos, quos Iudas, &
 Benjamin olim eijcere inde non potuerāt,
 profligauit, atque ibi primus iubente Deo se-
 dem posuit, arca in montem Sion translata.
 Qua de re scriptum est vj. secundi Paralip.
 ubi Deus ita loquitur: *A die qua eduxi popu-
 lum meum de terra Egypti, non elegi ciuita-
 tem de cunctis tribubus Israël, ut edificaretur
 in ea domus nomini meo, neque elegi quempiam
 alium virum, ut esset dux in populo meo Israël,
 sed elegi Hierusalem, ut sit nomen meum in ea.
 & quarto Regum xxj. In templo hoc, & Hie-
 rusalem, quam elegi de cunctis tribubus Israël,
 ponam nomen meum in sempiternum. Hinc Io-
 sephus legem hanc Dei sic concepit. *Sancta
 una urbs sit terra Chanæeorum in loco pul-
 cherrimo, & uirtute illustri, quem Deus illi e-
 legerit, & templum unum in ea sit, & altare u-
 num ex lapidibus non politis, in alia uero urbe
 neque templum, neque altare sit Deus enim u-
 nus est, & unum Hebræorum genus, ter uero
 quotannis in eam ad templum ex finibus terræ
 conueniant, quam Hebræi possiderunt, & Deo
 offerant ex eis, quæ habent, & de futuris adhor-***

tentur, & conuenientes inter se, & conuiuantes
 amici sint. Est enim honestum, non ignorare, se
 in'er se contribules esse, & eorundem participes
 studiorum existere. Itaq; Dauid huc alludēs,
 dixit Psalmo lxxvij. *Ei repulit tabernaculum*
Ioseph, neque tribum Effraim, elegit, sed elegit
tribum Iuda monte Sion, quem dilexit, & e-
dificauit instar Excelsorum, sacrarium suum,
sive sicut unicornium sanctificium suum: Sig-
 nificat enim Deo nō placuisse, vt templum
 ædificaretur in Silo in tribu Effraim, & ta-
 bernaculo Ioseph patris Effraim, qui illam
 terram extra sortem à patre acceperat, :
 vt scriptum est XLVIII. Genesis, &
 post in ea vrbe sepulturam acceperat, vt Io-
 sue xxiiij sed voluisse vt extrueretur in Hie-
 rusalem in tribu Iudæ. Huc etiam, credo,
 pertinent verba illa Samaritanæ mulieris a-
 pud S. Ioannem, quæ Christum ita allocuta
 est: *Patres nostri in monte hoc adorauerunt, &*
vos dicitis, quia Hierosolymis est locus, ubi ado-
rare oportet. Patres enim suos vocauit Effra-
 imitas, à quibus se manasse Samaritæ iacta-
 bant, eosque adorasse ait in monte Effraim,
 de quo Iosue xx. *Sichem in monte Effraim,*
 nempe per eos annos, quibus domus Dei fu-
 it in Silo; Iudæos verò eam laudem sibi ven-
 dicare, & locum adorationis esse in Iuda, nō
 in Effraim, quòd esset in vrbe Hierosoly-

mitana, contendere. Hanc verò religionis, & ciuitatis translationem in Hierusalem à Dauide factam, ipse etiam Psalmo cxxj. cecinit, inquit: *Hierusalem, que edificatur ut ciuitas, cuius participatio est in à ipsa. Illuc enim ascendunt tribus, tribus Domini, testimonium Israël, ad conficiendum nomini Domini. Quia illic sederunt, sedes in iudicio, sedes super domum David* Significat enim tribus, id est, populum ascendisse Hierusalem, primum, vt laudarent Deum, deinde, vt poscerent ius siue à magistratibus, siue à iudicibus, tum cum à se ædificata, & in formam ciuitatis redacta est.

Ceterum vrbs Hierusalem, vt latius, qualis fuerit, explicemus, primis temporibus Saalem dicta fuit, & Regi Melchisedech paruit, qui, sacerdos cum esset, Abrahamo à bello redeunti, quod pro Loth captiuo suscepit, occurrit, ac panem, & vinum obtulit, vt narratur xiiij. Genesis. Populus autem, qui illam incoluit, iam tum Iebusæus dicebatur, quem Iudas, & Benjamin extrudere vrbe non potuit, vsque ad tempora Davidis. Itaque vrbs in vtraque tribu fuit. nam xv. Iosue scriptum est, Iudam Iebusæos, incolas Hierusalem exigere non potuisse. in vaticinio verò Moysis Deuterono. xxxiiij. *Beniamin amantissimus Domini habitabit confidenter*

*fidenter in eo, quasi in thalamo tota die morabitur, & inter humeros illius requiescet, prædicitur fore, vt Benjamin inter humeros Domini requiescat, quod templum esset con-
 dendum in tribu eius. & xviii. Iudicum additur, Benjamin non potuisse eijcere Iebusæum habitatorem Hierusalem, sed inter eos sedes posuisse. Ex quibus intelligi potest, urbem Hierusalem magnitudine sua vtrique tribui communicatam. Quocirca sunt etiã, qui censeant, partem ipsius templi in tribu Benjaminis fuisse. Hæ certè duæ tribus propter vicinitatem, & coniunctionem pro vna tantum habitæ sunt, quemadmodum post etiam in diuortio tribuum factum est, cum Iudas, & Benjamin Roboamum sequuntur, vnum Iudæ nomen adeptæ sunt. David autem spiritu diuino instinctus (nam Deus illi sibi, id est templo suo, sedem delegerat.) vbi primum regnum adeptus est, Iebusæos vrbe exterminauit. atque ea extructa, murorum ambitum prolatauit. atque ibi arcem in vno colle montis Sion cõdidit, quæ urbem despectaret ac munitã ciuitatem David vocauit. atque eo domicilium suum cum Arca fœderis trãstulit. post autem, cum in altero eiusdem Sionis colle, Moria vocato, condere templum vellet, non probante Deo, eã gloriã filio Salomoni reliquit. qui regnum adeptus o-*

opus perfecit, atque in eius præsidium ar-
 cem in tertio eiusdem montis colle constru-
 xit. teste Iosepho v. belli, & vij. Antiquita-
 tum. Roboamo inde Salomonis filio regnã-
 te Sifac Rex Aegyptiorum urbem cepit, &
 thesauros regios asportauit. Ezechia verò
 rerum potiente, Sennacherib rex Assyrio-
 rum acri obsidione, sed frustra fatigauit. In-
 de Nabucdonosor rex Babyloniorum se-
 mel sub rege Ioachim, iterum sub rege Io-
 achim cepit, ac tertio sub Sedecia receptam
 euertit, atque vna cum templo succendit,
 populumque in Babyloniam captiuum ab-
 duxit. Populo inde post lxx. annos in Iudæ-
 am permissu Cyri Persarum regis reuerso,
 templum per Zorobabelem, vrbs per Nee-
 miam, lex per Esdras est restituta, arx quo-
 que in tertio colle non longè à templo refe-
 cta. Mox ab Anthiocho Epiphane Syriæ
 rege vrbs direpta, lex cremata, templum
 profanatum est. Neque ita multò post om-
 nibus his per Iudam Assamonæum recep-
 tis, ac nouo opère restitutis florere opibus,
 ciuitas cepit. donec prauo duorum fratrum
 regum, Hyrcani, & Aristobuli dissidio Cn.
 Pompeius dux Romanus bellum in Syria
 gerens, adductus ipsam occupauit, ac tem-
 plo pepercit, quam paulò post Antigonus
 Aristobuli filius Parthorum ope recepit.

Anti-

Antigono vero Herodes Aſcalonita Rex à Romanis declaratus C. Soſio Syriæ proconſule opem ferente ademit, ac tandiu poſteritas eius tenuit, quoad in poteſtatem Iudæorum beneficio Romanorum reuerſa deſecit. Quo tempore à Tito Cæſare Veſpaſiani Imper. filio ruruſus in ditionem adducta, & cum templo ſolo æquata, atq; combuſta eſt. Ad extremum Chriſtiana ſam fide aſcita per Hadrianum, ſed ſine templo, reſecta, ab eo Aelia eſt nominata.

Atque hæc quidem ſunt, quæ in vniuerſum de repub. Hebræorum præponenda cenſuimus, vt his fundamentis iactis, deinceps expeditius ad reliqua pergeremus.

CARO.

DE REPVB=

LICA HEBRAEORVM

LIBER SECVNDVS.

Qui de locis sacris inscribitur.

De Religione. CAP. I.

Xposita propositæ
reip. forma, sanè se-
quitur, vt partes eius
eo, quo instituimus,
ordine persequamur.
Quoniam autè Resp.
Hebræorum religio-
sa, & ciuili vita, vt di-
ximus, continetur, præcipuè illud agemus;
vt primum de Religione, deinde de Ciuita-
te loquamur. In hac verò diuisione consti-
tuèda, verba ipsa legis sectabimur, cuius hæ,
vt dixi, partes fuere, Mandata, Præcepta, Iu-
stificationes & Iudicia. quorum Mandata &
Præcepta fermè ad Religionem pertinue-
runt, Iustificationes verò & Iudicia ad Ciui-
tatem Quoniam verò Religio, id est Deico-
lendi ratio in lege præscripta, & sæpè post
repetita, in quatuor item partes fuit diuisa,
in

In loca sacra, dies sacros, ritus sacros, & personas sacras (siquidem Deus certis se in locis coli voluit, & certis diebus præcipuū sibi honorem haberi, ac certis ritibus, & à certis personis) propterea illud quoque curabimus, vt deinceps sigillatim de his omnibus disseramus.

De locis sacris. CAP. II.

LOca ergo sacra, id est, terrestria ipsa sanctitatis domicilia, multa fuerunt. A principio enim Deus Tabernaculum, atque in eo Sanctum Sancterum, Arcam & Altaria sibi instituit, deinde pro Tabernaculo templum in vrbe Hierosolymorum construi voluit. Interim verò passus est etiam, sibi sacrificari extra Tabernaculum, & Templum in collibus sub opacis arboribus, quæ illi Excelsa dixerunt. Post autem iniussu Dei templa alia duo, vnum in Samaria, alterum in Aegypto sunt condita. Quin etiam & in vrbe Hierusalem, & in prouincijs quædam conuenticula instituta sunt, quas Synagogas vocarunt, quæ postea deletis templis solæ remanserunt. Quæ cum ita sint, satis apparet, si huic parti satisfacere cumulatè velimus, necesse esse, vt hæc singula declarem. Quamobrem à Tabernaculo exordiamur.

*De Tabernaculo, Sancto Sanctorum, Arca
foederis, altaribus & ornamentis
eorum. CAP. III.*

CEterum Tabernaculum, quod etiam Sanctuarium dictum est, fuit huiusmodi. Aedificium erat instar templi ex lignis confectum, quod per partes compingi, ac dissolui, ac quocumque deferri potuit, in quo locus erat sanctior velo distinctus Sanctuarum Sanctuarij, ac Sancta Sanctorum appellatus. ibi verò arca foederis seruabatur, quæ operculum habebat propitiatorium, & Oraculum appellatum, duobus Cherubin alas super extendentibus insignitum, & altare aureum Thymiamatis, extra velum autem erat mensa cum xij. panibus facris, qui dicebantur Propositionis. præterea Candelabrum cum lucernis septem, & labrum aureum, extrà verò Tabernaculum cum labro æneo altare æneum Holocausti, ac præterea atrium, & tentorium. Hæc verò omnia Deus Moyse facienda præscripsit, cum esset in monte Sinai xxv. Exodi, his verbis: *Facite mihi S ANCTV ARIVM, & habitabo in medio vestri iuxta omnem similitudinem Tabernaculi, quod ostendam tibi, & omnium vasorum in culis eius, sicq; facietis illud*: Inde sic orditur de *ARCA* dicere, & ornamentis eius. *ARCAM de lignis*

nis Setim compingite, & deaurabis eam auro
 mundissimo intus, & foris, faciesq; supra coro-
 nam auream per circuitum, & quatuor annu-
 los aureos quos pones super quatuor arce angu-
 los, duo circuli sint in latere vno & duo in alte-
 ro. Facies quoque **VECTES** de lignis Setim,
 & operies eos auro, inducesq; per circulos, qui
 sunt in arce lateribus, ut portetur in eis, qui
 semper erunt in circulis. ponesq; in Arca Testifi-
 cationem, quam dabo tibi Facies & **PROPI-
 TIATORIUM** de auro mūdissimo, duos quo-
 que **CHERVBIN** aureos, & productiles faci-
 es ex utraque parte Oraculi. Cherub vnus sit in
 latere vno, & aliter in altero. utrunque latus Pro-
 pitiatory tegant, expandentes alas, & operientes
 Oraculum, respicientesq; se mutuo versis vultu-
 bus in Propitiatorium, quo operienda est Arca,
 in qua pones Testimonium, quod dabo tibi. Qui-
 bus dictis inde pergit loqui de mensa, & in-
 strumentis eius. Facies & **MENSAM** de
 lignis Setim, & inaurabis eam auro purissimo.
 Faciesq; illi **LABRUM** aureum per circui-
 tum, & ipsi labro **CORONAM** interrasilem,
 atque super illam alteram coronam aureolum.
 Parabis quoque **ACETABVLA**, & **PHI-
 ALAS**, **THVRIBVLA**, & **CYA-
 THOS**, in quibus offerenda sunt libamina, ex
 auro purissimo. Et pones super mensam **PANES
 PROPOSITIONIS** in conspe-

*Et in meo semper Facies & CANDELABRUM de auro purissimo, hastile eius, calamos, scyphos & sphaerulas, ac lilia ex ipso pendentia. Facies & LUCERNAS septem, & pones eas super Candelabrum, ut luceant ex aduerso. EMVNCTORI A quoq;, & ubi, quæ emuncta sunt, extinguantur, fiant auro purissimo. His demonstratis inde TABERNACVLVM de lignis Setim fieri præcepit, atq; in eo partem vnã sanctiorem, quam Sanctum Sanctorum vocauit, & Tabernaculi ipsius formam, magnitudinem, ornatumq; ostendit. Quæ, quia longa oratione texuntur, recitare superfedebimus, locum indicasse contenti. Quo sermone absoluto ita de Velo, & Propitiatorio subdit: *Facies VELVM de hyacintho, et purpura, coccoq;, bis tincto, & bysso retorta: inseretur autem velum per circulos, intra quos pones Arcam Testimonij, quo & Sanctuarium, & Sanctuarij Sanctuarium diuidetur. Pones & PROPITIATORIVM super Arcam Testimonij in Sancto Sanctorum. Mensamq; extra velum, & contra mensam Candelabrum in latere tabernaculi meridiano. Mensa enim stabit in parte Aquilonari. Inde de Tentorio, Altari Holocausti, & Atrio loquitur ita: *Facies & TENTORIVM in introitu tabernaculi de hyacintho & purpura, coccoq;, bis tincto, & bysso retorta. Facies & ALTARE***

de lignis Setim, & operies illud are, faciesq; in-
 vsus eius lebetes ad suscipiendos cineres, & forcis
 pes, atque fuscinulas, & ignium receptacula, om-
 nia vasa ex are, craticulamq; in modum retis
 aeneam. Facies & ATRIVM Tabernaculi cū
 columnis viginti. Postremò de altari thymia-
 matis, labro aneo, oleo sacro, & thymiamate
 sic concludit: Præcipe filiis Israë!, ut offerant
 tibi OLEVM de arborib; oliuarum purissimū,
 ut ardeat Lucerna semper in Tabernaculo Te-
 stimonij extra velum, quod oppansum est Testi-
 monio. Facies quoq; ALTAIRE ad adolendum
 thymiamate de lignis Setim, vestiesq; illud auro
 purissimo ponesq; altare contra velum, quod an-
 te Arcam pendet Testimonij, coram Propitiato-
 rio quo regitur Testimonium. Et adolebit incen-
 sū super eo Aaron suave fragrās. Facies & LA-
 BRVM aeneum cum basi sua ad lauandum po-
 nesq; illud inter Tabernaculum Testimonij, &
 Altare. Sume tibi aromata myrrha, cinnamo-
 mi, calami, casia, olei faciesq; unctionis Oleum
 Sanctum, & unges ex eo Tabernaculum Testi-
 monij, & Arcam Testamenti, & Mensam
 cum basibus suis & omnia sanctificabis. Su-
 me quoque aromata, stacten, onicha, & galba-
 num boni odoris, & thus lucidissimum, faciesq;
 THYMIAMA, & pones coram Taberna-
 culo Testimonij, quo in loco apparebo tibi.
 Hæc in Exodo à capite xxv. vsq; ad xxx. ita

præcipiuntur. Sacrificia inde omnia ad Al-
 tare Holocaufti ad ostium Tabernaculi fa-
 cienda mandauit, Leuitici xvij *Homo quilibet*
de domo Israël si occiderit bouem aut ouem,
sive capram in castris, vel extra castra, & non
obtulit ad ostium Tabernaculi oblationem Do-
mino, sanguinis reus erit. Homo de domo Israël,
& de aduenis, qui peregrinantur apud vos, qui
obtulit holocauftum sive uictimam, & ad o-
stium Tabernaculi non adduxerit eam, ut offer-
ratur Domino, interibit de populo suo. Hæc au-
 tem omnia subinde perfecta sunt à Moysè,
 Israelitis cuncta, quæ iussa erant, summo stu-
 dio conferentibus, cap. xxxvij & xxxviij. in
 quibus de altari aureo, & æneo, nempe thy-
 miamatis, & holocaufti præcipuè sic scrip-
 tum est; *Fecit & altare thymiamatis de lignis*
Setim, & uestiuitq; illud auro purissimo. Fecit &
*altare Holocaufti de lignis Setim, & operu-
 itq; illud laminis aureis, & in usus parauit ex ære uasa*
diuersa, lebetes, forcipes, fuscinnulas, uincinos, &
ignium receptacula, & craticulamq; eius in modum
retis fecit æneam, & subter eam in altaris me-
dio arulam fuis quatuor annulis per totidem
reticuli summitates, ad immittendos uetres ad
portandum, quos & ipsos fecit de lignis Setim,
& operuit laminis æneis, induxitq; in circulos,
qui in lateribus altaris imminebant, ipsum au-
tem altare non erat solidum, sed cauum ex tabu-
latis

latis, & intus vacuum. Inde cap. xl. sic concludit. Fecit Moyses omnia quae praeceperat Dominus. Quippe mense primo anni secundi, prima die mensis collocatum est Tabernaculum, erexitq; Moyses illud, & posuit tabulas & bases, & vectes. statuitq; columnas, & expandit etiam super Tabernaculum imposito, de super operimento. Posuit & Testimonium in Arca subditis infra vectibus, & Oraculum de super cumq; intulisset Arcam in Tabernaculum, appendit ante eam velum. Posuit & mensam in Tabernaculo Testimonij ad plagam septentrionalem extra velum, ordinatis coram Propositionis panibus. Posuit & Candelabrum in Tabernaculo Testimonij è regione Mense in parte australi, locatis per ordinem lucernis. Posuit et Altare aureum sub tecto Testimonij contra velum, & adoleuit super eo incensum aromaticum. Posuit & Tentorium in introitu Testimonij, & Altare, Holocaustum, & sacrificia. Labrum quoque statuit inter Tabernaculum, Testimonij, & altare implens illud aqua. Laueruntq; Moyses, & Aaron, & filij eius manus suas, & pedes, cum ingrederentur tectum Foederis, & accederent altare. Erexit & atrium per cyrum Tabernaculi, & altaris, ducto in introitu eius tentorio. Quod autem scriptum est, Moysen posuisse Testimonium in arca, declarat magis Deuteronomij x, inquiens: Reuersusq; de monte descen-

di, & posui tabulas in arcam, quam feceram, quæ hucusq; ibi sunt, sicut præcepit mihi Dominus. Præter hæc fuit etiam IGNIS perpetuus à Deo cælitus ad incendenda Holocaufta demissus, de quo loquitur Leuitici vj. & nos infra loco idoneo differemus: *Ignis in altari semper ardebit, quem nutriet sacerdos subiiciens ligna mane per singulos dies, & impositio holocausti desuper adolebit adipem Pacificorum.* Cæterum Tabernaculum Testimonij, & Arca fœderis, siue Testimonij, siue Testamenti dicta sunt, quòd in ijs tabulæ legis asseruarentur, in quibus continebatur Testimonium, Testamentum, Pactum, & Fœdus, quod percussisset cum eis Deus, ex quo fœdere populus Deo cultum exhibere, & Deus populum in tutelam acceptum tueri, præcipua cura debebat. Nam xix. Exodi dixit Deus: *Si audieritis vocem meam, & custodieritis pactum meum, eritis mihi in peculium de cunctis populis.* Et Leuitici xxvj. *Si in præceptis meis ambulaueritis, ponam tabernaculum meum in medio vestri, & non abiiciet vos anima mea, ambulabo inter vos, et ero Deus vester, vosq; eritis populus meus.*

Hæc de Tabernaculo, arca, mensa, altaribus, & cæteris scripta reperiuntur in lege. repetuntur verò etiam à S. Paulo ix. ad Hebræos: *Tabernaculum factum est primum, in quo*

quo erant, candelabra, & mensa, & propositio panum, quæ dicitur Sancta, post velamentum autem secundum Tabernaculum, quod dicitur Sancta Sanctorum, aureum habens thuribulum, et arcam Testamenti circumtectam ex omni parte auro, in qua urna aurea habens manna, & virgam Aaron, quæ fronderat, & tabula Testamenti superq, eam erant Cherubin gloria obumbrantia Propitiatorium. Declarat inde, vt hoc tabernaculum terrenum, & manufactum typus fuerit tabernaculi cælestis, & non manufacti, quod introiuit Christus, qui noui testamenti fuit mediator. Nam & legem Christi postea quoque Testamentum vocarunt, quod in eo ipse testatus sit, se bona cælestia, & perpetua legis suæ cultoribus præbiturum. Declarantur etiam à S. Hieronymo epistola cxxviii. Legimus in Exodo tabernaculum, mensam, candelabrum, altare, columnas tentoria, coccum, byssum, hyacinthum, purpuram, ex auro, argento, ære, vasa diuersa, tabernaculum diuisum in tria, duodecim panes per singulas hebdomadas mensa impositos, in candelabro septem lucernas altare hostiæ, holocaustisq, expositum, crateras, scyphos, thuribula, phialas, mortariola, paxillos, pelles rubras, pilos caprarum, & ligna imputribilia. Tanta, & talia offeruntur in Tabernaculo Dei, vt nullus desperet salutem.

alius aurum sensuum, alius argentum eloqui, alius vocem aris exhibet. Totus mundus in tabernaculi describitur Sacramento. Primum, & secundum, vestibulum omnibus patet. Aqua enim, & terra cunctis mortalibus data sunt. In Sanctis verò Sanctorum, quasi ad aethera, & in caelum paucorum introitus & volatus est. Duodecim panes, duodecim mensium significant circum, septem lucerna, septem errantia astra demonstrant. Hæc isti. Refero me ad historiam.

Hoc igitur de quo dixi, Tabernaculum, quod ita constitutum erat, ut quemadmodum scriptum est quarto Numerorum, dissolui in partes, & rursus compingi, ac quocumque liberet, perinde atque Arca, de ferri, posset, delatum est in terram Chanaanem à Deo promissam, tum cum populus Iosue duce Iordanem exsiccatum traiecit, sacerdotibus, & Leuitis hæc ipsa suis humeris perferentibus, atque in castris, quæ in Gulgalis sita fuerant, posita sunt, quo eodem tempore vibis Hiericuntis, Leuitis arcam circum muros ferentibus, mœnia prociderunt. Iosue iij & v. Inde victoria parva vtraque perlata sunt in Silo oppidum tribus Ephraim, vnde erat dux Iosue, sic enim octavo decimo est proditum: *Congregati sunt omnes filij Israël in Silo, ibiq; fixerunt Tabernaculum*
Testi.

Testimonij. Itaque post ad ostium Tabernaculi ibi positi sortitio, atque diuisio terræ perfecta est: sic enim capite proximo: *Ha sunt possessiones quas sorte diuiserunt Eleazar sacerdos, & Josue & principes familiarum, ac tributuum filiorum Israël in Silo coram Domino ad ostium Tabernaculi Testimonij*. Hoc autem facto domus Dei, & sedes religionis in Silo est collocata, siquidem eo post ter in anno sacrificiorum causa conuenire instituerunt, vt in locum, quem sibi Deus propterea delegisset, prout in lege mandatum erat, Exodi xxiiij. *Ter in anno apparebit omne masculinum tuum in conspectu omnipotentis domini Dei Israël. Cum enim tuleris gentes à facie tua, & dilataueris terminos tuos, nullus insidiabitur terræ tuæ ascendente te, & apparente in conspectu Domini Dei tui ter in anno*. Atque ita per omne imperium Iudicum manente Arca in Silo, eò quoque religionis causa populi conuentus est factus. Itaque xviiij. in interregno, quod fuit inter Sampsonem, & Heli, scriptum est: *Mansit apud eos idolum Michæ omni tempore, quo fuit domus Dei in Silo & xx. Quis surgentes venerunt in domum Dei, hoc est in Silo, & sequenti Venerunt omnes ad domum Dei in Silo*, Et pauldò post. *Ecce solemnitas Domini est in Silo anniuersaria*. Mox autem, cum Heli Pontifex iudicatum administraret in

Israel, & bellum cum Philistæis parum prosperè gereretur, placuit ad perterrefaciendos hostes arcam ipsam ex Silo in castra contra hostes adducere. prælio verò infelicissimè edito, arca in hostium potestatem concessit, & filij Heli ceciderunt. quo nuncio accepto Heli iam ætate confectus, mortuus corruit: vt refertur quarto primi Regum: *Afferamus ad nos, inquit, de Silo arcam fœderis Domini, & veniat in medium nostrè, & saluet nos de manu inimicorum nostrorum, Misit ergo populus in Silo, & tulerunt, inde arcam fœderis Domini exercituum, sedentis super Cherubin.* Inde addit: *Et commisso prælio arca DEI capta est, duo quoque filij Heli mortui sunt.* His actis Arca à Philistæis in oppidum suum Azotum delata est, & in templo Dagon constituta: quo factò simulachrum ipsum Dagon ad terram decidit, & Azotiorum populus magna à DEO plaga percussus mori cœpit. Quare ex Azoto ad Gethæos translata est. Verum & ipsi ea de re pestilentia pereuntibus ad Accaronenses traducta fuit. quibus etiam intereuntibus placitum est, post septem menses Arcam ad Israeritas remittere, atque ita nouo plaustro imposita duabus vaccis deuehenda commissa est. Vaccæ autem vitulorum; quos domi reliquerant, prorsus oblitæ nullo

Io impellente recta euntes vltro vsque ad fi-
 nes Philistæorum, & Iudæ peruenerunt. i-
 bique à Iudæis Bethsamitis in holocaustum
 Deo oblata sunt. pereuntes autem & ipsi
 Bethsamitæ eò, quod Arcam Domini con-
 spexissent, miserunt nuncios Cariathiarim,
 ciues eius rogantes, vt Arcam reciperent,
 qui profecti eam ad se adduxerunt, & do-
 mum Aminadab in Gabaa oppidum Ben-
 iamin intulerunt, & Eleazarum filium eius
 sanctificauerunt, vt custodiret eam. v. vj. &
 vij. primi Regum. Inde Tabernaculum sine
 Arca, regnante Saule, delatum fuit in oppi-
 dum Nobe, tribus Benjamin, vbi erat Achi-
 melec pontifex. xxj. primi Regum. Post au-
 tem ætate Dauidis delatum fuit in Gabaon
 oppidum quoque Benjamin, vt primo pri-
 mi Paralip. *Tabernaculum sœderis Domini e-
 rat in Gabaon, quod fecit Moyses in solitudine.
 & xvj. Dauid constituit Sadoc Sacerdotem,
 & fratres eius sacerdotes coram Tabernaculo
 Domini in Excelsis, quod erat in Gabaon,
 vt offerrent holocausta Domino super altare
 holocaustatis iugiter mane, & vesperè iux-
 ta omnia, quæ scripta sunt in lege Domini,
 quam praecepit Israël: & xxj. Tabernaculum
 Domini, quod fecerat Moyses in deserto, &
 altare holocaustorum erat ea tempestate in
 Gabaon. Dauid inde rex arcâ extulit è domo*
Amina.

Aminadab, vt in Hierusalem, siue in Sion Ciuitatem suam adduceret, verū vbi vidit Ozan qui illam inter vehendum inclinantem sustinere conatus fuerat, repentina morte correptum, ea re percussus, reposuit eam in ædibus Obed, Edom Getthæi, postquam autem audiuit. Deum benedixisse Obed, & omnia bona eius, post tres menses nouo Tabernaculo facto adduxit eam ex ædibus eius in Ciuitatem suam cum ingenti omnium gratulatione, & plausu, & posuit in loco suo in medio Tabernaculi, quod ipse ei tetendit. Atque ita Tabernaculum, quod fecerat Moyses, mansit in Gabaon tempore Salomonis. sic enim scriptum est secundo primi Paralipomenon: *Salomon abiit in Excelsum Gabaon, vbi erat Tabernaculum fœderis Domini, quod fecit Moyses, Arcam autem Dei adduxerat Dauid de Cariathiarim in locum, quem preparauerat ei, & vbi fixerat illi Tabernaculum, hoc est, in Hierusalem.* Neque huius Tabernaculi veteris post alia memoria in sacris litteris vsurpatur. Salomon inde perfecto templo, ac Sanctuario constituto, Arcam cum Tabernaculo Dauidis ex Ciuitate Dauid eò traiecit, & omnia vasa Sanctuarij, quæ erant in Tabernaculo illo. siquidem scriptum est tertio Regum, & primo Paralipomenon: *Et intulerunt sacerdotes*

arcam fœderis Domini in locum suum in Oraculum templi in Sanctum Sanctorum subter alas Cherubin. Siquidem Cherubin expandebant alas super locum arca. & protegabant arcam, & vultus eius desuper. In Arca verò non erat aliud nisi tabula lapidea, quas posuerat in ea Moyses in Horeb, quando pepigit Dominus Iacobus cum filiis Israël, cum egredierentur de terra Egypti. Fuit inde Arca cum tabernaculo Dauidis in templo, quoad templum à Baby lonijs est incensum, in qua rerum confusione IGNIS Perpetuus holocaustorum vna cum tabernaculo, & arca, & Altari incensum abscondita sunt. Res narratur à Iudæis Hierosolymitanis in epistola missa ad Aegyptios, Maccabæorum secundo: Cum in Persidem, inquit, ducerentur pares nostri, sacerdotes acceptum ignem de altari occultè absconderunt in valle, ubi erat puteus altus, & siccus, & in eo contutati sunt eum, ita ut omnibus esset ignotus locus, & post. Eodem tempore Huremias propheta iussit tabernaculum, & arcam diuino responso ad se facto comitari secum, vbi quo exiit in montem, in quo Moyses ascendit, & vidit Dei hereditatem, & veniens ibi Hieremias inuenit locum spelunca, & tabernaculū, et arcā. & altare incensum intulit illuc, & ostium obstruxit, & accesserunt quidam, qui sequebantur, ut notarem sibi locum, & non potuerunt in-
 nescire.

uenire. Ut autem cognouit Hieremias, culpans illos dixit, quod ignotus erit locus, donec congreget Deus congregationem populi, & propitius fiat. & tunc Dominus ostendet hæc, & apparebit maiestas Domini, & nubes erit, sicut & Moysi manifestabatur. Reuerſi inde in patriam Iudæi, templum quidem secundum ædificauerunt, sed neque ignem, neque arcam, neque tabernaculum inuenerunt. De igne scriptum est in epistola Iudæorum, hoc modo: Cum præterissent anni multi, & placuit Deo, ut muteretur Neemias, qui sacerdotes nepotes illorum, qui absconderant, misit ad requirendum ignem, & sicut narrauerunt nobis, non inuenerunt ignem, sed aquam crassam, & iussit, eos haurire, & asferre sibi, & sacrificia, que imposita erant, iussit aspergi aqua ipsa, & ligna que erant superposita. Uig, hoc factum est, & tempus affuit, quo sol refulsit, qui prius erat in nubilo, accensus est ignis magnus ita, ut omnes mirarentur. Consumpto autem sacrificio, ex residua aqua Neemias iussit lapides maiores perfundi. Quod ut factum est, ex eis flamma accensa est, sed & ex lumine, quod refulsit ab altari, consumpta est. Talmudici verò asserunt, neque Arcam, neque Tabernaculum inuenta esse, verum pro ijs in Sanctuario lapidem positum esse tres digitos è terra eminentem, ac supra thuribulum habentem. Reliqua verò
vete-

vetera Tabernaculi ornamenta, altaria, mē-
sa, instrumenta refecta, vt res tulit, vsque
ad extrema Templi tempora remanse-
runt.

De Excelsis. CAP. IIII.

TABERNACULO exposito Excel-
sa sequuntur. Hi verò colles alti fue-
runt, in quibus contra legem Dei, sed tamē
patiente Deo, sub frondosis arboribus sacri-
ficarunt. Ac primum quidem Deuterono-
mij xij. Deus ea prohibuit his verbis: *Sub-
vertite omnia loca, in quibus coluerunt gentes,
qua possessuri estis, deos suos super montes excel-
sos, & colles, & subter omne lignum frondosum.
Dissipate aras earum, & confringite stellas, li-
cos igne comburite, & idola comminuite, disper-
dite omnia nomina eorum de locis illis, non facie-
tis ita Domino Deo vestro.* Deinde verò Iudi-
cum tempore ad ea sacrificari permisit.
Hoc verò primus fecit Gedeon sub quer-
cu, sexto Iudicum: *Tulu, inquit, omnia sub
quercu, & obtulii Deo.* De hoc verò instituto
sic S. Augustinus in librum Iudicum: *Deus
consuetudinem populi sui, qua prator eius taber-
naculum, tamen non dijs alienis offerebant, sed
Domino DEO suo, sustinebat potius, quam
vetabat, etiam sic exaudiens offerentes.* Inde
ea consuetudo ad tempora Regum perue-
nit, nondum cōdito templo, vt nono primi
reg-

Regum regnante Saule: *Hodie venit in ciuitatem quia Sacrificium est hodie populo in Excelsum.* & secundo primi Paralipom. *Salomon abiit in Excelsum Gabaon, ubi erat tabernaculum fœderis Domini, quod fecit Moyses in solitudine.* & tertio tertij Regum: *Autamen populus immolabat in Excelsis, non enim edificatum erat templum nomini Domini usque in diem illum. Dilexit autem Salomon Dominum, excepto, quod in Excelsis immolabat, & accendebat thymiama. abiit itaque in Gabaon, ut immolaret ibi. illud quippe erat Excelsum maximum.* Templo inde constructo non tamen Excelsa deseruerunt. Nam Hieroboam rex Israel defectione à Deo facta, fana in Excelsis fecit: atque exemplo eius reliqui reges Israel Deos alienos in Excelsis coluerunt, vnde scriptum est septimo decimo quarti Regū: *Edificauerunt sibi Excelsa in cunctis urbibus suis, feceruntq; statuas, & lucos in omni colle sublimi subit. r omne lignum nemorosum, & adolebant ibi incensum super aras in morem gentium, quas sustulerat Dominus à facie eorum.* Quare Deus permittit, Osee Regem cum omni populo à Salmanassare rege Assyriorū captiuum in Assyriam duci, regnumq; eorū deleri. Eodem verò modo neque Roboam rex Iudæ priscam Dei religionem integram conseruauit: siquidem eo permittēte Iu-

te Iudæi edificauerunt sibi aras, & statuas, & lucos super omnem collum excelsum, & subier omnem arborem frondosam. Neque ea posterius reges Afa, aut Iosaphat, licet pietate prestantes, sustulerunt, siquidem scriptum est xij tertij Regum Fecit Iosaphat restitum, quod erat in conspectu Domini, veruntamen Excelsa non abstulit. adhuc enim populus sacrificabat, et adolebat incensum in Excelsis. Inde Amasias, Azarias, & Achaz reges pariter Excelsa tenuerunt. nam de Achaz legitur Immolabat eis Elimas, & adolebat incensum in Excelsis, & in collibus sub omni ligno frondoso. Hæc deinde Ezechias rex dissipauit ille quidem, sed filius eius Manasses restituit de quo ita proditum est: Edificauit Excelsa, quæ dissipauerat Ezechias pater eius, & erexit aras Baal, & fecit lucos, sicut fecerat Achab rex Israël. Tandem Iosias subsequutus omnem eiusmodi Excelsorum consuetudinem aboleuit. sic enim de illo refertur secundo Paralipomenon xxiiij. Mundauit Iudam, & Hierusalem ab excelsis, & lucis simulachrisq, & sculptilibus. & vigesimo tertio quarti Regum Deleuit aruspices, quos presuerant Reges Iude ad sacrificandum in Excelsis per ciuitates Iude, & contaminauit Excelsa, ubi sacrificabant. Sacerdotes de Gabaa usque Bersabee. veruntamen non ascendeabant, sacerdotes Excelsorum ad alta

re Domini in Hierusalem, sed tantum comedebant Azyma in medio fratrum suorum. Excelsa quoque, quae erant in Hierusalem, quae edificauerat Salomon, Rex idolis polluit. Insuper & Altare, quod erat in Bethel, & Excelsum, quod fecerat in Hseroboam, & altare illud excelsum destruxit, atque combussit, succenditque etiam lucum, in super omnia fana Excelsorum, quae erant in ciuitatibus Samaria, quae fecerant Reges Israël ad irritandum Dominum, abstulit. Itaque S. August. de Iosia loquens sic dixit: Notantur reges, qui inter opera laudabilia sua non destruxerunt Excelsa, ubi contra legem DEI populus sacrificare consueuerat: & qui destruxit, maiore predicatione laudatur. Atque hic quidem Excelsorum exitus fuit.

De Templo Hierosolymitano. CAP. V.

POST Tabernaculum Templum constructum est. Hoc verò sibi ut fieret, à principio Deus praemonuit, Deuteronomij xij. Non sacrificabitis Domino Deo vestro super excelsos colles, sed ad locum, quem elegerit Dominus Deus vester de cunctis tribubus vestris, ut ponat nomen suum ibi, & habitet in eo, venietis, & offeretis in illo loco holocausta, & victimas vestras, decimas, & primitias manuum vestrarum. & post: Cave ne offeras holocausta

tua in omni loco quem videris, sed in eo quem elegerit Dominus in una tribuum tuarum, offeres hostias, & facies quaecunque precipio tibi.

David inde rex, antequam regnum filio Salomoni permitteret, hostibus omnibus circumquaque deuictis, & pace toto Imperio parta, de templo demum Deo ædificando consilium cepit, idque cum Nathan Propheeta communicauit, turpe esse asserens, se in domo Cedrina habitare, Arcam verò Dei in medio pellium positam esse. Quod consilium cum Nathan approbasset, tamen reuersus ad eum mandato Dei monuit, ne faceret. nam id decus esse à Deo Salomoni illius filio reseruatum. Verba verò David sunt xxviij. primi Paralipom. *Audite me fratres mei. Cogitavi, ut ædificarem domum, in qua requiesceret arca fœderis Domini, & scabellum pedum Dei nostri, et ad ædificandũ omnia præparavi. Deus autem dixit mihi: Non ædificabis domum nomini meo, eò quod sis vir bellator, & sanguinem fuderis. sed elegit Dominus Deus Israël me de vniuersa domo patris mei, ut essim rex supra Israël in sempiternum. & post: Salomon filius ædificabit domum meam. ipsum enim elegi mihi in filium, & ego ero ei in patrem. & vij. secundi Regum: Hec dicit Dominus: Nunquid tu ædificabis mihi domum ad habitandum? neque enim mansi in domo, ex quo*

eduxi Israël de terra Aegypti usque ad diem hanc, sed fui semper mutans loca tabernaculi et in tentorio manens cum omni Israël. Item: Cum autem completi fuerint dies tui, suscitabo sementuum post te, & firmabo regnum eius, ipse edificabit domum nomini meo. Inde Dauid, ut à pestilentialiberaretur, emittaream in monte Sion nomine Moria ab Areuna Iebusæo ex monitu Prophetæ Gad, atque ibi altare extruxit, & obtulit Holocausta, & Pacifica, & Deum propitiavit. Post autem comparatis omnibus, ad templum edificandum impensis, ante mortem Salomoni filio accito dixit: Fili mi, voluntas mea fuit, ut edificarem domum nomini Dei mei, sed factus est sermo Domini ad me, dicens, Multum sanguinem effudisti, & plurima bella bellasti, non poteris edificare domum nomini meo tanto effuso sanguine coram me. filius qui nascetur tibi erit vir quietissimus, faciam enim eum requiescere ab omnibus inimicis suis per circuitum, & ob hanc causam Pacificus vocabitur, & pacem, & otium dabo in Israël cunctis diebus eius. ipse edificabit domum nomini meo. Nunc ergo fili mi edifica domum Domino tuo. Præcepit quoque cunctis principibus Israel, ut adiuuarent eum, quem Regem constituit Hec fermè tertio Regum, & primo Paralipom. Salomon inde anno regni sui quarto templum

plum inchoauit in monte Moria, id est, in altero colle montis Sion, qui demonstratus fuerat patri eius in loco, quem parauerat in area Areunæ lebusæi. consummauit autem opus spatio septem annorum. Forma, amplitudo, & magnificentia, qua omnia ædificia superauit, refertur utroque in libro, multis verbis, quæ propter longitudinem huc transferre, non videtur operæ precium. Additur inde, postquam de templi constructione peroratum est, de ornamentis, & instrumentis eius, qualia Tabernaculi fuerunt, libro iij. Regum, cap. vij. hoc modo: *Præterea fecit Salomon Oraculum in medio domus in interiore parte, ut poneret ibi arcam Fœderis Domini, fecit etiam porticum ante templum, & omnia vasa, altare aureum, & mensam super quam ponerentur panes Propositionis, auream, & candelabra aurea quinque ad dexteram, & quinque ad sinistram contra oraculum ex auro puro, & quasi lily flores, & lucernas desuper aureas, & forcipes aureos, & hydrias, & fuscinulas, & phialas, & mortariola, & thuribula de auro purissimo. Et cardines ostiorum domus interioris Sancti Sanctorum, & ostiorum domus Templi ex auro erant. & incultu qua sanctificauerat David pater suus argentum, & aurum, & vasa, reposuitque in thesauris domus Domini. Item primo Para-*

*Lib. 2. diuerso
48. ueris tenet
phid. et h. ep.
1. in. in. 1. 1. 1.*

Jip. tertio, & quarto: *Fecit domum Sãcti San-
 ctorum, & in ea Cherubin duos, & Velum ex
 hyacinto, purpura, cocco, & bysso, & iniecit
 ei Cherubin, & altare æneum, & mare fassile,
 conchas decem, candelabra aurea decem, mensas
 decem phialas aureas centum, omnia vasa do-
 mus DEI, & altare aureum, & mensas, & su-
 per eas panes Propositionis, candelabra cum in-
 cernis suis, thymateria & thuribula, & phia-
 las, & mortariola ex auro purissimo. His actis
 inde narratur, vt Tabernaculum Davidis
 cum Arca Moyfis in Sanctum Sanctorum
 Templi magna cum pompa translata sunt.
 Sic enim in Regibus: *Venerunt inde cuncti
 senes de Israël, & tulerunt Arcam Sacerdo-
 tes, & portauerunt Arcam Domini de Ciuitate
 David, id est de Sion, & Tabernaculum
 fœderis, & omnia vasa Sanctuarij, que erant
 in Tabernaculo, & inulerunt Sacerdotes
 Arcam fœderis Domini in locum suum in Ora-
 culum Templi in Sanctum Sanctorum subter
 alas Cherubin. Siquidem Cherubin expande-
 bant alas super locum Arce, & protege-
 bant Arcam, & pedes eius desuper. In Arca
 verò non erat nisi tabule lapidee, quas po-
 suerat in ea Moyses in Horeb, quando pe-
 pigit Dominus Iesus cum filijs Israël, cum e-
 grederentur de terra Egypti. Quibus rebus
 per-**

perfectis rex populo benedixit, & preces ad Deum super Templum fudit. quæ propter longitudinem omittuntur, ac factò sacrificio Templum dedicauit, ac medium atrij sanctificauit, quod erat ante Templum. Quippè fecit Holocaustum ibi, & Sacrificium, & adipem Pacificorum, quoniam altare æreum, quod erat coram Domino, minus erat, & capere non poterat holocaustum, & Sacrificium, & adipem Pacificorum. Inde apparuit ei Dominus dicens: Exaudiui orationem tuam. Sanctificauit domum hanc, quam edificasti, ut ponerem nomen meum ibi in sempiternum. Tu quoque si ambulaueris coram me, sicut ambulauit pater tuus, in simplicitate cordis, & in equitate, & feceris omnia, quæ precepi tibi, ponam regnum tuum regni Israël in sempiternum. Si autem auersione auerſi fueritis vos, & filij ueſtri non sequentes me, sed colueritis Deos alienos, auferam Israël de superficie terre, quam dedi, & templum, quod sanctificauit nomini meo, projiciam à conspectu meo. Adijcitur etiam illud, Salomonem inde ter quotannis obtulisse Holocausta, & Pacificas victimas super altare, quod ædificauerat Domino, & adoleuisse Thymiamata coram Domino. significat autem Pascha, Pentecosten, & Tabernacula, ut post docebimus.

Mortuo Salomone, Hieroboam filius Nabat ex tribu Effraim, traductis ad se decē tribubus regnum contra Roboam filium eius inuasit quod Israel appellauit, & ne populus suus desiderio Templi Hierosolymitani captus à se aliquando deficeret, ipse à Deo defecit, cunctoq; populo ab auita Dei religione ad Idolorum cultum auerso, duos vitulos, vt dicitur decimo tertij Regum narratur, consecrauit vnum in Bethel, alterum in Dan, atque altare ibi erexit. Quem sequuti reliqui deinceps reges Israel certatim in eadem impietate manserunt. Quare Deus permisit, Osee regem captiuum cum omni populo à Salmanassare rege Assyriorum abduci.

Eadem ratione Reges Iudæ Templum nõ omni, qua decuit, sanctitate habuerunt. Quin etiam Athalia, siue Gotholia regina, studio impietatis ipsum corruptit. Quod vt successor eius Ioas nepos cognouit à Ioaida Pontifice in Dei pietate educatus, ipsum instaurari præcepit: atque ita exacta à Iudeis legitima pecunia, atque ei rei gazophylacio, de quo postea dicemus, instituto refecit. vt in Regibus, & Paralipomenis scriptum est. Inde res eò vecordia processit, vt sacris ritibus templi neglectis, Achaz Rex ipsum etiam Templum, & vasa eius polluerit.

Qua-

Quare Ezechias post ad populum ita dixit: *Paires vestri auertere facies suas à tabernaculo Domini, clauserunt ostia qua erant in porticu, & extinxere lucernas, incensumq; non adoleuerunt, & holocaustum non obtulerunt in Sanctuario Deo Israe.* Atque his dictis mandauit, ut mūdarent templum, & vasa eius, qua rex Achaz polluerat. Successit inde Iosias, qui Templū iterum instaurauit. Sic enim narratur de illo in Regibus: *Præpositi domus Domini distribuunt pecuniam exactam iis, qui operantur in templo Domini ad instauranda sarta tecta templi.* Non multis verò post annis Iudæi urbe, temploque à Nabucodonosore incensis in Babyloniam abierunt, manseruntque, vt inquit Osee cap. ij. sine sacrificio, sine altari, sine ephod, & sine theraphim per annos lxx. Quibus exactis, ipsis permissu Cyri regis Persarum in solum patrium restituti, Iosue Pontifex, & Zorobabel Princeps erexerunt altare in solo Hierusalem, vt offerrent Holocausta. Inde noui Templi fundamenta iecerunt. Verum mox à Samaritis hostibus impediti opus intermittere, Cambysis regis iussu coacti sunt. Itaque vix post annos quadraginta sex rege Dario Hystaspis filio concedente consummauerunt, ac dedicauerunt, vt Esdræ quarto, quinto, & sexto narratur. Hoc verò Templum secundum

multis verbis ab Ezechiele descriptum, multis rebus primo inferius fuisse à Talmudicis dicitur. primum enim diuina præsentia caruit, quæ ad Propitiatorium responsa, vt suo loco dicitur, edebat, deinde Spiritu sancto, qui Prophetas afflare desinit, cum vltimus Malachias sub Dario fuerit, tertio igne sacro, qui in aquam concretus inuentus est, quarto lapidibus, qui in Rationali pontificis erant, quorum conspectu sacerdotes occulta intelligebant, quinto Arca, & Propitiatorio, & duobus Cherubin Arca hærentibus, quæ inuenta fuisse, illi negant, vt supra diximus. Post aliquot inde annos re Iudæorum ab Aegyptijs regibus ad Syros traducta, Antiochus Epiphanes rex Syriæ Hierosolymam ex Aegypto accitus à Tobia filijs, quos per seditionem Onias Pontifex vrbe deiecerat, venit, & *intrauit in sanctificationem cum superbia, & accepit altare aureum, & candelabrum luminis, & vniuersa vasa eius, & mensam Propositionis, & libatoria, & phialas, & mortariola aurea, & velum, & coronas, & ornamentum aureum, quod in facie templi erat, & comminuit omnia, ac biennio post reuersus edificauit abominandum idolum desolationis super altare Dei, id est, vt tradit Iosephus, ipsum Ioui Olympio dedicauit, atque, Onia pontifi-*

ce interfecto, Alcimum Pontificem ex non pontificali genere fecit. Maccabæorum primo primo. Verum biennio post Iudas Assanoneus cognomine Maccabæus Princeps Iudæorum exortus vrbe recepta ipsum Templum mundauit, atque omnia in antiquum statum redegit, ipsa Abominatione sublata. Siquidem, vt tibi scriptum est, cum pulsus hostibus dixisset: *Ecce nunc contriti sunt inimici nostri, ascendamus nunc mundare Sancta, & dedicare, ascenderunt in montem Sion, & viderunt Sanctificationem desertam, & altare profanatum, & portas exustas. Tunc ordinauit Iudas viros, vt pugnarent aduersus eos, qui erant in arce, donec emundarent Sancta, & elegit sacerdotes sine macula voluntatem habentes in lege Dei, & mundauerunt Sancta, & tulerunt lapides contaminationis in locum immundum, & destruxit altare holocaustorum, quod profanatum erat, ne forte illis esset in opprobrium, quia contaminauerant illud gentes. & reposerunt lapides in monte domus in loco apto, quoad vsq; venisset propheta & responderet de eis. & acceperunt lapides integros secundum legem, & edificauerunt altare nouum secundum illud, quod fuit prius, & edificauerunt Sancta, & q̄ inera domum erant inuirsus, & ad eam, & acria sanctificauerunt. Et fecerunt vasa sancta noua, & inuirsus*

vunt candelabrum, & altare incensorum, & mensam in templum, & incensum posuerunt super altare, & accenderunt lucernas, quæ super candelabrum erant, & lucebant in templo, & posuerunt super mensam Panes, & appenderunt vela, & consummaverunt omnia opera, quæ fecerant, & ante matutinum surrexerunt quinta, & vicesima die mensis Casleu, mensis noui, & obtulerunt sacrificium secundum legem super altare holocaustorum nouum, quod fecerunt secundum ieripus, et secundum diem, in qua cotaminauerant illud gentes, in ipsa dedicatum est in Canticis. Et fecerunt dedicationem altaris diebus octo, & obtulerunt Holocausta cum letitia, & sacrificium Salutaris, ac Laudis. Et statuit Iudas, & fratres eius, & vniuersa Ecclesia Israël, ut agatur dies Dedicacionis altaris, in temporibus suis ab anno in annum, per dies octo à quinta, & vicesima die mensis Casleu cum letitia. Et edificauerunt in tempore illo montem Sion, & per circuitum muros altos, & turres firmas, ne quando venirent gentes, & conculcarent eum, sicut antea fuerat, & collocavit illic exercitum, ut seruarent. Postremò Herodes rex templum reedificare, atque altius excitare cupiens, ad Iudæos locutus, sui consilij sic rationem explicuit: *Nostis, templum hoc à patribus nostris edificatum, cum è Babylonia reuersissent, & quia desunt, ei ad altitudi-*

nem cubiti sexaginta, ad instar illius, quod Salomon construxerat, nemo negligentiam pietatis nostrorum parentum accuset, quia non culpa illorum factum est breuius templum. Sed Cyrus, & Darius Hystaspis filius, huiusmodi mensuram edificationis fieri praeceperunt. Quibus illi ferusentes, vel successoribus eorum, & post illos Macedonibus, non habuerunt aptum tempus, quo ad eisdem antiqui formam istius mensuram perducerent. Inde addidit, se velle inchoatum opus corrigere, & integrum Deo præbere. Itaque paratis rebus omnibus ad tantum opus necessarijs, Templo disturbato in iisdem fundamentis noua imposuit, & super ea templum excitauit, longitudine centum cubitorum, latitudine totidem, altitudine centum viginti. Ostendit inde Iosephus huius historiarum auctor libro Antiquitatum vij. magnificentiâ huius operis multis verbis, post alio loco situm cum turri munita his: Collis erat saxosus paullum erectus à parte Orientali Ciuitatis, pronus super arcem, quam dudum Rex Salomon per DEI prouidentiam magnis operibus muro circumdedit ab inferioribus incipiens, quem vallis altissima circumdabat à latere Aquilonis turris alta quam ante Herodem Reges Assamonei construxerant, & Barin nominarant, ut illic sacerdotalem stolam deponerent, qua cum
opus

opus esset, ut sacrificaret, pontifex induebatur. Hanc verò Herodes seruauit, quo mortuo sub Romanis fuit usque ad tempora Tiberij Cesaris. ea enim à Tiberio reddita est instante Vitellio Syriae proconsule, cum Hierosolymam profectus benigne à populo esset susceptus. Eam verò turrim Herodes muniens ad templi custodiam in gratiam M. Antonij Triumuirii amici sui Antoniam appellauit. Ex aduerso templi ipsa urbs in modum theatri stabat circumdata valle altissima, per omnem australem tractum. Hec vno anno, & quinque mensibus ab Herode perfecta sunt. anno regni eius octauo decimo, dedicatio templi ipso regis die natali magna letitia celebrata est. Hæc Iosephus libro xv. Sūt autem, qui templum ab Herode non reffectum, sed auctum, vetere conseruato, putent, atque à Iosepho ipso falsa relata esse; quia Iudei post excessum Herodis, cum audissent Iesum dicentem: *Soluite templum hoc, & in tribus diebus ego suscitabo illud*, responderunt: *Quadraginta sex annis edificatum est templum*, nunquam ita dicturos asserentes, si verum fuisset, templum illud intra biennium ab Herode constructum, nam ea verba conuenire Templo, quod Zorobabel sub Cyro inchoauerat, & sexto anno Darij post annos sex, & quadraginta absoluerat. Quorum opinionem ego non approbo. neque enim

tan-

tantę temeritatis hominem esse puto, qui ea scribat de re præsertim insigni, quæ multorum etiam viuentium redargui testimonijs possit, neque enim Iosephus longe ab Imperio Augusti Cæsaris absuit, sub quo templum Herodes ædificauit, aut Tiberij, sub quo Iudæi hæc dixerunt. Verum Iudæi, cum redarguere Christum uellent, & scirēt, Templum primum à Salomone conditum spatio septem annorum, secundum à Zorobabele quadraginta sex, tertium ab Herode vnus anni, & pauld amplius, neque primum, neq, tertium nominarunt, vt ea, quæ parum causæ suæ fauerent, sed secundū, multo enim longius absunt tres dies à quadraginta sex annis, quàm ab vno. In morte inde Christi velum Templi scissum est à summo ad imum. Caligula inde Imp. synagogas Iudæorum ad sui ipsius cultum traduxit, & suis statuis exornauit, ac Templum ad eam vique diem inuiolatū suo nomini dedicauit. ex quo apparuit, vocem, quā Iudæi temerè corā Pilato effuderant, cum se neminem regem habere, nisi Cæsarem, dicerent, meritò in illorū iā capita recidisse, vt scribit Iosephus. Ad extremum Vespasiano Imperante suborto ex defectione bello Titus Cæsar, vrbe expugnata, siue inuitus, siue volēs hoc

Tem-

Templum incendit eodem die, quo à Baby-
lonijs olim fuerat inflammatum. Quam cla-
dem pluribus verbis Iosephus memoriæ
prodidit Hadrianus inde Imp. Iudæos rur-
sus rebellantes subegit, ac captam urbem so-
lo æquauit, ac reliquias Templi igne dele-
uit. Tumque demum Iesú Christi vox diui-
na completa, qua dixit, fore, vt Hierosoly-
mis lapis super lapidem non remaneret. Ha-
drianus autem Templum Domini ad tol-
lendam religionem terra obruit, ac Tem-
plum aliud Veneri dedicauit. vt Eusebius
scripsit. Quare S. Paulinus ad Seuerum scri-
psit: *Vbi sacra nati Saluatoris infamia vage-
rat, illic Veneris lamenta fingentium lasciuia lu-
ctibus infamis ritus ululabat.* & Seuerus in Hi-
storia. *Hadrianus existimans, se Christianam
fidem loci iniuria perempturum, in Templo, ac
loco Dominice passionis demonum simulachra
constituit.* Hoc autem Idolum Daniel ca. ix.
vocaui Abominationem desolationis, cum
dixit: *Et erit in templo abominatio desolat: o-
nis, & usque ad consummationem. & finem per-
seuerabit desolatio.* neque enim hæc verba in
desolationem Epiphaniis conueniunt.

De Templo Samarie. CAP. VI.

Alterum templum fuit in Samaria. Quip-
pè Manasses frater Iaddi pontificis, cum
vxo.

vxorem alienigenam legibus dimittere co-
 geretur, ad focerum suum Sanabalat Darij
 Persarum Regis præfectum confugit, atque
 ab illo auxilium implorauit. Sanabalat au-
 tem, ne genero summæ nobilitatis viro spo-
 liaretur, suasisit, vt à Iudæis deficeret, ac mox
 permisso Alexandri Magni, victoris tem-
 plum in Samaria in monte Garizin altissi-
 mo condidit. atque ibi Manassem pontifi-
 cem collocauit inter Samaritas, qui, vt dixi,
 homines ex Assyria profecti fuerant, ac le-
 gem Dei ita receperant, vt tamen veterem
 idolorum cultum non destituerent, ac pro-
 ptereà Iudæis infensi essent, quod Templū
 Transgressorum est appellatum. Hinc exar-
 sit inter eos de loco adorandi Dei certamen
 atque contentio. Cum enim in lege tradi-
 tum esset, vt vno tantum in loco Deus cole-
 retur, quem ille elegisset, ac primum Silo in
 tribu & mōte Effraim delegisset, deinde illa
 reprobata Hierusalem in tribu Iuda, & mō-
 te Sion asciuisset, Samaritæ, qui montem Ef-
 fraim obtinebant, sibi eam laudem vindica-
 bant quòd in Silo primum inuocatam esset
 nomen Domini, Iudæi verò contra ad se id
 decus trahebant, quod postea Sionem Deus
 ipsi Silo præposuisset, vt Dauid scripserat,
 quem ipsi non accipiebant. neque enim nisi
 quinque libros Moyfis approbabant. Qua

de re cū aliquando disceptaretur corā Pto-
lemæo Philometore rege, ille pro Iudæis
pronunciauit, vt Iosephus I bro xiiij. scrip-
tum reliquit. Hoc verò Templum post An-
tiochus Epiphanes, cum in Iudæam infe-
stus venisset, Ioui Hospitali, ipsiſ Samaritis
non repugnantibus, conscrauit. Ad exte-
mum autem Ioannes Hyrcanus rex Iudæo-
rum, cum Samariam Iudæorum imperio
subiecisset, Templum hoc funditus euertit
post annos ducentos, quàm fuerat condi-
tum, teste eodem in loco Iosepho. Veterem
inde quæstionem post aliquot annos tetigit
Samaritana mulier loquens cum Christo
Iudæo. vt est apud S. Ioannem cap. iij. *Pa-
tres nostri in monte hoc adorauerunt, & vos di-
citis, quia Hierosolimis est locus, vbi adorare o-
portet. cui respondit Christus: Veniet hora, quan-
do neque in monte hoc, neq; in Hierosolimis ado-
rabitur patrem.*

De Templo Aegypto. CAP. VII.

TERTIUM Templum Iudæorum condi-
tum est in Aegypto ab Onia. Etenim
ætate Antiochi Epiphaniſ seditione Hiero-
solyms orta, Onias Oniæ pontificis filius,
eius, quem Epiphanes interfecerat, vrbe pro-
fugus ad Ptolemæū Aegypti regem, & ipsi-
us Epiphaniſ hostem se contulit, atque acce-
pto

pto ab eo in Heliopolitana præfectura solo
 ibi oppidum Hierosolymis simile condi-
 dit, Templumque ædificauit: ibique ponti-
 fex inter eos Iudæos, qui seditione vrbe pul-
 si in Aegyptum concesserant, præfuit. Quo
 verò tempore, Titus Cæsar templum Hie-
 rosolymis inflammauit, eodem hoc à Pau-
 lino proconsule Aegypti claudi est iussum,
 ita vt vestigium diuini cultus in eo nullum
 remaneret, post trecentos triginta annos,
 quàm fuerat constitutum, vt Iosephus lib.
 Belli vij. prodidit. Extat epistola Iudæo-
 rum Hierosolymitanorum ad Iudæos Aeg-
 yptios, petentium, vt festum dedicationis
 Templi sui agerent, quemadmodum alia ce-
 lebrarent, libro secundo Maccab. capite pri-
 mo, quam in manus sumere, non erit in-
 utile.

De Sinagogis. CAP. VIII.

HÆtenus de Templo, siue de Templis
 sit dictum. sequitur, vt de Synagogis a-
 gamus: etsi enim hæc non templa fuerunt, ta-
 mèn aliquid templo simile habuerunt. O-
 rigo autem synagogarum non fuit vetusta.
 neq; enim in historia Iudicum, aut Regum
 vlla eorum memoria celebratur. Ego verò,
 si quid in eiusmodi antiquitate concipien-
 da coniecturæ est concedendū, eas in Baby-
G 2
lonico

lonico exilio primum constructas putarim, vt qui Templo carerent, in quo aut orarent, aut docerent, locum aliquem similem Templo haberent, in quem eiusmodi officij gratia conuenirent. atque hoc idem fecisse reliquos dispersionis Iudæos in Asia, Aegypto, & Europa censuerim. Itaque in prouincijs, vbi Templum non fuit, frequentissima fuit synagogarum cōsuetudo. Postquàm aut Iudæi ex Babylonia redierunt, ac Templū in vrbe Hierosolymorū restituerunt, simul etiā institutū iam synagogarum vsum retinuerunt, vt Iudæi Hierosolymitani in Téplo legem audirent, prouinciales verò cum ad urbem veniebant, in Synagogis. In commentarijs certe Hebræorum scriptum est, vltimis temporibus in vrbe Hierosolyma quadringentas octoginta synagogas constitutas fuisse, quòd Iudæi eò ex omnibus regionibus conuenirent. Erant ergò Hierosolymis synagogæ peregrinorum, templum ciuium in reliqua verò Iudæa, & Galilæa, & in ceteris prouincijs, in quibus Iudæi post dispersionem versabantur, erant ipsorum etiam incolarum, quibus Hierosolyma adire, non erat commodum. De Hierosolymitana vna synagoga mentio fit, præcipuè Actuum cap. vj. *Surrexerunt quidam de Synagoga, qua appellatur Libertinorum, & Cyrenensium,*

*nensum, & Alexandrinorum, ac eorum, qui
 eran: è Cilicia, & Asia disputātes cum Stepha-
 no. Hi enim omnes erant Iudæi, verum in
 prouincijs habitantes, qui cum Hierosoly-
 ma negotiorum suorum caussa adibant, nō
 ad Templum, sed ad synagogam, quam ipsi
 sibi parauerant, conuenire instituerant. i-
 tem apud Ioannem xvij. Ego semper docui in
 synagoga, & in templo, quo omnes Iudæi conue-
 niunt. De ceteris cap. Actuum xv. Moyses à
 temporibus antiquis habet in singulis ciuitati-
 bus, qui cum predicent in synagogis, vbi per om-
 ne sabbatum legitur. Moysem autem intelli-
 git libros eius, & ix. Paulus petijt à Pontifice
 epistolas in Damascum ad synagogas, vt si quos
 inuenisset huius sectæ viros, ac mulieres vindicos,
 perduceret in Hierusalem. De synagogis Ga-
 lileæ, quas Christus & Asiæ, quas S. Paulus
 adiuit, multa in Euangelijs, & Actis testi-
 monia extant, quæ postea referentur, vbi de
 Scribis agetur. Hæ verò synagogæ aliquādo
 priuatis hominibus, & quidem etiam genti-
 libus, pij officij caussa construebantur, vt il-
 la vij. Lucæ in Capharnaò à Centurione Ro-
 mano, sic enim dixere Iudæi: Dignus est, vt sa-
 nes illi seruum, diligit enim gentem nostram, &
 synagogam edificauit ipse nobis. Vt autem in
 templo sacerdotes, & pontifex principa-
 tum gerebant, sic in synagogis scribæ, & eo-*

rum princeps is, qui synagogæ princeps, siue archisynagogus dicebatur, & probri loco maximi ducebatur, si quis synagogæ, id est cœtus illius, qui ad audiendum cōueniebat, expertus factus fuisset. Vnde scriptum est apud S Ioannem ix. *Conspirauerunt Iudæi, ut si quis confiteretur, eum esse Christum, extra synagogam fieret.* & x j *Ex principibus multi crediderunt in eum. sed propter Phariseos non confitebatur ut è synagoga nō eycerētur.* Quin etiam in ijsdem locis Scribæ ambitionis causa primas cathedras affectarant, quod Christus eis obiecit cum præcipuam illorum cōtūde: e superbiā vellet. Sed de officio scribarū in synagogis, post suo loco pluribus, ubi etiam alia de synagogis adijcientur. nūc enim hæc de synagogis dicere volumus ut eas diuersum aliquid à templo esse, ostenderemus cuius rei argumento est, quod eadē euerſo etiam templo, in hunc usque diem seruata sunt, vnde Ecclesiæ Christianorum opposita est Synagoga Iudæorum.

CARO.

CAROLI SIGONII

93

DE REPVB- LICA HEBRAEORVM LIBER TERTIVS.

Qui de diebus sacris inscribitur.

De Annis Hebraicis. C. AP. I.

Veniam de locis sacris diximus, deinceps sequitur, vt de dieb⁹, prout proposueramus, agamus. Quæ disputatio quò apertius explicetur, prius de tota ratione Hebraicorum annorum, ac mēsum differetur. Hebræi igitur, vt satis inter interpretes constat, annū habuerunt lunarem ex mensibus duodecim, & diebus trecētis quinquaginta quatuor, cōstitutum, eum verò duplicem: vnum, quem naturalem, & vulgarem, alterum, quem ciuilem, & sacrum appellauerunt. Naturalis ab initio mūdi sub æquinoctium autumnale est institutus, quo tempore ipsi etiam mundum à Deo creatum existimarunt. Ciuilis ante egressum Hebræorum ex Aegypto sub æquinoctium vernum à Deo præscriptus est, ille post conditos fructus, hic ante inchoatā messem. Vt

G 4

autem

autem lunaris annus fieret solaris, id est, spacio, quo sol Zodiaco circumuoluitur, finiretur, qui cursum suum diebus trecentis sexaginta quinque, ac quadrante absoluit, opus intercalatione undecim dierum, & quadrantis, qui supererant, fuit.

Ceterum numerus duodecim mensum confirmatur tertio quarti Regum: *Habebat Salomon duodecim prefectos super omnem Israëli, qui praebebant annonam regi, & domui eius, per singulos enim menses in anno singuli necessario ministrabant, & iij. Danielis: Pesti finem duodecim mensium in aulae Babylonis deambulabat & iij. Esther: Mense primo cuius vocabulum est Nysan, missa est fors in urnam, & exiuit mensis duodecimus qui vocatur Adar.*

De anno verò naturali incipiente à mense Septembri docet Cap. xxiiij. Exodi: *Custodies solemnitatem in exitu anni, quando congregaueris omnes fruges tuas de agro, & xxxiiij. Solemnitatem hebdomadarum facies tibi in primitiis frugum messis tuae triticeae, & solemnitatem, quando redeunte anni tempore cuncta conduntur.* Adde, quòd annus septimus, & annus quinquagesimus ordiebatur à septimo mense, ut postea demonstrabitur, tanquam ab eo, unde vetus, & naturalis annus exordium fumeret. Quin etiam Chaldaeus Paraphrastes locum ex viij. tertij Regum ita expressit:

presit: *Conuenerunt ad Salomonem in mense Fortium festo die, quem vocabant olim primum menssem, at nunc est septimus.* Iosephus autem libro Antiq. primo tradidit, diluuium Noe cœpisse secundo mense anni, qui à Macedonibus vocatur Dios, ab Hebræis Mareshuan, qui respondet apud Romanos Octobri.

De institutione verò sacri anni sic præcepit Deus in Aegypto cap. xij. Exodi: *Mensis iste vobis principium mensium primus erit in mensibus anni.* Eum verò menssem post vocauit Cap. xxxiiij. *menssem nouarum frugum, & xxxiiij. menssem verni temporis.* Quare omnium consensu putatur fuisse idem, atque Martius.

De intercalatione non extat præceptum in lege vllum, verùm interpretes asserunt, eam necessariam fuisse, vt conseruaretur ratio mensium, qui à noua semper luna exorsunt. & Paschæ, quam quarta decima die primi mensis celebrari oportuit paullò ante messem, & Tabernaculorum, quæ perfecta vindemia celebrari Deus præcepit. Eos verò dies Iudæi interposuerunt secundo, & quarto quoque anno post menssem duodecimum, quid dicitur Adar. Itaque eum menssem tertium decimum vocant Veadar, quasi alterum Adar, dierum viginti duorum,

& viginti trium, vicibus alternatis, habitatione quadrantis.

De Mensibus. CAP. II.

Menses porrò singulos instituerunt à noua luna. eos; verò ante exilium Babylonicum nominarunt à numero, prout quisque primus erat, aut secundus, aut tertius vsq; ad duodecimū. Post reditū autē ex Babylonia his fermè, vt aiūt interpretes, ornati sunt nominibus Nisan, Zius, siue Iar, Siuan, Tamuz, Ab, Elul Ethanim, siue Tisri, Bul, siue Mareshuā, Casleu, Thebet, Sebat, Adar, qui respōdent Martio, Aprili, Maio, Iunio, Iulio, Augusto, Septēbri, Octobri, Nouembri, Decembri, Ianuario, & Februario. Ex his autem alij xxx. dies alternatim habuerunt, alij xxix. vnde illi pleni, hi caui vocati sunt. Qua ratione cccliiij. dies emerferunt. Prioris appellationis testimonio est capitulum Exodi xl *Mense primo quarta decima die mensis ad vesperam Phase Domini est. & Numer. ix. Faciat Phase Domino in mense secundo quarta decima die mensis ad vesperam. & primi Paralip xxvij. Prime turme in primo mense Iosboan praeerat. Secundi mensis habebat turmam Dueda. Dux turme tertiae in mense tertio erat Baraias. Quartus mense quarto Azabael. Quintus mense quinto Samaocho, Sextus mense*

se

se sexto *Hira*. atque ita deinceps vsq; ad duodecimum.

De nominibus alijs postea mensibus inditis docet quintum tertij *Esdrae*: *In secundo anno regni ipsius mense Nysan primo*. tertium *Elter*. *Mense primo cuius vocabulum est Nisan*. *Baruc primum: Decima die mensis Sivan*. Sextum secundi *Esdrae*: *Vicesimo die mensis Elul*. *Zachariae vij. In quarta mensis noni: ut est Casleu*, & primum. *Quarta undecimi mensis Sabbath*, & primi *Maccab. xvj. Mense undecimo, hic est mensis Sabbath*. *Esther xvj. Mensis duodecimus, qui vocatur Adar*. Sextum tertij *Regum: Mense Zio*, ipse est mensis secundus. *Item: Anno quarto fundata est domus Domini in mense Zio*, & in anno undecimo mense *Bul*, ipse est mensis octauus. *perfecta est domus*, & vij. *Conuenit Israëli in mense Bathanim, siue Ethanim in solenni die, ipse est mensis septimus*. reliqua ex interpretibus. At quia lunares quoque mensis sunt, propterea non semper mensibus Romanorum responderunt, sed sæpè in binos singuli incurrerunt.

De Septimanis. CAP. III.

Menses inde singulos in septimanas, seu hebdomadas diuiserunt. Septimum autem quæque diem vocauerunt sabbatū, id est re-

quietem, quod eo die post opus sex die-
 rum Deus quieuisset. atque ea de causa ip-
 sam etiam septimanam sabbatum appella-
 runt, Paralipom. tricesimo tertio secundi:
*Qui sibi per singulas hebdomadas succedere con-
 sueverant.* & Lucas xviiij. *letuno bis in Sabbato.*
 id est, in septimana. Hinc dixerunt primam, &
 vnam, & alteram Sabbati. pro prima, & se-
 cunda die septimanæ. vt S. Marcus xvj. *Et
 valde mane vna Sabbatorum.* ac mox: *Surgens
 mane prima Sabbati.* & S. Matthæus: *Vespere
 Sabbati. que lucefcit in prima Sabati.* id est, ve-
 spere eius diei, qui succedit primus septima-
 næ, siue vespere præcedente, primum diem
 septimanæ & Actuum xx. *Vna Sabbati cum
 conueuissemus ad frangendam panem.* Est au-
 tem prima, siue vna Sabbati dies quã Chri-
 stiani Dominicam vocant, quam etiam com-
 memorauit S. Ioannes in Apocalypfi: *Fui in
 spiritu Dominica die.* Vnde dixit post S. Hie-
 ron. aduersus Vigilantium: *Per vnam Sabba-
 ti. hoc est in die Dominico, omnes conferre. que
 Hierosolymam in solatia dirigantur, Apostolus
 Paulus præcepit.* id autem præcepit secunda
 ad Corinthios xvj. *Per vnam Sabbati vnus-
 quisq; vestrum apud se reponat.*

De diebus profestis. CAP. IIII.

Dies porrò vocarunt lunas, ita vt primam, & secundam lunam, ac primam & secundam diem ponerent pro eodem, vt primo tertij Esdræ: *Iofias immolauit Phase quartadecima luna primi mensis*, pro eo q̄ ali bi fuit scriptum, *quarta decima die*. Dies porrò siue æstiu, siue hyberni essent, duodecim horas habuerunt; & noctes totidem, sed inæquales, vnde scripsit S. Ioannes Cap. ij. *Nónne duodecim sunt hora dies?* & Matthæus xx. idem significauit, vbi horæ tertix, sextæ, nonæ, & demum vndecimæ meminit, tanquam extremæ diei. Ex his autem diebus alij profesti fuerunt, alij festi. Profesti, quibus op̄ exercere fas fuit, matutino, & vespertino holocausto confecto. Festi, quibus ab opere abstinere necesse fuit. Profesti verò aut primi mensium fuerunt, qui Neomeniæ dicti sunt, aut inter septimanas interiecti, de quibus seorsum agemus.

De Neomenijs. CAP. V.

Singula ergo mensium initia sacra esse Deus constituit, quos dies Græci Neomenias, Latini Kalendas vocarunt, ita vt proprium holocaustum, quo insignirentur, haberent, cessationem tamen ab operibus non haberent, sic enim mandatum est Numero-
rum

rum xxviiij. In Kalendis, id est, mensium exor-
 dijs offeretis holocaustum Domino, vitulos de ar-
 mento duos arietem unum, agnos anniculos se-
 ptem immaculatos & tres decimas simile ex o-
 leo in sacrificio per agnos singulos holocaustum
 suavissimi odoris, atque incensi Domino. Liba-
 menta autem vini, quæ per singulas fundenda
 sunt victimas, ita erunt, media pars hinc per sin-
 gulos vitulos, tertia per arietem, quarta per ag-
 num, hoc erit holocaustum per omnes menses, quæ
 sibi vertente anno succedunt. Quod sic expli-
 cuit Iosephus: In initio mensis, & quotidiana
 sacrificia, & duos vitulos cum agnis anniculis
 septem, & arietem, mactant, hæc dum, verò
 pro declinatione peccatorum si forte per casum
 obliuionis eueniant. Hinc secundo secundi Pa-
 ralip. scriptum est: Ad holocaustumata Neo-
 menys, quæ mandata sunt, Israël. & octauo:
 Salomon obtulit holocausta super altare Do-
 mini, ut per singulos dies offerretur in eo iuxta
 præceptum Moysi in Sabbatis, & in Kalen-
 dis: & Etdræ secundo. Fecerunt holocaustum
 iuge in Kalendis. & Isaïæ primo: Kalendas
 vestras, & solemnitates vestras odiuit anima
 mea.

De diebus singulis. CAP. VI.

Dies verò cæteri inter septimanas inter-
 diecti ex præscripto Dei haud prorsus
 religione caruerunt. Nam licet operibus
 pro

pro necessitate vacarunt. tamen matutinū,
 ac vespertinū holocaustum iuge facere à deo
 iussi sunt, vt scriptum est Exodi xxix, &
 Numerorum xxvij. *Hæc sunt sacrificia quæ
 offerre debetis, agnos anniculos immaculatos, dis
 os quotidie in holocaustum sempiternum, unum
 offeretis mane, alterum ad vespertam, decimam
 partem ephi simile, quæ conspersa sit oleo purissî-
 mo, & habeat quartam partem hin, holocau-
 stum iuge est, quod obtulistis in monte Sinai,
 in odorem suauissimum incensi Domini, & li-
 babis vini quartam partem hin, per agnos
 singulos in Sanctuario domini, alterumq; ag-
 num similiter offeretis ad vespertam iuxta om-
 nem ritū sacrificij matutini, & libamentorum
 eius oblationem suauissimi odoris domino. & Le-
 uit. xxlij Offeretis oblationes domino holocau-
 sta, et libamenta iuxta ritum uniuscuiusq; diei.
 Quam legem sic expressit Iosephus: Ex pub-
 lico sumptu lex agnum anniculum singulis die-
 bus docet occidi, inchoante die, & terminante.
 Vnde ij Paralip secundo scriptum: Ad holo-
 caustomata mane, & vespere. quæ mandata sūt
 Israëli.*

De diebus festis. CAP. VII.

FESTOS autem dies sabbata nomina-
 runt, vt Leuit. x x. *Sabbata mea custodite.*
 Hæc verò à vespere ad vespertam celebra-
 ta sunt. sic enim post præcepit Deus xxij.
 Ave.

A vespera ad vesperam celebrabitis sabbata vestra: item: Die primo à die octauo erit sabbatum, id est, requies. Celebrarunt autem nõ solum ab opere cessando, sed etiam offerendo, orando, & interdum etiam animas suas affligendo, id est, ieiunando, vt post apparebit. Ex his autem alij à Deo, alij ab hominibus instituti sunt, à Deo Sabbatum, Pascha cum Azymis, Primitiæ cum Pentecoste, Tubæ, Expiationes, Tabernacula cum Collectis; annus septimus, & annus quinquagesimus; ab hominibus Encænna, & quædam alia minus insignia, quæ suo loco prodentur. agamus ergo de singulis.

De Sabbato. CAP. VIII.

IN primis autem septimum diem, quem Sabbatum appellarunt, summo honore colendum mandauit Deus, atque iura ab omni opere in eo cessandum, vt ne ignem quidem domestici vsus causa succenderent. primum Exodi xx. *Memento vt diem Sabbati sanctifices. Sed diebus operaberis, & facies omnia opera tua, septimo autem die. Sabbatum Domini Dei tui est, nullum facies opus in eo. Sex enim diebus fecit cælum, & terram, & mare, & omnia que in eis sunt. & requieuit in die septimo. idcirco benedixit Dominus diei Sabbati, & sanctificauit eum, & xxxv. Non succendetis ignem*
in

in omnibus habitaculis vestris per diem Sabbatis. Deinde Leuitici xxiiij. Sex diebus facietis opus, dies septimus, quia Sabbati requies est, vocabitur sanctus, nullum opus facietis in eo. Eo verò die sacrificari, & panes Propositionis refici iussit. De sacrificio Numerorù xxviiij. Die Sabbati offeretis duos agnos anniculos immaculatos, & duas decimas simile oleo conpersa in sacrificio, & liba, quæ ritè fundantur per singula Sabbata. De Panibus xxiiiij. Accipies simlam, et coques ex ea duodecim panes. Per singula Sabbata mutabuntur coram Domino suscepti à filiis Israël scdere sempiterno. Hæc porro his verbis explicuit Philo in libro de sacrificijs: Publica sacrificia alia fiunt quotidie, alia septimo quoque die, alia in novilunijs, alia in ieiunijs, alia tribus diebus festis præcipuis. Quotidie iussu legis, agni duo maculantur, mane, ac vespere cū gratiarum actione, alter p̄ diurnis, alter pro nocturnis beneficijs, q̄ assidue Deus largitur humano generi. Septimo die is numerus duplicatur, in æternitatis honorem, quòd septimus dies mundi natalis sit. Quotidie etiam bis incensa sunt thura in ara, quæ intra velum est, oriente sole, occidenteq̄, ante matutinum, & post vespertinum sacrificium. Panes item septimo quoque die proponuntur in sacra mensa, cum panibus autem sal, & thus mense imponitur.

H

De

De Pascha, & Azymis.

CAP. IX.

PRæcipuus etiam honos Paschæ habitus
 est Hoc verè quando institutum, cur ita
 vocatum, & qua ratione celebratum sit, ita
 demonstrabitur, vt lex primum profera-
 tur, deinde explicatione ornetur. Sic ergo
 de Paschate mandauit Deus Hebræis, ad-
 huc in Aegypto agentibus, Exodi xij *Men-
 sis iste vobis principium mensium primus erit in
 mensibus anni, decima die mensis huius tollat u-
 nusquisque agnum per familias, & domos suas
 sine macula masculum anniculum, & hœdum,
 & quarta decima die immolabit eum ad vespere-
 ram, & sumet de sanguine, & ponet super v-
 trumque postm, & super liminaribus domo-
 rum, in quibus comedent illum, & edent
 carnes nocte illa assas igni, & Azymos panes
 cum lactucis agrestibus, non comedetis ex eo
 crudum quid, nec coctum aqua, sed assum tan-
 tum igni: renes vestros accingeris, calciamenta
 habebitis in pedibus, tenentes baculos in mani-
 bus, & comedentes festinantes. est enim Phaso,
 id est, transitus Domini, & transibo per terram
 Egypti. Erit autem sanguis vobis in signum
 in edibus, in quibus eritis, & videbo sangui-
 nem, & transibo vos nec erit in vobis plaga di-
 sperdens quando percussero terram Egypti.
 Habebitis autem hunc diem in monumentum, & cele-*

celebrabitis eam solemnem Domino in generationibus vestris cultu sempiterno. Mox de Azy morum diebus ita subiicit: Septem dies Azyma comedetis, in die primo non erit fermentum in domibus vestris. quicumque comederit fermentum, peribit anima illa de Israël, à primo die usque ad diem septimum. Dies prima erit sancta, atque sollemnis, & dies septima eadem festiuitate venerabilis, nihil operis facietis in eis exceptis istis, quæ ad descendendum pertinent. Et observabitis Azyma usque ad diem vicepsimam primam eiusdem mensis ad vesperam. Septem diebus fermentatum non inuenietur in domibus vestris, qui comederit fermentatum, peribit anima illius de cœtu Israël tam de aduenis, quam de indigenis terra. & mox: Cum introieritis in terram, quam dominus daturus est vobis, ut pollicitus est, observabitis ceremonias istas, & cum dixerint vobis filij vestri, Quæ est ista religio? dicetis eis, Victimam transitus Domini, quando transiit per domos filiorum Israël in Ægypto percutiens Ægyptios, & domos nostras liberans. Deinde Leuitici xxiiij. de Pascha, & Azymis eadem repetijt: Mense primo, & quarta decima die mensis ad vesperam Phase Domini est. Septem diebus Azyma comedetis. dies primus erit vobis celeberrimus, sanctusque. nullum opus servile facietis in eo, sed offeretis sacrificium in igne septem diebus, dies autem

septimus erit celebrior, & sanctior. nullumque opus seruire facietis in eo. Item xvj. Deuteronomij: Sex diebus comedes Azyma, et in die septima, quia Coll.cta est Domini Dei tui, non facies opus.

Dixi, quid sit in lege, nunc expositionem proferam legis. Repetendum est igitur, annum ante Moysen incœpisse ab æquinoctio autumni mense Septembri, Deum autem mandasse Moysi, vt ordirentur ab eo mense, quo ex Aegypto egrederentur, qui tum primus mensis dictus, post autem Nysan appellatus est, & idem apud Romanos, atque Martius fuit, & æquinoctiū vernum continuit. vnde Exodi xiiii mensis Nouarum frugum est dictus: *Hodie egrediemini mense Nouarum frugum.* & Deuteronomij xxi: *Obserua mensem Nouarum frugum, & verni primum temporis, vt facias Phase.* Iccirco verò ita dictus est, quoniam in Aegypto, & Syria mense Martio segetes maturescere incipiunt. Sic enim scribit Philo libro iii de vita Moysis: *Moses primum mensem fecit eum, qui in vernum æquinoctium incidit, non sicut quidam, qui præcedentibus id honoris tribuunt, non obseruato natura beneficio. tunc enim maturescunt segetes ad victum necessaria, arborum verò sæuis pubescunt recens editi, secundis mensis inferendi, quippe sine vitico, hor-*
deo.

deo, ceterisq; similibus frugibus non viuitur, sine vino, & oleo fructibusq; arboreis quedam gentes etatem produciunt in annos plurimos. eius mensis die quarta decima sub ipsum tempus, quo luna suum orbem solet complere lumine, celebratur migrationis publica festiuitas, quam Chaldaice Pascha nominant. quo tempore, non ut alias plebey homines victimas adducunt ad altare mactandas à sacerdotibus, sed iubente lege tota gens sacrificat, dum pro se quisque mactat hostiam suis manibus. Item in libro de decalogo: Patria Hebraorum lingua Pascha dicitur, quãdo populariter singuli sacrificant non expectatis sacerdotibus, ipsi permissu legis fungentes sacerdotio, quotannis per unum diem destinatum huic negotio, quando etiam offertur manipulus gratiarum actionis pro ubertate camporum. & frugum abundantia.

Phase ergò, siue Pascha, id est, transitus Domini, celebrabatur quartadecima luna, siue quartadecima die mensis Martij ad vesperam, cum singulæ familiæ sibi agnum occiderent, & assatum cum azymis ederent. Sequens autem dies, id est quinta decima & Pascha, & prima Azymorum vocabatur, in de septima ab illa, nempe vicesima prima, erat septima Azymorum, quam Collectam dicebant, quia tum fruges terræ metebant, ac colligebant. Quoniam autem dies festus

apud eos incipiebat à vespere, propterea quarta decima die Phase celebrari incipiebat, & in quinta decima desinebat, quam & Pascha, & primam Azymorum diximus. Sic enim locutus est S. Lucas: *Dies Azymorum qui dicitur Pascha.* item: *Venit dies Azymorum, in quo necesse erat occidi Pascha.* & S. Marcus: *Primo die Azymorum, quando Pascha immolabant.* Hic enim Pascha pro agno Paschali accipitur, vt in illo: *Pascha nostrum immolatus est Christus.*

Cautum inde lege Synedrij fuit, vt traditur ab Hebræis in libro Seder Olam, ne Pascha celebraretur die septimanæ secundo, quarto, & sexto, si in eos incidisset. Itaque si dies quintadecima mensis incurrebat in sextum diem septimanæ, Pascha differebatur in posterum diem, qui erat Sabbatum, quemadmodum factum aiunt eo anno, quo Christus est passus. Ille autem, vt multi opinantur interpretes, à lege Dei nolens recedere, celebrauit illud feria quinta vespere. Iudæi verò morem nouum, aut traditione patrum sequuti feria sexta vespere, vnde solemnitas Sabbati initium erat ductura. Neque verò interpretes multi aliter congruere verba S. Iohannis cum verbis aliorum Euangelistarum posse arbitrantur, quorum hi Pascha celebratum esse à Christo feria
quin-

quinta vespere tradunt, ille verò ipsum in Parasceue, id est, præparatione Paschæ, id est, pridie Paschæ esse passum exponit. Accedit, quòd in ipsa Parasceue, quæ dies est sexta, Iudæi dixerunt, se nolle prætorium ingredi, ne contaminarentur, & comedere Pascha possent, id quod eo die non mane, sed vespere erant facturi, qui ad solemnitatem sequentis Sabbati pertinebat. Neque verò solum dies prima Azymorum Paschatis nomine decorata est, sed etiam reliquæ, vt à S. Luca Actor xij *Erant dies Azymorum. Quæ cum apprehendisset, misit in carcerem, volens post Pascha producere populo.*

Non est præterea illud silentio prætereundum, ex præcepto Dei Pascha celebrari non potuisse, nisi in vrbe regni metropoli. Deuteronomij xvj: *Non poteris immolare Pascha in qualibet vrbin tuarum, quas Dominus daturus est tibi, sed in loco, quem elegerit Dominus Deus tuus, vt habitet nomen eius ibi.* Itaque in Silo primum, deinde Hierusalem celebrari est solitum.

Vt autem hæc ipsa illustriora reddatur, placet his quoque paschata apparatus celebrata de quibus litteræ sacræ loquuntur, attingere. Celebratum est igitur primum Pascha in terra Chanaan à Iosue, vt scriptum est v. Iosue: *Manserunt filij Israël in*

Galgalis, & fecerunt Phase quartadecima die
 mensis ad vesperam in campis Hiericho, & co-
 mederunt de frugibus terre, altero azymos pa-
 nes, & potentiam huius anni. Alterum tempo-
 re Pzechie regis iudæ. de quo sic ij. Paralip.
 xxx. Inuo consilio Regis, & principum, & uni-
 uersi cæterus Hierusalem decreuerunt, ut face-
 rent Phase mense secundo. non enim potuerant
 facere in tempore suo. quia sacerdotes, qui pos-
 sent sufficere, sanctificati non fuerant, & popu-
 lus nondum congregatus fuerat in Hierusalem.
 & post. Fecerunt filij Israël, qui inuenti sunt in
 Hierusalem, solemnitatem Azymorum septem
 diebus solemnitatis immolantes victimas pacifi-
 cas. & laudantes Dominum Deum patrum suo-
 rum, & placui uniuerse multitudinis, ut cele-
 brarent etiam alios dies septem, quod & fece-
 runt cum ingenti gaudio, factaq; est grandis cele-
 britas in Hierusalem, qualis à diebus Salomonis
 filij Dauid regis Israël in ea urbe non fuerat.
 Tertium factum est a Iosia rege xiiij. quarti
 Regum: Non est factum Phase tale à diebus Iu-
 dicum, qui iudicauerunt Israël, & omnium die-
 rum Regum Israël, & Regum Iudæ, sicut in o-
 ctavo decimo anno regis Iosie. Item ij. Paralip.
 xxxv. & tertio Esdræ primo. Quartum,
 postquam è Babylonia redierunt vj. primi
 Esdræ: Filij Israël transmigrations fecerunt
 Pascha quarta decima die mensis primi, & fe-
 cerunt

perunt solemnitatem Azymorum septem diebus in laetitia. Haftenus de Pascha, & Azymis.

De Pentecoste. CAP. X.

SEQUUNTUR Primitiæ, & Pentecoste, quæ etiam hebdomades appellatæ sunt. Quæ verò hæc fuerint, & quibus diebus peracta sint, eadem, vt ante ratione tradetur, nempe primum loca legis prodendo, deinde breuem eorum explicationem adiuciendo. Sic igitur de die Primitiarum præcepit Deus Leuitici xxiiij: *Cum ingressi fueritis terram, quam ego dabo vobis, & messueritis segetem, feretis manipulos spicarum primitiæ messis vestrae ad sacerdotem, qui eluabit fasciculum coram Domino, vt acceptabile sit pro vobis, altero die Sabbathi, & sanctificabit illum, & eodem die cadetur agnus immaculatus anniculus in holocaustum Domino, & libamenta offerentur ei eo, duæ decimæ simile conspersa oleo in incensum Domino, odoremque suauissimum, liba quoque vini, quarta pars hin.* Quibus dictis subiicit de Pentecoste post septem hebdomadas celebranda ita: *Numerabitis inde ab altero die Sabbati, in quo obrulistis manipulum primitiarum septem hebdomadas plenas vsque ad alteram diem expletionis hebdomade septimæ, id est, quinquaginta dies, & sic offeretis sacrificium nouum Domino, panes primitiarum duos, septem agnos*

immaculatos anniculos & vitulum de armen-
 to unum, & arietes duos, & erunt in holocau-
 stum cum libamentis suis in odorem suavissi-
 mum Domino. Facietis & hircum pro peccato,
 duosque agnos anniculos hostias Pacificorum. Itē
 Numerorum xviii. & Deuteronomij xvj:
 Septem hebdomadas numerabis tibi ab ea die,
 qua falcem in segetem miseris, & celebrabis di-
 em festum hebdomadarum Domino Deo tuo.
 Rationem autem offerendarum primitia-
 rum docuerat secundo Leuitici inquiens: Si
 obuleris munus primitiarum frugum tuarum
 Domino de spicis adhuc virentibus, torrebis ig-
 ni, & confringes in morem farris, & sic offe-
 res primicias tuas Domino, fundens super ea ole-
 um, & thus imponens, quia oblatio Domini est,
 de qua adolebit sacerdos in memoriam muneris
 partem farris fracti, & olei, ac totum thus.
 Qualis verò hæc ratio esset, apertius quo-
 que Iosephus explicuit Antiq. tertiq: *Secun-
 da Azimorum die, que est sexta decima men-
 sis Martij, frugum, quas messuerunt (non
 enim ante attingunt) partem sumunt, ac ra-
 ti primum Deo honorem habendum, à quo ea-
 rum copiam acceperunt, hoc modo illi earum
 primitias offerunt. Ubi manipulum spicarum
 siccarunt, & tuderunt, hordeaque ipsa ad
 molendum nudarunt, assarium altari Deo ad-
 mouent, & pugillum unum ex eo inycientes,*
 reli.

reliquum ad usum sacerdotis relinquunt. atque inde publicè messis facienda potestas datur. Sacrificant autem in Primitiis frugum agrum in holocaustum Deo. Hebdomade verò septima post hoc sacrificium transacta (he hebdomades dies sunt quadraginta nouem) quinquagesima die offerunt ad Deum panes ex farina hordeacea, duo assaria, cum fermento factos, sacrificium verò agnos duos. & Deo quidem offeruntur solum, sacerdotibus verò ad cœnam præbentur, nec licet ex eis quidquam in crastinum relinquere. & immolant in holocaustum vitulos tres, arietes duos, agnos quatuordecim, & hircos pro peccato duos.

Ex his omnibus in vnum collatis satis intelligi potest, sexta decima die Martij, quam secundam Azymorum diximus, falcem in segetem primum esse missam, lectumque nouarum frugum manipulum Domino esse oblatum, vt sanctificaretur futura messis, eumque diem Primitiarum vocatum. Messe inde post quadraginta nouem dies perfecta, ipso die quinquagesimo festum Pentecostes, siue Quinquagesimæ celebratum fuisse sexto die mensis Siuan, qui respondit Maio, atque eo die panes è nouis frugibus DE Oblatos esse, Festum autem Pentecostes alio nomine festum Hebdomadam esse dictum, quòd in fine Hebdoma-

domadam ageretur. vnde illud est secundo
Maccabæorum duodecimo: *Venerunt Hierosolymam die solemnæ Septimanarum instante,*
& post Pentecosten abierunt contra Gorgiam.
& Actuum ij. *Cum complerentur dies Pentecosten.*

De Festo Tubarum. CAP. XI.

Sequitur dies Tubarum, qui die prima
Septimi mensis est celebratus, quem illi
Tifri, nos Septembrem vocamus. De eius
verò cultu sic præcepit Deus Leuitici xxij.
*Mens septimo prima die mensis erit vobis Sab-
batum memoriale clangentibus tubis, & voca-
bitur sanctum. nullis opus sruile facietis in eo,
& offeretis holocaustum Domino.* Celebratus
est autem in memoriam, vt aiunt interpre-
tes, eius diei, quo tubis clangentibus Deus
legem Moyfi in monte Sinai dedit, aut eius,
cum liberatus est Isaac inuento ariete hære-
te cornibus. Huius verò diei mētio fit psal-
mo lxxx. *Buccinate in Neomenia tuba in insi-
gni diei solemnitatis vestre, quia præceptum est
in Israël. & apud Philonem in Decalogo: Sa-
crum Neulunium, in quo tuba canitur.*

De festo Expiationum. CAP. XII.

Festum autem Expiationum decimam
Septimi mensis diem habuit dedicatam,
qui etiam Ieiunij dies dictus est, quòd eo a-
nimas

animas affligere, id est ieiunare lege iussi sūt. de eo verò sic præcipere perrexit Deus Leuitici xxij inquit: *Decimo die mensis septimi dies Expiationum erit celeberrimus, & vocabitur Sanctus, affligetisq; animas vestras in eo, & offeretis holocaustum Domino, nullumq; opus seruire facietis in eo, quia dies propitiationis est, & affligetis animas vestras die nono mensis: omnis anima, que afflicta non fuerit die hac, peribit de populo suo.* De eodem verò die sic præceperat etiam xvj. *Mens septimo decima die mensis affligetis animas vestras, nullumq; opus facietis siue indigena, siue aduena, qui peregrinatur inter vos. In hac die expiatio erit vestri, atque mundatio ab omnibus peccatis vestris coram Domino mundabimini. Sabbatum enim requietionis est, & affligetis animas vestras religione perpetuo. Expiabit autem sacerdos, qui vnctus fuerit, Sanctuarium, Tabernaculum Testimonij atque Altare, sacerdotes quoque, & vniuersum populum.* Eritque vobis hoc legitimum sempiternum, ut oretis pro filiis Israël & pro cunctis peccatis eorum semel in anno. Quomodo verò hæc expiatio peccatorum, & Tabernaculi fieret capro emissario in deserta emissio, eodem capite traditur. quæ res quia ad pontificis officium pertinuit, in eum locum reijciatur, in quo de Pontifice disputabitur. Hic verò dies Ieiunium appellatus est à

est à Hieremia xxxvj. *Leges de volumine an-*
diente populo in domo domini in die Ieiunij. Qua
re Iosephus dixit vj. Belli. Die expiationum.
ieiunare mos fuit cunctis.

De festis Collectarum, & Tabernaculorum.
 CAP. XIII.

VLtima fuit celebritas Tabernaculorū,
 quæ per octo dies peracta est. ex qui-
 bus primus, qui Septembris quintus deci-
 mus fuit, & octauus, qui fuit vicelimus secū-
 dus, Collecta fructuum dictus est. vt distin-
 gueretur ab illa altera collecta frugum, de
 qua diximus. De eo verò sic xxij. Leuitici:
A quinto decimo mensis septimi erunt ferie Ta-
bernaculorum septem diebus Domino. Dies pri-
mus vocabitur celeberrimus, atque sanctissimus,
& offeretis holocaustum domino, est enim cœ-
rus atque collecta. nullum opus seruile facietis
in eo. A quinto decimo ergo die mensis septimi,
quando congregaueritis omnes fructus terra ve-
stra, celebrabitis ferias domini septem diebus.
die primo. & die octauo erit sabbatum, id est, re-
quies, sumetisque vobis die primo fructus arbo-
ris pulcherrima, celebrabitisque sollemnitatem e-
ius septem diebus per annum, mense septimo fe-
sta celebrabitis, & habitabitis in umbraculis se-
ptem diebus. Omnis, qui de genere est Israël, ma-
nebit in tabernaculis, ut discant posteri vestri.
 quid

quod in tabernaculis habitare fecerim filios Is-
 raël, cum educerem eos de terra Aegypti. Ea-
 dem repetuntur Numerorum xxix, adie-
 ctis sacrificijs, quæ singulis festis facienda
 sunt. Die prima offeretis holocaustum in odo-
 rem suauissimum domino, vitulum de armenio
 unum, arietem unum, & agnos anniculos
 immaculatos septem. Quinta decima verò die
 offeretis holocaustum, vitulos de armenio trede-
 cim, in die altera offeretis vitulos de armenio duo
 decim, arietes duos, agnos immaculatos quatuor-
 decim, die tertio vitulos undecim, arietes des-
 es, agnos immaculatos quatuordecim, die quar-
 to vitulos decem, arietes duos, & agnos quatuor-
 decim, die quinto vitulos novem, arietes duos,
 agnos quatuordecim, die sexto vitulos octo, arie-
 tes duos, agnos quatuordecim, die septimo vitu-
 los septem, arietes duos, agnos quatuordecim, die
 octavo, qui est celi berrimus vitulum unum, a-
 rietem unum, agnos anniculos immaculatos sep-
 tem. Hæc offeretis domino in solemnitatibus ve-
 stris præter vota, & oblationes spontaneas in
 holocausto, in sacrificio, in libamine, & in
 hostijs pacificis, & Deuteronomij xvj. Solem-
 nitatem Tabernaculorum celebrabis per sep-
 tem dies, quando collegeris de area, & torcu-
 lari fruges tuas, & epulaueris in festiuitate
 tua.

Taber.

Tabernacula ergò, monumentum illius temporis. quo populus in deserto sub tabernaculis fuit, in Collectas fructuum inciderunt in autumnò in exitu anni veteris, siue naturalis. vt significatur xxiiij. Exodi: *Facies & solemnitatem in exitu anni, quando congregaueris omnes fruges tuas de agro, & xxxiiij. Facies & solemnitatem quando redeunte anni tempore cuncta condunur.* Significat enim æquinoctium autumnale naturalis anni præteriti finem, & principium sequentis in mente Septembri. De his verò magna lætitia celebratis agitur, Hieremiæ octauo post restitutam urbem: *Inuenerunt scriptum in lege, præcepisse Dominum in manu Moysi, vt habitent filij Israël in Tabernaculis in die solemnium mensis septimo, vt predicet & diuulgent vocem in vniuersis urbibus suis, & in Hierusalè dicentes: Egre dimini in montem, & afferte frondes oliuæ, & frondes ligni pulcherrimi, frondes myrti, & ramos palmarum, & frondes ligni nemorosi, vt fiant tabernacula, sicut scriptum est. Et egressus est populus, & attulerunt, feceruntq; sibi tabernacula unusquisq; in domo sua, & in atrijs suis, & in atrijs domus Dei, & in platea porta aquarum, & in platea porta Effraim. Fecit ergo vniuersa ecclesiarum, qui redierant, de captiuitate, tabernacula, & habitauerunt in tabernaculis. non enim fecerunt, à diebus Iosue filij Nun, taliter filij*

filij Israël usque ad diem illam, & fuit laetitia magna nimis. Legit autem in libro legis Dei à die primo usque ad diem nouissimum, & fecerunt solemnitatem septem diebus, & in die octauo COLLECTAM iuxta ritum. De eorum dem èt ritu scribit disertè Iosephus lib. tertio Antiquitatum, cuius verba prætereunda silentio non videntur: Quinta decima die eiusdem mensis tempore ad hiemem uergente, Deus tabernacula figere iussit singulos per familias, metuentes frigus pro anni custodia, dumq; in patriam peruenirent, in illa urbe, quam propter templum metropolim haberent, eos octo diebus festiuitatem agere, & holocausta facere, & sacrificare Deo, & pacificas hostias offerre præcepit. utq; in manib. portarent ramos myrti, et salicis, sūmitatesq; palmarū, & virgulas mali Persici. Prima itaque dierum fit holocaustum, hostiarum ex tredecim bobus, & agno vno, aut pluribus, & arietibus duobus, adiecto hirco pro declinatione peccatorum. sex autem diebus ipse quidem numerus agnorum, & arietum cum hirco sacrificatur, subrahitur autem singulis diebus unus bos, donec ad septimum veniatur, & ab omni opere die octauo requiescunt, & Deo vitulum immolant, & arietem, & agnos septem, & hircum pro declinatione peccatorum. Hoc uero festum dicitur Græcè Scenopegia, ad quod celebrandum in Hierusalem legitur in Euā

gelio etiam venisse CHRISTVS.

Ceterum festi omnes, de quibus dictum est, dies præcipue ad tres rediguntur PASCCHA, PENTECOSTEN, ET TABERNACVLA. Atq; hi sunt, quibus quot annis virilis sexus omnes ter conuenire ex omnibus Iudææ finibus debuerunt in vrbe Hierusalem, vt sacris interessent. sic enim mandauit Deus Exodi xxiiij. *Tribus vicibus per singulos annos mihi festa celebrabitis, solemnitate Azymorum custodies, septem diebus comedes Azyma tempore mensis Nouorum, & solemnitatem messis primitiuorum operis tui, quæcunque seminaueris in agro, & solemnitatem in exitu anni, quando congregaueris omnes fruges tuas de agro. Ter in anno apparebit omne masculinum tuum in conspectu Domini Dei tui in loco quem elegerit, nempe, vt diximus in solemnitate Azymorum, in solemnitate Hebdomadarum, & in solemnitate Tabernaculorum.* Siquidem secundo Paralip. octauo scriptum est: *Tunc obtulit Salomon holocausta Domino super altare Domini, quod extruxerat ante porticum, vt per singulos dies offerretur in eo iuxta præceptum Moysi in Sabbatis, & Calendis, et in diebus festis ter per annum, id est, in solemnitate Azymorum, & in solemnitate Hebdomadarum, & in solemnitate Tabernaculorum.*

Cum

Cum autem tria Sabbata, siue festa fuerint, ad quæ quotannis adire viros singulos oportuerit, Pascha, Pentecoste, & Tabernacula. meritò quæri potest, quodnam ex his fuerit illud, quod S. Lucas vj. vocat Sabbatum secundo primum, inquit: *Factum est autem in Sabbato secundo primo, cum Iesus transiret per jata, vellebant, discipuli eius spicas.* neque enim Pascha fuit, quia xiiij. die Martij nondum erant maturæ spicæ, neq; Pentecoste, quia sexta Maij mensis iam absoluta erat, & si alterum eorum esset, tamen ratio non extaret, cur secundo primum diceretur. Omnino aut consentientibus omnibus, inter Pascha & Pentecosten illud inciderit, necesse est, cum eo tantum tempore mensis vigeret. Hoc loco multi interpretes ex ingenio confinxerunt, quorum nihil probabilius, atq; aptius ab eruditis hominibus iudicatur, quàm quod à S. Ioanne Chryostomo affertur, fuisse sabbatum, seu septimum diem, qui in Neomeniam Aprilis inciderit, ita vt duplex tam festum fuerit, septimus dies, & Neomenia. Verùm & hæc expositio reprobari potest; primum, quia sola coniectura fulcitur, deinde, quia rationem nõ affert, cur tale sabbatum secundo primum dicatur, tertio, quia Neomenia sacer quidem erat dies, non tamen festus, cum opus exerce-

retur. quare talis dies duplex sabbatum esse non potuit. Quid igitur censes? dicit aliquis. bona cum venia omnium, qui tecum scripserunt, exponam non refellendæ alienæ, sed meæ, vt in præsens est, sententiæ de clarandæ gratia. Hebræi non semper celebrabant Pascha primo mēse, sed interdum secundo, vt apparet ex ij Paralipom. xxx. *Inito consilio regis, & principum, & vniuersi civitatis Hierusalem, decreverunt, vt facerent Pascha mense secundo. non enim potuerunt facere in tempore suo, quia sacerdotes, qui possent sufficere, sanctificati non fuerant, et populus nondum congregatus fuerat in Hierusalem.* Cum autem secundo mense faciebant, fortasse secundo primum vocabant. significantes Pascha secundo mense celebratum, quod primo oportuit. quo modo Græci hysteron proteron, id est, posterius prius appellabant, cum posteriore loco dicebant. quod priore dicere debuerant. Venit ergo Christus primo mense ad Pascha sub messem, quo non celebrato, venit iterum secundo iam media messe. Vnde dixit S. Marcus ij. loquens de eadem re: *Et factum est iterum, cum Sabbatis ambularet per sata.* Græcè autem apertius: *Et factum est. illum iterum iter facere per sata,* ex quo conuincitur. omninò illud iterum referendum esse ad Christum bis per sata euntem

tem, non autem ad Pharifæos bis eum calumnijs onerantes, vt Ianfennius censuit. Si autem bis per se iter fecit, ergo iterū Hierusalem ad sabbatum adiit, quod secundo mense celebratum est, cum forrasse primo non potuisset.

De Septimo anno. CAP. XIII.

Pertinuit ad hanc etiam obseruationem Annus septimus, qui Sabbatarius dictus est, quia eo remissio terræ à cultura concedebatur. De eo verò sic præceptum est Exo di xxiiij. *Sex annis seminabis terram tuam, & congregabis fruges eius. anno autem septimo dimittes eam, & requiescere facies, vt comedant pauperes populi tui, & quidquid reliquum fuerit, edant bestia agri, ita facies in vinea, & oliueto tuo.* & Leuitici xxv. *Quando ingressi fueritis terram, quam ego dabo vobis, sabbatizet populus Sabbatum Domini. Sex annos seres agrum tuum, & sex annis putabis vineam tuam, colligesq; fructus eius. Septimo autem anno, Sabbatum erit terra requietionis Domini. agrum non seres, & vineam non putabis. que sponte gignet humus, non metes. & vuas primitiarum tuarum non colliges, quasi vindemiam. annus enim requietionis terra est, sed erunt vobis in cibum. Et paucis interiectis: *Quod si dixeritis, quid comederimus anno septimo, si non senerimus, ne-**

que collegerimus fruges nostras? dabo benedictionem meam vobis anno sexto, & faciet fructus trium annorum, feretisq; anno octavo, & comedetis veteres fruges vsq; ad nouum annum, donec nascantur noua, edetis vetera.

Quomodo verò remissio septimo quoq; anno esset facienda, deinceps docetur x v. Deuteronomij his verbis: Septimo anno facies remissionem, qua hoc ordine celebrabitur. Cui debetur aliquid ab amico, vel proximo, ac fratre suo, repetere non poterit. A peregrino, & aduena exiget, cinem, & propinquum repetendi non habebis potestatem, & omnino indigens, & mendicus non erit inter vos. Fœnerabis gentibus nullis, & ipse à nullo accipies mutuum. Cave ne forte subrepat tibi impia cogitatio, & dicas in corde tuo, Appropinquat septimus annus remissionis, & auertas oculos tuos à paupere fratre tuo, nolens ei, quod postulat, mutuum commodare. Cum tibi veditus fuerit frater tuus Hebraeus, aut Hebraea, & sex annis seruerit tibi, in septimo anno dimittes eum liberum, et quæ libertate donaueris, nequaquam vacuum abire patieris, sed dabis viaticum de gregibus, & de area, & torculari tuo.

De anno quinquagesimo. CAP. XV.

Quinquagesimus item annus Sabbataris fuit, quia remissio dabatur seruis à mini-

ministerio seruili, atque ager alienatus redibat ad veterem possessorem. De eo verò sic scriptum est Leuitici xxv: *Numerabis quoque tibi septem hebdomades annorum. id est, septies septem, quæ simul faciunt annos quadraginta nouem, & clanges buccina mense septimo, decima die mensis propitiationis tempore in uniuersa terra vestra, sanctificabisq; annum quinquagesimum, & vocabis remissionem cunctis habitatoribus terræ tuæ. ipse enim est Iubileus. Reuertetur homo ad possessionem suam, et unusquisque redibit ad familiam pristinam, quia iubileus est, & quinquagesimus annus. Quando vendas quippiam, cui tuo, vel emes ab eo, ne contristes fratrem tuum, sed iuxta numerum annorum iubilei emes ab eo, & iuxta supputationem frugum vendet tibi. Quanto plures anni remanserint post iubileum, tanto crescet & pretium, & quanto minus temporis numeraueris, tanto minoris & emptio constabit. tempus enim frugum vendet tibi. Hinc Numerorum xxxvj. quibusdam rogantibus de nubendis filiabus Salphaad ex tribu in tribum, ac dicentibus: Si alterius tribus homines has uxores acceperint, sequetur possessio sua, & translata ad aliam tribum de nostra hereditate minuetur, atq; ita fiet, ut cum iubileus, id est, annus quinquagesimus, remissionis aduenerit, confundatur sortium distributio,*

Et aliorum possessio ad alios transiat, responsum est, in lege scriptum esse: *Nubant, quibus volunt, tantum, ut sua tribus hominibus, ne commisceatur possessio filiorum Israël de tribu in tribu.* Quinquagesimus autem annus dicitur esse Iobeleus, quod eum Leuitæ per tybas arietinas, quæ dicuntur Hebræis Iobelim, conuocato populo, ut supra scriptum est, indiceret. unde illud est vi. Iosue: *Septimo die sacerdotes tollent septem buccinas, quarum usus est in Iubileo.* Atque hæc quidem celebritates à Deo institutæ sunt.

De Encanijs. CAP. XVI.

Quas verò homines instituerunt, hæc ferme fuerunt, Encania, festum Iephte, Iudith, & Esther, & post aliæ quoque. Encania verò fuerunt solemnitas anniuersaria in dedicatione Templi adhibita. est enim *Ex. xxi. & xxv.* consecrare, ac dedicare, ut supra diximus, unde in consecratione quoque Regis est usurpatum. Quattuor autem Templi Hierosolymitani dedicationes diuersis anni temporibus obseruatæ sunt. Prima fuit Salomonis mense septimo. de qua Regum tertio: *Dedicarunt templum Domini Rex, & filij Israël. Fecit illo tempore Salomon, celebritatem solemnem, & omnis Israël cum eo diebus quatuordecim.* Et secundo Paralip. vij. *Fecit*
Sa-

Salomon solemnitatem in tempore illo septem diebus, fecitq; die octavo collectam. eò quòd dedisset altare septem diebus, & solemnitatem celebrasset septem diebus. Igitur vicesimo tertio mensis septimi dimisit populos ad Tabernacula sua.

Secunda fuit templi secundi, nempè Zorobabelis, instituta à Iudæis in solum patrum restitutis mente Adar, qui respondit Februario, de qua Esdræ vj. *Compleuerunt domum Dei istam vsq; ad diem tertium mēsis Adar, fecerunt autem dedicationem domus Dei in gaudio.* Iosephus autem addit, hoc factū vicesimo tertio mensis Adar paullò ante festum Paschæ.

Tertia dedicatio non templi fuit, sed Altaris, cum Iudas Maccabæus altare holocausti instaurauit, quod Antiochus rex profanauerat, idque dedicauit mense nono, id est, Nouembri, de qua Maccabæorum primo: *Fecerunt dedicationem altaris diebus octo, & statuit Iudas, & fratres eius, & vniuersa Ecclesia Israël, ut agatur dies dedicationis altaris in temporibus suis, ab anno in annū per octo dies à vicesima quinta die Casleu cum letitia, & gaudio.* Vnde Iudæi Hierosolymitani scripsere ad Aegyptios: *Facturi quinta, & vicesima die mensis Casleu purificationem templi necessarium auximus, significare vobis, ut & vos quo*

que agatis, sicut & diem Scenopegia, & diem Ignis, qui datus est, quando Neemias edificato templo, & altari obtulit sacrificia. Ac de his Encenijis per hiemem factis, videtur intellexisse S. Ioannes, cum scripsit: *Et facta sunt Encenia in Hierosolymis, & hiems erat, & ambulabat Iesus in templo in porticu Salomonis.*

Quarta fuit dedicatio templi ab Herode constructi, quæ in diem natalis eius incidit, & magna pompa celebrata est. Iosephus libro xv.

De ceteris diebus festis. CAP. XVII.

PRæter hæc multi alij dies fuere festi ab Hebræis, prout tulit occasio, instituti, quos vno capite complectemur, ordinem temporum persecuti. In primis ergo in exitu anni celebratus est planctus filia: Iephte Iudicis Israel, quam pater virginem immolauerat. Cum enim vouisset Domino, *Si tradidisset sibi in manus Ammonitas, se quicumque primus de domo sua sibi redeunti obuiam prodisset, eum holocaustum Domino oblaturum,* occurrit ei unigenita filia eius cum tympanis, & choris. *Quare illo, ut vouerat, fecit. Quare, ut scriptum est xj. Iudicum: Exinde mos inereuit in Israël, et consuetudo seruata est, ut post anni circulum conueniant, in vnum filij Israël, & plangent filiam Iephie Galaadita diebus quattuor.*

Habue-

Habuerunt etiam in honore diem, quo ignis cœlestis, quem extinctum post Babylonicum exilium reppererunt, suscitatus est. De quo in epistola Iudæorum Hierosolymitanorum ad Aegyptios: *Facturi quinta, & vicesima die mensis Casleu purificationem templi necessarium duximus significare vobis, ut & vos quoque agatis, ut diem scenopegiae, & diem ignis, qui datus est, quando Neemias aedificato templo, & altari obtulit sacrificia.* inde res narratur, ut alio loco retulimus. Hūc diem Iudæi celebrant die vicesimo mensis Casleu, id est, Nouembris, quem festum Luminum Iosephus vocavit.

Dies etiam, quo victoria de Holoferne regis Assyriorum præfecto per Iudith viduam Hebræam relata est, decreto Iudæorum inter festos relatus est. sic enim scriptum est Capite decimosexto: *Dies victoriae huius festiuitatis ab Hebræis in numero sanctorum dierum accipitur, & colitur à Iudæis ex illo tempore, vsque in præsentem diem.* Is à Iudæis celebratur die vicesima quinta mensis Casleu.

Quinetiam victoria Esther aduersus Aman, qui Iudæos in crucem agere constituerat, festum diem habuit ex instituto Mardochei consultoris eius. De eo verò sic Cap. ix. *Dies tertiusdecimus mensis Adar unus apud*

omnes interfectionis fuit; & quartadecima die cadere desierunt. Quem constituerunt esse solemnem, ut in eo omni tempore deinceps vacarent epulis, gaudio, atq; cōmunijs. At hi, qui in urbe Susan eadē exercuerāt, tertiodecimo, & quarto decimo die eiusdem mensis in cade versati sunt: quinto decimo autem die percutere desierunt. Et idcirco eundem diem constituerunt solemnem epularum, atq; lætitiæ. Hi verò Iudei, qui in oppidis non muratis, ac villis morabantur, quartumdecimum diem mensis Adar conuiuiorum, & gaudij decreuerunt, ita ut exultent in eo, & mittant sibi mutuo partes epularum, & ciborum. Scripsit itaque Mardocheus omnia hæc, & litteris comprehensa misit ad Iudeos, qui in omnibus regis prouincijs morabantur, tam in vicino positis, quàm procul, ut quartadecimam, & quintadecimam diem mensis Adar pro festis susceperent, & reuertente semper anno solemniter celebrarent honore, quia in ipsis diebus se vlti sunt Iudei de inimicis suis, & luctus atque tristitia in hilaritatem, gaudiumq; conuersi sunt, essentq; dies isti epularum, atque lætitiæ, & mitterent sibi inuicem ciborum partes, & pauperibus munuscula largirentur. Susceperuntq; Iudei in solemnem ritum cuncta, que eo tempore facere cœperant, & que Mardocheus litteris facienda mandauerat. Aman enim filius Amadathi stirpis Agag, hostis, & ad

aduersarius Iudeorum, cogitauit contra eos malum, ut occideret illos atq; deleret: et misit phur, quod nostra lingua ueritur in *fortium*, & postea ingressa Ester ad regē, obsecrans ut conatus eius luteris regis irriti fierent: & malum, quod contra Iudeos cogitauerat, reuertetur in caput eius. Denique & ipsum, & filios eius affixerunt cruci, atq; ex illo tempore dies isti appellati sunt *phurim*, id est *fortium*, eò quod phur, id est, fors in urnam missa fuerit. Festum autem hoc dictum est *Mardochæus*, ut secundo *Maccabæorum* ultimo scriptum est: *Decreuerunt habere celebritatem tertiadecima die mensis Adar, qua dicitur uoce Syriaca Prædie Mardochei.*

Demum diem etiam honorarūt, quo uictoriam de Nicanore duce Demetrii regis Syriæ pepererunt, de qua Iosephus libr. x. j. *Hac uictoria contigit quartadecima die mensis Adar, quam celebrant quotannis, festum colentes diem.*

Ieiunarunt etiam tertio die mensis *Tisri*, siue *Septembris* propter mortem *Godolix* de qua xxv. quarti *Regum*: *Factum est in mense septimo, uenit Ismahel, & decem uiri cum eo percusseruntq; Godoliam, qui & mortuus est.* Neque uerò solum hoc die ieiunarunt, sed multis præterea alijs, quæ nunc etiam obseruant, ex proprio instituto, non
Dei

Dei. Quæ huic commentario attexere non est visum.

Vetus Kalendarium Hebræorum.

CAP. XIII.

His expositis, nunc ad eorum, quæ dicta sunt, subleuandam, fulciendamve memoriam singulorum subinde mensium, ac dierum festorum, profestorumque Hebræorum dispositionem, quæ à Latinis Kalendarium dicitur, subtexemus, ea verò fuit huiusmodi.

MARTIVS.

Primus mensis, siue Nisan. Dies xxx.

1	1	Dies. Neomenia.	Quot. sacr. sicut, &
2	2	Dies.	quot. sacr. (Neomen.
3	3	Dies.	quot. sacr.
4	4	Dies.	quot. sacr.
5	5	Dies.	quot. sacr.
6	6	Dies.	quot. sacr.
7	7	Dies. Sabbatum.	quot. sacr. et sabbati.
Cessabatur etiam ab accendendo igne.			
8	8	Dies.	quot. sacr.
9	9	Dies.	quot. sacr.
10	10	Dies.	quot. sacr.
11	11	Dies.	quot. sacr.
12	12	Dies.	quot. sacr.
13	13	Dies.	quot. sacr.
14	14	Dies. Sabbatum.	quot. sacr. & sabbati.

Agnus

Agnus ad vesperā mactabatur, & edebatur,
atq; ab omni opere cessabatur.

15 15 *Dies.* quot. *sacr.*

Pascha. Prima dies Azymorum ab opere
cessabatur. dies erat sancta.

16 16 *Dies. ij. Azym.* quot. *sacr.*

Manipulus pro primitijs frugum offereba-
tur. Messis inchoabatur. Initium septem
Hebdomadū, id est, xlix dierum, qui
messi faciendæ destinati erant.

17 17 *Dies. iij. Azym.* quot. *sacr.*

18 18 *Dies. liij. Azym.* quot. *sacr.*

19 19 *Dies. v. Azym.* quot. *sacr.*

20 20 *Dies. vj. Azym.* quot. *sacr.*

21 21 *Dies. Sab. vij. Azy.* quot. *sacr.*

Collecta frugum. Azymis comedēdis finis
imponeretur. Dies erat sanctior, quā
prima Azymorum.

22 22 *Dies.* quot. *sacr.* j. *messis*

23 23 *Dies.* quot. *sacr.* (*Hebd.*

24 24 *Dies.* quot. *sacr.*

25 25 *Dies.* quot. *sacr.*

26 26 *Dies.* quot. *sacr.*

27 27 *Dies.* quot. *sacr.*

28 28 *Dies. Sabbatum.* quot. *sacr.* et *sabbati.*

29 29 *Dies.* quo. *sac.* ij. *messis Heb*

30 30 *Dies.* quot. *sacr.* (*domas.*

Secundus Mensis, siue Iar. Dies xxix.

31	1	Dies Neomenia.	Quot. sacr. & Neo-
32	2	Dies.	quot. sacr. (menia)
33	3	Dies.	quot. sacr.
34	4	Dies.	quot. sacr.
35	5	Dies. Sabbatum.	quot. sacr. et Sabbat.
36	6	Dies.	quot. sacr. in messis
37	7	Dies.	quot. sacr. (Hebdomas
38	8	Dies.	quot. sacr.
39	9	Dies.	quot. sacr.
40	10	Dies.	quot. sacr.
41	11	Dies.	quot. sacr. & sabbati.
42	12	Dies. Sabbatum.	quot. sacr. in messis
43	13	Dies.	quot. sacr. (Hebdomas
44	14	Dies.	quot. sacr.
45	15	Dies.	quot. sacr.
46	16	Dies.	quot. sacr.
47	17	Dies.	quot. sacr.
48	18	Dies.	quot. sacr.
49	19	Dies. Sabbatum.	quot. sacr. et sabbati.
50	20	Dies.	quot. sacr. in messis Heb
51	21	Dies.	quot. sacr. (domas.
52	22	Dies.	quot. sacr.
53	23	Dies.	quot. sacr.

Festum arcis mundatæ à Simone
Principe.

54 24 Dies. quot. sacr.

LIBER QVARTVS. 151

De generibus sacrificiorum. CAP. II.

Sacrificium ergo appellarunt, cum sacer-
 dotes rem non modò obtulerunt, sed e-
 tiam sacram Deo fecerunt, exempli gratia,
 victimam, cum eam mactarunt, & sangui-
 nem fuderunt; frumentum, cum triuerunt;
 similam, cum oleo conspersam in sartagine
 frixerunt; thus, cum adoleuerunt. Ex qui-
 bus liquet, rem sacram Deo factam esse præ-
 cipuè vel per sanguinem, vel per ignem; per
 sanguinem, vt victimæ, cum cædebantur;
 per ignem, vt libamina, cum aut in clibano
 aut in sartagine, aut in craticula coqueban-
 tur. Quanquam ad victimas etiam ignis ad-
 hibebatur, cum aut ad ps, aut exta concre-
 mabantur, aut carnes incendebantur, aut
 vescendi causa in olla elixabantur, vel flâ-
 ma adurebantur, idq; Græcè *δοσια* dictum
 est. Hæc porrò tanto in speciem apparatu
 peracta sunt, vt ea interire vtile fuerit. Quis
 enim (inquit Homelia xxij. Origenes,) in-
 tuens sanctuarium, altare, ac sacerdotes sa-
 crificijs operantes, & omnem ordinem, quo
 cuncta gerebantur, nō putaret, plenissimū
 eū esse ritū, quo Deus creator ab omni hu-
 mano genere coli deberet? Sed gratias aduē-
 tui Christi, qui oculos nostros ab eiusmodi
 aspectu remouit, atq; animos ad contempla-
 tionem rerum cœlestium, spiritualiumque
 traduxit.

L

Cæte-

Cæterum sacrificia sex in Leuitico deinceps tradidit Deus, Holocaustum, Libamina, Pacifica, Sacrificium pro peccatis, Sacrificium pro delictis, & Sacrificium Consecrationis. Quorum quinque priora ad tria Philo rettulit, vir inter Hebræos, & Græcos eruditissimus. Holocaustum, Pacifica, & pro peccatis, prout tres, vt dixi, causæ fuere sacrificij offerendi. Verba eius sunt in libro de sacrificijs hæc: *Sacrificia omnia ad tria redegit legislator, Holocaustum, Pacifica, siue Salutare, & Sacrificium pro peccatis.* Inde addit: *Si quis inquirere velit causas, cur prisca illi Sacrificia factuarint, iras inueniet. vnam, cultum Dei per se honestum, ac necessariam, alteram, utilitatem sacrificantis, quæ duplex est, dum bona impetramus, & malis liberamur. Primo generi, quod solum Dei honorem, sibi proposuit, lex apte Holocaustum tribuit, quoniam victima integra absimitur, humana cupiditate nihil inde sibi vsurpante. Alterum genus lex subdistinguit, vt alio bona querantur, quod nominatur Pro salute, alio fuga mali, quod Pro peccato dicitur. Atque ita holocaustum solius est Dei, cui semper debetur honos, etiamsi nihil expectamus ab eo gratiæ, reliquæ duæ species ad nos proprie pertinent, vna salutem postulans, & profectum in melius, altera veniam peccatorum, & medicinam eorum, quæ deliquit anima.*

Ex

Ex his porrò sacrificijs quinque à priuatis, atque à populo per sacerdotem oblata sunt, sextum fuit proprium sacerdotum propter consecrationem ipsorum. Horum autem omnium modum, ritumque Deus in lege præscripsit, addens quædam etiam de sacrificio mundationis, expiationis, siue propitiationis, & oblationis incensi. Quare in his omnibus explicandis eam rationem tuebimur, vt primum quæ in lege tradita sunt, seorsum de singulis afferamus, deinde quæ de omnibus extra legem comperimus, exponamus.

De Holocaustis. CAP. III.

Holocautum ergo fuit sacrificium, in quo, ex sententia Philonis, honorandi, atque adeo etiam propitiandi DEI gratia tota hostia, quæ offerebatur diuino igne consumebatur, ac veluti à terris in cælum cum fumo amandabatur in odorem suauitatis Deo. nam in reliquis, vt in Pacificis, pars incendebatur, vt adeps, & exta, pars tota sacerdotibus vnà cum libaminibus tradebatur. quod, teste in Homilia V. Origene, etiam Holocarpoma dictum est, quasi totus fructus esset ille, qui Deo offerretur. Nam Holocaustum solius Dei fuit. Modus autè Holocausti his verbis traditus est primo Leuitici: *Homo, qui obulerit ex vobis hostiam.*

Domino de pecoribus, id est, bobus, & ouibus of-
 ferens victimas, si holocaustum fuerit eius obla-
 tio, de armento masculinum immaculatum offeret
 ad ostium Tabernaculi Testimonij ad placan-
 dum sibi Dominum. ponetq; manus super caput
 hostiæ, & acceptabilis erit, atque in expiationes
 eius proficiens, immolabitq; vitulum coram Do-
 mino, & offerent filij Aaron sacerdotis, sangui-
 nem eius fundentes per altaris circuitum, quod
 est ante ostium Tabernaculi, detractaq; pelle ho-
 stiæ, artus in frustra concident, & subycient in al-
 tari ignem strue lignorum, ante composita, &
 membra, quæ sunt caesa, de super ordinantes, ca-
 put videlicet, & cuncta, quæ adherent, iecori,
 intestinis, & pedibus lotis aqua, adolebitq; ea sa-
 cerdos super altaria in holocaustum, & suauem
 odorem Domino. Eandem verò inde ratione
 seruandam esse docet, si agnos, aut capras,
 aut aues obtulerit in holocaustum. Neque
 enim integras legis paginas inde huc trans-
 ferre, consilium est. Inde lex Holocausti tra-
 ditur his verbis sexto: *Hæc est lex holocausti.*
Cremabitur in altari tota nocte usque ad mane.
Ignis in eodem altari erit, vestiatur tunica sacer-
dos, & feminalibus lineis, tolletq; cineres, quos
vorans ignis exussit, & ponens super altare spo-
liabitur prioribus vestimentis, induitq; alijs of-
feret eos extra castra, & in loco mundissimo us-
que ad fauillam consumi faciet. I G N I S au-
tem

semper in altari ardebit, quem nutriet sacerdos, subiciens ligna mane per singulos dies, & imposito holocausto desuper adolbit adipem Pasficorum. Ignis iste est perpetuus, qui nunquam defisit in altari. Hactenus Deus. Hæc verò his verbis Philo explicuit: Ante omnia seligatur mascula victima ex animalibus puris ad sacrificium, iuuenus, aut agnus, aut hædus. Hæc qui offert, ablutas manus imponat eius capiti tum aliquis sacerdos accipiat eam, mox alius sanguinem eius exceptum phiala, fundat per altaris circuitum. deiractosq; ter gore victima artus in frustra concidantur, & ablutis intestinis, ac pedibus tota victima igni altaris tradatur, cõiectis rursum in unum partibus, que modo dissectæ fuerant. I G N I S autem, de quo scriptum est in lege, ille est, qui post cælitus dimissus prima Aaronis procurantis sacrificia corripuit, quo perpetuò inde sacerdotes vsque ad Babylonicum exilium hostias incenderunt. Itaque cum Nadab, & Abiu filij Aaron, eo tempore acceptis thuribulis imposissent, ignem, et incensum desuper, offerentes coram Domino ignem alienum, quod eis præceptum non erat, egressus ignis à Domino, deuorauit eos, vt scriptum est Leuitici vij. Vnde Sanctus Augustinus scripsit in Psalmũ lxv. *Holocaustum est totum incensum, sed igne diuino.* De hoc autem igne præclarè Philo in vi.

ta Moyſis: *Vulgaris ignis, tanquam contaminatus, ablegatus fuit ab altari ſanctiſſimo, et pro eo alter demiffus caeleſti ex aethere, ut eſſet diſcrimen inter Sancta, & Profana, Humana, et Diuina. Conueniebat enim ſacrificijs attribui naturam ignis incorruptiorem quam eſt hac, qua ſeruit quotidianis uſibus.* Huius autem ſacrificij, ut etiam cæterorum myſticam indertionem ille reddit, ex intima theologia depromptam. verum afferre, non eſt noſtri propoſiti. nos enim legem Dei oſtendere, fat habemus, non conſilium eius in ſcribenda lege inueſtigare intendimus.

De Libaminibus. CAP. IIII.

Libamentum autem, quod proprio nomine Sacrificium dictum eſt, fuit ferunt ex ſimila, id eſt, farina mundiſſima ſine fermento oleo, & thure conſectum, in clibano, aut ſartagine, aut craticula coctum, aut frumentum igni toſtum, quorum pars incendebatur, pars ſacerdotibus tradebatur. Eorum verò offerendorum modus fuit talis, ut ſcribitur deinceps ſecundo Leuitici: *Anima cum obtulerit oblationem ſacrificij Domino, ſimila erit eius oblatio, fundet q̄, ſuper eam oleum, & ponet thur, & deferet ad filios Aaron ſacerdotis, quorum unus tollet pugillum plenum ſimila, & olei, ac totum thur, & ponet memoriale*

moriale super altare in odorem suauissimum do-
 mino. quod autem reliquum erit de sacrificio, e-
 rit Aaron, & filiorum eius. Sanctum Sanctorum
 de oblationibus Domini. Cum autem obtuleris
 sacrificium coctum in cubano, de simila panes
 scilicet absque fermento conspersos oleo, & lagna
 azyma oleo lita, si oblatio tua fuerit de farina
 gine simile conspersa oleo, & absque fermento,
 diuides eam minutatim, & fundes super eam
 oleum: si autem de craticula fuerit sacrificium,
 aequè simila oleo conspergetur, quam offerens do-
 mino trades manibus sacerdotis, qui cum obtu-
 lerit eam, tollet memoriale de sacrificio, & ado-
 lebit super altare in odorem suauitatis. quid-
 quid autem reliquum est, erit Aaron, & filiorum
 eius. Sanctum Sanctorum de oblationibus Do-
 mini. Omnis oblatio, que offertur Domino, abs-
 que fermento fiet, nec quidquam fermenti ac
 mellis adolebitur in sacrificio Domini. Primiti-
 as tantum eorum offeretis, ac munera, Super al-
 tare verò non imponentur in odorem suauitatis.
 Quidquid obtuleris sacrificij, sale condies, nec of-
 feres sal fœderis Dei tui de sacrificio tuo. In om-
 ni oblatione offeres sal. Si autem obtuleris munus
 primitiarum frugum tuarum Domino de spicis
 adhuc virentibus, torrebis igni, & confringes in
 morem farris, & sic offeres primitias tuas Do-
 mino, fundens super ea oleum, & thus impo-
 nens, quia oblatio Domini est, de qua adolebit sa-

cerdos in memoriam muneris partem farris fr̄
 El̄i, & olei ac totum thus. Lex inde libamen-
 torum traditur cap. vj. *Hæc est lex sacrificij,
 & Libamentorum, quæ offerent filij Aaron co-
 ram Domino, & coram altari. Tolle sacerdos
 pugillum simile, quæ conspersa est oleo, & totum
 thus, quod super similitam positum est, adolebit
 illud in altari in monumentum odoris suavis-
 simi Domino, reliquam autem partem simile co-
 medet Aaron cum filijs suis ab (quæ fermento,
 & comedet in loco sanctuario Tabernaculi, ideo
 aut non fermentabitur, quia pars eius in Domini
 offertur incensum. Sanctum Sanctorum erit sicut
 pro peccato, atque delicto, mares tantum stirpis
 Aaron comedenti illud.* De iisdem Libamini-
 bus offerendis extat item præceptio x v.
 Numerorum.

De Pacificis. CAP. V.

Tertium sacrificij genus, quod deinceps
 in Leuitico traditur, à Latino interpre-
 te Pacifica, Victimæ pacifica, Hostia Pacifico-
 rum, Salutare hostiæ, à Græco verò εἰρη-
 νικῆ, θυσία εἰρηνικῆ, σωτηρίων dicitur. Orige-
 nes autem duplex fuisse Salutare sacrifici-
 um inquit Homilia v. vnum Voti, alterum
 Laudis vocatum. Ex quo elicitur, hoc sacri-
 ficium factum esse, cum aut Deum pro pa-
 ce, aut salute orarunt, aut ea impetrata lau-
 darunt

darunt & gratias ei egerunt. In hoc porro adeps solum cremabatur in odorem suauitatis Deo, pectusculum autem, & armuerant sacerdotis, reliquæ carnes edebantur à priuatis. Modus autem huius, patrandi traditus est his verbis tertio Leuitici: *Quod si hostia Pacificorum fuerit eius oblatio, & de bobus voluerit offerre marem siue feminam, immaculata offeret coram Domino, ponetq; manum super caput victime sue, que immolabitur in introitu Tabernaculi Testimonij, fundeturque filij Aaron sacerdotis sanguinem per altaris circuitum, & offerent de hostia Pacificorum in oblationem Domino adipem, qui operit vitalia, & quidquid pinguedinis est intrinsecus duos renes cum adipe, quo teguntur ilia, & reticulum iecoris cum renunculis, adolebuntq; ea super Altare in holocaustum lignis igne supposito, in oblationem suauissimi odoris Domino. Eandem rationem inde tuendam esse docet, si agnum, aut capram obtulerit, subijciens de adipe hæc verba: *Et fundem filij Aaron sanguinem eius (capræ) per circuitum altaris, tolleturque ex ea in partem ignis Domini adipem, qui operit ventrem, & qui tegit vniuersa vitalia, duos renunculos cum reticulo, quod est super eos iuxta ilia, & aruinam iecoris cum renunculis, adolebitque ea super altare sacerdos in alimoniam ignis, & suauissimi odoris, omnis adeps do-**

mini erit iure perpetuo in generationibus, & cū
 Elis habitaculis vestris, nec sanguinem, nec adi-
 pem omnino comedetis. Inde lex editur ca. vij.
 his verbis: *Hæc est lex hostiæ Pacificorum, quæ
 offertur Domino: Si pro GRATIARUM a-
 ctione oblatio fuerit, offerent panes absque fer-
 mento conspersos oleo, & lagana azyma uncta o-
 leo, coctamq; simillam, & collyridas admistione
 conspersas, panes quoque fermentatos cum hostia
 GRATIARUM, quæ immoletur pro Paci-
 ficis, ex quibus unus pro primitiis offertur Do-
 mino, & erit sacerdotis; qui fundet hostiæ san-
 guinem, cuius carnes eadem comedentur die, nec
 remanebit ex eis quidquam vsque mane. Si vo-
 to, vel sponte quis obtulerit hostiam, eadem simi-
 liter edetur die. Sed & si quid in crassinum re-
 manserit, vesci licitum est, quidquid autem ter-
 tius inuenerit dies, ignis absumet. Si quis de car-
 nibus victimæ Pacificorū die tertia comederit,
 irrita fiet oblatio, nec proderit offerenti, quin po-
 tius quas inque anima tali edulio se contamina-
 uerit preuaricatiōis rea erit. Caro, quæ aliquid
 tetigerit immundum, nō comedetur, sed combu-
 retur igni: qui fuerit mundus, vescetur ex ea.
 Anima polluta, quæ ederet de carnibus hostiæ
 Pacificorum, quæ oblata est Domino, peribit de
 populis suis, & quæ tetigerit immundum homi-
 nis vel iumenti sine omni rei, quæ polluere po-
 test, & comederit de huiuscemodi carnibus, inte-
 ribit*

ribit de populis suis. adipem ouis, et bouis, & ca.
 pra comedetis. adipem cadaueris mortuini, &
 eius animalis, quod à bestia captum est, habebi-
 tis in varios usus. Si quis adipem, qui offerri de-
 bet in incensum Domini, comederit, peribit de
 populo suo. Sanguinem quoque omnis animalis
 non sumetis in cibo tam de auis, quam de pe-
 coribus. Omnis anima, qua ederit sanguinem,
 peribit de populis suis. Qui offert victimam Pa-
 cificorum Domino offerat simul & Sacrificum,
 id est, Libamenta eius. tenebit manibus adipem
 hostie, & pectusculum, cumque ambo oblata
 Domino consecrauerit, tradet sacerdoti, qui ada-
 lebit adipem super altare, pectusculum autem
 erit Aaron & filiorum eius. armus quoque dex-
 ter de Pacificorum hostijs cedet in primitias sa-
 cerdotis. Qui habuerit sanguinem, & adipem
 filiorum Aaron, ipse habebit & armum dextram
 in portione sua. Item cap. x. Pectusculum, quod
 oblatum est, & armum, qui separatus est, edetis
 in loco mundissimo tuo, & filij, & filia tua tecum.
 tibi enim & liberis tuis reposita sunt de hostijs
 Salutarijs filiorum Israë, eò quod armum, &
 pectus, & adipem, qui cremantur in altari, eleua-
 uerunt coram Domino, & pertinent ad te, &
 ad filios tuos lege perpetua. De hoc verò Sacri-
 ficio sic probè Philo in libro de sacrificijs:
 In sacrificio salutarijs non refert, utrius sexus

fit hostia, verum ex co tria hac debentur sacer-
 dotibus, adeps, fibra iecoris, & renes duo. cete-
 ra in epulum cedunt ei, qui obtulit. In hoc gene-
 re duobus tantum diebus epulari fas est, ita ut
 nihil reliquiarum super sit in tertium. offertur e-
 nim sacrificium pro salute duorum corporis &
 anime, proinde suus cuique dies epularis tribui-
 tur. quoniam autem tertium nihil est, cui pro-
 priè queratur salus, veti enim est proferri epu-
 lum in tertium diem, ita ut ne per obliuionem
 quidam liceat superesse reliquias sine piaculo.
 Ad hoc genus pertinet illud etiam sacrificium,
 quod Laudis dicitur, & fit ad hunc modum.
 cum aliquis in nullam aduersitatem incidit, vel
 rerum externarum, vel corporis, sed quieta, trā-
 quillaq; vita fruitur, necesse est ut Deo habeat
 gratias eumque demereatur hymnis, laudationi-
 bus sacrificijs, & alijs gratiarum actionibus,
 que omnia comprehenduntur Laudis nomine.
 Hanc victimam non biduo, sicut priorem illam
 pro salute, sed ipsa prima die lex iubet absorbi,
 ut qui experti sunt propensum fauorem celestis
 numinis, sine cunctatione de hoc sacrificio im-
 peruant, alijs. Atque hoc præceptum est xij.
 Leuitici: Si immolaueritis hostiam pro gratia-
 rum actione Domino, ut possit esse placabilis, e-
 odem die comedetis eam, non remanebit quid-
 quam in mane alterius diei. Itaque Dauid in-
 genti periculo liberatus cum gratias Deo a-
 geret

ret. psalmo cxv. dixit: *Quid Domino retribuam pro omnibus, quae retribuit mihi? Calicem Salutaris accipiam, & nomen Domini inuocabo. Tibi sacrificabo hostiam Laudis, & nomen Domini inuocabo.*

De Sacrificio pro peccatis. CAP. VI.

Quartum fuit Sacrificium sacerdotis, populi, principis, & priuati pro expiandis peccatis, de quo Leuitici quarto: *Si sacerdos, qui unctus est, peccauerit, delinquere faciens populum, offeret pro peccato suo vitulum immaculatum Domino, & adducet illum ad ostium Tabernaculi Testimonij coram Domino, ponetq; manum super caput, & immolabit eum Domino. Hauriet quoque de sanguine vituli, inferens illis in Tabernaculum Testimonij, cumque intinxerit digitum in sanguinem, asperget eum septies coram Domino contra velum Sanctuarij, ponetque de eodem sanguine super cornua altaris thymiamatis gratissimi Domino, quod est in Tabernaculo Testimonij. Omnem autem reliquum sanguinem fundet in basin altaris holocausti in introitu Tabernaculi. Et adipem vituli offeret pro peccato tam eum, qui vitalia operit, quam omnia, quae intrinsecus sunt, duos renunculos, & reticulum, quod est super eos iuxta alia, & adipem iecoris cum renunculis, sicut offertur de vitulo hostiae Pacificorum, & adolebis*
ca. 16.

*ea super altari holocausti. Pellem verò, & omnes carnes cum capite, & pedibus, & intestinis, & fimo, & reliquo corpore efferet extra castra in locum mundum, vbi cineres effundi solent, incenderq, ea super lignorum struem, quæ in loco effusorum cinerum cremabuntur. Exposita ratione sacrificij pro peccato sacerdotis, deinceps refertur ratio sacrificij pro peccato populi, principis, & priuati, qui per ignorantiam peccauerint. Quæ quoniam non admodum dissimiles sunt, non videtur faciendū, vt ea huc transferamus, locum ipsum indicasse contenti. Lex autem huius sacrificij sic postea traditur cap. vj. *Ista est lex hostie pro peccato. In loco, vbi offertur holocaustum, hircus immolabitur coram Domino. Sanctum Sanctorum est. Sacerdos, qui offert, comedet eum in atrio Tabernaculi. Quidquid tetigerit carnes eius, sanctificabitur. Si de sanguine illius vestis fuerit aspersa, lauabitur in loco sancto. vas autem fidele, in quo cocta est, confringetur. Quod si vas æneum fuerit, defricabitur, & lauabitur aqua. Omnis masculus de genere sacerdotali vescetur de carnibus eius, quia Sanctum Sanctorum est. Hostia enim, quæ caditur pro peccato, cuius sanguis inferitur in Tabernaculum. Testimonij ad expiandum in Sanctuario, non comedetur, sed comburetur igni. Pariter inde traditur ritus, & lex sacrificij Pro peccatis ex silentio veritatis**

ritatis, immunditias, errore, iureiurando, & sacrorum abusu.

De Sacrificio pro delictis. CAP. VII.

QVintum Sacrificium fuit pro expiandis delictis. De eo verò ritu sic deinceps eodem in loco sancitum est: *Anima, que peccauerit, & contempit Domino nequeat proximo suo depositum quod fidei eius creditum fuerat, vel ut aliquid extorserit, aut calumniam fecerit siue rem perditam inuenerit, & inficiens insuper peierauerit, & quodlibet alibi ex pluribus fecerit, in quibus solent peccare homines, conuicta delicti, reddet omnia, que per fraudem voluit obtinere, integra, & quintam insuper partem Domino, cui damnum intulerat, pro peccato autem suo offeret arietem immaculatum de grege, & dabit eum sacerdoti iuxta estimationem, mensuramq; delicti, qui rogabit pro eo coram Domino, & dimittetur illi pro singulis, que faciendo peccauit. Lex autem edita est cap. vij. Hec quoque lex hostie est pro delicto. Sancta Sanctorum est, ideo ubi immolabitur holocaustum, mactabitur & victima pro delicto. Sanguis eius per gyrum altaris fundetur. offerent ex ea caudam et adipem, qui operit vitalia duos renunculos, & pinguedinem, que iuxta illa est, reticulumq; iecoris cum renunculis, & adolebit ea sacerdos super altare. incensum è Domino pro delicto. Ois masculus de sacerdotali*

genere in loco sancto vescetur his carnibus, quia sanctum sanctorum est. Sicut pro peccato offertur hostia, ita & pro delicto, viriusque hostiae lex una erit, ad sacerdotem, qui eam obtulerit, pertinebit. Sacerdos, qui offert holocausti victimam, habebit pellem eius. Et omne sacrificium simile, quod coquitur in clubano, & quidquid in craticula, vel sartagine preparatur, eius erit sacerdotis, à quo offertur, siue oleo conperta siue arida fuerint, cunctis filijs Aaron mensura aqua per singulos diuidetur.

De sacrificio autem huiusmodi sic scriptum est apud Philonem, quod ei lucem afferre aliquam possit. Sacrificium pro peccato nuncupatum variatur & personis, & hostijs, personis pontificis populi, principis, priuati, hostijs, vitulo, hirco, capra, vel agna. Vacca quoque offertur ab ijs, qui per ignorantiam peccarunt, vel scientes quidem, sed mutata voluntate factum suum damnant, & vitam melius instituunt. Pontificis peccata, & populi simili expiantur victima, vitulo, principis minore, sed tamē mascula, hircus enim cedunt, at priuati deteriore. & post: Postquam legislator scripsit de peccatis ignorantia, transit ad ea, quae admittuntur à volentibus, ac scientibus, si quis, inquit, mentitus fuerit de societate aut deposito, aut rapina, aut iniurione rei perditae, deinde ad vitandam suspicionem iurare non recusat, & tandem arguente
se sicut

se intus conscientia per iurium suum, abnegationemq; ipse damnans confessus fuerit, ac veniam petierit, merebitur delicti oblivionem, quoniam veram poenitentiam re magis, quam verbis approbat, dum reddit depositum, aut inuentum, aut uniuersum alienum, quod usurpauit, superaddita quinta pretij parte in solatium eius, cui fecit iniuriam. Ex quibus perspici potest, ipsum appellare peccatum, quod per ignorantiam est commissum delictum, quod à volente, & sciente. S. tamen Augustinus censuit; peccatum fuisse perpetrationem mali, delictum verò desertionem boni. aut peccatum quo sciens delictum, quo ignorans aliquis se obstrinxit. plerunq; autem vtrunq; pro eodem poni asseruit.

His à Deo mandatis acceptis, Aaron inde ad ea curanda se contulit, & iussu eiusdem sacrificia fecit, pro peccato suo, & populi. & Holocausta, & Pacifica, eaque demissus cælitus ignis incendit, vt deinceps scriptum est cap. viij. Neque verò hæc quoque verba inferere grauabor, cum maxime hanc tractationem valeant illustrare. *Aaron accedens ad altare, immolauit vitulum pro PECCATO SVO, cuius sanguinem obtulerunt sibi sui, in quo tingens digitum, tetigit cornua altaris, & fudit residuum, & basim eius, adipemq;, & renunculos, ac reticulum iecoris, qua sunt pro*

M

pecca-

peccato. & adoleuit super altare, carnem verò,
 & pellem eius extra castra combussit igni. Im-
 molauit & HOLOC AVSTI victimam, ob-
 tuleruntq; filij eius sanguinem eius, quem fudit
 per altaris circuitum. ipsam etiam hostiam in
 frustra concisam cum capite, & membris singu-
 lis obtulerunt. quæ omnia super altare cremavit
 igni. lotis aqua prius intestinis, & pedibus. Et
 pro peccato POPVLI offerens mactauit hircū,
 expiatq; altari fecit holocaustum, addens in sa-
 crificio LIB AMENTA, quæ offerrentur, &
 adolens ea super altare absq; caremonijs holocau-
 sti matutini. Immolauit & bouem, atq; arietem,
 hostias PACIFIC AS populi, obtuleruntq; ei fi-
 lij sui sanguinem, quem fudit super altare in cir-
 cuitum. adipem autem bouis, & caudam arie-
 ris, renunculosq; cum adipibus suis, & reticulū
 iecoris posuerunt super pectora. cumq; cremati
 essent adipes super altare pectora eorum, & ar-
 mos dextros separauit Aaron elians coram
 Domino, & extendens manum ad populum be-
 nedixit ei. Sicq; completis hostijs pro Peccato,
 Holocaustis, & Pacificis descendit, & ecce IG-
 NIS egressus à Domino deuorauit holocaustum,
 & adipes. qui erant super altare, arreptisq; Na-
 dab, & Abiu filijs Aaron. thuribulis im-
 posuerunt ignem, & incensum desuper, offerentes
 coram Domino ignem alienum, quod eis præcep-
 tum non erat. egressusq; ignis à Domino deuora-

nit eos. Locutus est inde Moyses ad Aarō, & ad
 Eleazar, & Ithamar filios eius, qui erant, resi-
 dui. Tollite sacrificium, quod remansit de oblati-
 one Domini, & comedite illud absque fermento
 iuxta altare, quia Sanctum sanctorum est. Co-
 medetis autem in loco sancto, quod datum est tibi,
 & filijs de oblationibus Domini, sicut praeceptum
 est mihi. Pectusculum quoque, quod oblatum
 est, & armum qui separatus est, edetis in loco
 mundissimo, tu & filij tui, & filiae tuae rectum. tibi
 enim ac liberis tuis reposita sunt de hostijs sal-
 lutaribus filiorum Israël, eò quòd armum, & pe-
 ctus, & adipem, qui cremantur in altari, deuora-
 uerunt coram Domino, & pertineant ad te, &
 ad filios tuos lege perpetua, sicut praecepit Domi-
 nus. Inter hæc hircum, qui oblatum fuerat pro pec-
 cato, cum quaereret Moyses, exustum reperit, ira-
 tusq; contra Eleazar, & Ithamar filios Aaron,
 qui remanserant, ait: cur non comeditis hostiam
 pro peccato in loco sancto, quæ sancta sanctorum
 est, & data vobis, ut portetis iniquitatem mul-
 titudinis, & rogetis pro ea in conspectu Domi-
 ni, praesertim cum de sanguine illius non sit il-
 latum intra Sancta, & comedere debueratis eam
 in Sanctuario, sicut praeceptum est mihi. Respon-
 dit Aaron: Oblata est hodie victima pro pecca-
 to, & holocaustum coram Domino. mihi autem
 accidit, quod vides. quomodo potui comedere eam,
 aut placere Domino in caeremonijs mente lugu-

bris? Quod cum audisset Moyses, accepit satisfactionem. Atque hæc quidem de singulis sacrificijs in lege scripta sunt.

Iterum de omnibus Sacrificijs.

CAP. VIII.

Nunc verò, ut res omnium obscurissima magis aperiatur, de iisdem iterum simul agemus, ac primum diuisionem eorū ex Iosepho afferemus, ex clarè qua itè differentia, quæ inter illa intercedebat, extabit, deinde multis ex sacra historia sacrificijs proferendis rationem omnium dilucidius explicabimus. Sic igitur inquit Iosephus: *Duo sunt sacrificia, unum quod à priuatis, alterum, quod à populo celebratur, & quidem utrumque duobus modis. aut enim totum, quod immolatur, incenditur, & propterea nomen holocaustum habet, aut pro gratiarum actione persoluitur, & ad epulas immolantium exhibetur. Vir priuatus HOLOCAVSTVM faciens immolat bouem, agnum, & hœdum annicula, boues etiam maiores. & hæc omnia masculini generis holocausta sunt. his autem cæcis limbum altaris sanguine imbuunt sacerdotes: deinde purgantes ea membratim incidunt, & sparsa sale omnia super altare imponunt lignis instructum, & subiecto igne accensum. Pedes autem cum iecore purgantes inter adipem unà cum alijs offerunt,*

pel-

pelles autem sacerdotes accipiunt. atque hoc qui-
 dem Holocaustum est. Pro GRATIARVM
 verò actione sacrificium facientes eadem anima-
 lia maclant, sed matura, & anniculis grandio-
 ra, ac mascula feminis copulata, & hec immolā-
 tes fundunt sanguinem super aram, renes autem
 & adipem, & omnem pinguedinem cum reticu-
 lis iecorum, & cum his caudam agni superpo-
 nunt ara. Pectora verò, & crura dextra sacer-
 dotibus præbent, & duobus diebus reliquis car-
 nibus epulantur, quæcunque verò remanserint,
 cremant. Eadem verò etiam ratione pro PEC-
 CATIS hostia celebratur. qui verò victimas
 maiores non habent, offerunt columbas, aut tur-
 tures duas, quarum una est in holocaustum Deo,
 altera sacerdotibus datur ad cibum. Qui per ig-
 norantiam peccat, agnum, & hœdum feminam
 eorundem annorum offert, & sanguinem fun-
 dit sacerdos in aram, sed non sicut prius, verum
 angulorum tangit extremitates, & renes alium-
 que adipem cum reticulo iecoris super altare
 imponunt. sacerdotes autem tollunt & pelles, &
 carnes ea die consumendas in templo. lex enim
 in crastinum non relinquit sinit. Qui verò pec-
 cat, sibiq; conscius est, sed neminem habet, qui ip-
 sum possit arguere, arietem immolat lege præci-
 piente. cuius carnes in templo sacerdotes similiter
 comedent, ea die. Principes autem peccantes
 sacrificando eadem offerunt, quæ prinati. pla-

cant autem Deum offerendo ad sacrificia taurū,
 & hœdum masculos. Lex autem præcipit, in
 publicis, & priuatis sacrificijs etiam **FARI-**
NAM mundissimam adyci, in agno quidem
 assarij mensuram, in ariete verò duorum in tau-
 ro trium, & hanc sanctificant super altare oleo
 mixtam. nam & oleum offeritur ab immo-
 lantibus, in boue bin medietatem, in ariete autē
 huius mēsuræ tertiam partem, & quartam in
 agno. Hin autem mensura Hebræorum anti-
 qua duos Choas Atticos recipit, secundum
 quam mensuram & vinum offerunt. Hæc Io-
 sephus. Ex quibus clarè omnium sacrificio-
 rum Holocausti, Pacificorum, & pro Pecca-
 to ratio perspicui potest, & præcipuè, vt om-
 nibus sacrificijs Libamina id est, farina mū-
 dissima, siue similia, sint adiecta.

Nunc, vt idem confirmemus, varia etiam
 ex varijs locis in vnum sacrificia confere-
 mus. Iosue viij Et obtulit, super altare holocau-
 sta Domino, immolauitq; Pacificas victimas. &
 xxij. Vt holocausta, & sacrificium, & pacificas
 victimas super eo altari imponeremus. In-
 de Iudicum vj. Gedeon coxi hœdum, & de fa-
 rina modio azymos panes, carnesq; ponens in
 canisiro, & ius carnum mittens in ollam, tulit
 omnia sub quercu, & obtulit Deo, cui angelus do-
 mini: Tolle carnes, & azymos panes, & pone su-
 pra petram illam, & ius desuper funde. cumq;
 fecisset

fecisset ita, extendit angelus Domini summitatem virge, quam tenebat in manu, & tetigit carnes, & panes azymos, ascenditq; ignis de petra, & carnes, azymosq; panes consumpsit. Tum Regum primo: Tulit Samuel agnum laetentem unum, & obtulit illum holocaustum integrum Domino, & clamauit ad Dominum pro Israël, & exaudivit eum Dominus: Et decimo. Ego descendam ad te, ut offeras oblationem, & immoles victimas Pacificas, & xiiij. Afferte mihi holocaustum, & Pacifica. Item: Dixi: nunc descendent Philistim ad me in Gulgala, & faciem Domini non placavi, necessitate compulsus obtuli holocaustum, & vj. secundi: Obtulit Dauid holocausta, & Pacifica coram Domino. & tertio tertij: Salomon obtulit holocausta, & fecit victimas pacificas. & nono: Offererat Salomon ter quotannis holocausta, & pacificas victimas super altare, quod edificauerat Domino. & quarti sextodecimo: Immolauit Achaz rex holocausta, & sacrificium suum, & libauit Libamina, & fudit sanguinem Pacificorum, que obtulerat super altare. & paulò post: Super altare maius offer holocaustum matutinum, & sacrificium vespertinum, & Holocaustum regis, & Sacrificiū eius, & Holocaustum uniuersi populi terre, & sacrificiū eorum, & libamina eorū, & omnē sanguinem holocausti, & uniuersum sanguinem victimæ super illud effunde. & xxix. secundi:

Accedite, & offerite victimas, & Laudes in domo Domini græcè ἀναπέπετε θυσιάς ἀγίων, i. offerite sacrificia Laudis, & sequenti: Comederunt septem diebus solemnitatis immolantes victimas Pacificorum, & laudantes Dominum Deum.

Verū multo illustrius eadē ex xxxix. secundi percipiuntur, ubi Holocaustum, & Pro peccato per partes exponuntur: *Obtulerunt simul tauros septem, & arietes septem, agnos septem, & hircos pro peccato septem, pro regno, pro sanctuario, pro Iuda. dixitq; rex sacerdotibus filijs Aaron ut offerrent super altare Domini. Mactauerunt igitur tauros, & susceperunt SANGUINEM sacerdotes, & fuderunt illum super altare mactauerunt etiam arietes, & illorum sanguinem super altare fuderunt, immolaueruntq; agnos, & fuderunt super altare sanguinem, applicuerunt hircos pro peccato coram rege, & uniuersa multitudine, imposueruntq; manus super eos. & immolauerunt eos sacerdotes, & affererunt sanguinē eorum corā altari pro piaculo uniuersi Israël. Pro omni quippe Israël preceperat rex ut holocaustum fieret, & pro peccato. & mox: Obtulit uniuersa multitudo hostias, et Laudes, & holocausta mente deuota. & post: Fuerunt ergo holocausta plurima, adipēs Pacificorum, & Libamina holocaustorum. Demum sexto Esdræ: Obtulerunt in dedicatione domus Dei*

Dei vitulos centum, arietes ducentos, agnos quadringentos, hircos caprarum Pro peccato totius Israël duodecim. & Maccabæorum quarto: Obtulerunt Holocaustum cum letitia, & Sacrificium Salutaris, & Laudis. Atque hæc quidem in sacris historiarum libris reperiuntur. Quinetiam Prophetæ eorundem sacrificiorum meminere, vt Dauid Psalmo xxxix: Sacrificium, & oblationem noluisti, Holocaustum, & Pro peccato non postulasti. & Ezechiel xlv. Ipse faciet pro peccato sacrificium, & Holocaustum, & Pacifica ad expiandum, pro domo Israël. & Prouerbiorum vij. Victimæ pro Salute deuoni, vota hodie reddidi.

Iam verò quoniam sæpè sacrificium Iustitiæ, & Laudis non propriè, sed translâtè vsurpatum reperitur id est, non pro cruenta immolatione, sed pro opere charitatis, & pietatis, quod internum sacrificium dicitur, id vnde manuerit, exponendum. Hebræi cruentis sacrificijs adeo studebant, vt ea sola curantes opera charitatis erga proximum, & pietatis erga Deum omitterent, quorum illud dicitur Iustitiæ, hoc Laudis. Deus autem, vt eos corrigeret, atque officij sui admoneret, post sæpè testatus est, se nolle holocausta, & cætera sacrificia victimarum, sed sacrificium iustitiæ, & laudis, id est vt charitas adhiberetur erga proximum, &

pietas erga se, sibi que potius animo gratiæ
 agerentur, quàm sanguine immolaretur. De
 iustitia scriptum est tertio Prouerbiorum:
Facere iustitiam, & iudicium magis placet Do-
mino, quàm vitulum. Significat enim place-
 re magis Deo, vt custodiat lex, cuius par-
 tes duę sunt. Iudiciũ, & Iustitia, quę vt cruē-
 tum fiat sacrificium, & Psalmo xxxix. *Sa-*
sacrificium, & oblationem noluisti, holocaustum,
& Pro peccato non postulasti. & quarto: *Faci-*
te sacrificium iustitia, & sperate in Domino. I-
 tem Olee: *Misericordiam volui, & non Sa-*
sacrificium. Rem autem ita habere etiam do-
 cuerunt, qui Euangelium tradiderunt: S. Ia-
 cobus primo. *Religio munda & immaculata*
est, visitare pupillos, & viduas in tribulatione
eorum. S. Marcus xij. *Diligere proximum, tan-*
quam seipsum, maius est omnibus holocaustoma-
is. S. Paulus Hebr. xij. *Beneficentia, & com-*
munionis nolite obliuisci. talibus enim hostijs pro-
meretur Deus. De laude verò Psalmo xlix.
 cum enim negasset Deus, se sacrificia victi-
 marum ab homine postere, quia bobus non
 egeret, demum inferitur: *Immola Deo sacrifici-*
ũ laudis, id est, lauda Deum, & cxv. Tibi sa-
sacrificabo hostiam laudis, & nomen tuum inuo-
cabo. & cxvi. Sacrificent sacrificium laudis.
 Atque hoc ita esse, docuit S. Paulus eodem
 in loco, inquit: *Offeramus hostiam laudis*
 Deo

Deo, id est, fructum labiorum confitentium nomini eius. Sic enim dixerat Osee xliij. *Omne aufer iniquitatem, & reddemus vitulos labiorum nostrorum.*

De Confessionibus. CAP. IX.

Sacrificijs porrò iunctæ fuere Confessiones. Confessionem verò appellauere Laudem, in qua in sacrificijs Dei bonitatem, & misericordiam extulerunt, his fermè verbis: *Confitemini Domino quoniam bonus, quoniam in saeculum misericordia eius.* Quibus uerbis etiam modos musicorum instrumentorum adiecerunt, ut Psalteriorum, cithararum, cymbalorum, tubarum, & organorum. Hæc verò maximè instituto Dauidis regis. Quarum laudum hæc testimonia habemus. Primo Paralipom. xliij in holocausto faciendo tempore Dauidis: *Leuite stent mane ad confitendum, & canendum Domino, similiterq; ad uesperam tam in oblatione holocaustorum Domini quàm in Sabbatis, & Calendis, & solemnitatibus reliquis.* & quinto secundi: *Leuite cantores cymbalis, & psalterijs, & citharis concropabant, & cum eis sacerdotes centum viginti canentibus tubis. Igitur cunctis pariter tubis, & uoce, & cymbalis, & organis, & diuersi generis musicorum concinentibus, & uocem in sublime tollentibus, longè sonitus audire.*

audiebatur, cum Dominum laudare cœpissent,
 & dicere: Confitemini Domino, quoniam bonus,
 quoniam in sæculū misericordia eius. & xxxix.
 Cumque offerrentur holocausta, cœperunt lau-
 des canere Domino, ac clangere tubis, atque in-
 diuersis organis, quæ Dauid rex Israël præpa-
 rauerat concrepare. omni autem turba adoran-
 te cantores, & y, qui tenebant tubas, erant in
 officio suo, donec completeretur holocaustum.
 & xxx. Constituit Ezechias rex turmas sacer-
 dotales, & Leuiticas ad Holocausta, & Paci-
 fica, ut ministrarent, & confiterentur, & can-
 rent in portis castrorum Domini. & Esdræ ter-
 tio: Fundato à cæmentarijs templo Domini, ste-
 terunt sacerdotes in ornatus suo cum tubis, & Le-
 uita filij Asaph in cymbalis, ut laudarent De-
 um per manus Dauid regis Israël, & concine-
 bant in hymnis, & confessione Domino, Quoni-
 am bonus, quoniam in sæculum misericordia
 eius. Hinc illa sunt in Psalmo cj. Confessio, &
 magnificentia opus eius & xvj. primi Paralip.
 Confessio, & magnificentia ceram Deo & Eccle-
 siastici xxxix. Benedicite Domino in operibus
 suis, date nomini eius magnificentiam, & confite-
 mini illi in voce labiorum vestrorum. & Esdræ
 ix. Et nunc date confessionem, & magnificenti-
 am Domino Deo patrum nostrorum. Videtur e-
 nim fuisse magnificentia idem, quod magni-
 ficatio, id est, excellens, & magnifica quædā lau-

laudatio, & amplius aliquid, quàm confessio, & laus, quæ à Græco interprete *δολόγησις*, & *ἀνεσις* dicuntur. vnde illud: *Magnificat anima mea Dominum.* De confessionibus verò post iterum agetur, vbi disputabitur de Cantoribus.

De Sacrificio Consecrationis.

CAP. X.

HIS sacrificijs traditis continenti ordine Lex alia quædam sacrificia adiicit, quæ non omnibus communia, sed singulorum propria extiterunt, quorum vnum Consecrationis, alterum Mundationis, tertium Expiationis est dictum. De quibus sequitur vt sigillatim agamus.

Sacrificium ergo **CONSECRATIO-**
NIS siue *τελειώσεως* dictum est, quod ad solos pertinuit sacerdotes ratione suæ consecrationis, quodque iisdem offerre mane, & vespere tenebantur in die vnctionis suæ, lōgè ab eo diuersum, quo ipsi vncti consecrabantur, de quo dicemus tum, cum de Pontifice disseremus. De hoc verò ita in lege præceptum est Leuitici cap. vj in quo etiam de superioribus agitur: *Dixit Dominus ad Moysen. Hec est oblatio Aaron & filiorum eius, quam offerre debent Domino in die vnctionis suæ. Decimam partem ephi offerent simile in sacri-*

sacrificio sempiterni, medium eius mane, & medium eius vespere, quæ in sartagine oleo confersa frigetur. offeret autem eam calidam in odore suauissimum Domino sacerdos, qui iure patri successerit, & tota cremabitur in altari. Omne enim sacrificium sacerdotum igne consumetur, nec quisquam comedet ex eo. Esse autem sacrificium vnum ex senis à nobis ante propositis, apparet, cum Lex ita eodem loco concluditur: *ista est lex holocausti, & sacrificij Pro peccato, atque delicto, & pro Consecratione, & Pacificorum victimis, quam constituit Dominus Moysi in monte Sinai, quando mandauit filius Israël ut offerrent oblationes suas Domino in deserto Sinai.*

De Sacrificio Mundationis. CAP. XI.

TAm verò sacrificium, quod diximus Mundationis, relatum est ad labem puerperæ, leprosi, viri seminiflui, & mulieris menstruosæ, vt Expiationis ad Sanctuarium, & populum labe pollutum.

De mundatione autem puerperæ sic scriptum est Leuitici cap. xij. *Mulier si suscepto semine pepererit masculum, immunda erit septem diebus iuxta dies separationis menstrue. & die octauo circumcidetur infantulus: ipsa vero triginta tribus diebus manebit in sanguine purificationis suæ. Omne sanctum non tanget, nec*

ingredietur in sancluarium, donec impleantur dies purificationis sue: ſi autem feminam peperit immunda erit duabus hebdomadibus iuxta ritum fluxus menſtrui, & ſex-ginta ſex diebus manebit in ſanguine purificationis ſue.

Cumque expleti fuerint dies purificationis ſue, pro filio, ſiue pro filia deferet agnum anniculum in Holocaustum, & pullum columba, ſiue turturum pro peccato ad oſtium Tabernaculi Teſtimony, & tradet ſacerdoti, qui offeret illa coram Domino, & orabit pro ea, & ſic mundabitur à profluuiſo ſanguinis ſui. Iſta eſt lex parientis masculinum, aut feminam. Quod ſi non inuenerit manus eius, nec potuerit offerre agnum, ſumet duos turtures, vel duos pullos columbarum, unum in Holocaustum, & alterum pro peccato, orabitq; pro ea ſacerdos, & ſic mundabitur. Hinc illa ſunt apud S. Lucam de beata virgine: Et poſtquam impleti ſunt dies purgationis eius, ſecundum legem Moysi, tulerunt illum in Hieruſalē, ut ſiſterent eum Domino, ſicut ſcriptum eſt in lege Domini, Quia omne maſculinum adaperiēs vuluā, ſanctum Domino vocabitur. et ut darent hoſtiam ſecundum quod dictum eſt in lege Domini. par turturum, aut duos pullos Columbarum.

De mundatione verò leproſi deinceps agitur xiiij. & xliij. Primum autem docetur, ut leproſus adducatur ad pōtificem, ſiue ad
sacer-

sacerdotes, eorumque cognitioni, & iudicio permittatur, vtrum color ille, qui in facie hominis natus est, verè lepra sit necne, cuius rei dignoscendæ multa documenta præbentur. deinde verò ratio mundationis affertur his verbis: *Hic est ritus leprosi, quando mundandus est. Adducetur ad sacerdotem, qui egressus è castris cum inuenerit lepram esse mundatam præcipiet ei, qui purificatur, ut offerat duos passeris viuos pro se, quos vesci licitum est, & lignum Cedrinum, vermiculumq; & hyssopum. & unum ex passeribus immolari iubebit in vase fictili super aquas viuentes, alium autem viuum cum ligno Cedrino, & cocco, & hyssopo tinget in sanguine passeris immolati, quo asperget illum, qui mundandus est, septies, ut iure purgetur, & dimittet passerem viuum, ut in agrum auolet. & reliqua, quæ propter longitudinem omittuntur. nam in hac re præcipua locum indicasse, satis videtur.*

De viro porrò seminis suo traditur xv. atque vbi signa immunditiæ illius indicata sunt, infertur: *Si sanatus fuerit, qui huiusmodi sustinet passionem, numerabit septem dies post emundationem sui, & lotis vestibus, & toto corpore in aquis viuentibus erit mundus. die autem octauo sumet duos turtures, aut duos pullos columbe, & veniet in conspectum Domini ad ostium Tabernaculi Testimonij, dabitq; e-*

os sacerdoti, qui faciet unum Pro peccato, & alterum in Holocaustum, rogabitque pro eo coram Domino, ut emundetur à fluxu seminis sui.

Deinceps de muliere menstruosa sic precipitur: *Mulier, quæ patitur multis diebus fluxum sanguinis non in tempore menstruali, vel quæ post menstruum sanguinem fluere non cessat, quamdiu subiacet huic passioni, immunda erit, quasi sit in tempore menstruo, Omne stratum in quo dormierit, & vas, in quo sederit, pollutum erit. quicumque tetigerit eam, lauabit vestimenta sua, & ipse locus aqua, immundus erit usque ad vesperum. Si steterit sanguis, & fluere cessauerit, numerabit septem dies purificationis suæ, & die octauo offeret pro se Sacerdoti duos turtures, aut duos pullos columbarum ad ostiũ Tabernaculi Testimonij, qui unum faciet Pro peccato, & alterum in Holocaustum, rogabitque pro ea coram Domino, & pro fluxu immunditie eius. Ista est lex eius, qui patitur fluxum seminis, & qui pollutur coitu, & quæ mensuris temporibus separatur, vel quæ iugi fluit sanguine, et hominis qui dormierit cum ea.*

De Sacrificio Expiationis. CAP. XII.

HIS traditis additur inde de Sacrificio Expiationis, siue Propitiationis. Fuere verò Expiationes vnus, vt dictum est, ex

N die-

diebus festis celeberrimis anni, die decima Septembris magna cæremonia celebratus. Eo verò die pontifex pontificalibus vestimentis indutus, ac Sancta sanctorum ingressus, vniuerso populo ieiunante præcipuum quoddam sacrificium fecit, quo Sanctuarium ab labibus populi, præuaricationibus, cæterisque peccatis purgauit. Id autem his verbis traditur capit. sextodecimo: *Loquere ad Aaron, ne omni tempore ingrediatur Sanctuarium, quod est intra velum coram Propitiatorio, quo tegitur Arca, ne moriatur, nisi hæc ante fecerit. Vitulum pro peccato offeret, & arietem in Holocaustum, tunica linea vestietur, femoralibus lineis verenda celabit, accingetur Zona linea, cidarim lineam imponet capiti, suscipietque ab vniuersa multitudine filiorum Israël duos hircos pro peccato, & unum arietem in Holocaustum, cumque obtulerit vitulum, & orauerit pro se, ac pro domo sua, duos hircos stare faciet coram Domino in ostio Tabernaculi Testimonij, mittensque super utrumque sortem, unam Domino, & alteram capro emissario, cuius exierit sors Domino, offeret illum pro peccato: cuius autem in caprum emissarium, statuet eum vitulum coram Domino, ut fundat preces super eum, & emittet eum in solitudinem. His ritibus celebratis offeret vitulum, & rogans pro se immolabit eum, assumptoque thuribulo, quod de prunis alta-*
ris

ris impleuerit, & hauriens manu compositum
 thymiana in incensum, ultra velum intrabit in
 Sancta, ut posuis super ignem aromatibus nebu
 la eorum, & vapor operiat Oraculum, quod est
 super Testimonium, & nō moriatur. Tolle quoque
 de sanguine vituli, & asperget digito septies
 contra Propitiatorium ad Orientem, cumq; ma
 Etauerit hircum pro peccato populi, inferet san
 guinem eius intra velum, sicut praeceptum est de
 sanguine vituli, ut aspergat e regione Oraculi,
 & expiet Sanctuarium ab immunditijs filiorū
 Israël, & à praeuaricationibus eorum, cunctisq;
 peccatis. Nullus hominum sit in Tabernaculo,
 quando pontifex Sanctuarium ingreditur, ut ro
 get pro se, & pro domo sua, & pro vniuerso coe
 tu Israël, donec egrediatur. Cum autem exie
 rit ad altare, quod coram Domino est, oret pro
 se, & sumptum sanguinem vituli, atque hirci
 fundet super cornua eius per gyrum, aspergens
 que digito septies expiet, & sanctificet illud ab
 immunditijs filiorum Israël. Postquam autem
 emundauerit Sanctuarium, & Tabernaculum
 & altare, tunc offerat hircum vinentem, & post
 ta utraq; manu super caput eius confiteatur oēs
 iniquitates filiorum Israël, & vniuersa delicta,
 atq; peccata eorum, quae imprecans capiti eius
 emittet illum per hominem paratum in deser
 tum. Cumq; portauerit hircus omnes iniquita
 tes eorum in terram solitariam, & dimissus
 fuerit

fuerit in Deserto, reuertetur Aaron in Tabernaculum Testimonij, & depositis vestibus, quibus indutus prius erat, cum intraret Sanctuarium, relictisq; ibi lauabit carnem suam in loco sancto, indueturq; vestibus suis. Et postquam egressus obtulerit holocaustum suum, ac Plebis, rogabit tam pro se, quam pro populo, & adipem, qui oblati sunt pro peccatis, adolebit super altare. ille vero, qui dimiserit caprum emissarium, lauabit vestimenta sua, & corpus aqua, & sic ingredietur in castra. Vitulum autem, & hircum, qui pro peccato fuerant immolati, & quorum sanguis illatus est in Sanctuarium, ut expiatio cõpleretur, asportabunt foras castra, et cõburent igni tā pelles quā carnes, ac firmū, & quicūq; cõbuserit ea, lauabit vestimenta sua, & carnem aqua, & sic ingredietur in castra. Eruntq; vobis hoc legitimum sempiternum.

De Oblatione incensi CAP. XIII.

PRÆter Sacrificia verò, quæ diximus, erat etiam quotidiana oblatio incensi in altari thymiamatis, & hæc verò cuiusmodi fuerit, explicabitur, primū quæ in Lege, deinde quæ extra legem reperiuntur, allatis. Exodus xj. Candelabrum stabit cum incernis suis, & altare aureum, in quo adoletur incensum coram Arca Testimonij. Posuit & altare aureum sub tecto Testimonij contra velam, & adoleuit super eo incensum aromaticum, & xxx. vbi agitur

agitur de altari thymiamatis constituen-
do: Et adolebit incensum super eo Aaron sua-
ue fragans mane. quando componet lucernas, in-
cendet illud, & quando collocabit eas ad vespe-
ram, vret thymiana sempiternum coram Do-
mino in generationes vestras. Quomodo verò,
& ex quibus aromata fierent, supra ostendi-
mus, cum de Tabernaculo disseruimus. Hęc
in Lege. Nunc quæ extra legem. Secundo se-
cundi Regum: Elegi Aaron ex omnibus tribu-
bus Israël mihi in sacerdotem, ut ascenderet ad
altare meum & adoleret mihi incensum. & no-
no tertij: Offerebat Salomon ter quotannis Ho-
locausa, & Pacificas victimas super altare,
quod edificauerat Domino, & adolebat thymia-
ma coram domino. & xxij. Adhuc populus ad-
olebat incensum in Excelsis. & vj. primi Para-
lip. Aaron, & filij eius adolebant incensum su-
per altare holocausti, et super altare thymiamatis
in omne opus Sancti sanctorum. & xxvj. se-
cundi: Cum roboratus esset Ozias rex Iudæ, e-
leuatum est cor eius in interitum suum, & neg-
lexit Dominum Deum suum, ingressusq; Tem-
plum Domini, adolere voluit incensum super al-
tare thymiamatis. statimq; ingressus est post eum
Azarias sacerdos, & cum eo sacerdotes Domi-
ni octoginta restiterunt regi, atque dixerunt.
Non est tui officij Ozia, ut adoleas incensum
Domino, sed sacerdotum, hoc est, filiorum Aa-

ron, qui consecrati sunt, ad huiuscemodi ministerium. egredere de Sanctuario, ne contempseris, quia non reputabitur tibi in gloriam hoc à Domino Deo. iratusq; Ozias, & tenens in manu thuribulum, ut adoleret incensum, minabatur sacerdotibus. statimq; est orta lepra in fronte eius, coram sacerdotibus. & xxix. Patres vestri reliquerunt Deum, incensum non adoluerunt, & holocausta non obtulerunt in Sanctuario D & O Israë'. & Isaïæ primo: Holocausta arietum nolui, incensum abominatio est mihi. Quib. adijci quoq; potest locus S. Lucæ insignis: Cū sacerdotio fungeretur Zacharias in ordine vicis sue ante Deum secundum consuetudinem sacerdotij, sorte exijt, ut incensum poneret, ingressus in templum Domini, & omnis multitudo populi erat foris orans hora incensi. De oblatione verò thuris sic disertè tradidit Philo in libro de sacrificantibus: Lex iubet duo poni altaria, materia, loco, vsq; differentia. Alterum enim à saxi collectitijs impositis exiruitur in arrio iuxta templi vestibulum ad immolandas victimas, alterum verò aureum situm est post primum velum in peneiralibus, nemini cōspicuum, nisi sacerdotibus functionis sua tempore castitatem seruantibus, quod factum est adolendis odoribus. Vnde liquet, micā thuris oblatā ab homine pio, Deo gratiorem esse multis hostijs, si offerenti non adsit probitas. quanto enim aurum præstat

fiat lapideibus, & adytum vestibulo, tanto accep-
 tor est suffitus gratiarum actionis, quam ma-
 ta victima. ideo non solum materæ pretio, arti-
 ficum opere, sanctitateq; loci ara hæc augusta sa-
 cta est, sed & hoc, quòd apud eam, quotidie sa-
 cer & exordium sumunt à gratiarum actionibus.
 non est enim fas immolare foris, priusquam
 intus summo mane suffitus factus sit: quo signifi-
 catur nihil aliud, nisi Deum non delectari victi-
 marum multitudine, sed offerentis bona mente
 ac firmitus puritate.

De donis sacris. CAP. XIII.

HActenus de sacrificijs. Nunc de donis
 sacris agamus, quæ in hoc diuersa à sa-
 crificijs fuerunt, quòd in sacrificijs oblatio-
 nes aut ex toto, aut ex parte consumptæ sūt,
 in donis integræ, atque illæ sæ feruatæ sunt.
 Hæc verò aut ex Lege, aut ex voto, aut ex
 pura voluntate data sunt. Vnde illud est Nu-
 merorum xxix. *Hæc offeretis Domino in so-
 lemnitatibus vestris, præter vota, & oblationes
 spontaneas. Ex lege, vt primitiæ decimæ, &
 pecunia sacra, de quibus in vniuersum Deu
 teronomij duodecimo: Non facietis ita
 Domino Deo vestro, sed ad locum, quem elegerit
 Dominus Deus vester de cunctis tribubus vestris,
 vt ponat nomen suū ibi, et habitet in eo, venietis,*

*& offeres ei loco illo holocausta, & victimas
vestras, & decimas, & primitias manuum ve-
strarum, & vota, atque donaria primogenita
bourn, & onium.*

De Primitijs, & Decimis.

CAP. XV.

PRimitiæ porrò diætæ, quæ cuiq; primo, siue ex animalibus, siue ex hominibus, siue ex semine terræ orta sunt. Decimæ, omnium fructuum, quos singulis annis è terra, & pecudibus eliciebant, pars decima. Primitiæ verò siue ex lege, siue ex voto oblatæ v sui sacerdotum cedebant.

De primitijs Legis sic præcepit Deus Exodi xxij. *Primitias tuas non tardabis reddere. Primogenitum filiorum tuorum dabis mihi. de bobus quoque, & ouibus similiter facies. septem diebus sit cum matre sua. die octaua reddes illum mihi. & sequenti: Primitias frugum terræ tuæ offeres in domum Dei tui & Numerorum v. Omnes primitiæ quas offerunt filij Israël, ad sacerdotem pertinent. & quicquid in Sanctuarium offertur à singulis, & traditur manibus sacerdotis, ipsius erit.*

De votiuis autem primitijs Deus loquens ad Aaron. & Leuitas, sic xvij. dixit: *Primitias, quas vouerint, & obtulerint filij Israël, tibi dedi, & filijs tuis, & filiabus tuis iure perpetuo.*
qui

*qui mundus est in domo sua, uescetur ex eis. om-
nem medullam olei, & uini, & frumenti quid-
quid offerunt primitiarum Domino, tibi dedi, et
uniuersa frugum initia, quae gignit humus, &
Domino deportantur, cedent in usus tuos. qui
mundus est in domo tua, uescetur ex eis. Omne,
quod ex voto reddiderint filij Israël, tuum erit.
Docuit inde, ut primogenita hominum, &
animalium immundorum redimerentur,
bouum uero, ouium, & caprarum, non item:
*Quidquid, inquit, primum erumpit è uulua
cunctae carnis, quam offerunt Dom. no, siue ex
hominibus, siue de pecoribus fuerit, tui iuris e-
rit, ita dumtaxat, ut pro hominis primogenito
pretium accipias, & omne animal, quod immun-
dū est, redimi facias. cuius redemptio erit post
unum mensem, siclis argenti quinque, pondere
sanctuarii, siclus viginti obolos habet. primoge-
nitum autem bouis, & ouis, & caprae non facies
redimi, quia sanctificata sunt Domino. sangui-
nem tamen eorum fundes super altare, & adipem
adolebis in suauissimum odorem Domino carnes
uero in usum tuum cedent, sicut pectusculum
consecratum, & armus dexter, tua erunt. Fuit
etiam dies festus, in quo Mosis primitiae ex
Lege offerebantur. de quo supra dixi-
mus.**

De decimis porro hæc in Lege comperi-
mus, primum, ut Deo offerantur, deinde, ut

ad vsum sacerdotum traducantur. Exodi
xxij. *Decimas tuas non tardabis reddere.*
Leuitici xxvij. *Omnes decime terre siue de po-
mis arborum, siue de frugibus, Domini sunt, &
illi sanctificantur. Omnium decimarum bouis,
& ouis, & capre que sub pastoris virga trans-
eunt, quidquid decimum venerit, sanctificabi-
tur Domino.*

Ceterum S. Hieronymus super Ezechie-
lem quattuor genera decimarum elicit ex
verbis Legis; vnam, quam populus Leuitis
dabat, alteram, quam ex suis decimis Leui-
tæ dabant sacerdotibus, de quibus amba-
bus scribi inquit Numer. xvij. *Præcipe Le-
uitis, atque denuncia. Cum acceperitis à filiis
Israël decimas, quas dedi vobis, primitias earū
offerite Domino, id est decimam partem decime,
ut repetatur vobis in oblationem primitiuorum
tam de arvis, quam de torculari, & vniuersis.
quorum accipitis primitias offerite Domino, &
date Aarō sacerdoti omnia, que offeretis ex De-
cimis, & in donaria Domini separabitis, opti-
ma, & electa erunt cuncta.*

Tertium inde genus decimæ fuit, inquit
ille, quam vnusquisque de populo Israel in
suis horreis separabat, vt comederet eam
proficiscens ad Templum in vestibulo e-
ius, & Sacerdotes, ac Leuitas inuitaret ad cō-
uiuium, de qua Deuteronomij xiiij. *Deci-
mans*

mam partem separabis de cunctis fructibus tuis, quae nascuntur in terra per annos singulos. & comedes in conspectu Domini Dei tui in loco, quem elegerit, ut in eo nomen eius inuocetur, decimam frumenti tui, & vini, & olei, & primogenita de armentis, & ouibus tuis, ut discas timere Dominum Deum tuum, omni tempore. cum autem longior fuerit via, & locus, quem elegit Dominus Deus tuus, tibiq; benedixerit, nec poteris ad eum cuncta portare, vendes omnia, & in pretium rediges, portabisq; manu tua, & proficiſceris ad locum, quem elegerit Dominus Deus tuus, & emes ex eadem pecunia quidquid tibi placuerit siue ex armentis, siue ex ouibus, vinum quoque, & siceram, & omne, quod desiderat anima tua, & comedes coram Domino Deo tuo, & epulaberis in & domus tua, & Leuita, qui intra portas tuas est. caue ne derelinquas eum, quia non habet aliam partem in possessione tua. Eandem verò præceptionem supra xij. quoque capite posuerat, inquiring: Ad locum quem elegerit Dominus, omnia, quae præcipio, conferetis, holocausta, & hostias, & decimas, & primitias manuum vestrarum, & quidquid præcipuum est in muneribus, quae vouistis Domino, ibi epulabimini coram Domino Deo vestro vos, ac filij, ac filiae vestrae, famuli, & famulae, Leuites, qui in urbibus vestris commorantur. neq; enim habet aliam partem, et possessionem inter vos.

& xvij.

& xvij. Deut. *Non poteris comedere in oppidis tuis decimam frumenti, & vini, & olei tui, sed coram Domino Deo tuo in eo loco, quem ipse elegerit & Tobix primo: Pergebat in Hierusalem ad templum Domini, & ibi adorabat eum, omnia primitiua sua, & decimas suas fideliter offeres ita ut in tertio anno profelytis & aduenis ministraret omnem decimationem.* Sunt tamē, qui à S. Hieronymo dissentiant, & tertiam hanc decimam eandem esse cum prima contendunt. licitum autem fuisse, ex prima decima aliquid sumere, & cum Leuitis in templo epulari.

Quarta verò decima fuit: quæ non singulis annis, sed tertio quoque recondebantur ad pauperes sustinendos. De qua Deuteronomij xliij. *Anno tertio separabis aliam decimam ex omnibus, quæ nascuntur tibi eo tempore, & repones intra ianuas tuas. Veniet q̄, Leuites qui aliam non habet partem, nec possessionem tecum, & peregrinus, ac pupillus, et vidua, qui intra portas tuas sunt, & comedent, ac saturabuntur, ut benediscat tibi Dominus Deus tuus in cunctis operibus manuum tuarum, quæ feceris.* item cap. xxvj. *Quando compleueris decimam cunctarum frugum tuarum, anno decimarum tertio dabis Leuitæ, & aduene, & pupillo, & viduæ, ut comedant intra portas tuas, & saturentur.*

Hæc

Hæc in Lege. Post Legem inde eadem obseruata sunt. vt xxxj. secundi Paralipo. Præcepit Ezechias Rex populo habitantium Hierusalem, vt darent partes Sacerdotibus, & Leuitis, vt possent vacare legi Domini. Quod cum percrebuisset in auribus multitudinis, plurimas obtulere primitias filij Israël, frumenti, vini, & olei, mellis quoque, & omnium que gignit humus, decimas obtulerunt. Sed & filij Israël, & Iuda, qui habitabant in vrbsibus Iuda, obtulerunt decimas bouum, & ouium, decimasque sanctorum, que vouerant Domino Deo suo, atque vniuersa portantes fecerunt acervos plurimos.

Post reditū inde è Babylonia primitiæ, & decimæ ad Gazophylacium deferri cœptæ, Neemiæ x. Sortes misimus, vt offerremus primogenita terra nostra & primitiua vniuersi fructus: omnis ligni ab anno in annum in Domo Domini. & primitiua filiorum nostrorum, & pecorum nostrorū sicut scriptum est in Lege, & primitiua bouum nostrorum, & ouium nostrorum, vt offerrentur in domo Dei nostri sacerdotibus, qui ministrant in domo Dei nostri, & primitias ciborum nostrorum, & Libamini nostrorum, & poma omnis ligni, vindemiæ quoque, & olei offerremus sacerdotibus ad Gazophylacium Dei nostri, & decimam partem terra nostra Leuitis. Ipsi Leuita decimas accipient. ex
omni.

omnibus ciuitatibus operum nostrorum. Erit autem sacerdos filius Aaron cum Leuitis in decimis Leuitarum. Et Leuitæ offerent decimam partem decimæ suæ in domo Dei nostri ad Gazophylacium in domo thesauri. ad Gazophylacium enim deportabunt filij Israël, & filij Leuitæ primitias frumenti, vini, & olei, & ibi erunt uasa sanctificata.

Pharisæi inde adeo exactè legem sibi obseruandam putarunt, vt etiam decimas minorum olerum darent. quod Christus arguit apud S. Lucam xj. *Ue uobis Phariseis, quia decimatis mentam, & rutam, & omne olius, & præteritis iudicium, & charitatem Dei. Hac autem oportuit facere, & illa non omittere.*

De Sacra pecunia, & Gazophylacio.

CAP. XVI.

SACRA verò (hoc enim ex propositis sequitur) pecunia fuit, quæ Siclus est dicta, quæ pretium pro animabus suis dabant Domino, in usum Tabernaculi, sic præcipiente Deo. Exodi xxx. *Quando tuleris summam filiorum Israël iuxta numerum, dabunt singulis pretium pro animabus suis Domino, & non erit plaga in eis, cum fuerint recensiti. Hoc autem dabit omnis, qui transit ad nomen, dimidium sicli iuxta mensuram templi. Siclus viginti obolos habet, medsa pars sicli offeretur domino.* Quis
ha-

habetur in numero à viginti annis, & supra, dabit pretium. Diues non addet ad medium, sicli, & pauper nihil minuet, susceptamq; pecuniã, quæ collata est à filijs Israel, trades in usus Tabernaculi Testimonij, vt sit monumentum eorũ coram Domino, & propitiatur animabus earũ. Hanc ergo pecuniam per multos annos sacerdotes constituto templo exegerunt, deinde exigere desierunt.

Post autem cum ad sarcendum templum pecunia esset opus, neque vllam sacerdotes haberent, quòd exigere destitissent, Ioas rex iterum solui voluit, ac propterea arcam instituit, in quam omnes in templum ingredienti, pecuniam illam conferrent. eam arcam Perlico, & Græco vocabulo GAZOPHYLACIUM quia gazam custodiret, & Syriaco Corboam appellarent. Hac de re sic in Regum i iij. cap. xij. Dixit Ioas ad sacerdotes: Omnem pecuniam sanctorum, quæ infertur in templum Domini à preteritis, pecuniam pretij, & quæ sponte pro arbitrio cordis sui inferunt in templum Domini, accipiant sacerdotes quisq; ab exactione sua, & instaurent sarta tecta domus, si quid opus viderint instauratione. Igitur vsque ad vicesimum tertium annũ regis Ioas non instaurationem sacerdotes sarta tẽpli, vocauitq; rex Ioas pontificem, & sacerdotes dices eis: Quare sarta tecta

ecclia non instaurastis templi? nolite ergo amplius accipere pecuniam ab exactione vestra. quando ad instauracionem templi daturi non estis illam. Et consenserunt sacerdotes, ne ultra acciperent pecuniam à populo causa sanctorum domus. Et sumpsit Ioiada Gazophylacium unum, aperuitq; foramen in tabulacuius. & posuit iuxta altare ad dextram ingredientium Domus Domini, & dederunt in id sacerdotes, qui custodiebant ostium, omnem pecuniam, que deferebatur in templum. cumq; videret nimiam pecuniam esse in Gazophilacio, ascendit Scriba Regis, & Pontifex, & argentarij, effuderuntque, & numerarunt pecuniam, que inuenta est in domo Domini, & dederunt eam promptam in manus operariorum domus Domini. Item secundo Paralipom. xxiiij. Proferam verò verba Græcæ translationis, quia aliqua ex parte clariora sunt, eadem tamen manente sententia: Conuocauit Ioaas sacerdotes, & Leuitas, & dixit eis: Exite in vrbes Iudæ, & cogite ex omni Israël pecuniam, ut sarciatur domus Dei in singulos annos, & festinate indicare. & Leuita non festinarunt. Et vocauit Ioaas Ioiadam Pontificem, & dixit ei: Cur non vidisti de Leuitis, ut exigerent de Iuda, & Hierusalem, quod indicatum est à Moyse. quando conuocauit Israël in Tabernaculum Testimonij, quia Gotholia fuit exlex, & filij

filij eius dissiparunt domum Dei. Fiat arca, & ponatur in porta domus Domini extrinsecus, & edificent in Iuda, & Hierusalem. Conferes Domino, ut dixit Moyses ad Israël in deserto. Et dederunt omnes principes, & cunctus populus, & contulerunt, & contecerunt in arcam, ita, ut compleretur, & auulerunt arcam ad Prepositos regis per manum Leuitarum, & viderunt, quod abundabat pecunia, & venit Scriba Regis, & Prepositus magni sacerdotis, & exhausserunt arcam, & posuerunt in loco suo, & ita fecerunt in dies, & coaceruauerunt argentum multum, & dedit Rex, & Ioiada sacerdos facientibus opera in opificium domus Dei. Hæc autem eadem Iosephus aliqua quoque ex parte clarius prodidit. Ioam, inquit, regem cupido resarciendi templi incessit, atque accito ad se Ioiada Pontifice iussit, ut in omnem mitteret regionem Leuitas, & sacerdotes, qui exigèrent pro uniuscuiusq; capite dimidium siclum argenti ad instauracionem templi, quod à Ioram Gotholia, & filijs eorum videbatur esse destruetum. Pontifex verò hoc non fecit, sciens, à nemine conferri argentum. tertio verò, & viceesimo anno regni sui Ioa Pontificem, & Leuitas negligentie arguens iussit, ut in proximum annum de templi instauracione prospicerent. Itaq; Ioiadas consilium, quod gratum fuit populo, adhibuit. fecit namque ligneam arcam, & undique

O

muniens

muniens eam, unum ei foramen aperuit, quam
 ponens in templo iuxta sacrarium, mandauit
 singulis, ut quantum uellent, in eam mitterent,
 per foramen pro templi reparatione, ad quod o-
 pus libenter populus omnis accessit, & multum
 argenti, multumq; auri intulit. Quo facto eu-
 cuantes arcam presente rege scriba simul, & sa-
 cerdotes argentum enumerauerunt, quod fue-
 rat illatum, deinde eam in eodem loco reposue-
 runt, idq; quotidie obierunt. Gazophylacio
 inde constituto, pecunia à Iosia rege templi
 sarcituro iterum hausta est. sicut enim iij. Re-
 gum scriptum est: *M. si Iosias Rex Scribam*
templi ad Helciam sacerdotem magnum, ut con-
fietur pecunia, quæ illata est in templum Domi-
ni quam collegerunt ianitores templi à populo,
deturq; fabris per Prepositos domus Domini,
qui & distribuunt eam ijs, qui operan-
tur in templo Domini ad instauranda sarta te-
ta templi. Euerso inde templo simul etiam
 Gazophylacium est euersum, & restituto
 restitutum, verum id non circa tantum fuit,
 in quam pecunia iaceretur, sed locus am-
 plus, in quo etiam primitiæ & decimæ Le-
 uitarum repositæ sunt. ut Neemiæ x. *Primi-*
tias vindemiæ, & olei afferemus sacerdotibus
ad Gazophylacium Dei nostri & post: Ad
Gazophylacium deportabunt filij Israël, & filij
Leui primitias frumenti, vini, & olei. & sequē
 ti:

ti: *Erat super hoc Eliasib, qui fuerat Præpositus in Gazophylacio domus Dei nostri. fecit ergo sibi Gazophylacium grande. & ibi ante eum reponabant munera. & ij. Maccabæorum: Apollonius nunciauit Seleuco regi Syria, innumerabilibus pecunijs refertum esse Gazophylacium Hierosolymis, & communes copias immensas esse, quæ non pertinerent ad rationem sacrificiorum* Hinc etiam legitur apud S. Marcum: *Sedens Iesus contra Gazophylacium, aspiciebat, quomodo turba iactaret eis in Gazophylacium.* & apud S. Lucam: *Respicens Iesus vidit eos, qui mittebant munera in Gazophylacium.*

Huic porrò Gazophylacio custos fuit Præpositus, quem Isaias cap. xxij. vocat ראש־אֵזְרָא, id est, quæstorem templi, licet Latinus interpres vocet præpositū tēpli. Iosephus autem libro xvij. gazophylacem nominat. *Stola, inquit, pontificis sub sigillo gazophylacis tenebatur, à quo etiam & cætera ornamenta templi asseruabuntur.* Item vij. Belli. *Arcas etiam, quæ gazophylacia vocantur, incendant, in quibus magna vis erat pecunie, ac vestium, atque omnes Iudeorum propè congestæ diuitiæ.* Item: *Quin etiam gazophylax, id est, custos sacræ pecunie, comprehensus, nomine Phinees, vestes, & cingula sacerdotum, indicauit.* Ac de legitimis quidem oblationibus hætenus.

De oblationibus votiujs, & voluntarijs.

CAP. XVII.

Sequitur, vt dicam de Oblationibus, siue sacrificiorum, siue donorum, quæ ex voto, vel ex voluntate confectæ sunt. de quibus Leuitici vij. *Si voto vel sponte quis obtulerit hostiam. & xxij. Hæ sunt feriæ Domini, quas vocabitis sanctissimas offeretisq; in eis oblationes Domino, holocausta, & libamenta iuxta ritum vniuscuiusq; diei, exceptis sabbatis domini, donisq; vestris, & quæ offeretis ex voto, vel quæ sponte tribuetis Domino.*

Vota dicta, quæ quis impetrandæ gratiæ causa se Deo soluturū sponndit, quæ non reddere nefas Deus constituit. Deuteronomij xxij. *Quod si voueris votum Domino, ne moreris reddere illud, quia querens querit Dominus illud abs te, & erit tibi in peccatum.* Quæ verba sic exponit Philo de sacrificio Abel: *Votum est petiuo boni alicuius à Deo, mandatur autem, vt voti compos sine mora coram offerat Deo. In quo qui peccant, alij per beneficiorū obliuionem gratiarum actione se priuant, alij per nimiam arrogantiam se ipsos auctores bonorum suorum existimant, non Deum. alij bona quidem sua ad Deum referunt, sed suo se merito ea consequi putant.*

Voti

Voti verò concipiendi formula fuit talis. Iu-
dicum xj. *Votum vouit Domino dicens. Si tra-*
dideris filios Ammon in manus meas, quicun-
que primus fuerit egressus de foribus domus
mea, eum holocaustum offeram Domino. & pri-
mo Samuelis: Votum vouit dicens. Domine, si
dederis seruae tuae sexum viri, dabo eum Domi-
no omnibus diebus vite eius, & non acula non
ascendet super caput eius. & ij. Regum vii j.
Vouens vouit seruus tuus dicens. Si reduxerit
me Dominus in Hierusalem, sacrificabo Do-
mino.

Qui verò faciebat quod Deo promise-
rat, is votum soluere, & votum reddere di-
cebatur. vt Leuitici xxij. *Qui obulerit obla-*
tionem suam, vel vota soluens, vel spontè offerès.
& ij. Regum viij. Vadam, & reddā vo. a mea,
quæ voui Domino in Hebron, & vij. Prouer-
biorum: Victimæ pro salute deuonî, vota ho-
die reddidi.

Extat etiam lex de votis faciendis, & per-
soluendis, quæ virum hoc modo astringit.
Numer. xxx. *Si quis virorum votum Domino*
vouerit, aut se constrinxerit iuramento, non fa-
ciet irritum verbum suum, sed omne, quod pro-
misit, implebit. Puellam autem, quæ erat in
potestate patris, aut mulierem, quæ erat in
potestate viri, si promittente illa pater, aut
vir tacuissent, ipsam obligauit, si contradi-

non item. Viduam autem, & repudiatam iu reirando teneri voluit.

Vnusquisque autem aut animam suam Deo vouit, aut res suas. Si animam, pretio redimere potuit: si animal, mutari votum non potuit, & consecratum Deo mansit. domum autem si vouit, pretio aucto redimere potuit. omnis verò æstimatio siclo Sanctuarij ponderata est. Siclus viginti obolos habuit. Hæc & alia huiusmodi ad votum pertinentia multis verbis tradita continentur Leuitici capite extremo. Fuit autem vltimum voti genus, cū quis semetipsum Domino consecrauit, de quo dictum est, vbi de Nazaræis est disputatum.

Vota verò in templum, perinde ac cetera dona, delata esse, indicauit Hierem. xxxiiij. cum dixit: *Vox portantium vota in domum Domini.*

Quæ verò spontè oblata sunt, ea opposita sunt eis, quæ quis non solum ex voto soluit, sed etiam ex lege: vt quæ omninò à libertate voluntatis manarint. vnde Iudicum xij. *Pecunia, qua offertur pro pretio anime, & quam spontè, & arburio cordis sui inferunt in templum Domini. & Esdræ primo: Adiuuēt eum viri de loco suo auro, & argento, & substantia, & pecoribus excepto, quod voluntariè offerunt templo Dei, quod est in Hierusalem.*

De

*De Ieiunio, & cæteris afflictionibus
corporis.*

CAP. XVIII.

VT autem placandi Dei gratia sacrificia, aut oblationes fecerunt, sic etiam orandi causa ieiunarunt, fleuerunt, saccum induerunt, sese cinere consperferunt, humi prostrauerunt. atque omnino omnes humiliandi corporis rationes exquisuerunt. idque aut publicè, aut priuatim. Publicè, ieiunium vniuerso populo indicentes, Priuatim pro sua quisque religione id obeuntes. Si publicè fecerunt, aut ordine fecerunt, semel in anno ex lege, aut extra ordinem, cū arbitrium, aut necessitas tulit. idq; vel in dies septem, vel tres, vel vsq; ad vesperam. Si priuatim, pro suo quisque arbitrato in eodē manens instituto peregit.

Legitimum, atque ordinarium ieiunium peractum est die decima Septembris in die Expiationum, idque solum ieiunium à Deo mandatum est. quare dies ille Ieiunium, aut dies ieiunij vocatus est. de quo antedictum est.

De ieiunio publico extra ordinem indicato agitur Paralipom. secundo, capit. xx. *Iosaphat rex timore perterritus totum se contulit ad rogandum Dominum, & prædicauit ieiunium*

iunium vniuerso Iuda: & Hieremiæ xxxvj.
 Factum est in anno quinto Ioachim Regis Iuda
 in mense nono predicauerunt ieiunium in conspe-
 ctu Domini omni populo in Hierusalem vni-
 uerse multitudini, quæ confluxerat de ciuitati-
 bus Iuda & Esdræ primi octauo: Predicanti
 ibi ieiunium iuxta fluum Abana, ut afflige-
 remur coram Domino Deo nostro, & peteremus
 ab eo viam rectam nobis. Ieiunij porrò publi-
 cè celebrati, insignis mentio est Iudith quar-
 to: Clamant omnis populus ad Dominum in-
 stantia magna, & humiliauerunt animas suas
 in ieiunijs, & orationibus, ipsi, & mulieres eo-
 rum, & induerunt se sacerdotes cilicijs, & in-
 fanes prostrauerunt contra faciem templi Do-
 mini. Tunc Eliachim sacerdos Domini magnus
 circuiuit omnem Israël, allocutusq; est eos di-
 cens, scitote, quoniam exaudiet Dominus preces
 nostras, si manentes permanseritis in ieiunijs, &
 orationibus in conspectu Domini. Ad hanc ex-
 hortationem eius deprecantes Dominum, per-
 manebant in conspectu Domini, ita ut etiam
 qui offerebant Domino holocausta, præcincti ci-
 licijs offerrent sacrificia Domino, & erat cinis
 supra capita eorum, & ex toto corde suo omnes
 orabant Deum, ut visitaret populum suum Is-
 raël. Item Iudicum xx. Omnes filij Israël vene-
 runt in domum Dei, & sedentes flebant coram
 Domino, & sesunauerunt die illo vsque ad ve-
 speram,

vesperam, & obtulerunt ei Holocausta, & Pacificas victimas, & primo Regum vij. Congregate vniuersum Israël in Masphat, ut orem pro vobis Dominum & conuenerunt in Masphat, & hauserunt aquam, & effuderunt in conspectu Domini, & ieiunauerunt in die illa, atque dixerunt ibi: Peccauimus Domino. & primo Maccabæorum tertio: Et congregati sunt, & venerunt in Maspha contra Hierusalem, qui locus erat orationis in Maspha ante in Israël, & ieiunauerunt illa die, & induerunt se cilicijs, & cinerem imposuerunt capiti suo, & disciderunt vestimenta sua. & xij. secundi: Omnibus petentibus à Deo misericordiam cum fletu, & ieiunijs per triduum continuum prostratis hortatus est eos Iudas, ut se prepararent.

Priuati verò ieiunij ratio ex his elici locis potest. Numerorum xxx. Si uxor uenerit, & iuramento se constrinxerit, ut per ieiunium, vel ceterarum rerum abstinentiam affligat, animam suam, in arbitrio viri erit, siue faciat, siue non faciat. & xij. secundi Regum: Deprecatus est Dominum Dauid pro paruulo, & ieiunauit ieiunio, & ingressus seorsum iacuit super terram. Vnde xij. secundi ipse dixit: Propter infantem, dum adhuc uiuere ieiunauit, & fluit. Dicebā enim: Quis scit, si forte eū mihi donet Dominus, & uiuat infans? & xxvj. tertij: Cum audisset Achab sermones istos, scidit vestimenta

*sua, & operuit cilicio carnem suam, ieiunauitq;
 & dormiuit in sacco, & ambulauit demisso capite. Et primo secundi Esdræ: Cumq; hæc audissem, sedi, & fleti, & luxi diebus multis, & ieiunabam, & orabam ante faciem DEI cali. & quinto quarti: Si oraueris iterum, & ploraueris, & ieiunaueris septem diebus, audies uerum horum maiora. & Iudith viij. lucis diebus in superioribus domus sue fecit sibi secretum cubiculum, in quo cum puellis suis clausa morabatur, & habens super lumbos cilicium, ieiunabat omnibus diebus uite sue præter sabbata, & neomenias, & festa domus Israël.*

Hæc igitur cum esset Iudæorum in ieiunando consuetudo, sanè apparet, cur Pharisei, qui se cæteris religione præstare uideri uolebant, ita ieiunium amplecterentur, ut bis in sabbatho ieiunarent, teste S. Luca, & admiratione affecti sint, cur, cum ipsi ieiunarent, discipuli Christi non ieiunaret. Probatum autem esse ab ipso etiam Christo ieiunium, liquet ex eo, quòd & ipse more Moyse, & Helix ieiunauit, & ieiunij rationem docuit, inquit: *Cum ieiunatis, nolite fieri sicut hypocritæ, tristes: exterminant enim facies suas, ut pareant hominibus ieiunantes.*

Ut autem sacrificia iustitiæ, & laudis dilexit magis Deus, quam uictimarum, & sanguinis, sic iustitiam siue caritatem potiorè ieiun.

ieiunio habuit, atque omnino cordis afflictionem, quàm corporis Indicat Isaias lviij. inquit: *Nunquid tale est ieiunium, quod elegi, per diem affligere animam suam? nunquid contorquere, quasi circulum, caput suum, & saccum, ac cinerem sternere? nunquid istud vocabis ieiunium, & diem acceptabilem Domino, nõ ne hoc est magis ieiunium, quod elegi? dissolue colligationes impietatis, solue fasciculos deprimentes, dimitte eos, qui confracti sunt, liberos, & omne onus dirumpe, frange esurienti panem tuum, & egros vagosq; induc in domum tuam. Cum videris nudum, operi eum. & carnem tuam ne despexeris.* Indicat item Ioel: *Hæc dicit Dominus. Conuertimini ad me in toto corde vestro, in ieiunio & in fletu, & in plâctu, & scindite corda vestra, non vestimenta vestra.* Hæc verò mandabatur Iudæis, qui studiosius ieiunia, quam caritatem amplectebantur, & cibum facilius fastidiebant, quàm peccatum auersabantur. Ac de ritibus quidem sacris hæc dicta sint.

CARO.

CAROLI SIGONII

DE REPVB=

LICA HEBRAEORVM

LIBER QVINTVS.

Qui de personis sacris inscribitur.

De Generibus Sacrarum personarum.

CAP. I.

DIRIGE me in veritate tua Domine, & doce me. Narrabo nomē tuum fratribus meis. Quod enim aliud est nomen tuum, quàm quod inuocant ij, quos tu in sortem vocasti tuam? de quibus hoc mihi libro est differendum. Neque enim, postquam de locis sacris, diebus, & ritibus dixi, relinquitur aliud, quàm vt agam de personis, quæ horum locorum, dierum, rituum, & omnium denique cæremoniarum curam, & custodiam habuerunt. Voco autem personas sacras, quæ aut in ministerio diuino versatæ sunt, aut quo quo modo Dei voluntatem, ac legem exposuerunt. Hi verò fuere Pontifices,

tifices, Sacerdotes, Leuitæ, Cantores, Iani-
tores, & Nathinæi. Item Nazaræi, Prophe-
tæ, & Scribæ cum sectis eorum. Horum au-
tem officia cum explicabimus, simul etiam
munera Leuiticæ tribus, quæ secretâ à cete-
ris fuit, expediemus; quia huic religionis,
reliquis ipsius administratio Reipublicæ
obtiget. Leuitas enim, vt Numerorum ter-
tio scriptum est, sibi aſciuit Deus pro pri-
mogenitis Hebræorum, quos sibi destina-
rat iam tum, cum primigenas Aegyptio-
rum perculerat Quos vt forte prædiorum
orbavit, sic summis alijs præmij, atque ho-
noribus decorauit, nam & participes eo-
rum, quæ Deo à gratis hominibus offere-
bantur, effecit, & solum cultum Dei tracta-
re, tanquam curam fortemq; propriam vo-
luit, sic enim xvij. ad Aaron loquens adie-
cit: *In terra eorum nihil possidebis, nec habebis
partem inter eos. ego pars, & hereditas tua in
medio filiorum Israël. filys autem Leui dedi om-
nes decimas Israël in possessionem pro ministe-
rio, quo seruiunt mihi in Tabernaculo fœderis.*
Ordiamur ergo à Pontificibus.

De Pontificibus. CAP. II.

VT autem omnium sacrorum principa-
tum tenuere ij, qui Sacerdotes dicti
sunt, sic inter omnes sacerdotes excelluit is,
quem

quem Pontificem appellarunt Itaque in sacris libris non solum sacerdos, sed etiam sacerdos primus, sacerdos magnus, sacerdotum princeps, siue more Latino, Pontifex nuncupatur. quo constituto reliqui simpliciter sacerdotes, & sacerdotes secundi, siue secundi ordinis appellati. vt xxiiij. quarti Regum: *Præcepit Iosias rex Helcia sacerdoti magno, & sacerdotibus secundi ordinis, & ianitoribus. & iiij. Iudith: Eliachim sacerdos Domini magno. & iiij. Neemiæ. Elias sacerdos magnus. & xxv. Regum: Abstulit princeps militie Saraiam sacerdotem primum, & Sophoniam sacerdotem secundum.* recte. Saraias enim pontificatu maximo, Sophonias simplici sacerdotioungebatur. Si ergo tanta in sacris ipsius pontificis auctoritas fuit, vt cæteris omnibus dignitate præstiterit, profectò qui diserte pōtificatum expresserit, magna fundamenta ad reliqua intelligenda posuerit. Dicamus igitur de pontifice, lectore ante admonito, quoniam Deus Aaronem Moysis fratrem ex tribu Leui pontificem, filios verò eius sacerdotes constituit, propterea quæ de Aarone dicentur, ad pōtificem, quæ de filijs, ad sacerdotes referenda videri; prætereà verò, quoniam Deus Exodi xxviiij. Tabernaculo explicito, de Pontifice ita præcepit, vt primum de vestibibus eius, deinde de

de consecratione, tum de conditionibus, ad extremum de muneribus egerit, ob id & nos quoq; eundem ordinem in docendo cōseruatuos.

Vestes ergo pontificiæ fuere octo, Superhumera-
 le, Rationale, Tunica hyacinthina, Tunica linea stricta, Feminalia linea, Balthus, Tiara, & Lamina aurea, his enim Deus mandauit Moyse, vt Aaronem Pontificem designatum indueret. Non grauior in hoc quoque primum verba referre legis, deinde ea alienis auctoritatibus illustrare, sic igitur Deus **SPERHUMERALI** præcepit: *Facient Superhumera-
 le de auro & hyacintho, & purpura, coccoq; bis tincto, & bysso retorta, opere polymito. duas oras iunctas habebit in utroq; latere summitatum, ut in vnum redeant. sumesq; duos lapides onychinos, & sculpes in eis nomina filiorum Israë. sex nomina in lapide vno, & sex reliqua in altero, iuxta ordinem natiuitatis eorum.* Adijcit inde de **RATIONALI** hoc modo: *Rationale quoq; iudicij facies opere polymito iuxta texturam Superhumeralis ex auro, hyacintho, & purpura, coccoq; bis tincto, & bysso retorta. quadrangulum erit, & duplex mensuram palmis habebit tam in longitudine, quam in latitudine. poneq; in eo quatuor ordines lapidum, in primo versu erit lapis sardius, & topazius, et smaragdus,*

ragdus, in secundo carbunculus, saphirus, et iaspis, in tertio Ligurius, & Achates, & amethystus, in quarto chrysolitus, onychinus, & berillus, inclusi auro erunt per ordines suos, habebunt nomina filiorum Israël, duodecim nominibus celebrantur singuli nominibus singularum per duodecim tribus, portabitq; Aaron nomina filiorum Israël coram Domino super utrumque humerum ob recordationem portabitq; Aaron nomina filiorum Israël in Rationali iudicij super pectus suam, quando ingredietur Sanctuarium coram Domino, & gestabit iudicium filiorum Israël in pectore suo in conspectu Domini sepe. Pergit inde de TVNICA HYACINTHINA his verbis Facies & Tunicam superhumeralis totam hyacinthinam, in cuius medio supra erit capitium, & ora per gyrum eius textilis, sicut fieri solet in extremis vestium partibus, ne facile rumpantur, deorsum verò ad pedes eiusdem tunice per circuitum, quasi mala punica facies ex hyacintho, & purpura, & cocco bis tincto, mistis in medio tintinnabulis, ita ut tintinnabulum sit aureum, & malum Punicum, & vestietur ea Aaron in officio ministerij, ut audiat sonitus, quando ingreditur & egreditur Sanctuarium in conspectu Domini, & non moriatur. Inde subijcit breui de Tunica LLNEA STRICTA, & reliquis, inquit: Stringesq; TVNICAM bysso, & TIARAM byssi.

byssinam facies, & BALTHHEVM opere plumarum. Facies & LAMINAM de auro purissimo, in qua sculpes opere celatoris Sanctum Domino ligabisq; eam vitia hyacinthina, & erit super tiaram imminens fronti pontificis portabitq; Aaron iniquitatem eorum, quae obtulerunt, & sanctificauerunt filij Israël in cunctis muneribus, & donarijs suis. Erit autem lamina semper in fronte eius, ut placatus sit ei dominus. Ad extremum adduntur etiam FEMINALIA, his verbis: Facies & feminalia linea, ut operiant carnem turpitudinis suae à renibus, usque ad femora, & utentur eis Aaron, & filij eius, quando ingredientur Tabernaculum Testimonij, vel quando propinquant altari, ut ministrent in Sanctuario, ne iniquitatis rei moriantur. Hæc præcipiuntur in Exodo, facta verò narrantur Leuitici viij. ita: *Moses vestruit Aaron Subucula linea, accingens eum Baltheo, & induens Tunica hyacinthina, & desuper humerale imposuit, quod astringens cingulo, aptauit Rationali, in quo erat Doctrina & Veritas. Cidari quoque texit caput, & super eam contra frontem posuit Laminam auream consecratam in sanctificatione, sicut præceperat ei Dominus.* Atque hæc quidem in Lege.

Qualia verò hæc vestimenta fuerint, clarius Iosephus exposuit, qui stante templo floruit, à quo S. Hieronymus hæc epistola

cxviiij. sumpsit, quæ in hunc locum rei declarandæ causâ intexere libuit.

Lineis feminalibus, quæ usque ad genua, & poplites veniunt, verenda celantur, & superior pars sub umbilico vehementer astringitur, ut si quando expediti maclant victimas, tauros, & arietes trahunt, portantiq; onera, & in officio ministrandi sunt, etiam si lapsi fuerint, & femora reuelauerint, non pateat quod opertum est. Refert Iosephus hæc feminalia de bysso retorta solere contexi, & postquam incisa fuerint, acu consui, non enim in tela posse eiusmodi fieri.

Secunda ex lino tunica talaris, duplici sindone, quam & ipsam Iosephus byssinâ vocat, quod in Hebræo sermone in lineam vertitur, hæc adheret corpori, & tam arcta est, & strictis manibus, ut nulla omninò in veste sit ruga, & usque ad crura descendat. Hanc vulgarem camisiam possis dicere.

Tertium genus est vestimenti cingulum, vel baltheus, vel zona. Hoc in similitudinem pellis colubri, qua exiit senectutem, sic in rotundum textum est, ut mar supram longius putes. textum est autem subiegmine cocci, purpura, hyacinthi, & stamine byssino ob decorem, & fortitudinem, atque ita polymita arte distinctum, ut diuersos flores, ac gemmas artificis manu non textas, sed additas arbuteris. Lineam tunicam, de qua diximus, inter umbilicum, ac pectus hoc stringunt

fringunt baltheo, qui quattuor digitorum habens latitudinem, atque ex una parte ad crura dependens, cum ad sacrificia cursæ, & expeditione opus est, in lauum humerum retorquetur.

Quartum genus est vestimenti rotundum pileolum, quasi sphaera media sit diuisa, & pars una ponatur in capite, tiaram Graeci, & nostri appellant non habet acumen in summo, nec totum vsque ad comam caput tegit, sed tertiam partem à fronte inopertam relinquit, atque ita in occipito vitia constrictum est, ut non facile labatur ex capite. Est autem byssinum, & sic fabre opertum linteolo, ut nulla acus vestigia intrinsecus appareant. His quatuor vestimentis, id est, feminalibus, tunica linea, cingulo, & pileo tam sacerdotes, quàm pontifices utuntur, reliqua quatuor proprie pontificum sunt.

Quorum unum est tunica talaris tota hyacinthina ex lateribus eiusdem coloris assutas habens manicas, & in superiori parte, qua collo induitur, aperta, quod vulgò capitium vocant, oris firmissimis ex se textis, ne facile rumpatur, in extrema parte, id est, ad pedes septuaginta duo sunt tintinnabula, totidem mala Punica, vsdem contexta coloribus, ut supra cingulum inter duo tintinnabula unum malum est, inter duo mala unum tintinnabulum, & alterutrum sibi media sint.

Sextum est vestimentū, quod Hebraica lingua dicitur Ephod id est, Superhumeralē, & solis conuenit pontificibus ex hyacintho, bysso, cocco purpura, & auro contextum. Auri lamina mira tenuitate tenduntur, ex quibus secula filia, torquentur cum subtegmine trium colorum hyacinthi, cocci, purpure, & cum stamine byssino, & efficitur palliolum mirae pulchritudinis, perstringens fulgore oculos in modum caracallarum, sed absque cucullis. contra pectus nihil contextum est, & locus futuro Rationali derelictus. in utroque humero habet singulos lapides clausos, & astrictos auro. onychini, aut smaragdi ab interpretibus versi. Iosephus sardonicas vocat. & in singulis lapidibus sena patriarcharum nomina sunt, quibus Israëliticus populus diuiditur, in dextero humero maiores filij Iacob, in laevo minores scripti sunt, ut pontifex ingrediens Sancta Sanctorum nomina populi, pro quo rogaturus est Dominum, portet in humeris.

Septimum vocatur Rationale. Pannus est breuis ex auro, & quattuor textus coloribus isdem, quibus Superhumeralē, habens magnitudinem palmi per quadratum, & duplex, ne facile rūpatur. intexti sunt enim ei duodecim lapides mirae magnitudinis, atque pretij per quattuor ordines, ita ut in singulis versiculis terni lapides collocentur. in primo ordine sardius, topazius, smaragdus ponitur, in secundo carbunculus

lus, saphirus, iaspis, in tertio lyncurius, achates, amethystus: in quarto chrysolitus, onychinus, berillus, satisq; miror, cur hyacinthus pretiosissimus lapis horum numero non ponatur, nisi forte ipse est alio nomine lyncurius. in singulis lapidibus secundum etates duodecim tribuum sculpta nomina sunt. Per quattuor Rationalis angulos quattuor annuli sunt aurei, habentes contra se in superhumerali alios quatuor, ut cum appositum fuerit Rationale in loco, quem in Ephod diximus derelictum, annulus veniat contra annulum, & mutuo sibi vittis copulantur hyacinthinis. Porro ne magnitudo, & pondus lapidum contexta stamina rumperent, auro ligati sunt, atque conclusi, nec sufficit hoc ad firmitatem, nisi & cathena ex auro fierent, quae ob pulchritudinem fistulis aureis tegeretur, haberentq; et in Rationali supra duos maiores annulos, qui uncinis superhumeralis aureis neclerentur, & deorsum alios duos, nam post tergum in superhumerali contra pectus, & stomachum ex utroque latere erant annuli aurei, qui cathenis cum Rationalis inferioribus annulis iungebantur, atque ita fiebat, ut astringerentur & Rationale Superhumerali, & Superhumerali Rationali, ut una textura contra videntibus putaretur.

Octava est lamina aurea, in qua est scriptum nomen Dei Hebraicis quattuor litteris, quod a-

pud illos ineffabile nuncupatur. Hic super pileolum lineam, & commune omnium sacerdotum in pontifice plus additur, ut in fronte vitæ hyacinthina constringatur, totamq; pōtificis pulchritudinem Dei vocabulum coronet, ac protegat.
 Hæc S. Hieronymus ex Iosepho.

Apud eundem porrò Iosephum quædam alia memorabilia ab illo prætermissa leguntur, ut de lapidibus Superhumeralis, & Rationalis, & pileo hyacinthino. Nam de lapidibus sic scribit: *Lapides, quos ferebat super humerum pontifex, erant sardonices cum autem Deus sacrificys adesset, is, qui in dextro humero portabatur, micabat, & splendorem tantum emittebat, ut etiam procul positus illucesceret cum prius ea luce careveret. Per duodecim autem lapides Rationalis Deus victoriam pugnantibus prænuñciabat, tanto enim splendore fulgebant, cum nondum exercitus moueretur, ut omnibus constaret, eorum auxilio adesse Deum.*
Cessavit autem Rationale & sardonix annis iā ducentis, ante quam ego hæc conscriberem, cum DEU S moleste ferret transgressiones legum.
 Quod tempus, si veterum sæculorum memoria repleretur, in regis Ioannis Hyrcani ætatem incurrit. De pileo verò idem sic prodit: *Præter communem, cum sacerdotibus pileam Pontifex alteram, plenum habuit consultum, ex hyacintho variatum, quomodo*
 rana

zona aurea circumdedit, qua tribus ordinibus distincta fuit. super quam in medio floruit calix aureus herbe, quæ à Grecis dicitur hyosciamos, similis. Hoc idem Talmudistæ tradunt de lapidibus Rationalis, qui splendescere desierunt, verum id iam inde à constructione secundi Templi contigisse, narrant. Hæc de vestibus.

Consecratio verò pontificis per septem dies hoc modo facta est. Qui futurus erat sacerdos primum ad altare offerebatur, deinde aqua lauabatur, tum vestibus quas diximus induebatur, inde capiti oleum sanctum infundebatur, demum sacrificio præcipuo facto consecrabatur, atque eius sanguine altare, & vestes aspergebantur. Hæc verò Exodi vicesimo nono sic præcepit Deus: *Sed & hoc facies, ut mihi in sacerdotio consecrentur. Cum laueris Aaron cum filiis suis aqua, indues eum vestimentis Linea, & Tunica, & Superhumerali, & Rationali, quod constringes Baltheo, & pones Tiaram in capite eius, & Laminam sanctam super tiaram, & oleum vntionis fundes super caput eius. atq; hoc ritu consecrabitur. Postquam initiaueris manus eius, applicabis & vitulum coram Tabernaculo Testimonij, & quæ sequuntur. Quæ verò mandata sunt in Exodo, ea perfecta referuntur in Leuitico capite octauo: nempè Aaro-*

nem oblatum, lotum, vestitum, vinctum:
 Moyses congregata omni turba ante fores Taber-
 naculi obtulit Aaron, cumq; lauisset eum, vesti-
 uit pontificem subucula linea, accingens eum bal-
 theo, & induens tunica hyacinthina, & desuper
 humerale imposuit, quod astringens cingulo ap-
 tauit Rationali, in quo erat Doctrina, & veri-
 tas. Cidari quoque texit caput, & super eam
 contra frontem posuit laminam auream, conse-
 cratam in sanctificatione. Tulit & unctionis o-
 ileum, quo liniuit tabernaculum cum omni sup-
 pellectile sua, cumq; sanctificans aspersisset alta-
 re septem vicibus, unxit illud, & omnia vasa e-
 ius, labrumque cum basi sua sanctificauit oleo,
 quod fundens super caput Aaron, unxit eum,
 & consecrauit. Demum affert solemne sacri-
 cium consecrationis, quod hoc modo factum
 est ex mandato Dei: Obtulit vitulum pro pec-
 cato, cumque super caput eius posuisset Aaron
 manus suas, immolauit eum hauriens sangui-
 nem, & tincto digito tetigit cornua altaris per-
 gyrum, quo expiato, & sanctificato fudit reli-
 quum sanguinem ad fundamenta eius, adipem
 vero, qui erat super vitalia, & reticulum reco-
 ris, duosq; renunculos cum aruinulis suis adole-
 uit super altare, vitulum cum pelle, & carni-
 bus, & fimo cremans extra castra. Obtulit &
 arietem in holocaustum, super cuius caput cum
 imposuisset Aaron manus suas, immolauit
 eum,

eum, & fudit sanguinem eius per circuitum altaris, ipsumq; arietem in frustra concidens, caput eius, & artus, & adipem adoleuit igni, lotis prius intestinis, & pedibus. totumq; simul arietem incendit super altare, eò quod esset holocaustum suauissimi odoris Domino. Obtulit & arietem secundum in consecrationem sacerdotis, posuitq; super caput eius Aaron manus suas, quem cum immolasset Moyses, sumens de sanguine eius tetigit extremitatem auriculae dexterae Aaron, & pollicem manus eius dexterae, similiter & pedis. reliquum fudit super altare per circuitum, adipem verò, & caudam, omnemque pinguedinem, quae operit intestina, reticulumq; iecoris, & duos renes cum adipibus suis, & armo dextro separauit. Tollens autem de canistro azymorū, quod erat coram Domino, panem absque fermento, et collyridam conspersam oleo, laganumq; posuit super adipes, & armum dextrum, tradens simul omnia Aaron, qui postquam leuauit ea coram Domino, rursum suscepta de manibus eius adoleuit super altare Holocausti, eo quod consecrationis esset oblatio in odorem suauitatis sacrificij Domino. tulitq; pectusculum eleuans illud coram Domino de ariete consecrationis in partem suam, assumensq; unguentum, et sanguinem, qui erat in altari, aspersit super Aaron, & vestimenta eius, cumque sanctificasset eum in vestitu suo, praecepit ei dicens. Coquite carnes ante fores Tabernaculi,

euli, & ibi comedite eas. panes quoque consecra-
 tionis edite, qui positi sunt in canistro, sicut praece-
 pit mihi Dominus dicens: Aaron & filij eius
 comedent illos. quidquid autem reliquum fue-
 rit de carne, & panibus, ignis absumet. De ostio
 quoque Tabernaculi non exibitis septem die-
 bus usque ad diem, quo complebitur tempus con-
 secrationis vestrae. Septem enim diebus finitur
 consecratio, sicut in praesentiarum factum est.
 Haec verò his verbis declaravit Philo libro
 tertio de vita Moyfis: Postquam Moyses in-
 duit sacerdotes sacratis vestibus, sumpsit unguē-
 tum suave olentissimum, confectum arte un-
 guentaria, quo primum subdialia vasa, altare,
 labrumq; perunxit, aspersa septies, deinde Taber-
 naculum, & sacra vasa singula, arcam, candela-
 brum, thymiaterium, mensam, calices, phialas,
 ceteraq; sacrificijs seruientia postremo adductū
 pontificem inuenxit profuso largiter in caput eius
 sacro unguine. His rite peractis iubet adduci
 vitulum & duos arietes: vitulum, ut offerret
 in remissionem peccatorum subindicans, cuius
 nato etiam bono, vel ob hoc ipsam, quòd natus
 sit, cognatum esse peccatum, propterea placan-
 dum esse Deum precibus, & victimis, ne iratus
 fruatur arietem autem unum, qui adoleretur so-
 lidus auctor rerum omnium, cuius benignitate
 pro se quisque fruatur elementis omnibus, alio-
 vsum autem ad absolutam eorum, qui sacraban-

tur purificationem, quem aptè Consecrationis cognominavit, quòd per hoc sacrificium initiarentur sacerdotes Dei. eius sanguinis partem circum altare profudit, partem excepit phiala, eoque tinxit tria membra initiatorum auriculam extremam manum extremam, pedem extremum. significans virum perfectum debere purum esse sermone, opere, tota vita. sermonem enim auditus indicat, manus significat opera, pes totius via transitum, sumpsit inde ex eo, quod circum altare profusum erat vel ex unguento, vel victimis omnibus eoque permissio sacerdotes aspersi, volens eos non solum externe, subdualisq; sanctitatis fieri participes verum etiam interne, quando sacra facturi erant, in adyis, in quibus omnia peruncta sacro unguento fuerant, deinde alyis quoq; cesis victimis, tum pro sacerdotibus ipsis tum pro senatu, ac gente uniuersa fratrem introduxit in Tabernaculum, erat enim is dies octauus à consecratione, huius festi ultimus. superiores enim septē fratri, filiiq; eius initiandis dati fuerant.

CONDITIONES verò illi imposte, aliæ impedimentum attulerunt, ne pontifex fieri posset, aliæ factum quibusdam quasi vinculis obligarunt. Primæ sic expressæ sunt Leuitici xxi. Pontifex, super cuius capui suum est unctio olei, & cuius manus in
sa-

sacerdotio consecrati sunt, vestitusq; est sanctis vestibus, non erat mancus, debilis, cæcus, claudus, habens maculam, albuginem, aut eiusmodi alia vitia corporis. Vnde scripsit Philo de sacrificijs: Sacrificare nulli sacerdoti, nisi integro, permittitur. cui ne minima quidem insit labecula. & Aristobulus rex, vt prædit Iosephus, cum Hyrcano fratri suo pontificatum abrogauisset, nulum præsecuit, vt mutilato corpore illi spem recuperandi honoris, atq; aded etiam facultatem adimeret. Secundæ ita: Caput suū nō discooperiet, vestimenta non scindet, & ad omnem mortuum non ingredietur omnino. super patre quoquo suo, & matre sua non contaminabitur, nec egredietur de sanctis, ne polluat Sanctuarium Domini. quia oleum sancte unctionis Dei sui super eum est. virginem ducet uxorem, viduam autem, & repudiatam, & sordidam, & meretricem non accipiet, sed puellam de populo suo, ne communicet stirpem generis virgo gentis sue. In quæ sic Philo de monarchia: Quoniam nemo, nisi vir, coaptatur in sacerdotium, non cariturus amplexuum cupidine, queruntur ei casta virginis nuptiæ, sanctis prognata parentibus, meretricem enim pariter animo impuram, atque corpore, ne aspicere quidem ei licet, etiam si quæstu relicto ad bonā frugem se recepit, eò quòd olim pollutum vita instutum sequuta sit.

Postre-

Postremo OFFICIA eius, quæ in lege præcepta sunt, hæc fuerunt. vt Tabernaculum ingressus quotidie lucernas concinnaret, ingressus verò Sanctuarium incensum ad altare Thymiamatis adoleret, singulis septimanis panes Propositionis conficeret, ac sibi haberet, diebus festis sacrificia populi vnà cum sacerdotibus faceret. semel autem in anno in die Expiationum, sacris vestibus indutus ingressus Sanctuarium ipsum cum altari Thymiamatis ab labibus, & peccatis populi expiaret, & simul pro se, ac domo sua, & toto populo preces funderet.

De Lucernis sic Leuitici xxiiij. *Præcipe filiis Israel, ut afferant tibi oleum de oliuis purissimum, ac lucidum ad concinnandas lucernas iugitur extra velum Testimonij in Tabernaculo fœderis. Ponetq; eas Auren. à vespere vsque in mane coram Domino cultu, ritusq; perpetuo in generationibus vestris. super candelabrum mundissimum ponentur semper in conspectu Domini. Vnde xij. secundi Paralipo. scriptum est. Est apud nos candelabrum aureum, & lacerne eius, ut accendantur semper ad vesperam. & primo secundi Maccabæorum: Obluimus sacrificium, & similaginem, & accendimus lucernas, & proposuimus panes.*

De adolendo incenso ad ea, quæ supra dicta

dicta sunt hæc adijcimus. Secundo primi Regum. *Elegi Aaron mihi in sacerdotem, ut ascenderet ad altare meum, & adoleret mihi incensum & portaret Ephod coram me.* In sexto primi Paralip. *Aaron, & filij eius adolebant incensum super altare holocausti, & super altare thymiomaticis in omne opus Sancti Sanctorum, & ut precaremur pro Israël in xta omnia, quæ præceperat Moyses. & xxvj. Separatus est Aaron, ut ministraret in Sancto Sanctorum ipse, & filij eius in sempiternum, & adoleret incensum Domino secundum ritum suum, & benediceret nomini eius in perpetuum.*

De panibus sic xxiiiij. Leuitici. *Accipies quoque simlam, & coques ex ea duodecim panes, qui singuli habebunt duas decimas, quorum senos alit in seculo super mensam purissimam coram Domino statues, & pones super eos thuris lucidissimum, ut sit panis in monumentum oblationis Domini. Per singula sabbata mutabuntur coram Domino suscepti à filiis Israël scdere sempiterno eruntq; Aaron, & filiorum eius, ut comedant eos in loco sancto, quia sancta Sanctorum est de sacrificijs Domini iure perpetuo.* De iisdem sic legitur primo Regum xxj. *Dixit Achimelech sacerdos Dausdi panes petenti. Non habeo laicos panes ad manum, sed tantum panem sanctum. Dedit ergo ei sacerdos sanctificatum panem, neque enim erat ibi panis,*
nisi

nisi tantum Panes Propositionis, qui sublati j̄u-
erant à facie Domini, ut ponerentur panes cali-
di. Vnde scripsit S. Matthæus xij. Dixit Iesus
Phariseis. Non legistis, quid fecerit David, quã-
do surripit, & qui cum eo erant, quomodo intra-
uit in domum Dei, & Panes Propositionis com-
edit, quos non licebat ei edere, neque ijs, qui cum
eo erant, nisi solis sacerdotibus? & primo secun-
di Maccab. Accendimus lucernas, & propofiti-
mus panes. & primo Paralip. ix. De filijs Ca-
bat super panes erant Propositionis, ut semper
nouos per singula Sabbata prepararent.

De sacrificijs in diebus festis agendis præ-
ter ea, quæ de singulis sacrificijs, & diebus
festis supra ex Lege protulimus, testis est Io-
sephus vj. Belli inquit: Pontifex cum sacer-
dotibus ascendebat ad templum septimo quoque
die, & Kalendis, & in annis festiuitatibus po-
puli, & sacrificabat velamine præcinctus usque
ad genitalia, linum intrinsecus habens usque
ad pedes, et super hyacinthinum indumentum ro-
undum, ex quo simbria pendebant alternis nodis
aurea tintinnabula, & mala granata susti-
nentes.

De Expiationibus supra dictum est, cū
de festo die Expiationum est dictum. quo
ex loco illud etiam repetendum est, quod est
xvj. Leuitici: Loquere ad Aaron, ne omni tem-
pore ingrediatur Sanctuariū, quod est intra ve-
latus

lum coram Propitiatorio, quo tegitur Arca, ne moriatur, nisi hac ante fecerit. Vitulum pro peccato offeret, & arietem in Holocaustum. in nica linea vestiatur, feminalibus lineis verenda celabit, accingetur zona linea, cidarim lineam imponet capiti, suscipietq; ab uniuersa multitudine filiorum Israël duos hircos pro peccato, & unum arietem in holocaustum. Cumque obtulerit vitulum, & orauerit pro se, ac domo sua, duos hircos stare faciet coram Domino in ostio Tabernaculi Testimony, mittensq; super utrunque sortem, vnā Domino, & alteram capro emissario, cuius exierit sors Domino, offeret illum pro peccato. & reliqua, quæ longa oratione texuntur de vitulo, & hircis in expiationem peccatorum maciandis. Quæ qui cognoscere voluerit, ad superiorem, vt dixi, locum redibit. Hoc verò fecit Pontifex semel in anno, & solus Sancta Sanctorum ingressus. Sicut enim præceptum est Exodi xxx. Deprecabitur Aaron super cornua altaris thymiamatis semel per annum in sanguine, quod oblatum est pro peccato, & placabit super eo in generationibus vestris. Atque hoc idē etiam significauit S. Paulus ad Hebræos ix. In priore Tabernaculo semper introibant sacerdotes, sacrificiorum officia consumantes, in secundo autem semel in anno solus Pontifex non sine sanguine. Declarauit autem Philo de legatione

tione ad Caium: Sanctuarium semel quotan-
 nis pontifex ingreditur Ieiunij tempore, tantum
 odores incensurus, & ex more vota factururus, ut
 felix annus, & pax contingat omnibus homini-
 bus. De cetero si quis non dico plebeius Iudeus,
 sed sacerdos vel a summo proximus, imò is ipse
 pontifex si duobus anni diebus, aut eadem die
 ter quaterue introierit, capite luet absque ve-
 nia. tantam religionem adytorum voluit esse
 legislator, ut hac sola inaccessa, intactaque ser-
 uarentur. & secundo de monarchia. Intima
 templi nomini videre fas est, preter quam soli
 pontifici, & id ei quoque vno die duntaxat annè
 uersario permittitur, quo introspicit omnia. in-
 fert autem odora menta, & foculum cum ignitis
 carbonibus, ibi multo suffitu fumus circumqua-
 que offunditur, et visum offuscat, nec sinit longi-
 us prospicere. Item Iosephus vj. Belli: Super-
 humerali, & Rationali pontifex utebatur so-
 lum, cum Sancta Sanctorum ingrediebatur.
 quod semel in anno solus faciebat, quo die cun-
 ctis ieiunare mos erat: et secundo aduersus Ap-
 pionem: Templum quattuor porticus habuit in
 circuitu, quarum singula propriam secundum
 legem custodiam habuerunt. In exteriorem
 ingredi omnibus licuit, et iam alienigenis, mulie-
 ribus tantum menstruatis prohibuis in secun-
 dam mares cum vxoribus, si munda essent, ini-
 bant. in tertiam mares, qui mundi erant, aut
 puri

*purificati, in quartam sacerdotes stolis induti sacerdotibus, in adytum soli pontifices propria stola amicti. Quod autem scriptum est, pontificem semel in anno solum Sancta esse ingressum, sanctus Augustinus interpretatur, eum quotidie quidem ingressum esse propter incensum, at semel in anno propter expiationem cura sanguine purificationis. Verum possumus etiam dicere, eum quotidie quidem Sanctuarium esse ingressum, sed sacerdotum comitatu stipatum, semel autem in anno solum, id est sine sacerdotibus, in die Expiationum. Siquidem Leuitici xvj. scriptum est: *Nullus hominum fit in Tabernaculo, quando Pontifex Sanctuarium ingreditur, ut roget pro se, & pro domo sua, & pro uniuerso cœtu Israël, donec egredia- tur.* Hactenus de ijs, quæ proposita fuerant, vestibus, consecratione, conditionibus, officijsq; Pontificum. Nunc de lectione illorū dicamus.*

HÆC igitur dignitas data est Aaroni primum ex mandato Dei, ut perpetuò in posteritate eius maneret. Id autem mandarat Deus Exodi xxvij, inquit: *Legitimum sempiternum erit Aaron, & semini eius post eum, & sequenti: Vestem sanctam, qua utetur Aaron, habebunt filij eius post eum, ut vngantur in ea, & consecrentur manus eorum.*

Sep-

Septē diebus utetur illa, qui pontifex pro eo fuerit constitutus de filijs eius, qui ingredietur Tabernaculum Testimony, ut ministret in Sanctuario. & xxvj. primi Paralip. Separatus est Aaron, ut ministraret in Sancto Sanctorum ipse, & filij eius in sempiternum. Itaque mortuo Aarone delatus est pontificatus ad Eleazarum filium eius. Inde posterius Eleazari deinceps illum honorem ceperunt, ita ut filius patrem exciperet. Quare ad Phinees Eleazari filium dixit Deus: *Erit tam ipsi, quam semini eius pactum sacerdotij sempiternum.* tertio loco trāsit ad posteros Ithamari, qui fuerat frater Eleazari. inde post aliquot annos rursus redijt ad stirpem Eleazari, atq; in ea mansit vsq; ad tempora regum Syriæ, post reuersionem ex Babylonia. Quo tempore pontificatus, lapsis rebus, ad alias familias Leuiticas quidem, verum nō ab Aarone fluentes, regum beneficio est traductus. quorum primi fuere reges Syriæ, secundi reges Iudæorum profelyti, tertij duces Romani, qui Syriæ ac Iudææ prouinciæ præfuerunt. Quinetiam idem pontificatus perpetuus ita fuit, ut tandiu quisque teneret, quoad vita suppeditaret. deinde Græcorū regum arbitrio in annum, atq; annos tribui cœptus est. Adde etiam, pontifices vsq; ad transmigrationem rerum tantum sacrarū procuratio-

nem gessisse, cum reges remp. gubernarent, postquam autem Iudæi in patriam restituti sunt, pontificibus & sacra, & rempub. esse, teste Iosepho, commissam. Itaque Assa-
neorum familia è tribu Leui cum pauldò post summam potestatem in rep. esset ad-
pta, sibi non solum principatum, sed etiam Pontificatum afsiuit, ac mox Principatum in Regnum conuertit, ita vt ijdem pontifices, ac reges essent. Quibus amotis tum de-
mum diuino consilio natus est Iesus Chris-
tus, qui rex, & pontifex Iudæorum in per-
petuum esset. Nam Christus Vnctum sig-
nificat, quo modo regem, ac pontificem ap-
pellabant. Vnde dixit S. Paulus ad Hebræos
vj. *Iesus factus est secundum ordinem Melchise-
dach pontifex in aeternum.* Nomina verò, & te-
ries pontificum hæc fuerunt.

AARON filius Amram, nepos Cahat, pronepos Leui, primus pótifex à Moyse fra-
tre vestitus, & consecratus in Deserto Sinai.
Exodi 28. Leuit. 8.

ELEAZAR Aaronis F. mortuo patri
succesit iussu Dei. Num. 20. Iosue 14. mori-
tur post Iosue. Iosue 24.

PHINEES Eleazari F. De hoc sic scriptū
est Nume. 25. *Dixit Deus. Ecce ego do Phinees
pacem foederis mei, & erit tam ipsi, quàm semi-
ni eius pactum sacerdotij sempiternum, quia 20
latius*

latu est pro Deo suo. Iosue 22. Iud. 20. vbi ita scribitur: *Et Phinees filius Eleazari filij Aaron prepositus domus. Ex quo apparet, vixisse usque ad tempora Samsonis Iudicis. Item secundo Maccabæorum libro primo: Phinees zelando zelum Dei accepit testamentum sacerdotij aterni.*

ABISVE Phineis F.

BVQVIS Abisue F.

OZIS Buquis F.

Horum pontificum meminit tantum Iosephus libro Ant. quinto, ca. vlt. Scriptura vero his præteritis Phineis, etatem usque ad tempora Heli producit.

HELI ab Ithamaro Aaronis F. genus du cens. primo Regum. Ioseph. li. 8.

ACHITOB Phineis F. Heli N. cap. 14. 1. Reg. Ioseph. li. 8.

ACHIMELECH Achitobi F. interfectus à Saule rege, quia Dauidem exceperat. 21. & 22. primi Regum. Ioseph. lib. 8.

ABIATHAR post Achimelech patrem occisum, 23. primi Reg. & 30. Ioseph. li. 8. S. Marcus cap. 2.

SADOC filius Achitob nepos Amarię, pronepos Meraioth, abnepos Zaraiæ, atnepos Ozis pontificis, post necem Achimelech vnà cum Abiathare pontifex fuit, atque am-

bo reportandæ arcæ affuerunt sub Dauide rege, & Tabernaculo in Silo præfuit. Secundo Regum 15. 17. & 19. & tertio Regum 1. inde solus postquam Salomon rex interfecit Abiatharem Adoniæ fratri suo regnum affectanti studentem. Vnde scriptum est 3. Regum, cap. 2. *Eiecit Salomon Abiathar, ut nõ esset sacerdos Domini.* Salomonem autem regem Sadoc vnxit. & primus functus est sacerdotio in Templo eius. primo Paralip. ca. 6. Ioseph. lib. 10.

ACHIMAAS Sadoci F. Iosephus li. 10.

AZARIAS Achimæ F. Ioseph. l. 10. at vero 3. Regum ca. 4. dicitur Sadoci F. & cap. 6. primi Paralipo. Azarias sacerdos primus de stirpe Sadoc, item cap. 31.

IORAM Azariæ F. Ioseph. li. 10.

ISVS Iorami F. Ioseph. li. 10.

AXIORAM Isi F. Ioseph. lib. 10.

PHIDEAS Axiorami F. Ioseph. lib. 10.

SVDEAS Phidæ F. Ioseph. lib. 10.

Vide num hic idem sit cum Ioiada sacerdote, qui Ioam Iudæ regem vnxit, & dicitur pontifex. 4. Regum, ca. 12. & à Ioseph. li. 10. vixitque eodem teste annos centum triginta. Ioiadæ pontificis filius Zacharias propheta lapidatus est à rege Ioram. Ioseph. li. 9.

IOËL Sudæ F. Ioseph. lib. 10.

IOA-

IOATHAN Ioelis F. Ioseph. lib. 10.

Hic Azarias vocatur, & est is, qui restitit Oziaz regi incensum adolenti, 2. Paralipo. 26. Ioseph. lib. 9.

VRIAS Ioathæ F. Ioseph. li. 10.

Hic vixit sub Achaz rege Iudæ. Reg. 4. c. 16.

NERIAS Ioathæ F. Ioseph. lib. 10.

ODEAS Neriæ F. Ioseph. li. 10.

SELLVM Odeæ F. Ioseph. lib. 10.

HELCIAS Sellum F. 4. Regum 22. 23. et 2. Paral. 34. & Iosephus libro 10.

Hic sub Iosia rege inuenit Deuteronomium amissum.

SARAIAS Helciæ F. interfectus in Reblatha à Nabucdonosore rege. 4. Reg. cap. vlt. Iosephus lib. 10.

IOSEDEC Saraïæ F. in captiuitate Babylonica successit patri, Esdræ frater, qui post legem restituit. Ioseph. lib. 10. Euseb. li. 3. de demonstratione Euangelica.

IESVS Iosedec F. qui reuersus è Babylone in patriam urbem, & templum reficere cœpit. Esdræ 2. Ioseph. lib. 10. Aggæus Prophetæ. Euseb. ibidem.

IOACIM Iesu F. cap. 12. Neemiæ. Ioseph. l. II. fortasse est is, qui quarto Iudith dicitur Eliachim sacerdos magnus Domini. Euseb. ibidem.

ELIASIB Ioacim F. Neemiæ 3. & 13. Iosephus li. 11. Euseb. ibidem.

IODAE Eliasib F. Neemiæ 12. Ioseph. l. 11. Euseb. ibidem.

IONATHAS Iodæ F. Neemiæ 12. Ioseph. lib. 11. vocat Ioannem. Euseb. ibidem.

ADV, siue IADDVS Ionathæ F. Neemiæ 12. Ioseph. lib. 11. Euseb. ibidem. Hic cepit Alexandrum Magnum victorem.

ONIAS Iaddi F. Iosephus lib. 11. Euseb. ibidem.

SIMON Oniæ F. Iustus. Ioseph. li. 12. Eusebius hunc præterit.

ELEAZAR Oniæ F. Ioseph. lib. 12. Euseb. ibidem.

Ad hunc scripsit Ptolemæus Philadelphus rex Aegypti, vt ad se Biblia mitteret, vnâ cum lxxij. interpretibus.

MANASSES Iaddi pont. filius. Ioseph. lib. 12. Hunc præterit Eusebius.

ONIAS II. Simonis Iusti F. Ioseph. li. 12. Eusebius ibidem. Hic tributa Ptolemæo Euergeti soluere abnuit.

SIMON ij. Oniæ F. Simonis N. Ioseph. lib. 12. Eusebius ibidem. Hoc tempore fuit Iesus Sirac, qui Sapientiam scripsit.

ONIAS iij. Simonis ij. F. Ioseph. libr. 12. Euseb. ibidem.

Ad hunc Arius rex Lacedæmoniorum legationem

gationē misit. Accusatus est à Simone quodam Beniamite apud Seleucum regem Syriae. vnde seditio nata. Eodem mortuo Antiochus Epiphanes rex Syriae Iesum fratrem eius pontificem declarauit.

IESVS, qui & Iason Simonis ij. F. Ioseph. li. 12. creatus ab Antiocho Epiphane. Hunc Euseb. præterit. seditione concitata primus abdicatus est ab eodem Antiocho, & pontificatus ad tempus dari cœptus.

ONIAS iiij. qui & Menelaus, Simonis 11. filius. Creatus ab Ant. Epiphane, & post necatus, Hierosolyma direpta. Liber Maccabæorum Menelaum fratrem facit Simonis cuiusdā Beniamite, hominis seditiosi. Hunc Eusebius præterit.

LYSIMACHVS frater Menelai. libr. 1. Maccabæorum. à Iosepho & Eusebio omissus.

ALCIMVS, qui & Ioacim ex posteris Leui, sed non Eleazari, aut Ithamari ab eodem rege suffectus, Maccab. lib. 1.

Onias Onie tertij pontificis filius ad Prolemæum regem cōfugit, & templum in Heliopoli Aegypti condidit. Hunc Eusebius præterit.

IVDAS Maccabæus Matthatiæ Assamonei F. ex posteris Leui, sed non Eleazari à populo lectus. Iosephus libro XII. Eusebius

à libro Maccabæorum præteritus.

IONATHAS Matthatiæ Assamonei F. Princeps Iudæorum à Demetrio rege Syriæ subiectus Maccab. li. 1. Ioseph. 13. Eusebius.

SIMON Ionathæ frater Princeps. succedit fratri Ionathæ. vnde pôtificatus in Assamoneorû familia vnà cum principatu fit hereditarius. Macc. 1. Ioseph. l. 13. Euseb. itidè

IOANNES Hyrcanus Simonis F. Iosephus lib. 13 Euseb.

ARISTOBVLVS Ioannis F. Regis nomen assumpfit. Ioseph. lib. 13. Euseb.

IANNEVS Alexander Ioannis F. Rex. Iosephus lib. 13 Euseb.

HYRCANVS Iannei Alexandri F. rex. pellitur à fratre minore Aristobulo. Ioseph. li. 14. Euseb.

ARISTOBVLVS Iannei Alexandri F. pulso Hyrcano fratre rege, & pontifice rex fit, & pontifex. Inde à Cn. Pompeio duce Romano pellitur. Ioseph. li. 14 Euseb.

HYRCANVS Iannei Alexandri F. restitutus à Pompeio iterum pôtificatum gerit, inde capitur à Parthis, & Antigono Aristobuli regis, & pontificis filio, ac, ne pontificatum resumere possit, mutilatur. Ioseph. li. 14.

ANTIGONVS Aristobuli regis, & pôtificis F. capto Hyrcano patruo, & mutilato rex, & pontifex. idem ab Herode Antipatri

patri filio Aſcalonita rege illi à Romanis obiecto interficitur. Ioseph. lib. 15.

ANÆLVVS Leuites Babylonius ab Herode rege substitutus, & remotus. Iose. li. 15.

ARISTOBVLVS Alexandræ Hyrcani regis, & pontificis filiæ, filius ab Herode rege substitutus & remotus. Ioseph. lib. 15. Frater fuit Mariannes vxoris Herodis.

ANÆLVVS iterum ab Herode rege datus, & remotus. Ioseph. lib. 15.

IESVS Phabetis F. alienigena ab Herode rege datus, & remotus. Ioseph. li. 15.

SIMON Boethus Alexandrinus alienigena, focer regis Herodis, ab eodem datus, & remotus. Ioseph. lib. 15.

MATTHIAS Theophili F. Hierosolymites ab Herode rege datus, qui cū somniasset nocte, se cum muliere commistum, sequenti die, qui dies erat Ieiunij.

IOSEPHVS Elimi F. cognatus eius pro eo sacerdotali munere functus est. Ioseph. li. 17. Matthia inde remoto.

IOAZARVS Simonis Boethi F. Herodis regis vxorius ab eodem datus. Iosep. l. 17. Sub hoc nascitur Iesus CHRISTVS. Nicephorus in Chronologia. Inde ab Archelao rege Herodis filio, & successore remotus. Ioseph. lib. 17.

ELEAZARVS Simonis Boethi F. ab Archelao

lao rege factus, & remotus. Ioseph. lib. 17.

IESVS Sia F. ab Archelao rege datus, & remotus. Ioseph. lib. 17.

IOAZARVS iterum ab Archelao rege factus, & post relegationem Archelai à Quirino proconsule Syriæ remotus imperante in Iudæa Augusto. Ioseph. lib. 18.

ANNA. siue Annanus Sethi F. à Quirino proconsule Syriæ datus imperante Augusto, & à Valerio Grato procuratore Iudææ remotus imperante Tiberio. Iosephus libro 18.

ISMAELVS Iabi F. à Valerio Grato procuratore Iudææ datus, & remotus. Iosephus lib. 18.

ELEAZARVS Annæ pontificis F. à Valerio Grato procuratore datus, & remotus. Ioseph. li. 18.

SIMON Camithi F. à Valerio Grato procuratore datus, & remotus adhuc imperante Tiberio. Ioseph. li. 18.

IOSEPHVS CAIFAS Annæ pontificis gener à Valerio Grato procuratore datus, adhuc imperante Tiberio. Ioseph. lib. 18. Evangelistę omnes. Actuum 4. Sub hoc CHRISTVS est passus.

IONATHAS Annæ pontificis F. à Vitellio proconsule Syriæ datus, imperante Caio, & ab Agrippa Herode rege Iudææ remotus.

motus Ioseph. lib. 18. Ant. & li. 2. de bello.

THEOPHILVS Annæ pontificis F. ab Agrippa Herode rege datus, & remotus imperante Claudio. Ioseph. lib. 18.

SIMON Boethi pontificis F. Canthara ab Agrippa Herode rege datus, & remotus. Ioseph. lib. 19.

MATTHIAS Annæ pontificis F. ab Agrippa Herode rege datus, & remotus. Item.

ELIONEVS Simonis Cantharæ pontificis F. ab Agrippa Herode rege datus, & ab Agrippa Herode secundo rege Chalcidicæ remotus. is enim mortuo Agrippa fratre rege Iudææ, ius pontifices instituendi à Claudio impetrauerat. Ioseph. li. 20.

IOSEPHVS Camyti F. ab Agrippa rege Chalcidicæ datus, & remotus imperante Nerone Ioseph. lib. 20.

ANANIAS Nebedei F. ab Agrippa rege Chalcidicæ datus, & remotus. Ioseph. li. 20 quem S. Paulus parietem dealbatum vocauit. Act. cap. 21.

ISMÆLVS Siæ F. ab Agrippa Rege Chalcidicæ datus. Romæ obses retentus. Ioseph. lib. 20.

IOSEPHVS Cabus Simonis Cantharæ pontificis F. ab Agrippa rege Chalcidicæ datus, & remotus. Ioseph. lib. 20.

ANNA

ANNA, siue Annanus Annæ pontificis F. ab Agrippa Rege Chalcidicæ datus, & remotus. Hic S. Iacobum minorem fratrem Domini interfecit. Iosephus lib. 20. Actuum duodecimo.

IESVS Damnei, siue Mnasæ F. ab Agrippa rege Chalcidicæ datus, & remotus. Ioseph. lib. 20.

IESVS Gamalielis F. ab Agrippa Rege Chalcidicæ datus, & remotus. Iosephus lib. 20.

MATTHIAS Theophili F. ab Agrippa rege Chalcidicæ datus, & remotus. Ios. l. 20

PHANNIAS, siue Phanassus Samue-
lis F. à populo tumultuâte forte lectus. Sub
hoc Hierosolyma à Tito capta, atq; incesa.
Ioseph. lib. 20.

Ex hac pontificum successione apparet, ita vnum alteri successisse, vt nunquam bini ex ordine simul pontificatum administrarint. Quare quæsitum est à multis, atque adhuc queritur, quid sibi voluerit S. Lucas, cum in principio Euangelij dixit: *Sub principibus sacerdotum Anna, & Caifa verbum Domini factum est super Ioannem*, cum Iosephus in illum annum, atque annos vnum tantum Caifam pontificem ediderit, quem scriptura principem sacerdotum, & magnum sacerdotem, vt dixi, appellat. atq; idem acta

tertij

tertij post anni referens, quo Caifas à S. Ioanne pontifex illius anni dicitur scriptur: *Et Annas princeps sacerdotum, & Caifas.*

Respondet S. Augustinus in Expositione sancti Ioannis, fortasse per ea tempora constitutum fuisse, vt plures simul pontifices essent, & per annos singulos vicibus ministrarent; Annam verò, & Caifam alternis annis pontificatum gessisse, aut vno anno plures administrasse. Verù quoniã sine auctoritate loquitur, nec sententiã certus est, & Iosephus his temporibus proximus certa pontificum successione allata consuetudinem illam apertè redarguit, fit, vt causam aliam quærendam esse existimem. Puto igitur, partim veterem consuetudinem esse seruata, vt nunquam nisi vnus summus pontifex esset, partim nouam inductam, vt pontificij omnes, id est qui pontificatum gessissent, pontifices vocarentur, vt qui ex consuetudine vetere dignitatem semel susceptam, vsque ad mortem retinere deberent, quo modo nunc Episcopi etiam appellantur, & sunt, qui Ecclesiam dimiserunt. Anna verò præcipuè nominatus est, non quòd verè tum pontifex esset, sed quia ex pontificijs socer erat Caifæ, qui tum erat pontifex, id est, pontificatum verè administrabat. Eadem enim ratione Iosephus
libro

libro Belli secundo imperante Claudio nominat Ionatham, & Annam pontifices, cum tamen tum verè tantum Ionathas pontifici tui præesset, Anna verò ex pontificijs Ionathæ pater esset. Item post nominat Ananum eiusdem Annæ filium, & Iesum simul pontifices, cum tamen Ananus abrogatus, Iesus suffectus fuisset. & libro quarto vocat Ananum pōtificum vetustissimum, & mox Iesum post Ananum etate maximum, id est eorum, qui pontificatum gessissent. Item post Phanniam pontificem creatum, nominat probatissimos inter pōtices Iesum Gamalielis filium, & Ananum Annæ filium, qui pontificij erant. & eodem Phannia subrogato, tamen Ananum vestem pontificiam gessisse adscribit, & lib. xx. Antiquitat. pontifices cum sacerdotibus contendisse inquit, atque hoc modo inde semper loquitur, vt pontifices pro pontificijs ponat de Anna verò scribit: *Felicissimus Anna fuit, filios namque omnes Dei pontifices vidit, atque ipse primum hunc honorem plurimis annis gessit, quod nemini pontificum apud nos contigit.*

De Sacerdotibus. CAP. II.

VT autem vnus, & summus extitit pontifex, sic sacerdotes & multi fuere, & minore dignitate, atque auctoritate, quàm pon-

pontifex, id autem planum fiet, si in his eadem considerabimus, quæ in Pontifice exquisiuimus, nempe vestitum, consecrationē, conditiones, atque officia.

A C Vestes quidem sacerdotum ex fuerē, quas cum pontificibus communes diximus, tunica linea, baltheus, mitra, feminalia. de quibus sic præcipitur Exodi xxviii. *Filios quoque Aaron applicabis, & indues tunicis lineis, cingesq̄, baltheo, & impones eis mitras, eruntq̄, sacerdotes mihi lege perpetua. & mox: Facies & feminalia linea, ut operiant carnem turpitudinis suæ à renibus usque ad femora, & utentur eis Aaron & filij eius, quando ingrediuntur Tabernaculum. Testimony, vel quando propinquant altari, ut ministrent in Sanctuario, ne iniquitatis rei moriantur. Factū autem narratur viij. Leuitici: *Filios Aaronis oblatos vestisti tunicis lineis, & cinxisti baltheis, imposuistiq̄, mitras, ut iusserat Deus.**

Extra ordinem etiam sacerdotes induere Ephod, id est, Superhumeralē, sed lineum. xxiiij. primi Regum. *Irruit in sacerdotes, & trucidauit octoginta quinque viros vestitos Ephod lineo.* Vbi notauit S. Hieronymus, EPHOD illud fuisse lineum, non autem ex hyacintho, bysso, cocco, purpura, & auro, ut pontificum. Ephod, enim ut inquit S. Eucherius, *duo genera, vnum lineum, & simplex,*

R

quod

quod sacerdotes habebant, alterum diuersis coloribus ex auro purpura, bysso, hyacintho, gemmisq; contextum, quo soli pontifices utebantur: Sacerdotale vocatur Ephodbad, id est, Superhumeralale lineum.

Ritus autem CONSECRATIONIS idem fuit, atque pontificis, nempe vt offerrentur, lauarentur, vestirentur, vngerentur, & consecrarentur. Exodi xxix. *Filios quoque Aaronis applicabis ad ostium Tabernaculi, cumq; laueris eos aqua, indues vestimentis suis, tunicis lineis, cinges baltheo, impones mitras postquam intiaueris manus eorum, applicabis & vitulum coram Tabernaculo Testimonij, & viij. Leuitici. Filios quoq; oblatos vestiuit tunicis lineis, & cinxit baltheis, imposuitq; mitras, ut iusserat Dominus.* Inde refertur sacrificium vituli, & arietis, quod in consecratione fiebat, de quo in consecratione pōtificis diximus. eodem enim modo & sacerdotes, & pontifex consecrati sunt per septem dies.

CONDITIONES porrò hæ sacerdotibus sunt impositæ. Leuitici x. *Dixit Dominus ad Aaron. Vinum, & omne, quod inebriare potest, non bibetis tu, & filij tui, quando intrabitis in Tabernaculum Testimonij, ne moriamini.* & xxj. *Ne contaminetur sacerdos in mortibus cinium suorum, nisi tantum in consanguineis, ac propinquis, id est super patrē, & matrē,*
& fi-

& filium, ac filiam, fratrem, quoque, & sororem virginem, sed nec in principe populi, nec radent caput, nec barbam, neque in carnibus suis facient incisuras. Sancti erunt Deo suo, & non polluent nomen incensum enim Domini, & panes Dei sui offerunt, & ideo sancti erunt. Scortum, nec vile prostibulum ducet uxorem, nec etiam que repudiata est à marito, sacerdotis filia si deprehensa fuerit in stupro, & violauerit nomen patris sui flammis exuretur. Hinc Iosephus vj. Belli. Ad altare, templumq; accedebat carentes omni vitio sacerdotes, veste amicti byssina, maxime verò mero abstinentes, ac sobrii religionis metu, ne quid rem diuinam faciendo peccarent.

OFFICIA verò eorum hæc fuere, vt olea conseruarent, vasa Tabernaculi inspicerent, quotidie incensum offerrent, & sacrificium quotidianum facerent, & si quando extra ordinem pro populo, aut pro priuatis offerendum esset, ipsi offerrent, & diebus festis sacrificium populi agerent, & pelles Holocaustorum detraberent.

De incenso, & sacrificio quotidiano, & oleis, & vasis sic traditur quarto Numerorū: *A*dcuram Eleazar filij Aaron sacerdotis pertinet oleum ad concinnandas lucernas, & compositionis incensum, & sacrificium, quod quotidie offertur, & oleum unctionis, & inspectio totius

tabernaculi, & omnium vasorum quae in Ta-
 bernaculo sunt. Et sexto primi Paralipome-
 non ut diximus: Aaron, & filij eius adolebant
 incensum super altare holocausti, & super alta-
 re thymiamatis in omne opus Sancti Sancto-
 rum. & ut precarentur pro Israë' iuxta omnia,
 quae praeceperat Moyses. & xxvj Ozias rex in-
 gressus templum Domini, adolere voluit incen-
 sum super altare thymiamatis, statimq; post e-
 um ingressus est Azarias Pontifex, & cum
 eo sacerdotes Domini octoginta viri fortissimi.
 resistunt ergo, atque dixerunt: Non est tui of-
 ficii Ozia, ut adoleas incensum Domino, sed sa-
 cerdotum hoc est, filiorum Aaron, qui conse-
 crati sunt ad huiusmodi ministerium. egredere
 de Sanctuario ne contempseris. quia non reprae-
 sentabitur tibi in gloriam hoc à Deo: erat namq; Ozi-
 as, & tenens in manu thuribulum, ut adoleret
 incensum, minabatur sacerdotibus in demo-
 num super altare thymiamatis cumq; respexisset
 eum Azarias pontifex, & omnes reliqui sa-
 cerdotes, viderunt lepram in fronte eius, & ex-
 pulerunt eum. Horum autem utrunque post
 confirmavit, regnante Ioia Ioiada pontifex
 de quo scriptum est. Mandavit custodiam
 templi sacerdotibus, & Levitis secundum prae-
 scriptum David, iubens eos in die inferre con-
 stituta holocaustorum sacrificia, & adolere in-
 censum secundum legem. Vnde S. Lucas pri-
 mo:

mo: Cum sacerdotio fungeretur Zacharias in ordine vicis sue ante Deum secundum consuetudinem sacerdotij, sorte exijt, vt incensum poneret ingressus in templum Domini. & S. Paulus VIII. ad Hebræos Christus pontifex non habet necessitatem quotidie, quemadmodum reliqui sacerdotes, prius pro suis delictis hostias offerre, deinde pro populi.

De sacrificio verò pro populo, & pro priuatis extra ordinem offerendo ad ea, quæ supra retulimus, cum de Holocaustis, & cæteris sacrificijs scribebamus, hoc etiam adiungemus. Pro populo, xix secundi Paralip. Cum Ezechias rex dixisset filijs Aaron, vt offerrent super altare Domini, inde sic pergitur: *Mactauerunt tauros, & susceperunt sanguinem sacerdotes, & fuderunt illum super altare: mactauerunt etiam arietes, & illorum sanguinem super altare fuderunt, immolantes agnos, & fuderunt super altare sanguinem: applicuerunt hircos pro peccato coram rege, & vniersa multitudine, imposueruntq; manus suas super eos, & immolauerunt illos sacerdotes, & aspererunt sanguinem eorum coram altari pro piaculo vniersi Israël. pro omni quispè Israël praeceperat rex, vt Holocaustum fieret. & pro peccato. Pro priuato autem, Leuitici xvij lex traditur: *Homo quilibet de domo Israël, si occiderit bouem, aut onem, sine capram**

in castris, vel extra castra, & non obtulerit ad ostium Tabernaculi oblationem Domini, sanguinis reus erit. Ideo sacerdoti offerre debent filij Israël hostias suas, quas occidunt in agro, ut sanctificentur Domino ante ostium Tabernaculi Testimony, & immolent eas hostias pacificas Domino, & nequaquam ultra immolabunt hostias suas demonibus, cum quibus fornicati sunt.

De sacrificijs festis diebus faciendis supra in pontificibus dictum est.

De pellibus autem Holocaustorum detrahendis primo Leuitici, ubi agitur de Holocausto per pontificem offerendo: Immolabit pontifex vitulum coram Domino, & offerent filij Aaron sacerdotis sanguinem eius fundentes super altaris circuiū, deiraēq; pelle hostie artus in frustra concident, & subijcient in altari ignem strus lignorum ante composita, & membra, quae sunt caesa, de super ordinantes, & secundo Paralip. xxix. Sacerdotes verò pauci erant, nec poterant sufficere, ut pelles holocaustorum detraherent.

Hæc verò omnia renouauit Deus, postquam ab exilio Babylonico reuerterunt, ut scriptum xliiij. Ezechielis: Sacerdotes filij Sacerdotum, qui custodierunt ceremonias Sanctuarij mei, cum errarent filij Israël à me, ipsi accedent ad me, ut ministrent mihi, & stabunt in conspectu meo, ut offerant mihi adipem, & sanguinē.

ipsi ingredientur Sanctuarium meum, & accedent ad mensam meam, ut ministrent mihi, & custodiant ceremonias meas. Cumq; ingredientur portas atrij interioris stolis lineis induentur, nec ascendet super eos quidquam ligneum, quando ministrent in portis atrij interioris. vitæ lineæ erunt in capitibus eorum, & feminalia lineæ erunt in lumbis eorum, & non accingentur in sudore, cumque egredientur in Atrium exterius ad populum, exuent se stolis suis, in quibus ministraverunt, & reponent ea in excelsis Sanctuarij, & vestient se stolis alijs, & non sanctificabunt populum in vestibus suis. Caput autem suum non radent, neque comam nudabunt, sed cooperientes cooperient capita sua. Et vinum non bibet omnis sacerdos, quando ingressurus est atrium interius, & viduam, & repudiatam non accipient uxores, sed virgines de semine domus Israël, sed & viduam, quæ fuerit vidua à sacerdote, accipient. Et ad mortuum hominem non ingredientur, ne polluantur, nisi ad patrem, & matrem, & filium, & fratrem, & sororem, quæ alterum virum non habuerit, in quibus contaminabuntur. & postquam fuerit emendatus, septem dies numerabuntur ei. Et in die introitus sui in Sanctuarium, ad atrium interius ut ministret mihi in Sanctuario, offeret pro peccato suo, non erit autem eis hereditas, ego hereditas eorum, & possessionem non dabitis eis in

Israël. ego enim possessio eorum. Victimæ & pro peccato, & pro delicto ipsi comedent. & omne votum in Israël ipsorum erit. & primitiua omnium primogenitorum, & omnia Libamenta ex omnibus, quæ offeruntur, sacerdotum erunt. & primitiua ciborum vestrorum dabitur sacerdoti, ut reponat benedictionem domui suæ: omne morticinum, & captum à bestia de auiibus, et de pecoribus non comedent sacerdotes.

His explicitis, nunc ex quo genere sacerdotes lecti sint, & ut in classes xxiiij. distributi sint, ostēdamus. Primi ergo sacerdotes fuere Nadab. Abiu. Eleazar, & Ithamar filij Aaronis, ex mandato Dei vestiti, & consecrati. Extinctis verò Nadab, & Abiu, quòd ignem alienum, non sacrum, sacrificijs intulissent. remansere Eleazar, & Ithamar, qui pontificum & sacerdotum progeniem prodiderunt.

Dauid autem, cum ætate sua sexdecim essent familiæ ab Eleazaro profectæ; octo verò ab Ithamaro, omnes sacerdotes in xxxiiij. classes destinavit, atque eis nomen imposuit ab eo, qui tum illius familiæ principatum gerebat. Ordo verò earum sorte ductus est, ut vna diceretur prima, altera secunda, & sic deinceps, vnde viginti quatuor sortes à S. Eucherio dictæ.

Nomina verò eorum, qui familiarum
pria-

principes nomen classibus dederunt, hæc, atque hoc ordine fuerunt, vt scriptum est xxiiij. primi Paralip. *Exiit fors prima Ioarib, secunda Iedei, tertia Charib. & quæ sequuntur hoc modo:*

1 Ioarib.	13 Epha.
2 Iedias.	14 Iesbaal.
3 Charib.	15 Bléga.
4 Seorim.	16 Emer.
5 Melechias.	17 Ietthi.
6 Benjamin.	18 Aphiffes.
7 Aecos.	19 Phettias.
8 Abias.	20 Ieziel.
9 Iesus.	21 Achin.
10 Sichimas.	22 Samuel.
11 Elefub.	23 Dalias.
12 Iacim.	24 Iebeli.

Meminit verò etiam primæ classis Ioarib Iosephus in Antiquitatibus scribens; Matthatiam Assamonei nepotem sacerdotem fuisse de classe Ioarib Hierosolymitanum, & in Vita sua, cum dixit: *Mhi non solum est genus à sacerdotibus, sed etiam ex prima classe Ioarib viginii quattuor. & octauæ, quæ fuit Abia, meminit S. Lucas: Sacerdos quidam nomine Zacharias de vice Abia.* Quas enim nos more Romano vocauimus classes, Latinus interpres vertit modo vices,

modo turmas, Græcus, ἐφημερίας, & ἐφημερί-
 das, vt postea apparebit. Fuere autem, teste
 Theophylacto, ephemerie idem, quod heb-
 domada. Quod ex xxiii. secundi Paralipom-
 e. declaratur: *Ioiada sacerdos non dimiserat
 abire turmas, quæ sibi per singulas hebdomadas
 succedere consueuerant.* Græcus enim pro tur-
 mas habet ephemerias, vt xxv. secundi Para-
 lip. *Secundum ephemerias nostras constitutas à
 Dauide.* Quas verò vices, siue classes Dauid
 instituit eas post S. Iomon ipse ex illius au-
 ctoritate descripsit, vt proditum est v. secun-
 di Paralip. *Tempore Salomonis, dum Arca in
 templum inferebatur, non adhuc vices, & mi-
 nisteriorum ordo inter sacerdotes dimissus erat. &
 octauo: Salomon constituit iuxta dispositionem
 patris sui officia sacerdotum in ministerijs suis.*
 Huius verò instituti hæc ratio fuisse vide-
 tur. Dauid omnes sacerdotes quotidie mi-
 nisterijs sacris noluit occupari, sed singulas
 classes singulis hebdomadibus operari. ac
 primum ordinem classium sorte duxit, de-
 inde sacerdotes singularum sortiri classi-
 um voluit, quo quisque officio in sua heb-
 domade fungeretur. exempli gratia quis in-
 centum poneret, quis sacrificaret. Sic enim
 scriptum est apud S. Lucam: *Cum Zachari-
 as sacerdotio fungeretur in ordine vicis sue an-
 te Deum secundum consuetudinem, sacerdotij
 sui,*

sui, sorte exijt, vt incensum poneret ingressus in templum. & apud Iosephum secundo contra Appionem: Licet sint, viginti quatuor classes sacerdotum, quarum singula plus quam quinq; millia hominum habeant, per certos tamen dies particularis fit observatio, quibus transactis atq; succedentes ad sacrificia veniunt, & conuocati in templum meridiè à præcedentibus clauis templi, & ad numerum vasa omnia accipiunt, nulla re, quæ ad esum, aut potum attingat, in templum illata. Quod verò S. Ambrosius, & S. Augustinus censuerunt, Zachariam summū pontificem fuisse, nixi ea coniectura, quòd incensum adoleuit, quod nemini facere licuerit, nisi pontifici, de eo iure dubitari fortasse possit. Neque enim Zacharias potuit esse pontifex, cum illo anno, teste Iosepho, Ioazarus pontificatum administrarit. neq; de summo pontifice dixisset S. Lucas: Sacerdos quidam, nec pontifices habebant vices, & sortem, vt sacerdotes, & incensum non minus adolebant sacerdotes, quàm pontifex, vt supra demonstrauius. Quare simpliciter sacerdotem fuisse, necesse est. Mentio porrò harum etiam vicium fit Esdræ vj Fecerunt sacerdotes in ordinibus suis, & Leuitas in vicibus suis. & primo tertij: Fecit Iosias Peseba statuens sacerdotes per vices dierum solis amictos in templo Domini.

Iam verò singulis claisibus sacerdotum quidam præerant sacerdotes, qui etiam cõmuni nomine cum summo pontifice ἀρχιεϋς, à Latino verò interprete principes sacerdotum, & pontifices verbi sunt. Quæ res miras huic doctrinæ offudit tenebras. Sic autem loquutus est Esdra octauo *Custodite, donec appendatis coram principibus sacerdotum, & Leuitarum, et ducibus familiarum in Hierusalem.* & S. Marcus xiiij. *Adduxerunt, lesum ad summum sacerdotem Caiam, summi verò sacerdotes quærebant aduersus Iesum testimonium.* Atque omninò in vniuerso illo Christi iudicio alius est summus pontifex, alij sunt principes sacerdotum, qui ad summum sacerdotem conuenisse dicuntur. Talis verò fuit Esdra, qui princeps sacerdotum dicitur, nec tamè pontificatù maximù gessit. Tales Ioannes, & Alexander, de quibus iij. Actuum: *Et Annas princeps sacerdotum, & Caias, & Ioannes, & Alexander, & quot quot erant è genere sacerdotali.* Nam Caias erat verè pontifex, Annas Pontificius, vt supra dictum est, reliqui principes classium sacerdotalium, quod expressum est in græco, ἐκ γένους ἀρχιερατικῆς, id est, ex genere principum sacerdotum. nam Concilium, de quo ibi agitur, inibant non solum pontifex, sed etiam principes classium sacerdotalium

talium, vt postea demonstrabimus. Talis de-
 mum Scæua Actuum xix. *Erant cuiusdam
 Iudei nomine Scæua, principis sacerdotum, se-
 ptem filij. neque enim Scæua vilus pontifica-
 tum maximum gessit, aut gerere Ephesi, de
 qua ibi agitur, potuit.*

Cum ergo sacerdotes omnes ex posteris
 essent Eleazari, & Ithamari, satis constat, e-
 oisdem ex tribu Leui fuisse, quæ à Deo se-
 uocata in sacerdotium fuerat. Vnde S. Pau-
 lus vij. ad Hebræos scripsit: *Is, in quo hæc di-
 cuntur, de alia tribu est, de qua nullus altari præ-
 stò fuit. manifestum est enim, quòd ex Iuda ortus
 sit Dominus noster, in qua tribu nihil de sacerdo-
 tibus Moyses noster loquutus est.* De toto verò
 sacerdotum genere sic scripsit Iosephus pri-
 mo contra Appionem: *Non solum ab initio
 probatissimos viros, & in Dei placatione præpa-
 ratos ad hæc exercenda constituerunt, sed vt ge-
 nus sacerdotum sine admisione consisteret, proui-
 derunt, oportet enim eum, qui sacerdotium habi-
 turus est, ex eius gentis nasci muliere, & genus
 per antiquam lineam. & multis testibus appro-
 bare. Quod scilicet agimus non solum in ipsa Iu-
 dea, sed ubicunque nostra gens reperitur, etiam
 ibi integritas circa nuptias sacerdotum serua-
 tur, hoc est in Aegypto, & Babylonia, & ubi-
 cunque quilibet de sacerdotum genere dispersi
 sunt. misunt enim Hierosolymam conscribentes
 à patre*

à patre nomen nuptæ, & antiquorum pregenitorum, qui huius rei testimonia præbuere. Si autem bella eueniant, tunc qui de sacerdotibus supersunt, probant mulieres, quæ relinquuntur. nõ enim ad captiuas accedunt, & alienigenarum consortia formidantes. Ac pontifices apud nos à bis mille annis denominati filij à patre conscripti sunt. Si quis verò præuaricetur, interdicitur, ne aut ad altare accedat, aut alia sanctificatione fungatur.

De Leuitis. CAP. III.

Sacerdotes porrò sequuntur Leuitæ. Hi verò duobus modis accipiuntur. nam & omnes ex tribu Leui Leuitæ dicti sunt, sub quam vocem etiam pontifices, & sacerdotes subiiciuntur; & præter pontifices ac sacerdotes reliqui, qui præcipuum sibi sacrorum ministerium vindicarunt, de quibus nunc agendum est. Leuitæ igitur omnes eiusmodi ex posteris quidem Leui, verum non ex familijs Eleazari, aut Ithamari genus traxerunt. Leui enim filios reliquit tres, Gerson, Cahat, & Merari. Cahat verò Amram, Isaar, Hebron, & Oziel. Ex Amram natus est Moyse, & Aaron: ex Aarone Eleazar, & Ithamar. Vt autem ab Aarone pontificum, & sacerdotum genus per posteros Eleazari, & Ithamari est propagatum, sic per reliquos Leui filios, ac nepotes reliquum genus sacro-

sacrorū ministrorū, quos Leuitas vocamus.

Horum autem ordo duplex fuit, vnus à Moyse institutus, alter à Dauide. Dicam prius de priore. His Leuitis commisit Deus curam Tabernaculi, & vasorum, & instrumentorum eius, & Arcæ fœderis, vt ea deferrent, & custodirent, & vt sacerdotibus ministrarent. Numerorum primo: *Tribum Leui noli numerare, neq; pones summam eorum cum filijs Israël, sed constitue eos super Tabernaculum Testimony, & cuncta vasa eius, & erunt in ministerio, ac per gyrum Tabernaculi metabuntur. Cū proficiscendum fuerit, deponent Leuite tabernaculum, cum castrametanda, erigēt. quisquis externorum accesserit, occidetur. & tertio: Applica tribum Leui, & fac stare in conspectu Aaron sacerdotis, vt ministrent ei, & excubent, & obseruent, quidquid ad cultum pertinet multitudinis coram Tabernaculo Testimony seruentes in ministerio eius, dabisq; dono Leuitas Aaron, & filij eius, quibus traditi sunt à filiis Israël. Aaron autem, & filios eius constitues super cultum sacerdotij. Externus, qui ad ministrandum accesserit, morietur. Ego tui Leuitas à filiis Israël pro omni primogenio, qui aperit vuluā in filiis Israël, pruntq; Leuite mei, meum est omne primogenitum, ex quo percussi primogenitos in terra Egypti, sanctificanti mihi quid quid primum nascitur in Israël. ab homine*
vsq;

usque ad pecus, mei sunt. Inde officia singulis
 familijs Leuitarum distribuit, inquit: *Nu-*
mera filios Leui per domos patrum suorum, &
familias, omnem masculum ab uno mense, & su-
pra. Numeravit Moyses, & inuenti sunt filij
Leui per nomina sua Gerson, & Cabat, & Me-
rari. Filij Gerson, Lebni, & Semei, filij Cabat
Amram, Isaac, Hebron, & Oziel. Filij Mera-
ri Moholi, & Musi. Lebni, & Semei ta-
bernaculum metabuntur ad occidentem sub prin-
cipe Heliasaph filio Lael, & habebunt excubias
in Tabernaculo sceleris ipsum tabernaculum,
& operimentum eius tentorium, quod trahitur
ante fores tecti fœderis, & cortinas atrij, tentori-
um quoque, quod appenditur in introitu atrij
Tabernaculi, & quidquid ad ritum altaris per-
tinet, funes Tabernaculi, & omnia utensilia e-
ius. Amramita, Isaacita, Hebronita, & Ozic-
lita habebunt excubias Sanctuarij, & castra
metabuntur ad meridianam, princepsq; erit eo-
rum Elisaphan filius Oziel, et custodiet arcam,
menamq; & candelabrum, altaria, & vasa san-
ctuarij, in quibus ministratur, & velum, cun-
damq; eiuscemodi suppellestem. Moholita, &
Musita sub principe Suriel filio Abihâel in
plaga septentrionali castra metabuntur. erunt
sub custodia eorum tabule tabernaculi, & ve-
etes, & columna, ac bases earum, & omnia qua
ad cultum huiuscemodi pertinent, columneq;
atrij

atrij per circuitum cum basibus suis, & paxilli cum funibus. Princeps principum Leuitarum, Eleazar filius Aaron sacerdotis erit super excubitores custodiae Sanctuarij. castrametabuntur ante Tabernaculum foederis, id est, ad orientalem plagam Moyses, & Aaron cum filijs suis habentes custodiam Sanctuarij in medio filiorum Israël, quisquis alienus accesserit, morietur.

Deinde cap. iiii. exponit, quid eorum quisque agere, & portare debeat, arcam, velum, mensam, cortinas, tectum Tabernaculi, tentorium, funiculos, vasa, tabulas, vectes, columnas, bases, totam suppellectilem. Demum cap. viij. legem affert: *Hac est lex Leuitarum. A viginti quingus annis, et supra ingredientur, ut ministrent in Tabernaculo foederis, & custodiant, quae ibi fuerint mandata, opera autem ipsa non facient.* Atque in his quidem officijs manserunt usque ad tempora Dauidis, ita ut tempore Iosue ipsi arcam trans amnem Iordanem tulerint, ubi sacerdotes Leuiticae stirpis, nomine sacerdotis latè accepto, dicuntur.

DAVID inde Leuitarum ordinem alterum instituit, priore illo quodammodo abrogato. Nam arcae ferendae onere sublato, Leuitas alios sacerdotum, & templi ministros, qui propriae Leuitae dicti sunt, alios Cantores, alios Ianitores, alios Scribas, & iu-

dices esse constituit, ministrorum viginti-
 quatuor millia, Scribarum, & Iudicum sex
 millia, Cantorum quattuor millia, & toti-
 dem Ianitorum. Hoc scriptum reperitur
 xxiiij. primi Paralip. Congregauit Dauid om-
 nes principes Israël, & Sacerdotes, & Leuitas,
 numeratiq; sunt Leuita à viginti annis, & su-
 pra, & inuenta sunt triginta octo millia virorū.
 Ex his electi sunt, & distributi in Ministerium
 domus Domini viginti quattuor millia. Scriba-
 rum autem, & iudicum sex millia, porrò quat-
 tuor millia Ianitores, & totidem psaltes canentes
 Domino in organis, quæ fecerant ad canendum,
 & distribuit eos Dauid per vices filiorum Le-
 ui, Gerson, Cabat, & Merari. & post : Dixit
 Dauid. Requiem dedit Dominus Deus Israël po-
 pulo suo, & habitationem Hierusalem in aeter-
 num. Nec erit officij Leuitarum, ut ultrà por-
 tent Tabernaculum, & omnia vasa eius ad mi-
 nistrandum. Iuxta præcepta quoq; Dauid nouis-
 sima supputabitur numerus filiorū Leui à vi-
 ginti annis, & supra, & erunt sub manu filiorū
 Aaron in cultum domus domini in vestibulis, et
 exedris, & in loco purificationis, & in sanctua-
 rio, & in vniuersis operibus templi Domini: sa-
 cerdotes autem super panis Propositionis, & ad
 simile sacrificium, & ad lagana, & azyma, &
 sarraginem, & ad torrendum, & super omne pō-
 dus, & mensuram. Leuita verò ut stēt mane ad
 confi-

confitendum, & canendum Domino, similiterq; ad vesperam tam in oblatione Holocaustorum Domini, quàm in Sabbatis, & Kalendis, et soënitatibus reliquis iuxta numerum, & ceremonias vniuscuiusq; rei iugiter coram Domino, & custodienti observationes Tabernaculi fœderis, & ritum Sanctuarij, & observationem filiorum Aaron fratrum suorum, ut ministrent in domo Domini. Item nono eiusdem De genere quoq; Leuitarum erunt super vasa ministerij, ad numerum enim effrentur vasa, & inferentur. De ipsis & qui credita habebunt utensilia Sanctuarij, præerunt simula, & vino, & oleo, & thuri, & aromatibus. si y autem sacerdotum ex aromatibus conficient. Et Matthathias Leuites primogenitus Sellum Corita præfectus erit eorum, quæ in sartagine frigebuntur. Porrò de filijs Cahat, & fratribus eorum, super panes erunt. Propositionis, ut semper novos per singula sabbatha prepararent. Atque hos item ministros Dauid in xxiiij. classes destinavit, easq; à Gersonitis, Cahatitibus, & Meraritis nominavit. vnde principes non minus Leuitarum, quàm Sacerdotum primi Esdræ octavo commemorantur.

Hæc verò ita instituta, à Dauide post perfecta sunt. à Salomone viii. secundi Paralipomenon: Constituit iuxta dispositionem patris sui officia Sacerdotum in ministerijs suis

Leuitas in ordine suo, ut laudarent, & ministrarent coram sacerdotibus iuxta ritum uniuscuiusque diei, & Ianitores in diuisionibus suis per portam, & portam. Itaque Ezechias rex exoletum Dei cultum restitutus, acciuit sacerdotes, & Leuitas dixitque ad eos secundo Paralip. xxix. Audite me Leuita, & sanctificamini: mundate domum Domini, auferte omnem immunditiam de Sanctuario: filij mei nolite negligere, vos elegit Dominus, ut steteris coram eo, & ministretis illi, colatisque eum, & cremetis ei incensum. Inde ita pergitur: Surrexerunt Leuita, & congregauerunt fratres suos, & sanctificati sunt, & ingressi sunt, ut expiarent domum Dei. Sacerdotes quoque ingressi templum, ut sanctificarent illud extulerunt omnem immunditiam, sanctificauerunt Domino boues sexcentos, & oues tria millia. Sacerdotes vero pauci erant, nec poterant sufficere, ut pelles Holocaustorum detraherent, unde & Leuita fratres eorum adiuerunt eos, donec impleretur opus, & sanctificarentur antistes Leuita quoque quoque faciliore ritu sanctificantur, quam sacerdotes. Inde xxxj. scriptum est. Ezechias constituit turmas (id est, ephemerias, seu vices) sacerdotales, & Leuiticas in diuisiones suas unumquenque in officio proprio tam sacerdotum, quam Leuitarum ad Holocausta, & Pacifica, ut ministrarent, & confiterentur, canerentque

que in portis castrorum Domini. Post Iofias in-
 staurato templo Leuitarum quoque mune-
 ra renouauit. sic enim scriptum est xxxv.
*Leuitis quoque, ad quorum eruditionem omnis
 Israël sanctificabatur Domino locus est. Poni-
 te arcam in Sanctuario Templi, quod adifica-
 uit Salomon. nequaquam enim eam ultra por-
 tabitis. nunc autem ministrare Deo vestro. & po-
 pulo eius Israël, preparate vos per domos, & co-
 gnationes vestras in diuisionibus singulorum, sic-
 ut præcepit Dauid, & descripsit Salomon, &
 ministrare in Sanctuario per familias, turmasq;
 Leuiticas, & sanctificati immolate Phase.* In-
 primis verò mandasse videtur Leuitis, vt vi-
 ce sacerdotum detraherent pelles Holocau-
 storum. nam pauldò post additur: *Leuita ste-
 terunt in turmis iuxta regis imperium. & de-
 traxerunt pelles Holocaustorum.* Nam nisi Io-
 siæ instituto hoc factum dicemus, ad Eze-
 chiæ tempus reijciemus. quo propter pauci-
 tatem sacerdotum Leuitæ hoc oneris subie-
 runt. Neque enim adhuc reperi, vnde san-
 ctus Hieronymus illud hauserit, quod in
 eum locum scripsit, moris fuisse, vt Leuitæ
 detraherent pelles Holocaustorum, sacer-
 dotes autem, quando Pro peccatis fiebat sa-
 crificium. Nam perpetuum fuisse vltimis
 temporibus hoc Leuitarum onus, ostende-
 re videtur Ezechiel xliiij. inquit: *Leuita*

erunt in sanctuario meo aditui, & sanitores portarum domus, & ministri domus. ipsi mactabunt holocaustum, & victimas populi, & ipsi stabunt in conspectu eorum, ut ministrent eis. non appropinquabunt ad me, ut sacerdotio fungamur tibi, neq; accedent ad omne Sanctuarium meum iuxta Sancta sanctorum.

De Cantoribus. CAP. V.

Cantores autem à Davide diximus institutos, ut confiterentur, & canerent in organis Domino. Hæc autem organa diuersi generis erant, tubæ, cymbala, psalteria, citharæ, & quæ præcipuè organa dicebantur. Cantabant autem voce hymnos, quos David, Asaph, Idithun, Heman, & Hetan composuerant, & in confessione verba illa crebro vsurpabant: *Confitemini Domino quoniam bonus, quoniam in seculum misericordia eius.* Tunicis porro bysiniis induebantur, atque ita à sacerdotibus lineas habentibus distinguebantur. Hoc autem munus assignauit David tribus filijs Iohel, qui genus trahebant à Gersone, nempe Asaph, Heman, & Idithun, quorum xxiiij. erant filij, quattuor Asaph, sex Idithun, quattuordecim Heman, qui pariter sorte ducti singulis vicinis quaternis classibus nomen dederunt. De his autem sic scriptum est eodem in loco

eo: Iſti ſunt filij Leui ſecundum domos familiarum ſuarum, miſeruntq; & ipſi ſortes contra fratres ſuos filios Aaron coram Dauid rege, & Sadoe, & Achimelec, & principibus familiarum ſacerdotaliũ, & Leuiticarũ tam maiores, q̄ minores. Oēs ſors aequaliter diuidebat. Igitur Dauid, & præfectus exercitus ſegregauerũt in miniſteriũ filios Aſaph, et Heman, & Idithun, q̄ prophetarent in cytharis, & pſalterijs, & cymbalis ſecundum numerũ ſuo ſibi dedicato officio ſeruiẽtes filij Aſaph quatuor ſub manu Aſaph prophetantes iuxta regem. filij Idithun ſex, qui in cythara prophetabant ſuper conſuetas, & laudantes Dominum, filij Heman quattuordecim. Videntes regis in ſermonibus Dei, ut exaltaret cornu. Vniuerſi ſub manu patris ſui ad cantandum in templo Domini diſtributi erant in cymbalis, & pſalterijs, & cytharis in miniſteria domus Domini iuxta regem. Fuit autem numerus eorum cum fratribus ſuis, qui eruditi erant in Cantico Domini ducenti octoginta octo, miſeruntq; eis ſortem ephemeriarum ſecundum magnum, & paruum, perfectorum, & diſcentium, atq; inde ordinem earum, ſũt autem vi- ces xxiiiij, perſequitur hoc modo:

1 Ioseph.	5 Nathanias.
2 Godolias:	6 Bocciau.
3 Zaccur.	7 Iſreela.
4 Iſari.	8 Ieſaias

S 4

9. Ma:

9 Mathanias.	17 Iesbacassas.
10 Semeias.	18 Hannani.
11 Azareel.	19 Mellothi.
12 Nasabias.	20 Eliatha.
13 Subael.	21 Othir.
14 Matthatias.	22 Gedelthi.
15 Ierimoth.	23 Mahazioth.
16 Hananias.	24 Romentiezzer.

Officia verò eorum descripta multis in locis reperiuntur, præcipuè autem in septimo secundi Paralipo. regnante Salomone: *Sacerdotes stabant in officijs suis, & Leuitæ in organis carminũ Domini, quæ fecit David Rex canentes per manus suas. porro sacerdotes cantabant tubis ante eos. &c v. Egressis autem sacerdotibus de Sanctuario (omnes enim sacerdotes, qui ibi potuerant inueniri, sanctificati sunt. nec adhuc in illo tempore vices, & ministeriorum ordo inter eos diuisus erat) tam Leuita, quam Cantores, id est, & qui sub Alaph erant, & qui sub Heman, & qui sub Iditbun, filij, & fratres eorum vestiti byssinis, cymbalis, & psalterijs, & citharis concrepabant, stantes ad orientalem partem altaris, & cum eis sacerdotes centum viginti canentibus tubis. Igitur cunctis pariter & tubis & voce, & cymbalis, & organis, & diuersi generis musicorum concinentibus, & vocem in sublime tollentibus, longè sonitus audiebatur, ita ut cum Dominum laudare cœpissent, & discere.*

Consi-

Confitemini Domino quoniam bonus, quoniam in seculum misericordia eius, impletur domus Dei nube, nec possent sacerdotes stare, & ministrare propter caliginem. item xx. Iosaphat rex statuit cantores Domini, ut laudarent eum in turris suis, & antecederent exercitum, ac voce consona dicerent: Confitemini Domino, quoniam in aeternum misericordia eius. Item tertio primi Esdræ. Concinebant in hymnis, & confessione Domino, quoniam bonus, quoniam in seculum misericordia eius. & xiiij. In diebus Dauid, & Asaph ab exordio erant principes constituti cantorum carmine laudantium, & confitentium Deo.

Addit etiam Iosephus libro viij. eundem Salomonem stolas Leuitarum hymnos canentium ex bysso ducentes mille fecisse, libro autem xx. eosdem pro stola bysina lineam sacerdotalem impetrauisse tempore Agrippæ regis Iudææ. Ex tribu, inquit, quicumque hymnorum cantores erant, regi suaserunt, ut convocato Concilio sibi concederetur stola linea uti, perinde ac sacerdotibus licebat. Rex autem ex sententia eorum, qui concilium inibat permisit, ut priore veste posita, lineam indueret. parte autem tribus in templo operante, & his cōcessit, ut hymnos edicerent, quemadmodum monebant. quorum utrumque legibus erat aduersum.

De Ianitoribus. CAP. VI.

IAnitores porrò ministri fuerunt, qui ad ianuam templi excubabant, & sacras arculas observabant, de quibus in primo Paralipomenon, hoc modo: *Ianitores autem Sellum, & Accub, & Talmon, & Ahiman, & frater eorum Sellum princeps. Usque ad illud tempus in porta regis ad orientem observabant per vices suas de filijs Leni, Sellum filius Core cum fratribus super opera ministerij, custodes vestibulorum Tabernaculi, & familie eorum per vices castrorum Domini custodientes introitum. Phinees filius Eleazari erat dux eorum coram Domino Zacharias filius Mosolamia, ianitor portae Tabernaculi Testimonij. Omnes hi electi in ostiarios per portas ducenti duodecim, & descripti in villis proprijs, quos constituerunt David & Samuel: Videns in fide sua tam ipsos, quam filios eorum in ostijs domus Domini, & in Tabernaculo vicibus suis. Per quatuor ventos erant ostiarij, id est, ad orientem, & ad occidentem, & ad aquilonem, & ad austrum. His quatuor Leuitis creditus erat omnis numerus ianitorum, & erant super exedras, & thesauros domus domini, per gyrum quoque templi Domini morabantur in custodijs suis, ut, cum tempus fuisset, ipsi mane aperirent fores.*

Hi verò in viginti quatuor quoque classes, siue

sue vices, diuisi sunt, vt scriptum est xxvj.
 Quarum septem primæ nominatæ sunt à fi-
 lijs Seleniæ: Zacharia, Iadibel, Zabadia, Ia-
 thanael, Aelá, Iobanan, Elíoenai, octo sequé-
 tes à filijs Obededó, Semria, Tozabad, Sachar
 Nathanael, Ammiel, Issachar, Phollathi,
 & à filijs Semeię primogeniti sex. Othni, Ra-
 phael, Obed, Elzabad, Eliu, & Sammachia,
 reliquas à filijs Hofæ, Semri, Helcia, Tabe-
 lia, Zacharia. Quibus expositis additur. *Hæ
 diuisi sunt, in ianitores, vt essent principes cu-
 stodiarum. sicut & fratres eorum, vt ministra-
 rent in domo Domini. Missæ sunt ergo sortes ex
 aquo, & paruis, & magnis per familias suas in
 vnamquaque portarum. Cecidit ergo sors ori-
 entalis Selenia, Zachario filio eius septentriona-
 lis: Obededem, verò, & fijs eius ad austrum,
 in qua parte domus erat Seniorum Concilium.
 Sephim, & Hofa ad Occidentem, iuxta por-
 tam, que ducit ad viam ascensionis, custodia
 contra custodiam: ad Orientem verò Leuita
 sex, & ad aquilonem quatuor per diem, atque
 ad meridiem similes in die quattuor: & vbe-
 rat Concilium binis & binis. In cellulis quoque
 ianitorum ad occidentem quatuor in via, binis
 que per cellulas. Hæ sunt diuisiones ianitorum fi-
 liorum Core, & Merari. His expletis inde de
 custodia sacre pecunię additur: et Leuita fra-
 tres eorum super thesauros domus dñi, et thesauros
 ian-*

sanctificatorum, Subael præpositus thesauris E-
liezer, & fratres eorum super thesauros Sancto-
rum, que sanctificauit David rex, & principes
familiarum & tribuni, & centuriones, & du-
ces exercitus de bellis præliorum, que cōsecraue-
rant ad instaurationem, & suppellectilem tem-
pli Domini.

Ioiada inde pontifex, regnante Ioa, con-
stituit quosdam Leuitas ianitores ad custo-
diam templi, vt neminem contaminatum
ingredi sinerent, vt xxiiij. secundi Paralipo-
menon inuenitur. Eosdem verò ianitores
sacram pecuniam collegisse, indicat caput
xxiiij. quarti Regum. vbi ita est: *Vado ad
Helciam sacerdotem magnum, vt constetur pe-
cunia, que illata est in templum Domini, quam
collegerunt ianitores templi à populo.* De his ve-
rò sic Philo de præmijs sacerdotum: *Adi-
turi alij ianitorum officio functi sunt, alij vestibu-
lum obseruarunt, alij nocturnas diurnaq; custo-
dias, templi vices sortiti, egerunt, quibusdam
cura fuit porticus, atriumq; verrere & scobes,
ac quisquillas exportare, munditiemq; curare.*

Iam verò officia Sacerdotum, Leuita-
rum, Cantorum, & Ianitorum adhuc aper-
tius referuntur xxxv. secundi Paralipo. vbi
de nobili Pascha à Iosia rege celebrato dif-
feritur. *Preparatum, inquit, est ministerium
& steterunt sacerdotes in officio suo, Leuita quo-
que*

que in turmis (græcè in diuisionibus suis) iuxta regis imperium, & immolatū est Phæse. & effuderunt sacerdotes manu sua sanguinē. Et Leuita detraxerūt pelles holocaustorū, & separauerūt ea, ut darēt per domos, et familias singulorū, ut offerretur dño, sicut scriptū est in lege Moysi, et assauerūt Phæse sup ignē, iuxta q̄ in lege scriptum est. Pacificas verò hostias coxerunt in lebetibus, & cacabis, & ollis, & festinato distribuerunt vniuersæ plebi, sibi autem, & sacerdotibus postea parauerunt. nam in oblatione holocaustorum, & adipum vsque ad noctem sacerdotes fuerunt occupati. vnde Leuita sibi, & sacerdotibus filiis Aaron parauerunt nouissimis. Porrò cantores filij Asaph stabant in ordine suo iuxta preceptum Dauid, & Heman, & Idithun prophetarum Dauid, Ianitores verò per portas singulas obseruabant, ita ut ne p̄n̄cto quidem discederent à ministerio, quamobrem & fratres eorum Leuitæ parauerunt eis cibum, omnis igitur cultura Domini ritè completa est in die illa, ut facerent Phæse. & offerrent holocausta super altare Domini, iuxta preceptum regis Iosia.

De Nathinæis. CAP. VII.

NAthinæos inde Ianitoribus adhæsisse, docet Esdra cap. primo, vbi ordine recenset Sacerdotes, Leuitas, Cantores, Ianitores, & Nathinæos, qui è Babylonia redierunt. Vt autem Leuitæ Sacerdotibus, sic Nathinæi

thinaei Leuitis operam ministerij præstiterunt, itaque vt illi diaconi, sic hi s b liaconi vocari possunt, de quibus cap. ix. primi Paralip. *Qui habitauerunt primi in possessionibus & urbibus suis Israël, & sacerdotes, & Leuitæ, & Nathinei.* & primo Esdræ, cap. ij. *Omnes Nathinei, & filii seruatorum Salemonis trecenti nonaginta duo.* Hi olim dicti Gabaonitæ, de quibus Iosue v. ix. & xx. *Liberauit Iosue Gabaonitas de manu filiorum Israël, vt non occiderentur, decreuitq; in illo die, eos esse in ministerio cuncti populi, & altaris Domini, cedere ligna, & aquas comportantes vsque in presens tempus in loco, quem elegerit Dominus.* David inde auctor fait noui nominis, non officij ac pro Gabaonitis Nathinæos vocauit, vt apparet ex primo Esdræ, cap. viij. *De Nathineis, quos dederat David, & principes ad ministeria Leuitarum.* Vnde cap. ij. scriptum: *Habitauerunt sacerdotes, & Leuitæ, & Cantores, & lanitores, & Nathinei, in urbibus suis.*

De Nazareis. CAP. VIII.

HActenus dictum sit de ijs, qui sacris ministerium præbuerunt. Fuit præterea quoddam aliud genus hominum, qui Deo etiam operam suam dicarunt, licet sacra nõ attigerunt. Hi verò aut corpus suum Deo

con-

consecraverunt, aut oracula Dei fuderunt, aut legem Dei exposuerunt, quorum primi Nazaræi, secundi Prophetæ, tertij Scribæ vocati sunt, qui deinde diuersas sectas intulerunt, Sadducæos, Scribas, Phariseos, Herodianos, & alios.

Fuere igitur Nazaræi homines, qui se Deo voto consecrauerunt, ea ratione, qua docetur Numerorum cap. vj. *Vir, siue mulier, cum fecerint votum, ut sanctificentur, & se voluerint Deo consecrare, à vino, & omni, quod inebriare potest, abstinerebunt. Acerum ex vino, & ex qualibet alia potione, & quidquid de vna exprimitur, non bibent. vvas recentes, siccasque non comedent cunctis diebus, quibus ex voto Domino consecrantur, quidquid ex vinea esse potest ab vna passa vsque ad acinum non comedent. Omni tempore separationis sue nouacula non transibit per caput eius vsque ad completum diem, quo Domino consecratur: Sanctus erit crescente casarie capitis eius. Omni tempore consecrationis sue super mortuum non ingredietur, nec super patris quidem, & matris, & fratris, sororisque funere cõtaminabitur. quia consecratio Dei sui super caput eius est. Omnibus diebus separationis sue sanctus erit Domino. Sin autem mortuus fuerit subiud quispian coram eo, polluetur caput consecrationis eius, quod radet ilico in eadem die purgationis sue.*

*sua, & rursum septima in octava autem die offeret duas turtures, vel duos pullos columbe sacerdoti in introitum fœderis testimonij. facietque sacerdos unum pro peccato, & alterum in Holocaustum, & deprecabitur pro eo, quia peccauit super mortuo sanctificabitque caput eius in die illo, & consecrabit Domino. dies priores irriti fiant, quoniam polluta est sanctificatio eius. Tres autem potissimum Nazaræos apud Hebræos inuenio, Sampsonem, Samuelem, & Iacobum Iustum fratrem Domini. De Sampson cap. xxij. Iudicum: *Cave ne bibas vinum, & siceram, nec immundum quidquam comedas, quia concipies & paries filium. cuius non tanget caput nonacula. erit enim Nazareus Dei ab infantia sua.* De Samuele primo Regum Anna vouit filium Deo his verbis. *Dabo eum Domino omnibus diebus vite eius, & nonacula non ascendet super caput eius.* De Iacobo sic Evangelippus, teste Clemente Alexandrino: *Ex utero matris sue sanctus fuit, vinum, & siceram non bibit. sed neque animal manducauit, ferrum in caput eius non ascendit.* Ceterum de voto eiusmodi sanctificationis præclare scripsit Philo in libro de sacrificijs. *Cum aliquis, inquit, sacravit omnium rerum suarum primitias, ac decimas non habens amplius materiam, in qua pietatem exerceat, seipsum dedicat, ideo magnum hoc votum appellatur, nihil enim quis quam**

quã possidet seipso pretiosius, quã possessione tunc ceditur. huius voti reo precipiuntur hæc, primum ne mero utatur, aliõve potu ex uuis factio, deinde ad præstitutam diem ritè offeret tres votiuas victimas agnum, agnam, & arietem, illum in holocaustum, illam pro peccato, arietem verò in salutis hostiam. nam uenienti cõueniunt hæc omnia, holocaustoma, quia non sua solum: sed se quoq; Deo dicat, pro peccato uictima, quia homo cum sit, quantumlibet perfectus, peccato non caret, pro salute autem, quia salutem suam acceptam refert Deo uero saluatori.

De Prophetis. CAP. IX.

SEquuntur homines, qui spiritu diuino repleti Hebræis iussu Dei futura bona, malæ prænunciarunt. quos primo Videntes, deinde Prophetas dixerunt, ut scriptum est libro primo Regum, cap. ix. *Olim in Israël sic loquebatur unusquisque vadens consulere Deum. Venite, & eamus ad Videntem, Qui enim Propheta dicitur hodie, vocabatur olim Videntis.* Ut autem reliquos tutores se daturum Hebræis Deus ostendit, sic præcipuè quoque prophetas ex medio illorum excitatum promissit. Quinetiam antequam prophetas lege promissos mitteret, multos quoque patres spiritu prophetico exornauit, ut Abraam, Isaac, Iacob, & Ioseph. quorum

rum vaticinia extant sacris litterarum monumentis consignata. neque multò post etiã inter externos Balaam, & Iob, aliosq; nõnul-
loseo munere insigniuit.

Primum autem prophetam, eumq; omnium præstantissimum dedit Moysem, de quo sic loquutus est Num. xij. *Si quis fuerit inter vos propheta Domini, in visione apparebo ei, vel per somnium loquar ad illum: At nõ talis seruus meus Moyses, ore enim ad os loquor ei, & palam, & non per anigmata, & figuras dominum videt.* Post Moysem inde alios se excitaturum ostendit, atque etiam excitauit, vt ipse Moyses testatur xvij. Deuteronomij: *Prophetam suscitabo eis de medio fratrum suorum similem tui, & ponam verba mea in ore eius, loqueturq; ad vos omnia, qua præcepero illi, qui autem verba eius, qua loquetur in nomine meo, audire noluerit, ego ultro existam. Prophe- ta autem, qui arrogantia deprauatus voluerit loqui in nomine meo, qua ego non præcepi illi, vt diceret, aut ex nomine alienorum Deorum, interficietur. Quod si tacita cogitatione responde- res, quomodo possum intelligere verbum, quod dominus nõ est loquutus? hoc habebis signum, quod in nomine Domini propheta ille prædixerit, & non inuenerit, hoc Dominus non est loquutus, sed per tumorem animi sui propheta confinxit, & idcirco non timebis eum. & xvij. Dixit Moyses.*

sa. Si prophetam de gente tua, & de fratribus tuis, sicut me, suscitabit tibi dominus Deus tuus, ipsum audies. & xxxiv. Et non surrexit ultra propheta in Israël, sicut Moyses.

Hic verò spiritus propheticus, quo Deus præcipuè Moysen ipsum afflauit, à Moysese ad Seniores lxx. translatus est, ita vt & ipsi si vaticinium edere cœperint. Quod declaratur Numerorum xi. Venit Moyses, & narrauit populo verba Domini, congregans septuaginta viros de senibus Israël, quos stare fecit circa tabernaculum, descenditq; Dominus per nubem, & loquutus est ad eum, auferens de spiritu qui erat in Moysese, & dans septuaginta viris, cumq; requiesisset in eis spiritus, prophetarunt, nec ultra cessarunt. remanserant autem in castris duo viri, quorum vnus vocabatur Eldad, & alter Medad, super quos requiescit spiritus, nam & ipsi descripti fuerant, & non exierant, cumq; prophetarent in castris, cucurrit præter, & nunciauit Moysi, Eldad, & Medad prophetant in castris. Statim Iosue filius Nun minister Moysi, & electus è pluribus ait. Domine mi Moyses prohibe eos. At ille, Quid, inquit, emularis pro me? quis tribuat, vt omnis populus prophetet, quando det eis Dominus spiritum suum?

Tempore inde Iudicum mentio fit Deborę ca. iv. quę prophetis fuisse, atq; vna po-

pulum iudicasse dicitur, & vj. alterius cuiusdam his verbis: *Populus clamauit ad Dominum postulans auxiliū contra Madianitas, quā misit ad eos virum prophetam, & locutus est. Hac dicit Dominus.*

Demum Samuel prodijt, qui omnes ea gloria superauit, cuius tempore *Sermo Domini erat pretiosus non erat visio manifesta.* Regum primo cap. secundo: *Abijt Samuel, & dormiuit, & vocauit eum Dominus ter. & dixit: Ecce ego facio verbum in Israël, quod quicūque audierit, tinnient ambe aures eius. Creuit inde Samuel, & Dominus erat cum eo, & cognouit vniuersus Israël, quōd fidelis esset Propheeta Domini.* Ab illo inde ordinarium quoddam quasi prophetarum collegium extitit, ita vt in singulis ætatibus, & ciuitatibus greges prophetarū inuenirentur. Vnde xxviij. primi Regum: *Saul consuluit Dominum, & non respondit ei neque per somnia, neque per sacerdotes, neque per Prophetas.* Conuenerunt autem ad Samuelem multi scripturæ exponendæ studio se dicantes, quibus ille præfuit, atque ex eis aliquot Deus suscitauit, qui prophetę officium exercerēt. Itaq; post Samuelem perpetua successione prophetę fuerūt vsque ad Malachiam tempore Darij, cum templum est restitutum. De conuentu autem virorum ad Samuelem, & vt eos Deus in-

Inspirauerit, sic x. primi Regum, vbi Samu-
 el ita loquitur ad Saulem: *Venies in collem
 Dei, vbi est statio Philistaorum, & cum in-
 gressus fueris ibi urbem, obvium habebis gre-
 gem Prophetarum descendentium de Exceleso.
 & ante eos psalterium, & tympanum, & tibi-
 am, & citharam. ipsosq; prophetantes, & insiliet
 in te spiritus Domini, & prophetabis cum eis,
 & mutaberis in virum alium.* & paullo post:
*Venerunt ad predictum collem, & ecce cuneus
 prophetarum obvius est ei, & insiluit super e-
 um spiritus Domini, & prophetavit in medio
 eorum. Videntes autem eum omnes, qui nove-
 rant eum heri, & nudius tertius, quod esset cum
 prophetis, & prophetaret, dixerunt, ad inui-
 cem. *Quenam res accidit filio Cistnum & Saul
 inter prophetas?* & xix. *Misit Saul ad Rama-
 tha, ut raperent David, qui eum vidissent, cune-
 um Prophetarum vaticinantium, & Samue-
 lem stantem super eos, factus est etiam spiritus
 Domini in illis, & prophetare coeperunt etiam
 ipsi. Quod cum nunciatum esset Sauli, misit &
 alios nuncios, prophetarunt aut et illi. Et rursum
 misit Saul tertios nuncios, qui & ipsi propheta-
 runt. Et iratus iracundia Saul, abiit etiam ipse
 in Ramatha, & factus est etiam super eos spiri-
 tus Domini, & ambulabat ingrediens, & pro-
 phetabat usque dum veniret in Naioth, & ex-
 poliansit etiam ipse se vestimentis suis, & pro-**

phetavit cum ceteris coram Samuele, & cecidit nudus tota die illa, & nocte. Unde & exiuit proverbium. Num & Saul inter prophetas? Ergo post Samuelem magnus fuit prophetarum prouentus, quorum omnium nomina non sunt litteris prodita. Indicat caput ij. quarti Regum, in quo scriptum est: *Helias sic alloquutus est Heliseum. Sede hic, quia Dominus misit me usque in Bethel, cumque descenderent Bethel, egressi sunt filij prophetarum, qui erant in Bethel. Item: Sede hic, quia Dominus misit me in Hierico, cumque venissent Hierico, accesserunt filij prophetarum, qui erant in Hierico. & post: Sede hic, quia Dominus misit me usque ad Iordanem. Ierunt igitur & quinquaginta filij prophetarum, & sequuti sunt eos. & post raptum Helix: Videntes filij prophetarum, qui erant in Hierico, dixerunt. requieuit spiritus Helix super Heliseum. Nomina verò prophetarum, qui sub Regum imperio, aut in seruitute Babylonica floruerunt, hæc ferme fuere, Gad, Nathan, Afaph, Idithun, Ahias, Samaias, Iad, Azarias, Hanani, Iehu, Iaziel, Eliezer, Zacharias, Helias, & Heliseum, quorum nullius extat vaticiniorum editi commentarij. At qui prophetias suas memoria prodiderunt, fuere, Osce, Ioel, Amos, Abdias, Ionas, Michæas, Nahû, Abacuc, Sophonias, Aggæus, Zacharias, & Malachias, qui minores*

nones prophetae dicuntur, quod breuiores vaticiniorum libros reliquerint, & Isaias, Hieremias, Ezechiel, & Daniel, qui maiores appellatur, quod volumina prophetiarum grandiora conscripserint. Hi verò de calamitatibus, quae regnis Israël, & Iudae venturae erant, praedixerunt, multaque de Christo venturo adiecerunt, quorum finis fuit in Malachia, qui praecursorem Christi ita praenunciauit: *Ecce ego mitto angelum meum, & preparabit viam ante faciem meam.* Neque inde vsq; ad Ioannem Baptistam ab illo praedictum insignis vllus propheta in populo Iudaeorum est numeratus.

Quoniam autem de prophetis dicere ceppi, quos praecipue adibant, cum Deum ipsum consulere cupiebant, vt haec dilucidior disputatio fiat, placet de vniuersa quoque consulendi Dei ratione adiungere. Consulere ergo Deum Hebraei maximè per oraculum. Oraculum autem tum consulere dicebantur, cum ad Propitiatorium Arcae foederis accedebant, atque ibi Deum rogabant, & ille respondebat. quod ipse Exodi vicesimo septimo admonuerat, vbi sic loquitur ad Moysen: *Loquar ad te supra Propitiatorium, ac de medio duorum Cherubin, qui erunt super arcam Testimonij, cunctaque quae mandabo filiis Israël.* Quod verò tum praecipit

Deus vt fieret, id post fecit Moyſes Num-
 rorum ſeptimo. Cumque ingrederetur Moy-
 ſes tabernaculum fœderis, vt conſulereſt oracu-
 lum, audiebat vocem loquentis ad ſe de Propitia-
 torio, quod erat ſuper arcam Teſtimony inter
 duos Cherubin, vnde & loquebatur eſ. Item
 Iudicum primo: Conſuluerunt filij Iſraël Do-
 minum diſcentes: Quis aſcendet ante nos contra
 Chananeum, & erit dux belli? dixitq; Do-
 minus, Iudas. Et viceſimo: Venerunt in domum
 Dei, hoc eſt in Silo, vbi erat arca, conſuluerunt-
 que Dominum, atque dixerunt: Quis erit in ex-
 ercitu noſtro princeps certaminis contra filios
 Benjamin? Quibus Dominus reſpondit, Iudas.
 & poſt: Prius aſcenderunt, & ſterunt coram
 Domino & conſuluerunt eum, dicentes: Debeo
 vltra procedere ad dimicandum, contra filios
 Benjamin fratres meos, an non? Quibus ait De-
 us: Aſcende. Et decimo primi Regum:
 Conſuluerunt Dominum, utrum nam Saul
 venturus eſſet illuc, reſponditq; Dominus: Ecce
 aſconditus eſt domi. & viceſimo primo ſecun-
 di: Dauid conſuluit oraculum Domini, dixitq;
 Dominus. Hæc verò oraculi conſulendi ra-
 tio ſtante ſolum primo templo ſeruata eſt.
 nam in ſecundo Talmudici negant arcam
 vllam fuiſſe, ſed lapidem, vt dixi, ſolum eſt
 terra tres digitos eminentem.

Excepto verò oraculo conſultus Deus re
 ſpon-

spondit modò per prophetas, modò per sacerdotes, modò per somnia. vnde scriptum est, vt dixi: *Saul consuluit Dominum, & non respondit ei neque per somnia, neque per sacerdotes, neque per prophetas.* Per sacerdotes autem id est, per pontificem illud, credo, significat, quod tricesimo primi Regum refertur de Abiathar pontifice. *Ait David ad Abiathar sacerdotem: Applica ad me Ephod. Et applicauit Abiathar Ephod ad David. & consuluit David Dominum dicens: Persequar latrunculos hos, & comprehendam eos, an non? Dixitq; ei Dominus: Persequere. absque dubio enim comprehendes eos, & excuties pradam.* Eodem pertinet illud octaua decimi Iudicum: *Rogauerunt sacerdotes, vt cõsuleret Dominum, vt scire possent, an prospero itinere pergerent. Qui respondit eis: Ite in pace.* Hic verò sacerdos post dicitur habuisse Ephod. Et quoniam scriptum est Exodi vicesimo quinto, institutos esse lapides onychinos, & gemmas ad ornandum Ephod, & Rationale, addidere Talmudici, lapides Vrim, & Thumim, siue Doctrinam, & Veritatem in Pectorali pontificis extitisse, quorum conspectu sacerdotes occulta intelligerent, & populo traderent, dum plus solito prælucere, nam re-
tento naturali colore nihil immutandum significasse, atque hos etiam lapides secun-

do templo constructo lucere desisse. vt supra diximus.

De prophetis iam dictum est. *Olim, inquit primo Regum, sic loquebatur unusquisque vadens consulere Deum: Venite, carnis ad Videntem, id est, ad prophetam, & quarti octauo: Vade in occursum viri Dei, & consule Dominum per eum dicens: Si euadere poterò de infirmitate mea hæc? Inseram hic quoque locum insignem de Prophetis consultis à Iosaphat, & Achab regibus, octauodecimo secundi Paralip. Congregauit Achab rex Israël prophetarum quadringentos viros, & dixit ad eos: In Ramoth Galaad ad bellandum ire debemus, an quiescere? at illi, ascende, inquirunt, & tradet Deus in manu regis. Aduocatus inde Michæas primum dixit eadem, deinde adiuratus, vt vera diceret, adiecit: Dominus dedit spiritum mendacij in ore omnium prophetarum tuorum, & Dominus locutus est de te mala. accessit autem Sedecias vnus de prophetis, qui prospera nunciabant, & percussit Michæa maxillam, & ait: Per quam viam, transiit spiritus Domini à me, vt loqueretur tibi? dixit Michæas: Tu videbis, inde ad regem: Si reuersus fueris in pace, non est locutus Dominus in me. Verum prophetae quoque post secundi templi constructionē defecerunt, vt ante diximus. Somniorum porrò ratio fuit huiusmodi.*

Obser-

Obseruationem somniorum Deus prohibuit, diuinam in somnis nunciationem negligi noluit. prohibuit autem Deuteronomij octauo decimo: *Nec inueniantur, qui ariglos sciscitetur, & obseruet somnia, atque auguria, nec sit maleficus, nec incantator, nec qui pythones consulat, nec diuinos, nec querat à moribus veritatem. Omnia enim hac abominatur Dominus.* Itaque secundo Paralipomenon tricesimo tertio, rex Manasses reprehenditur, quòd somnia obseruaret, & maleficis artibus inseruiret. & xxiiij. Hieremiæ scriptum est: *Propheta, qui habet somnium, narret somnium, & qui habet sermonem meum, loquatur sermonem meum verè. Quid palis ad triticum dicit Dominus.* De spontanea verò Dei monitione per somnium multa supersunt testimonia. Numerorum duodecimo: *Si quis fuerit inter vos propheta Domini, in visione apparebo ei, vel per somnium loquar ad illum, at non talis seruus meus Moyses, ore enim ad os loquar ei, & palam, non per enigmata, & figuras Dominum videt.* Itaque Gedeon septimo Iudicum, somnium se vidisse narrans, expositionem quoque veram accepit, & tertio tertij Regum: *Apparuit Dominus Salomoni per somnium dicès: Postula quod vis ut dem tibi.* & ille *Da mihi cor docile.* Igitur ut enigilauit Salomò, et intellexit, qd esset somniũ, profectus Hierusalẽ,

stetis coram arca fœderis. Hæc autem ratio monendorum hominum seruata est à Deo vsque ad extremum. Siquidem scribit S. Matthæus: *Hæc cogitante Ioseph, ecce angelus Domini apparuit ei in somnis, dicens: Ioseph fili David, noli timere accipere Mariam, conjugem tuam.* & ij. Ioel: *Et erit in nouissimis diebus, dicit Dominus, effundam de spiritu meo super omnem carnem. prophetabunt filij vestri, & filia vestra, & iuuenes vestri visiones videbunt, & seniores vestri somniabunt.* Naturalium ergo somniorum, vt q̄ plerunq; incerta sint. & ab incerta causa proficiantur, nullam habendam esse rationem, censuit Deus, non autem eorum, quæ ipse immisit. Quod cum fecit, simul etiam id egit, vt homo intelligeret, somnium illud non oportere contemni, sed veri aliquid ab illo portendi, vt ea, quæ Ioseph, & Daniel tanta cū laude ingenij coniecerunt.

Quatuor aut̄ modis Deus siue consultus hominibus respōdit, siue non consultus verba ad eos fecit. aut enim ipse simpliciter est loquutus, aut per visionem, & somnium alloquutus, aut angelus simpliciter est affatus, aut per visionem, somniumve affatus. Primi sit exemplum. *Dixit Dominus ad Abraham, Iacob, Iosue.* Secundi: *Factus est sermo Domini ad Abraham per visionem dicens.* Tertij: *Et*

Et angelus Domini de calo clamauit dicens, Abraham. Quarti: Apparuit angelus Domini Ioseph in somnis dicens.

Deum verò verba fecisse interpretantur sacrarum litterarum expositores, eum non verba, quæ auribus percipi possent, fecisse, sed eorum, ad quos loquutus est, mentem ita informasse, vt non solum res, tanquam præsentem, oculis cernerent, sed etiam se à Deo diuinitus moneri sentirent, & perinde afficerentur, ac si Deum loquentem audirent, & intelligerent quæ diceret. Quæ verò hoc modo dicta sunt, prophetia fuerunt, & quibus hæc dicta sunt, prophetæ vocati sunt. Vnde tertio decimo tertij Regum dixit propheta quidam: *Loquutus est Dominus ad me in sermone Domini, dicens: Non comedes panem, & non bibes aquam ibi. tum propheta quidam ait illi: Et ego propheta sum similis tui, & angelus loquutus est mihi in sermone Domini, dicens: Reduc eum tecum in domum, vt comedat panem, & bibat aquam.* Quod autem de verbo Dei dixi, id S. Basilius scripsit in commentario psalmi xxviiij. *Vox Dei diuersa est ab ijs vocibus, quæ in sensum aurium cadunt, id enim accidit, cum mens hominum quibus ille vocem suam tradere vult, visione quadam informatur, perinde atque in somnijs. nam vt in his animus noster quorundam veluti verborum*

borum notis imbuatur, nulla voce ad sensum auri-
viam accedente, sed ipsa mente quibusdam, re-
rum insignibus informata, sic putanda est Dei
vox, quam propheta audisse dicuntur. Neq; ve-
rò omnes, de quibus scriptum est. Dixit Do-
minus ad eos, illud à Deo ipso loquente acce-
perunt, sed à Propheta aliquo, cuius men-
tem Deus imbuerat, illud hauserunt. Cum
autem dicitur dominus venisse ad aliquem,
ea non prophetia putatur, sed simplex mō-
nitio, vt de Laban, & Abimelech.

Propheta igitur aut per visionem vigi-
lantes, aut per somnium dormientes edocti
de rebus futuris sunt, idque aut per ange-
lum, aut sine angelo, visione, vt vocant, ima-
ginaria, excepto vno Moyse, qui sine som-
nio, & angelo, visione, vt appellant, intelle-
ctuali creditur instructus fuisse, atque ea,
quæ edidit, prædixisse. Verum sacer sermo,
vt inquit Philo de somnijs, aut tanquam
Rex facienda imperavit, aut tanquam
præceptor vtiliter instituit, aut tanquam cō-
filiarius opportunè eos admonuit, qui sibi
ipsi non poterant consilium capere; aut tan-
quam amicus arcana communicavit, quæ
profanos audire nefas erat, aut demum ex
quibusdam aliquid requisivit, vt de Ada-
mo. Scriptura verò, quæ semper de Deo lo-
qui reuerenter est solita, tamen vt rudes ho-
mines

mines erudiret, homini eum comparauit, atque ei membra, motus & voces, non veritatem, sed vtilitatem discipulorum respiciens tribuit, quia plerique nequeunt Deum sine corpore cogitare, neque alio modo ad officium se referre, nisi audiant, Deum ire, redire, irasci, vlcisci, ac tela ad vindicandos sceleratos in promptu habere, atque interdum etiam hominem appellare.

De Scribis. CAP. X.

VT porrò prophetæ voluntatem DEI prænunderunt, sic Scribæ legem eius interpretati sunt. Huius autem rei primordia ab ipso quoque Moyse sunt introducta. is enim alia voce populo tradidit, alia in scriptum contulit. Primæ traditiones, secunda lex dicta. Quæ verò voce Moyse docuit, ea primum cum Iosue cõmunicauit, Iosue inde cum Senioribus, Seniores cum Prophetis, Prophetæ cum Scribis. Has traditiones posterior Hebræorum schola Cabalam historicam appellauit. De traditionibus Moyse extat testimonium S. Lucæ sexto Actu: *Audiuimus hæc dicentem, quoniam Iesus Nazarenus hæc mutabit traditiones, quas tradidit nobis Moyses.* Seniorum horum quoque mentio vsurpatur secundo Iudicium: *Seruiserunt Israël. Domino cunctis dieb. Iosue, & seniorum, quæ post*

post eum vixerunt, & nouerunt omnia opera Domini, quae fecerat in Israël. De traditionibus autem eorum loquitur S. Matthæus, & S. Marcus: *Quare discipuli tui transgrediuntur traditionem Seniorum? non enim lauant manus suas, cum panem manducant. Iesus autem respondens ait illis: Quare vos transgredimini mandatum Dei propter traditionem vestram? Item: Pharisei, & omnes Iudæi, nisi crebro lauerint manus, non manducant, tenentes traditionem Seniorum.*

Vt etiam Moyses primus legem dedit, sic etiam primus exposuit. Indicat id quod scriptum est in Euangelio de cathedra Moysis, atque inde sequuti reliqui principes in eadem obseruatione steterunt. Vnde Leuitici x. scriptum est: *Dixit Dominus ad Aaron: Vinum, & omne quod inebriare potest, non bibetis tu, & filij tui, quando intrabitis in Tabernaculum Testimonij, ne moriamini. Et ut habeatis scientiam discernendi inter Sanctum, & Profanum, inter Pollutum, & Mundum, doceatisq; filios Israël omnia legitima mea, quae locutus est Dominus ad eos per manum Moysi.* Quare Iosephus quoque scriptum reliquit, secundo aduersus Appionem: *Legislator non semel legem suos audire voluit, sed in vnaquaq; septimana alia opera relinquentes ad legem audiendam congregari, eamq; perfectè discere.*

Quod

Quod idem scripsit quoq; Philo libro tertio de vita Moyſi: *Moris, inquit, fuit, Sabbathis operam dare philoſophia principe anteceden- te, ac docente qua opus factu, ac dicto eſſent, reli- quis audientibus, ex quo nunc etiam philoſo- phantur Sabbathis patrio more: nam oratoria in ciuitatibus ſchola ſunt omnium virtutum, qui- bus diuina, humanaq; intelliguntur, & corri- guntur.* Ex mandato etiã legis ſeptimo quo- que anno Leuitæ verba legis populo trade- re tenebantur.

His ita conſtitutis ſucceſſit Dauid, qui vt cæteras reipub. partes, ſic hanc quoq; for- mauit. Etenim cum Leuitarum numerum iniſſet, ex his ſexies mille ſcribas, ac iudices fecit, cumq; mox ſacra Leuitarum officia familijs diſtribueret, qualdam etiam ſuper Iſrael conſtituit, *ad docendum & indicandũ*, vt xxiiij. & xxvj. primi Paralipom. continetur. Qui verò hi ſcribæ, ac iudices fuerint, qui & docuerint, & iudicarin, nemo adhuc quod ſciam, oſtendit. Græcus autem inter- pres priore loco eos γραμματέας, & κηρτάς, poſteriore, τῶ γραμματέυειν & διακρίνειν ſcri- pſit, quibus verbis duo officia exprimuntur eorum, qui legem interpretabantur, v- num vt verba legis legerent, alterum, vt, ſi opus ex poſitione eſſet, exponerent. Itaque γραμματέας aptius verterentur Lectores,
 V
 quam

quam vocem ecclesia quoq; Christiana ser-
 uauit, quàm Scribæ. Quod probatur ex iij.
 Esdræ, vbi Esdra dicitur ἀγνώστῃ τῶ νόμῳ,
 id est, lector legis, cum alibi dicatur γραμμα-
 τεὺς, id est, Scribæ. & ex decimo S. Lucæ: vbi
 loquens Christus ad legis peritum, siue Scri-
 bam quendam, qui dixerat, *Doce, quid faciēs
 uitam eternam possidebo, respōdit, quid est scrī-
 ptum in leg? quomodo legis?* id est quomodo
 profiteris munus interpretis, si hoc nescis,
 quod sciscitaris? Quinetiam idem cap. v. vj.
 x. & xj. eiusmodi homines vocauit, γραμμα-
 τῆς, νομικοὺς, & νομοδιδασκάλους, id est Scri-
 bas, legis peritos, & legis doctores. Quod ve-
 rō ijdem dicantur κριταί, id est iudices, &
 διακρίνειν, id est, dijudicare, siue distinguere,
 id omnino ad interpretationis rationem re-
 fertur, quæ dijudicationem, & distinctionē
 desiderauit, præsertim verò in lingua He-
 bræa, in qua constat, voces paucissimas esse,
 atque ex notarum, & disjunctionum varie-
 tate varias significaciones recipere: Probat
 hoc Philo in eo libro, qui inscribitur, om-
 nes probos esse liberos. sic enim de Esdræ
 Iudæis loquitur: *Constitutam maximè septi-
 mam habent diem, in qua ab alijs quiescunt ope-
 ribus, in qua ad sacra loca aduenientes, quæ syna-
 goga vocantur, ordine ætatis iuuenes senioribus
 subsident, decoro cum ornatis audiuntis.* deinde
 unius

vnus Biblia sumens legit, alter verò ex peritissimis
 minimè nota exponit, nam pleraque per syn-
 bola antiqua imitatione apud eos traduntur.
 Probat item eiusdem cum Essæis ætatis S.
 Paulus, qui ei consuetudini congruenter ad
 Corinthios scripsit: *Propheta duo, aut tres
 in ecclesia dicant, ceteri dijudicent.* Græcè δὶ
 ἑξήκοντα, id est duo legant, reliqui expli-
 cent. Inde post Dauidem Iosaphat rex, cum
 morè hunc exoleuisse, ac legē plerisq; incog-
 nitā esse videret, *sacerdotes, ac Leuitas per om-
 nes ciuitates Iudæ dimisit, qui eam docerent.* II.
 Paral. xvij. *Tertio anno regni sui misit de prin-
 cipibus suis, ut docerent in ciuitatibus Iudæ, &
 cum eis Leuitas, & cum eis sacerdotes, docebāt.
 quæ populum in Iudæ, habentes librum legis Do-
 mini, & circuebant cunctas vrbes Iudæ, atq; e-
 rudiebant populum.* Idem post etiam fecit Io-
 sias rex, inuento in templo, quod euanuisse
 putabant, Deuteronomio. quarto Regum
 xxij. *Ascendit rex templum Domini, & om-
 nes viri Iudæ, & vniuersi, qui habitabant in
 Hierusalem, cum eo sacerdotes, & propheta, &
 omnis populus. legitq; omnibus audientibus om-
 nia verba libri fœderis, qui inuentus est in domo
 Domini.* Successit inde post aliquot annos
 calamitas Babylonica. Qua post annos lxx.
 perfuncti in patriam sunt restituti. Ab illo

tempore aperte lex permissa videtur principibus sacerdotum, & scribis. quod ex ijs, quæ dicentur, intelligitur: in illa certè rerum confusione lex aut amissa, aut neglecta, aut corrupta potissimum, aut cognitionis, aut correctionis indiguit. Itaque Esdra, qui & sacerdos, & scriba, & princeps sacerdotum, ac scribarum dicitur, in patriam iam restituto templo reuersus, legis codices superiore exilio, ac clade amissos inuestigauit, ac deprauatos emendauit, atque, ut nunc sunt, ex Hebræorum traditione distinxit, idemque populo inscio legem tradidit. Sic enim scriptum est apud eum: *Esdra parauit cor suum, ut inuestigaret legem Domini, & faceret, & doceret preceptum et iudicium.* Item: *Congregati sunt principes familiarum uniuersi populi, sacerdotes, & Leuite apud Esiram Scribam, ut interpretaretur eis verba legis. & nono tertij: Stetit Esdras sacerdos, & lector legis super lignum, tribunal, quod fabricatum erat, & assumpsit librum coram omni multitudine.* Ab Esdra verò alij instituti putantur, qui legem explanarent, difficultates tollerent, librosque custodirent, ne rursus corrumperentur, siquidem eodem in loco sic pergitur: *Dixit Esdra principi sacerdotum, & lectori, & Leuitis, qui docent multitudinem.* Ecce, ut Esdra, qui sacerdos, & scriba dictus est.

iam

iam princeps sacerdotum, & lector legis dicitur: nam pro *Leuitis, qui docent multitudinem*, nimirum ipsos principes sacerdotum, & scribas intellexit. Hi verò ab Esdra aduocati cõmuni cum eo consilio quædam loca sacrorum librorum male affecta sanarunt, & canonem scripserunt eorum librorum, qui maximè probarentur, vt Talmudistæ asserunt. Ergo ab illo tempore principes sacerdotum, & Scribæ legis exponendæ munus præcipuè obierunt, legisque doctores, vt dicti, sic etiam habiti sunt. vnde illud est Matthæi xiiij *Omnis scriba doctus in regno cælorum similis est homini patri familias, qui profert de thesauro suo noua, & vetera.* & xvj: *Qui ergo scriba dicit, quòd Heliam oporteat primum venire?* & Marcus xvj. *Quomodo dicunt scribæ, Christum filium esse Dauid.* Quare meritò Herodes rex, homo profelytus, id est, Iudæus ascititius, cum de Christo nato audisset, nec locum, vbi oriturus erat, teneret, ea de re Principes sacerdotum, & scribas consuluit. siquidem, vt scribit S. Matthæus. conuocatis principibus sacerdotum, & scribis sciscitatus est, vbi nasceretur Christus? Post autem cum Christus docere in templo cœpisset, qui nec princeps sacerdotum, nec Scriba, nec Leuites esset. præcipuè principum sacerdotum, & scribarum oculos in

se conuertit. Quare! i potissimum, cuiusnā auctoritate id faceret, quæsiuerunt, nam S. Lucas xx. sic prodidit: *Docente Iesu populum in templo, & euangelizante conueniunt principes sacerdotum, & scribae dicentes: Dic nobis, in qua potestate hæc facis? quis est, qui dedit tibi hæc potestatem?* Itaq; S. Matthæus, & S. Marcus huic quæstioni quasi occurrentes scripserunt. Christū docuisse, non tanquā scribas, sed tanquam potestatem habentē, id est, non tanquam interpretem legis, sed tanquā legis latorē. Interpretes enim illa verba in ore habere solebant: *Dicit Dominus.* Christus autem: *Dislum est antiquis, ego autem dico.* Eiusmodi verò Scriba fuit ille, de quo S. Paulus prima ad Corinthios: *Vbi sapiens, vbi scriba?* id est legis peritus: eiusmodi doctor fuit Nicodemus, quem Christus legis magistrū vocauit, & redarguit: tales doctores illi, quibus cū Christus duodennis in templo de lege differuit: talis Phariseus ille, de quo S. Matthæus xxi j. *Interrogauit vnus ex Phariseis, nomine Gamaliel, legis doctor honorabilis vniuersa plebi.* Deniq; eiusmodi quoque fuit Iosias Scriba Phariseus, de quo in vita S. Iacobi maioris: *Iosias vnus è Scribis Pharisæorum, misit funem in collum Apostoli, & post conuersus martyrio cum eo affectus est.*

Legem

Legem porrò docuere Scribæ duobus in locis, in templo, & synagoga. De templo indicat S. Lucas, cum inquit, Christum inuentum in templo inter doctores percontantem, & respondentem: item omnes euangelistæ, qui tradiderunt, illum sæpè in templo docuisse, ac concionatum esse. Vnde apud S. Ioannem xviii. ipse de se dixit: *Ego docui semper in synagoga, & in templo, quo omnes Iudei conueniunt.* Et S. Paulus Actuum xxiii. *Neque in templo inuenerunt me disputantem, neq; in synagoga.* Ea causa fecit, vt Scribæ quidam Scribæ templi vocati sint: quod indicat decretum Antiochi Magni apud Iosephum libro xij. *Senatus sacerdotes, Scribe templi, & sacri Cantores sint immunes à tributo, quod pro suo capite debet.* Quin etiam Helcias pontifex legem à se inuentam dedit Saphan Scribæ templi, vt regi Iosia legeret. Et Iosias rex misit Scribam templi ad Helciam pontificem, vt pecuniam in templi instaurationem erogaret iiii. Regum.

Synagogæ autem, vt dixi, fuerunt ædes, quo Iudæi diebus Sabbathorum conuenire instituerunt, vt legem audirent. Vnde illud Actuum xv. *Moses à temporibus antiquos habet in singulis ciuitatibus, qui eum prædicent in synagoga, ubi per omne sabbatum legitur.* De more verò docendi in synagoga ad ea,

quæ supra diximus, elici potest ex eo, quod narrat Philo de Effæis, & ex eo, quod de Christo scripserunt Euāgelistæ synagogas Galileæ percurstante, atq; ibi veritatem nūciante. S. Matthæus IIII. *Circuivit Iesus totā Galilæam, docens in synagogis eorum, & predicans euangelium regni.* Lucas V. *Iesus venit Nazareth, & intravit secundum consuetudinem suam die Sabbati in synagogam, & traditus est illi liber Isaie prophete, Et descendit in Capharnaum ciuitatem Galileæ, ibiq; docebat illos sabbathis, & stupebant in doctrina eius, quia cum potestate erat sermo ipsius.* Item XIIJ. *Erat Iesus docens in synagogis Iudeorum sabbathis, & mulierem sanauit, respondens autem archisynagogus indignatus est, quia sabbatho curasset.* Hæc viuente Christo. Post mortem verò eius hæc doctrinæ in synagogis tradendæ extra Iudæam, & Galilæam memoria celebratur. Actuum IX. *Saulus petijt à pontifice epistolas in Damascum ad synagogas, ut si quos inuenisset huius uie viros, ac mulieres, vindictos perduceret in Hierusalem, inde conuersus, & ingressus in synagogas predicabat Iesum, quoniam hic est filius Dei, & Iij Paulus, & Barnabas cū venissent Salaminam predicabant verbum Dei in synagogis Iudeorum.* Item: *Venerunt Antiochiam Pisdia, & ingressi synagogam die sabbathorum sederunt, post lectionem autem legis, & prophete*

prophetarum miserunt principes synagoge ad
 eos, cumque dimissa esset synagoga, sequuti sunt
 multi Iudeorum. sequenti vero sabbatho penè
 vniuersa ciuitas conuenit audire verbum Dei:
 & xliij. Factum est in Iconio, vt simul intro-
 irem in synagogam Iudaorum, & loquerentur
 ita, vt crederet Iudaorum, & Græcorum copio-
 sa multitudo, & xviij. Venerunt Thessalonica,
 vbi erat synagoga Iudaorum: secundum au-
 tem consuetudinem Paulus introiit ad eos,
 & per sabbatha tria diserebat eis de scriptu-
 ris. Cum autem venissent Berreæ, in syna-
 gogam Iudaorum introierunt, cum autem cogno-
 uissent in Thessalonica Iudæi, quia & Berreæ
 predicatum est verbum à Paulo, venerunt &
 illuc. Paulus inde disputauit Corinthi in syna-
 goga per omne sabbathū, interponens nomen Do-
 mini Iesu, & migrans inde intrauit in domum
 cuiusdam nomine Titi Iusti colētis Deum, cuius
 domus coniuncta erat synagoga. Crispus autem
 archisynagogus credidit Domino cum omni do-
 mo sua. Deuenit inde Ephesum, & ingressus in
 synagogam disputauit cum Iudæis. inde xlix.
 Ephesi ingressus synagogam cum fiducia locutus
 est per tres menses disputans, & suadens de re-
 gno Dei. Neque verò solum in Asia, sed et-
 iam Romæ synagogæ Iudæorum fuerunt,
 & præsertim Libertinorum, qui, vt patet ex
 Actibus synagogam quoq; Hierosolymis

habuerunt. Testis est Philo in legatione ad Caium: Tiberius non dissimulauit, probari sibi Iudeos, qui abominarentur adulationem. aliquin passus non fuisse. trans Tiberim bonam vrbis partem teneri à Iudeis. Romani verò hi erant, pleriq; libertini. nam captiui in Italiam abducti, à dominis libertate donati fuerāt, haud quaquam aliquid ex patrijs institutis mutare coacti. sciebat enim, eos habere oratoria, & conuenire in ea, & maximè septimo quoq; die, quādo publicè patriam docentur philosophiam. Sciebat & sacras eos ex primitijs coacervare pecunias, ac Hierosolyma mittere. Sed tamen neque Roma eos expulsi, nec Romanam ciuitatem eis ademit, neq; in oratoria noui aliquid molitus est: neq; conuenire eos vetuit ad legum interpretationes. Atque hæc quidem de scribis, id est legis doctoribus hæc tenus.

De Septem Iudaorum hæresibus.

CAP. XI.

IOCVS inde admonet, quoniam de legis interpretibus diximus, vt de doctrina quoq; Iudaorum agamus, quæ vltimis celebrata temporibus, in septem partes diuisa fuit, quas septem hæreses appellarunt: fuerunt autè, teste S. Epiphanio, hæ: Sadducei, Scribæ, Pharisei, Hemerobaptistæ, Nazarei, Osszni, & Herodiani, de quibus
primum

primum sigillatim, deinde coniunctim edifferemus.

Sadducæi nomen à Sadoc accepere, Antigni discipulo, qui cum defecisset ad templum môtis Garizin à Manasse inter Samaritas constructum, Alexandro Magno regnante hæresim intulit Sadducæorum, teste Rabbi Abraham in Cabala historica. Hi verò, vt inquit Iosephus, fatum negarunt, atq; omnia nostro arbitrio subiecerunt, animas mortales esse, & propterea resurrecturas nõ esse, dixerunt. Deum mala omnia videre negarunt, & inhumani, ac longè ab omni communione auersi fuerunt: & vt addit S. Epiphanius, Angelos, & spiritum sanctum ignorarunt, atque omnia æqualiter cum Samaritis obseruarunt, cum tamen Iudæi essent, & Hierosolymis sacrificium facerent.

Scribæ verò, inquit S. Epiphanius, *Legis expositores fuere, velut grammaticam quandã scientiam exponentes, reliqua quidem, velut Iudæi facientes, verum superfluum quandam, & sophisticam interpretationem inducentes, non solum secundum legem viuentes, sed etiam abundantius: vt qui vrceorum demersiones, ac purificationes seruarent, poculorum item, ac patinarum, & aliorum ministerij vasorum, & tanquam videlicet ad sinceritatem, ac sanctitatem*
dispositis

dispositi, crebro manus lauarent, crebroque purificationes quaedam per lauacra adhiberent. Habebant autem simbrias quas iam significantes politiam ipsorum ad ostentationem elationis, & laudem spectantium, & phylacteria apud se ipsos pallijs addabant, hoc est latas notas purpure. Expositiones autem apud ipsos quatuor erant, una in nomen Moysis prophetae, secunda in preceptorem ipsorum Acsbam appellatum siue Baracibam, tertia in Andan, siue Annan, qui & Iudas, quarta in filios Asamonei. Neque verò dubium est quin hi ex eorum numero fuerint, quos legis doctores diximus.

Pharisæi porro, auctore Iosepho certiorum legalium rituum cognitionem professi sunt, vitam abiectionem egerunt, nihil molle, nihil delicatum adhibentes, furo omnia tribuerunt, nec tamen liberum hominis arbitrium sustulerunt, iudicium Dei futurum censuerunt, quo homines pro meritis premia, poenasque consequerentur, animas immortales duxerunt, earumque post mortem alias eterno carceri destinandas, alias in vitam reuersuras, si aut bonarum animarum in corpora hominum remigrarent, malorum autem in pecudum.

De his sic S. Epiphanius: Pharisæi eadem eum Scribis sentiebant, conuersabantur enim cum eis, Virginitati, & continentiæ studebant, frequenter orabant, cauentes, ne qua se labe corporis ma-

ris macularent: durissimis stratis cubabant. bis in sabbatho ieiunabant, secunda, & quinta die. decimabant decimationes, dabant primitias trigésimas, & quinquagesimas: sacrificia, ac vota exactissime persoluebant, in predicto verò Scribarum habitu incedebant per amacula, & alios ornatus, ac muliebria pallia, in latis crepidis, & calciametorum ligulis procedentes. Dicebantur Pharisæi, eò quod separati essent ab alijs propter spontaneam superfluam religionem apud ipsos receptam. Phares enim Hebraica lingua separationem significat.

Hemero baptistæ autem eadem cum Scribis, & Pharisæis senserunt, & cum Sadduceis resurrectionem mortuorum abnuerunt. Præcipui verò illud habuerunt, quòd se quotidie baptizarunt, unde nomen etiam acceperunt.

Iam verò Nazaræi à Galaadide, & Basanitide regione, et locis ultra Iordanem originem trahentes in omnibus instituta Iudaorum seruabant, circumcisionem, sabbatum, festiuitates omnes: victimas autem non mactabant, neque animalis vescabantur. Patres accipiebant, de quibus scribitur in quinque libris Moysis, ipsos autem libros Moysis non probabant: dicebantque Moysen fuisse sed aliam legem, quam qua tradita esset, accepisse.

Osseni originem duxerunt à Nabatica regione, Iurana, Moabide, & Arcilitide, que

est ultra mare mortuum, Iudaei quidem genere,
 sed moribus hypocrite, mentis industria versuti.
 Hi à Iosepho Essæi dicuntur. atque secun-
 do Belli his verbis describuntur: Essæi nu-
 ptias respuerunt, alienos verò filios adoptarunt,
 diuitias spernentes haud certas vrbes, quas inco-
 lerent, habuerunt, & bona sua cum socijs suis
 communicarunt, nec vestitum, nec calceum no-
 uum, nisi veteribus attritis, sumpserunt. Com-
 merciorum nullus inter eos vsus. egentibus præ-
 sto fuere, eandem ab illis beneficentiam relaturi.
 religionem mirificè coluere, frigida aqua se quo-
 tidie abluentes: inter vescendum summum silē-
 tium adhibere: non nisi probata continentia ho-
 mines in societate recepere: receptos autem ma-
 gnis execrationibus obstrinxere, se Deum fidei,
 iustitiæq; culturos: deprehensos in peccatis so-
 cietate deturbare, ac ne cibum delatum cape-
 rent, venere, iudicia seuerissimè exercere, mor-
 tem, & cruciatu contempere, animas bonorum
 ad fortunatas insulas abire, malorū ad loca in-
 ferna, putauere. In libro autem Antiquita-
 tum xvij. ita: Essæi cuncta ad Deum referunt,
 immortalem animam censent, in templo anathe-
 mata prohibent: sacrificia cum populo non cele-
 brant, quòd se putant mūditiā, et sanctitate illis
 prestare, moribus optimis sunt, agricultura stu-
 dent, omnia habent communia, neque vxoribus,
 neq; seruis vtiuntur, sacerdotes viros optimos
 eligunt.

eligunt, cibum simplicem, atq; habitum parcum,
 & mundum adhibent. & Plinius libro v. Ab
 occidente litora *Esseni* fugitant vsq; qua nocēt,
 gens sola & in toto orbe prater ceteras mira, si-
 ue vlla semina omni ventre abdicata. sine pecu-
 nia, socia palmarum. In diem ex e quo conueni-
 unt turba renascitur, largè frequentantib. quos
 vita sessos ad mores eorum fortuna fluctus agi-
 tat. Ita per seculorum milia (incredibile dictū)
 gens eterna est in qua nemo nascitur. tam fer-
 cunda illis aliorum vite poenitentia est: infra
 hos *Engadda* oppidum fuit, secundum ab *Hiero-
 solymis* fertilitate, palmetorumque nemoribus,
 nunc aliterum bustum. Inde *Masada* castrillum
 in rupe, & ipsum haud procul *Asphalite*. Sed
 multo præclarior Philo in eo libro, quem
 inscripsit. Omnes probos esse liberos. In *Sy-
 ria*, inquit, & *Palastina*, quæ partes *Iudaorum*
 sunt haud modice, dicuntur quidam nomine
Essæi, numero vltra quattuor milia, à voce *Gra-
 eca* *Essæi*, quasi ἔσσοι, id est sancti vocati, quomā
 Dei cultores p̄cipue sum, nulla animalia sacri-
 cantes, sed m̄ies suas sacras efficiēdas existimā-
 tes. Hi vicatim habitant, vrbes vitates propter
 eorū, qui tractant ciuitates, improbitates: eorū
 alij agricultura student, alij artes exercent q̄ p̄-
 eis socia sunt neq; aurū, neq; argentū sibi condūc-
 neq; agros latos parant cupiditate reddituū, sed
 necessitate victum. Nemo bellis eorum armorum
 apud

apud eos est opifex: sed neq; in pace vllum mercaturæ genus attingunt: seruos non habent, sed liberi omnes sunt mutua ministeria suppetentes. Rationalem, & naturalem phylosophiam respuunt, diuinam amplectuntur. Morali maxime student patriarum legum auxilio vsi. quas precipue septima die docentur. Imbuuntur autem sanctitate, iustitia, ceterisq; virtutibus tres regulas adhibentes, D. i. virtutis, hominumq; amorem. Quod Deum diligant, illud est indiscio, quod perpetuam castitatem adhibent, insurandum, & mendacium non dicunt: & quod honorum omnium, nullius verò mali auctorem esse Deum arbitrantur. Quod virtutis studiosi sint, ex eo perspicitur potest, quod pecuniam, & gloriam negligunt, quod voluptates respuunt, & constantiam prestant. Quod hominum charitate flagent, indicat amor, & societas inter eos: vna enim est omnibus domus, vna vestis, vnum ararium, vnus sumptus: communis victus, & vita. quin etiam questus in commune conferunt, egrotantes communiter curant, & seniores loco parentum habent.

Herodiani verò, vt inquit Epiphanius, omnino Iudei erant, sed vani atq; hypocrita, verum Herodem putabant Christum Dominum, qui in omnibus scripturis, legeque, ac prophetis expectatur, & ob ipsum decepti Herodem sacra bant induci ex dicto hoc: Non d. fiet princeps
ex Iuda,

ex Iuda, atque dux ex femoribus ipsius, donec venerit, cui reseruat, huic reseruatum esse dicentes, qui erat alienigena. Item Tertullianus de Præscriptionibus: Pharisei additamenta quedam legis astruendo à Iudeis deusi sunt. Herodiani Christum Herodem esse dixerunt.

Ex his autem omnibus præcipuè floruerunt ante Christi aduentum Pharisei & Sadducæi, itaque Hierosolymis, vt inquit Iosephus, populares Phariseis, optimates Sadducæis se adiunxerunt. Phariseorum autem extraordinarias in repub. opes agrè inde ferens Ioannes Princeps leges ab eis allatas (hæ nouæ traditiones erant præter antiquas Moïsaicas) sustulit, & ad Sadducæos se contulit. Pharisei tamen adeo potentia valuerunt, vt post auxilio Demetrii Eucæri, Syriæ regis, bellum Alexandro Regi Iudæorum intulerint, & Moabitide, ac Galaatide terra ipsam cedere compulerint, inde mortuo illo Alexandram reginam sibi obsequentem adepti leges suas recuperarunt, ac multò vehementius sæuire in vrbe, & regno toto institerunt, quousque res ad duos fratres regios recidit, Hyrcanum, & Aristobulum, quorum alter Phariseus, alter Sadducæus fuit. Cum autem Christus euangelium suum prædicare populo cœpit, Scribæ, Pharisei, Sadducæi, & Herodiani præcipuè vigerunt, ac

propterea soli in Euangelio memorantur, vt qui Christo nouam doctrinam prædicati se præcipuè obijcerent, atque vt ipsi sæpe illum tentandi causa varijs interrogationibus fatigarunt, ac verbis irretire conati sunt, sic & ipse illos infectatus, & hypocrisim, ac doctrinam eorum, vt parum vitæ congruentem detegere nixus est: Recitabo ordine ipsa Euangelij loca, vt res clarissimè cognoscatur. S. Marcus cap. iij. *Exeuntes Pharisei cum Herodianis, consilium faciebant aduersus eum, quomodo perderent eum.* & vij. *Pharisei, & quidam de Scribis, cum vidissent quosdam de discipulis Domini communibus manibus, id est, non lotis, manducare panes, vituperauerunt. Pharisei enim & omnes Iudæi, nisi crebro lauerint manus, non manducant tenentes traditionem Seniorum, & à foro venientes, nisi baptizentur, non comedunt, & alia multa, quæ tradita sunt illis seruare, baptismata calicum, et vrecorum, & aramentorum, & lectorum.* S. Lucas xj. *Vos Pharisei quod de foris est calicis, & cistini, mundatis.* S. Matthæus xv. *Tunc accesserunt ad Iesum Hierosolymis Scribæ, & Pharisei dicentes: Quare discipuli tui transgredientur traditiones Seniorum? non enim lauant manus suas, cum panem manducant. ipse autem respondens ait illis: Quare & vos transgredimini mandatum Dei propter traditionem vestram? Nā*
Deus

Deus dixit: *Honora patrem tuum, & matrem,*
 & qui maledixerit patri, vel matri, moriatur.
 Vos autem dicitis: *Quicumque dixerit patri,*
 vel matri, *Munus quodcumque est ex me, tibi*
 proderit, & non honorificabit patrem suum, &
 irritum fecistis mandatum Dei propter tradi-
 tionem vestram. Quas traditiones declarans S.
 Hieronymus epistola CLI sic inquit: *Quan*
ta traditiones Phariseorum sint, quas hodie vo-
cant de leg^{is} veteris, & quam aniles fabula, euolue-
re nequeo, neq, enim libri patitur magnitudo, &
pleraque tam turpia sunt, ut erubescam dicere,
dicam tamen unum in ignominiam gentis inimicæ.
Prepositos habent, synagogis sapientissimos
quosq, fædo operi delegatos, ut sanguinem virgi-
nis, siue menstruatae mundum, vel immundum,
si oculis discernere non potuerint, gustu prelibet.
Præterea, quia iussum est, ut diebus sabbathorū
sedeat unusquisque in domo sua, & non egre-
diatur, neq, ambulet de loco, in quo habitat. si
quando eos iuxta litteram caperimus artare, ut
non iaceant, nec ambulent, nō stent, sed tantum
sedeant si velint præcepta seruare, solent respon-
dere, & dicere. Rabakiba, & Symeon, & Hil-
le magistri nostri tradiderunt nobis, ut bis mille
pedes ambulemus in Sabbatho, & cetera huius-
modi, doctrinas hominum, præferentes doctrinæ
Dei. Hinc scripsit S. Eucherius super pri-
imum Actuum: Sabbathi habens iter, Sabbathi
iter sig-

iter significare mille passus. quia sabbatho
 vsque ad montem Oliueti ire Iudæis licitum
 erat. vel certè, sicubi fuissent, tanto spatio
 deambulandi licentiam præsumebant. Iam verò
 S. Marcus viij. *Cauete à fermento Phariseorum,
 Sadducaorum, & Herodianorum.* S. Matthæus xvj. *Accesserunt ad eum
 Pharisei, & Sadducæi tentantes, & rogauerunt
 eum, ut signum de cælo ostenderet eis. Itaque
 dixit. Intuemini, et cauetes à fermentis Phariseorum,
 & Sadducaorum: tunc intellexerunt quia non
 dixit cauendum à fermento panum, sed à doctrina
 Phariseorum, & Sadducaorum.* & xij. *Pharisei
 videntes discipulos legere spicas sabbatho,
 dixerunt ei. Ecce discipuli tui faciunt,
 quod non licet facere in Sabbatis.* Item: *Tunc
 responderunt ei quidam de Scribis, & Phariseis:
 Magister volumus à te signum videre.* & xxij. *Accesserunt
 ad eum Sadducæi, qui dicunt, non esse resurrectionem,
 & interrogauerunt eum, in resurrectione, cuius erit
 de septem vxoribus omnes enim habuerunt eam.
 & post: Pharisei autem audientes, quod imposuisset
 silentium Sadducæis, conuenerunt in vnum,
 & interrogauit vnus ex eis legis doctor tenens
 eum. & S. Marcus xij. *Mittunt ad eos quosdam
 ex Phariseis, & Herodianis, dicentes, licet tributa
 dare Cesari, an non? His ergo tentationibus
 irritatus Christus, mores eorum, ac vitia de-**

demonstrauit, inquitens xxiiij S. Matthæi, & S. Lucæ xx. *Super Cathedram Moysi sederunt Scribae, & Pharisei, omnia ergo, quæ dixerant vobis, seruate, & facite, secundum opera verò eorū nolite facere. dicunt enim, & nō faciunt, al ligant autem onera grauiora, & importabilia, in humeros hominum, digito autem suo nolūt ea mouere. Omnia verò opera sua faciunt, ut videantur ab hominibus, dilatant enim phylacteria sua, & magnificant simbrias, amant autem primos recubitus in cœnis, & primas cathedras in synagogis, & salutationes in foro, & vocari ab hominibus Rabbi, Væ vobis Scribae, & Pharisei hypocrytae, quia comeditis domos viduarum oratione longa orantes, quia circuitis mare, & aridam, ut faciatis vnum proselytum, & cum fuerit factus, facitis eum filium gehenne duplo, quàm vos, quia decimatis mentam, & anethū, & cuminum, & reliquistis, quæ sunt grauiora legis, iudicium, misericordiam, & fidem, hæc oportuit facere. & illa non omittere, quia munda tis quod defores est calicis, & paropsidis, intus autem pleni estis rapina, & immunditia, quia similes estis sepulchris dealbatis, quæ à foris parent hominibus speciosa, intus verò plena sunt ossibus mortuorum, & omni spurcitia, quia edificatis sepulchra prophetarum, & ornatis monumenta iustorum. Quas autem simbrias, & phylacteria Phariseorum nominauit, de ijs sic mand*

darat Deus Numerorum xv. *Loquere filijs*
Israël, & dices ad eos, ut faciāt sibi simbrias per
angulos palliorum ponentes in eis vittas hyacin-
thinas, quas cum viderint, recordentur omnium
mandatorum Domini, nec sequantur cogitationes
suas. Consuetudinem verò totam Phari-
sæorum sic explicuit S. Epiphanius: Habe-
bant simbrias quasdam significantes politias ipso-
rum ad ostentationem elationis, & laudem spe-
ctantium, & phylacteria pallijs suis addebant,
hoc est latas notas purpure. simbria enim orae, &
margines sunt, phylacteria verò signa, ac nota ip-
sius purpure, quæ inquit Dominus dilatata
fuisse, nam simbrias, & prætextus quosdam in-
quatuor alis amiculi unusquisq; habebat ex ip-
so stamine illigatas, quo tempore continenter age-
bant, ac virginitatem exercebant. In Actis in-
de horum etiam mentio celebratur, vt cap.
iiij. Loquentibus Apostolis Hierosolymis, ad po-
pulum supervenerunt sacerdotes, & magistra-
tus templi, & Sadducaei, dolentes quod docerent
populum, & annunciarent in Iesu resurrectionē
ex mortuis. & v. Exurgens pontifex, & omnes
qui cum eo erant, quæ est heresis Sadducaeorum,
repleti sunt zelo. & xxiiij. Sciens Paulus, quia
vna pars erat Sadducaeorum, & altera Phari-
sæorum, exclamavit in Concilio. Viri fratres ego
Pharisæus sum, filius Pharisæi, de spe, & resur-
rectione mortuorum ego indicor. et cum hac di-
xissæ,

xisset. facta est dissensio inter Phariseos, & Sadduceos. Sadducei enim dicunt non esse resurrectionem mortuorum, neque angelum, neque spiritum. Pharisei autem utrunque confitentur. Hactenus de septem hæresibus dictum sit.

Pharisæis autem adiuncti sunt Gaulonitæ. Hi Herode Magno regnante suborti sunt. Ea verò res ab hoc fonte profecta est. Cæsar Augustus sublatis vestigalibus tributaria ordinaria in caput, & agros indixit, atque ob id totum censeri orbem Romanum instituit, ita vt Iudæam etiam, quam Herodi regi à se appellato subiecerat, censeri, ac tributum in caput pendere iusserit. Quo facto Iudas quidam extitit, qui adiuncto Sadoco Pharisæo. negavit. populum Dei alium dominum, quàm Deum, agnoscere debere, nec censum Augusto soluendum esse, quod seruitutem ostenderet. Hunc verò qui sectati sunt, populum, ne tributum Cæsari daret, sollicitarunt, mortem verò, & supplicia contempserunt, in vestitu, & cæteris cum Pharisæis confenserunt. Vnde Pharisæi quoque aliquando Christum tentandi gratia sciscitati sunt, num dandum esset tributum Cæsari, quòd ea res per ea tempora variè iactaretur. Christus autem respòdit, dandum esse, quòd esset Cæsaris, Cæsari, & quòd Dei. Deo, atq; ipse quoque incensum didrachma pro se, &

pro S. Petro pependit. Præcipuè autem Iudas sicarios, & Zelotas concitauit, qui gladio & sica eam opinionem tuebantur, & vitam repugnantibus adimebant, nec vllis supplicijs deduci de sententia poterant, adeo vt pueri illa opinione imbuti pertinaci tormentorum patientia spectatores obstupescerent. Hæc S. Lucas II. S. Matthæus xvij. Iosephus libro Antiq. xvij & belli vij. Isidorus lib. Etymologiarum quinto, ca. xxxvj.

Atq; hoc quidem modo cultus, qui Deo ab hominibus sancta in ciuitate debetur, est constitutus, cuius summa eo demum refertur, vt vita rectè instituat, atque ex illius præscripto, & voluntate formetur. Quod quidem faciliè obtinebitur, si assiduè lex eius in ore, pectore, manibusq; versabitur, id est. si dicta, consilia, factaque nostra cum ea consentient, atque ea demum diligentia adhibebitur, vt & Deum diligamus, & DEO dilecti esse conemur, prout ille se velle ostendit, cū foedere cū Hebræis icto se illis futurum in Deum, Hebræos verò sibi in populum, demonstrauit.

CARO

CAROLI SIGONII

DE REPVB=

LICA HEBRAEORVM

LIBER SEXTVS.

Qui de Consilijs, & Iudicijs inscribitur.

De Ciuitate. CAP. I.

MAXIMA, ac difficilima huius disputationis parte perfecta, id est religione satis, vt indicare possumus, perpolita, tempus est ad reliquam aggredi. sequitur enim, vt de Ciuitate, id est, de ratione administrandæ à ciuibus reipub differatur. Neque enim cum M. Varrone, eruditissimo quondam viro, sentimus, qui de rebus diuinis, humanisque disputaturus, ab humanis propterea se ordiri testatus est, quod prius ciuitates extitissent, deinde religionem instituisent. cum potius contrà sit, atque ille putauit. Vera enim, vt S. inquit Augustinus, religio non à terrena aliqua ciuitate instituta est, sed planè cœlestem ipsam instituit ciuita-

X s

uita-

uitatem.eam verò inspirat, ac docet verus largitor vitæ æternæ Deus, quem Varro cū suis æqualibus ignorauit. Ciuitatem ergo post religionem exposituri, vniuersam tractationem in tres partes diuidimus, Consilia Iudicia, & Magistratus. Sic enim in ijs quoque libris fecimus, quos de repub. Atheniensium composuimus. Qua in re hanc potissimum rationem, consiliumque sequuti sumus, Omnis ciuilis societas, vt inquit in Politicis Aristoteles, Vtilis, ac Iusti communione conciliatur. Harum enim duarum rerum soli homines notionem adepti sunt, quòd soli etiam sermonis competes facti sint, quo illa inter se, re postulante, communicarent. Vtilitatem autem Consilia, æquitatem Iudicia perscrutantur. Quoniam autem hæc cœtus quidam siue Consultorum, siue Iudicum sunt, propterea ducere, ac principe aliquo egerunt, qui eos cōuocaret, atque ad eos, quæ essent de vtilitate & iure discutienda, referret. Neq; enim multitudo regi sine capite aliquo potest. Qui verò aut Cōsilijs, aut Iudicijs præfuerunt, Magistratus appellati sunt. Quamobrè duobus sequentibus libris ita ciuilem hanc Hebræorum reip. administrationē persequemur, vt hæc tria præcipuè, Consilia, inquam, Iudicia, & Magistratus, edifferamus.

De

De Consilijs. CAP II.

Consilia ergo appello cœtus illos, qui ea præcipuè statuerunt, quæ statum reip. vniuersæ continuerunt, vt bellum, pacem, annonam, fines, legum institutionem, magistratum creationem, & qui generis eiusmodi sunt. quod est nihil aliud, quam de singulari vtili disceptare, quod comprehendere lege non potuit. Hæc verò Consilia, vt in ceteris Rebus publicis, sic in ipsa etiam Iudæica, duo extiterunt, aut enim promiscue ab omnibus, aut seorsum à paucis, ijsque natu grandioribus inita sunt, & quidem, si ab vniuersis, Concionem, si à parte, Senatum appellauerunt. Atq; hoc etiam sensisse Dauid in Psalmis videtur. Etenim de laudibus Dei in omnibus, & ab omnibus cœtibus celebrâdis agens & concionis, & Senatus mentionē poëtice fecit. vt cum inquit: *Confitebor tibi domine in toto corde meo. in Consilio iustorum, & Congregatione.* Et alibi: *Exalient eum in Ecclesia plebis, & in Cathedra seniorum laudent. eum* Item: *Odiui Ecclesiam malignantium, cum impijs non sedebo.* Pro concione enim dixit congregationem, græcè συναγωγὴν, & Ecclesiam, pro senatu Consilium, seu βουλὴν, & Cathedram seniorum, tertium etiam adiun-

iuncturus, si usus suæ, quam intuebatur, reipub. permisisset.

De Concione. CAP, III.

POPVLI porrò Concio in sacris libris duabus vocibus Græcis plerunque est explicata, synagoga, & ecclesia, ut ex locis quoque modo prolatis cognoscitur. Neque enim adhuc erat illa inter synagogam, & ecclesiam differentia, quæ post traditum à Christo euangelium intercessit. Ut autem tres, quemadmodum ab initio dixi, Hebræorum quasi respublicæ fuerunt, totius populi, singularum tribuum, & singularum in quaq; tribu ciuitatum, sic tres quoq; populi Conciones exiterunt. vna, in quam omnes tribus Israel conuenerunt, altera, in quâ omnes vnus tribus familiæ, tertia, in quam vniuersi cuiusque ciuitatis viri, de quibus sigillatim, quod nobis compertum sit, exponemus.

Vniuersi igitur populi Concio à DEO est instituta. Huius rei illa testimonio sunt, quòd is sæpè Moysen in Exodo alloquens, dixit *Loquere filijs Israël. Loquere ad vniuersum cœtum Israël.* & quòd populus respòdit: *Que locutus est Dominus, faciemus, & obedientes erimus.* Quinetiam cū Deus omnia Mandata, Præcepta, Iustificaciones, Iudicia. & Teftimo.

stimonia sua exponi iussit omnibus filiis Israel, sanè popularem hanc, de qua agimus, Concionem instituit. Vnde illa sunt Exodi xxxv. *Congregata omni turba filiorum Israël.* & Numerorum xxvij. *Iosue stabit coram Eleazar sacerdote, & omni multitudine, & dabit ei præcepta cunctis videntibus, & partem glorie sue, ut audiat eum omnis synagoga filiorum Israël,* & Deuteronom. *Dedit mibi Dominus duas tabulas lapideas, quando concio populi congregata est.*

Hanc autem vniuersi populi concionem nemo conuocare potuit, nisi qui summo cum imperio fuit, vt Duces, Iudices, Reges & Principes. De duce elicitur ex xxij. Iosue: *Vocauit Iosue omnem Israël, Seniores, Principes, Iudices, & Magistros eorum.* Et sequenti: *Congregauit Iosue omnes tribus Israël in Sichem, & vocauit Seniores, ac Principes, & Iudices, ac Magistros.* De Iudice ex vij. primi Regum: *Dixit Samuel Iudex, congregate omnem Israël in Masphat.* De Rege ex xij. secundi: *Congregauit Dauid rex omnem populum.* & xv. secundi Paralipom. *Congregauit omnem Israël in Hierusalem.* Inde post decem tribuum diuortium xi. tertij: *Venit Roboam rex in Hierusalem, & conuocauit vniuersam domum Iuda, & Benjamin.* Demum de Principe disertè expressum est in decreto, quo

to, quo Simon Princeps factus est, primò Maccabæorum. vbi dicitur. *Ut nemini aduocare populum liceat. sine ipso.*

Itaque de ratione etiam conuocandi populi scriptum fuit in lege, vt cum populus acciretur, vario tubæ occentu aduocaretur: *Fac tibi, (inquit Deus Numerorum x.) duas tubas argenteas ductiles, quibus conuocare possis multitudinem, quando mouenda sunt castra. cumque increpaueris tubis, congregabitur ad te omnis turba ad ostium Tabernaculi fœderis. si semel clangueris, venient ad te principes, & capita multitudinis Israël, si autem prolixior ac concisior clangor increpauerit, monebunt castra primi, qui sunt ad orientalem plagam. in secundo autem sonitu, & pari vlulatu tube leuabunt tentoria, qui habitant ad meridiem. Quando autem congregandus est populus simplex tubarum clangor erit, & non concisus vlulabunt, filij Aaron clangent tubis.*

Conuenire autem consuevit populus tribus de causis ad audiendum, ad orandû, & ad agendum. Ad audiendum, vt cum à principio conuenit ad audienda mandata DEI. vt Deuteronomij iiii: *Congrega ad me populum, vt audiant sermones meos.* Quare scriptû est primo Paralip. xxix. *Locutusque est David rex ad omnem ecclesiam.*

Vbi verò ad orandum conuenit, maxime in oppido Iudæ nomine Maspha conuenire solitus fuit. vt xi. Iudicum: *Iephte locutus est omnes sermones suos coram Domino in Maspha.* Et primo Maccabæorum tertio: *Et congregati sunt, & venerunt in Maspha contra Hierusalem, qui locus orationis erat in Maspha ante in Israël, & ieiunârunt illa die, & induerunt se cilicijs, & cinerem imposuerunt capiti suo, & disciderunt vestimenta sua.* Rectè, sic enim dixerat Samuel primo Regum septimo: *Congregate vniuersum Israël in Maspha, ut orem pro vobis Dominum.* Quoniam autem in Maspha neque Tabernaculum, neque Arca tñ fuit, sed in Silo, quia vt scriptum est Iudicum xx. *discedentes è Maspha, venerunt ad domum Domini in Silo, & in conspectu eius sedentes flere cœperunt,* sequitur, vt altare aliquod ibi statutum sit, quemadmodum in Excelsis erat, cuius caussa ad Dominum venisse dicantur, cum eò orationis causa venerunt. Sic enim sequenti quoque capite dixit: *Et perrexit omnis populus in Galgala, & immolauerunt ibi victimas pacificas coram Domino.* Cum tamè in Galgalis tabernaculum tum non esset. Et xv. *Et in frustra concidit eum Samuel coram Domino in Galgalis:* nam etiam in Ramatha Samuel altare cõstruxit. septimo primo Regum.

Ad

Ad agendum autem conuenerunt duabus de causis, vna creandi Iudicis, Regis, & Principis, altera iubendi, aut gerendi belli. De Iudice creando scriptum est Iudicum viij. *Populus ad Gedeonem dixit: Impera nobis.* De rege primo Regum decimo. *Conuocauit Samuel populum ad Dominum in Masphat, & ait ad filios Israël: Hec dicit Dominus Deus Israël. Ego eduxi Israël de Aegypto, vos autem proiecistis Deum vestrum, & dixistis, Regem constituere super nos. Nunc ergo state coram Domino per tribus vestras, & familias.* & post: *Et statim misit populus, qui Saulem, domi absconditum conuenirent, atque eo Masphat ad ducto clamauit: Vniat Rex.* De principe verò sic secundo primi Maccabæorum: *Nunc te hodie elegimus esse pro Iuda nobis in Principem.*

Conuenere autem etiam in Masphat belli causa primum contra Ammonitas, deinde contra Beniamitas, tum aduersus Philistæos. De Ammonitis x. Iudicum: *Filij Israël congregati contra Ammonitas in Maspha castrametati sunt.* De Beniamitis è Gabaa xx. *Viri Israël, quasi vir vnus de Dan vsque Bersabee, & terra Galaad congregati sunt, ad Dominum in Maspha. omnesq; anguli populorum, & cunctæ tribus Israël in ecclesiam populi DEI conuenerunt quadraginta milia pedum pugnantium.*

natorum, ad quos *Leuita* dixit: *Adestis omnes filij Israël, decernite quod facere debeatis. stansq; omnis populus, quasi vnus sermone respondit: Non recedemus in tabernacula nostra, nec suam quisque intrabit domum, sed contra Gabaa in commune faciemus. Et sequenti de eadem re. Iurarunt filij Israël in Maspha. Nullus nostrum dabit filijs Benjamin de filiabus suis uxorem. & post: Quis est de vniuersis tribubus Israël, qui non ascendit ad Dominum in Maspha? De Philistæis verò dixit Samuel primo Regum septimo: Congregate vniuersum Israël in Maspha, ut orem pro vobis dominum, & conuenerunt in Maspha, hauseruntq; aqua, & effuderunt in conspectu Domini, & ieiunauerunt in die illa, & dixerunt illi: Peccauimus domino. Iudicauitq; Samuel filios Israël in Masphat, & egressi filij Israël de Masphat, persecuti sunt Philistæos. Haecenus de populo tribuum vniuerso.*

De populo verò singularum tribuum, verisimile admodum videtur, cum singulari tribus principes suos habuerint, ipsas ex eorum auctoritate conuenisse, consulta se, iudicia fecisse, & bella gessisse. Atque aliarum quidem rerum post vestigia indagabimus, vbi de Principibus tribuum differemus. Belli autem gesti duo hæc monumenta habemus. *Iosue xix. Danita proprium bel-*

lum gesserunt contra *Lesem urbem, eamq; cepervunt.* Inde *Effraimitæ* aduersus *Iephthe* Iudicem ita egerunt, Iudicum xij. *Ecce in Effraim orta est seditio. nam transeuntes contra Aquilonem dixerunt ad Iephthe. Quare vadens ad pugnam contra filios Ammon vocare nos noluisti, ut pergemus tecum? Quibus ille. Quid commerui, ut aduersus me consurgatis in prælium? Vocatis itaq; ad se cunctis viris Galaad, pugnavit contra Effraim.*

Fuisse præterea in singulis ciuitatibus populum aliquem, qui corpus eius ciuitatis confecerit, ex eo colligi potest, quod in iisdem fuere quoque magistratus, quos Ciuitatum Principes appellarunt, qui ei populo præfuerunt. Populi certè Hierosolymitani illustri est mentio, ut xxx. primi Paralipomenon: *Inito consilio regis, & principum, & vniuersa synagoga Hierusalem, decreuerunt, & mox: Decreuit rex, & Princeps, & tota Ecclesia in Hierusalem, ut facerent Pascha, at viij. tertij Regum: Stetit Salomon ante altare Domini in conspectu Ecclesie Israël.* Quibus ex locis apparet, alium esse populum Hierosolymitanum, alium Israeliticum, siue Iudaicū. Quoniam verò resp. Hebræorum omninò popularis non fuit, verum aut optimatum, aut regia, ut supra dictum est, propterea populus haud magnas admodum in illa opes habu-

habuit, cum in aristocratia Senatus, in regno Rex præualuerit. Quod si quid neruorum, aut maiestatis in populo fuit, maximè post deletum Babylonico exilio regnum id fuit, tum cum populus Assamoneos Principes sibi asciuit, & rempub. Græco more constituit. Nam primo secundi Maccabæorum scriptum est, literas publicè missas esse, cum hoc indice: *Populus qui est Hierosolymis, & Senatus, & Indas Aristobulo magistro Ptolemæi regis salutem.* & xiiij. *Simoni pontifici, & Senioribus, & cuncto populo.* & lib. xx. Iosephi: *Claudius Caesar Principibus, Senatui, Populo, gentiq; Iudæorum.* quasi verò populus partem aliquã reip. haberet. Item: *Pharisei steterunt cum populo contra Regem.* & apud Ciceron. pro Flacco: *Multitudinem Iudæorum flagrantem nonnunquam in concionibus pro rep. contemnere, grauitatis summe fuit.* Quinetiam quantas turbas populus Hierosolymitanus in iudicio Christi concitatus conciuerit, notum est.

Ex quo apparet, non solum, dum Iudæa regibus suis obtemperauit, sed etiam cum populo, atque Imperatori Romano paruit, iuris aliquid populari concioni fuisse, perinde atque in cæteris etiam Asiæ ciuitatibus, in quibus & iurisdictionem, & rei capitalis cognitionem procōsul Romanus forū

agens exercuit, alia verò populus aduocata legitima concione cognouit. Legitima verò concio dicta est. quæ ex lege certis diebus coacta, vt confusa, quæ temerè & extra ordinem vocata. Hæc verò probantur non solum testimonijs Romanorum, & Græcorum, quæ in libros de iure prouinciarum, & de repub. Atheniensium coniecimus, vbi de foris, & conuentibus agendis, vbi de habenda concione docuimus, sed etiam S. Lucæ, qui peritus Græci, & Romani moris de conuentibus Romanis, & legitima Ephesiorum concione, quam illi Ecclesiam nominabant, sic scripsit Actuum xix. *His auditis repleti sunt ira, & exclamarunt dicentes: Magna Diana Ephesiorum. & impleta est ciuitas tota confusione, & impetum fecerunt vno animo in theatrum. Paulo autem volente intrare in populum, non permisit discipuli. Erat enim ecclesia confusa, & mox Et cum sedisset scriba turbas, dixit, Si Demeirius, & qui cum eo sunt, artifices, habent aduersus aliquam causam, conueniunt forenses aguntur, & proconsules sunt. accusent inuicem: siquid autem alterius rei queritis, legitima ecclesia poterit at solui. Et cum hæc dixisset, dimisit Ecclesiam. Quo in loco si interpres pro ecclesia concionem reddidisset, sine dubio sententiam multò clarius expressisset. Has verò duas conciones confusam, & lē-*

& legitimam significauit etiam Aeschines in oratione de euentita legatione, inquis: *Plures conciones (siue ecclesias) euocatas coactis estis inire cum metu, & tumultu. quàm constitutas à legibus.* Vlpianus autem in Demosthenem prodidit, singulis mensibus ternas ex lege conciones habitas esse, quod etiam S. Iohannes Chrysostomus scribens in Acta confirmauit. Quare meritò sedato tumultu dixit scriba ad Ephesios, qui confusam concionem inierant, si crimen aduersus aliquem habetis, quod deferre uelitis, proconsulem Asiae adite, cum forum aget, & conuentum habebit, id est, cum ius dicet Ephesi. Sin autem alia causa est, expectate legitimam Ephesini populi concionem, atque apud eam agite. Atque his dictis dimisit concionem, quæ confusa erat, id est, temerè, & non ex lege conuenerat. De foris porrò, & conuentibus Asiae sic Strabo lib. xiiij. *Phrygia, Lydia, & Caria, & Mysia loca agrè distinguuntur, quòd inter se coeant, ad eorum uerò confusionem, non parum attulere Romani, qui non ex gentibus eos diuiserunt, sed alio modo dioceseres descriperunt, in quibus fora agunt, & ius dicunt.* Dioceseres porrò, siue conuentus, siue fora Asiae, teste Plinio, fuerunt Laodicensis, Synnadenensis, Apamensis, Alabandensis, Sardiana, Smyrnaea, Ephesina, Adramyttena, &

Pergamena. De concionibus autem Asię. & Gręcię fluctuantibus, sic Cicero pro Flacco. *Gracorum tota respublica sedentis concionis temeritate administrantur, vetus illa Gracia hoc vno malo concidit, libertate immoderata, ac licentia concionum, cum in theatro imperiti homines, rerum omnium rudes, ignariq; consederant. Quod si hæc Athenis accidere sunt solita, quam moderationem putatis in Phrygia, aut in Mysia concionum fuisse? nostras conciones illarū nationum homines plerumque perturbant, quid cum solisunt ipsi, tandem fieri putatis?*

De Senatu. CAP. IIII.

EXposita Concione, dicendum est de Senatu. Hūc verò habuere etiam Hebręi, eumq; vt Populum, triplicem, vnum, in quem conuenere Seniores populi vniuersi, alterum, in quem q; erant tribuum singularum, tertium, in quem qui erant singularū ciuitatum:

Senatus vniuersi populi constitutus est à Deo ex septuaginta hominibus, qui ceteris ætate in toto Israele præstarent: Sic enim ille dixit Numer. xv. *Congrega mihi LXX. de Senioribus Israël, quos tu nosti, quòd seniores populi sint, & scribas, & duces ad ostium Tabernaculi fœderis, faciesq; ibi stare tecum onus populi, & non tu solus graneris.* Itaque homines, qui

qui ex hoc ordine fuerunt, Græci Senatū, senes, seniores, & senatores vocarunt. Consiliū Buleū. Consilij locum Buleuterium, homines Buleutas appellarunt, quasi dicas Consiliū, Consiliatorium, & Consiliarios.

Affedere autem hi in vrbe metropoli summo reip. principi, atq; ab eo vnā adhibiti vnā cum principibus populi de summa rerum consilia inierunt, vnde Iosephus illud rettulit ex lege: *Nihil agat rex sine pontificis, ac senatorum sententia.* Horum Consiliorum hæc testimoniū sunt. v. Deuteronomij inquit Moyse: *Accessistis ad me omnes principes tribuū, & seniores.* & xxvij. *Præcepit Moyse, & seniores Israël populo dicentes. Custodite omne mādātū q̄ præcipio vobis.* Itē Iosue xxij *vocauit Iosue omnē Israëlem, seniores eorū, principes eorū, iudices eorum, & scribas eorum.* Inde sub Iudicibus xxj. *Seniores stituerunt, vt Beniamitæ raperent virgines Siloitarum in uxores.* Tum sub Salomone rege, septimo tertij Regum: *Congregati sunt omnes seniores Israël ad regem Salomonem in Hierusalem.* & primo secundi Paralip. *Ezechias rex iniit consiliū cū senioribus obturandi capita fontiu.* Quāquam autē diuiso regno, senatus Iudæorū ex sola tribu Iuda, & Beniamin est delectus, nu-

rus tamen LXX seniorum est conseruatus, siquidem Ezechiel vij. dixit: *Et septuaginta viri de senioribus Israël*, cum tamen ætate Ezechielis decem tribus Israel in Assyria essent, & Hieremias xix. seniores populi nominavit: *Accipe lagunculam figuli à senioribus populi, & senioribus sacerdotum*. Neque verò solum stante regno hic viguit senatus, sed etiam illo euerso post reditum Iudæorum ex Babylonia idem est restitutus. siquidem apud Isaiam primo scriptum est: *Restituam iudices tuos, & consiliarios tuos, sicut antiquitus*. & apud Esdram decimo: *Omnis, qui non venerit in tribus diebus iuxta consilium principum, & seniorum, auferetur omnis substantia eius*. & xij. primi Maccabæorum: *tonathas pater sex gentis, & Seniores, & reliquus populus Iudæorum*. & primo secundi: *Populus, qui est Hierosolymis, & Senatus, & Judas Aristobulo magistro Ptolemæi regis salutem*. & xj. Rex Antiochus *Senatui Iudæorum, & cæteris Iudæis*. & xiiij. *Simoni Pontifici, & Senioribus, & cuncto populo*, & S. Lucas xij. *Seniores plebis summo mane vocati*. Græcè presbyterium populi. Narrat etiam Iosephus, vltimis vrbis temporibus Florum Iudææ procuratorem aduocatis principibus senatorum, & senatu dixisse, se velle vrbe decedere, additque, cum templo curiam etiam conflagrasse, quam ille

le Buleuterium nominat. Quamquam autem senatus hic consultandi gratia semper mansit, est tamen intelligendum, reges, qui in potestate rempubl. habuerunt, neque obnoxij legibus fuerunt, etiam sine senatus auctoritate decreta fecisse, vt qui cum summo imperio essent, non quales Deus prescripsisset, sed quales ipsi optassent.

Tribus porro singulas suos habuisse senatores ab ijs, qui vniuersi populi populi erant, diuersos, coniectura probabilius, quã auctoritate certius est. Quãquam enim scriptum est xx. quarti Regum: *Congregati sunt ad regem Iosiam omnes seniores Iudæ, & Hierusalem.* & xxx. primi: *David misit dona de prada senioribus Iudæ proximis suis.* & xix. Hieremiã dixit Deus: *Occidam Consilium Iudæ, fieri tamen potest, vt qui Iudæ Seniores dicuntur, iidem sint cū senioribus populi.*

Ciuitates autem sine dubio suos quæque senatores adeptæ sunt, ab illis quos diximus separatos. vnde illa: *Congregati sunt ad Regem Iosiam omnes seniores Iudæ, & Hierusalem.* & Iosephus lib. xj. *Seniores Hierusalem grauiter ferebãt, fratrem Iaddi pontificis mulierem alienigenam in matrimonio habere.* & Iudicum xj. *Perrexerunt seniores de Galaad, vt tollerent in auxilium suum Iephthæ. dixeruntque ad eum, Veni, & esto princeps noster.* & viij. *Apprehendis*

*prehēdu puerum de viris Socoth, interrogauitq;
nomina principum, & seniorū Socoth. & Ruth
iiij. Tollens Booz decem viros de senioribus ciui-
tatis Bethleem dixit ad eos.*

De Iudicijs. CAP. V.

Diximus de Consilijs, in quibus præci-
puè de vtilitate ciuitatis est discepta-
tum. deinceps dicendum est de iudicijs, in
quibus singularis æquitas definita est, quæ
lege aut prouideri, aut præscribi non potu-
it. Hæc autem Iudicia Græci Bibliorum in-
terpretes modo *κρίσις*, modo *δικήν* verterūt;
nimirum vim ipsam duplicem iudiciorum
spectantes, in quibus condemnatio. & abso-
lutio continetur. quas his duabus vocibus,
Iudicio, & Iustitia, siue iustificatione, vt su-
pra ostendimus, expresserunt.

Iudiciorum porrò tribunalia apud He-
bræos fuere duo, vnum in singulis ciuitati-
bus *κρίσις* vocatum, alterum præcipuè Hie-
rosolymis. *συνέδριον* nominatum. quæ Lati-
nus interpres vertit Iudicium, & Conciliū.
Vnde dixit Christus apud S. Mattheum: *Om-
nis, qui irascitur fratri suo, reus erit Iudicio,
qui autem dixerit racha, reus erit Concilio.* A-
liud verò fuisse iudicium à Concilio, osten-
dit Dauid in primo psalmo cum dixit: *Ideo
non resurgente impij in Iudicio, neque peccatores
in Concilio iustorum.*

De

Agamus autem primum de Iudicijs Ciuitatum, deinde de Concilio Hierosolymitano quando instituta, confirmataque sint, quinam ea inierint, qui præfuerint, ubi conuenerint, & quo demum ordine causas cognouerint.

Dico ergo, Iudices ciuitatum cum principibus suis, qui Græcè γραματοεισαγογείς dicti sūt, institutos esse in solitudine à Moyse, primum ex auctoritate soceri sui Iethro, deinde ex Dei præcepto. Cum enim Moyses anno primo in deserto ad causas audientias assedisset, monitus est à Iethro socero, vt labori illi parceret, ac viros sapientes, gnaros, & prudentes pro se ad iudicandum statueret, ac sibi tantum rerum grauiorum cognitionem reseruaret. Itaque ille tum principes, de quibus post dicitur, tribunos, centuriones, quinquagenarios, & decanos, siue vt Græcus edit, Chiliarchos, Ecatontarchos, Pentecontarchos, & Decadarchos iudicibus causarum introductores siue grammatofagogeos præposuit. Exodi xvij. *Et electis viris strenuis de cuncto Israël constituit eos principes populi tribunos, & centuriones, & quinquagenarios, & decanos, qui iudicarent plebem omni tempore.* Quamobrem

obrem post annum quadagesimum commemorans populo quæ à se acta fuissent, intulit primo Deuteronomij: *Dixi vobis. Non valeo solus negocia vestra sustinere. & pondus, ac iurgia. Date ex vobis viros sapientes, & gnaros, & quorum conuersatio sit probata in tribubus vestris, ut ponam eos vobis principes. Tunc respondistis mihi Bona res est, quam vis facere. Tuliq; de tribubus vestris viros sapientes & nobiles, & constitui eos principes tribunos, & centuriones, & quinquagenarios, & decanos, qui docerent vos singula, præceptiq; eis dicens, Audite illos, & quod iustum est iudicate, siue cuius ille sit, siue peregrinus. nulla enim distantia personarum, ita paruum audietis, ut magnum, nec accipietis cuiusquam personam, quia Dei iudiciũ est. Quod si difficile vobis visum aliquid fuerit, referte ad me, & ego audiam.* Græcè aut illud apertius, & ad horũ iudicum rationem explicandam accommodatius: *Et constituit eos præesse super vos chiliarchos, & ecatontarchos, & pentecontarchos, & decarchos, & grammatoisagogeos in iudiciis vestris.* Pro eo enim, quod Latinus vertit, *Qui docerent vos singula*, Græcus refert, *Grammatoisagogeos in iudiciis vestris.* Accessit inde lex Dei, qua de Iudiciis huius cautum est cap. xvj. his verbis: *Iudices, & magistros constituas tibi in omnibus ciuitatibus tuis, quas Dominus Do-*

nus Do-

nus Deus dat tibi secundum tribus. & iudicabunt populum iusto iudicio, neque flectent iudicium, neque agnoscent personam, neque accipient munera. Et hoc loco pro Magistris Grecus edit Grammatosagogeos. Hanc autem legem sic rettulit Iosephus, vt iudices etiam forte fuisse lectos ostēdat. Sunt etiam qui ad iudicandum sorte exierunt ciuitatibus in summo honore. & presentibus conuicia non dicantur. Iudices autem ius habeant pronuntiandi, quod senserint, præterquam si quis eos accepisse munera ad iudicandum ostenderit, aut aliam nō recti iudicij causam attulerit.

Vt autem eos Moyfes instituit, sic postea Iosaphat rex in regno Iudæ confirmauit, vt traditum est xxix. secundi Paralipomenon: *Constituit iudices terra in cunctis ciuitatibus terra munitis per singula loca, & præcipiens iudicibus, Videte, inquit, quid faciatis. non enim hominis exercetis iudicium, sed Domini. & quodcunque iudicaueritis, in vos redundabit. Sit timor Domini vobiscum, & cum diligentia cuncta facite. non est apud Dominum Deum nostrum iniquitas, nec personarum acceptio, nec cupiditas munerum.*

Perturbatis inde in Babylonica terra iudicij, Iudæi postquam in patriam redierunt, vt cetera, sic hæc quoque restituerunt, Quod fore præmonuerat Isaias capite primo,

mo cum has Dei voces ediderat: *Et restituā iudices tuos, ut fueram prius.* & deinde ut ita fieret, rex Artaxerxes mandauit. sic enim scripsit vj. apud Esdram: *Constitu iudices, et Scribas, ut iudicent omni populo.* Scribas enim vocauit ipsos, quos diximus, grammatoisagogeos. Restitutos inde lætatus est psal mista auctore S. Athanasio, qui vrbe Hierosolyma reedificata, & iudicijs restitutis, pro ut à Domino prædictum fuerat, læticia exultans cecinit psalmo cxxi. *Latatus sum in qua dicta sunt mihi. In domum Domini ibimus. Stantes erant pedes nostri in atrijs tuis Hierusalem, Hierusalem, qua adificatur ut ciuitas, cuius participatio eius in idipsum. Illuc enim ascenderunt tribus, tribus Domini testimonium Israël ad confitendum nomini Domini. Quia illic sederunt sedes in iudicio (vel in iudicium, ut Græcus habet) sedes super domum David.* Atque ita deinde vsque ad extrema tempora Iudæorum.

Iudices autem hi è corpore senatorum cuiusque ciuitatis videntur fuisse lecti. quæ admodum à primis etiam temporibus apud Romanos iudicia à senatoribus agitata sunt. Docet lex ipsa multis in locis. Deuteron xvij. *Si fugerit percussor ad vnā de prædictis vrribus, mittet senatus ciuitatis illius, & accipiet,* & xix. *Si fugerit ad vnā de præ-*
dictis

Elis urbibus, mittent seniores ciuitatis illius, & arripiant eum de loco effugij. & xxj. Quando inuentum fuerit cadauer, & occisor ignorabitur, exiet senatus ciuitatis eius, & metuentur à loco cadaueris. Vnde iiii. Ruth. Tollens Booz decem viros de senioribus ciuitatis Bethleem, dixit ad eos. sedete hic, & testes estote. Respondit populus, qui erat in porta, & seniores, Nos testes sumus, & coram eis accepit possessionem. Eli-melech.

Conditiones porrò proborum iudicum quatuor ex lege elicuit Philo in libro de Iudice: Vnam, ne vanos auditus excipiat. Quod in lege interpret verit xxiiij. Exodi: *Non suscipies vocem mendacy:* Cuius præcepti Philo hanc rationem reddidit quia oculi, inquit, rebus ipsis intersunt, & conrectant, quodammodo negotia adiuuante luce, per quam illustrantur, deprehendunturq; omnia, aures autem, sicut rectè dixit quidam è veteribus, minus fides habent, quàm oculi, ut quibus non cum rebus ipsis sit commercium, sed cum verbis rerum interpretibus, non semper veritatem sectantibus: Alteram, ne munera accipiant, quod excæcent etiam prudentes, & subuertant verba iustorum. Nam muneribus induci ad iniustitiam, est scelerati hominis, semimali non reddere ius absque operæ præmio. Sunt enim quidam inter iustos, iniustosq; me
dij

dij in stituti ad tuendos oppressos ab oppressoribus, qui tamen nolunt gratis ferre sententiam pro causa meliore. oportet autem ut sententia iudicis sit non solum legitima, sed etiam incorrupta. Tertiam, ut causas partium examinent ante iudicium semoto omni personarum respectu, siue sint ciues, amici, familiares, siue contra, nequid beneuolentia, vel odium cognitioni officiat. Quartam, ne in iudicio pauperis misericordia moueantur. sic enim inquit lex: *Non misereberis pauperis in iudicio.* cuius dicti rationem hanc idem affert. Pauperes in solo iudicio misereri nefas. nam misericordia debetur infelicibus, quisquis autem sponte male fecit, non infelix, sed iniquus est. iniquis autem poena, iustus praemium proponitur. Itaque nemini misero propter suam inopiam poena remittatur quia non misericordiam, sed iram meretur. & qui ad iudicandum accedit, debet more boni nummularij naturas negotiorum discernere, ne turbatis signis confundantur proba cum improbis. Haec de iudiciis.

Iudicia porro in porta ciuitatum, quae iudicij dicebatur, exercita sunt. Indicat lex Deuteronomij xxj. *Si noluerit accipere uxorem fratris sui, quae ei lege d:betur, perget mulier ad portam ciuitatis, & uocabit senatum.*

Item: *Si quis genuerit filium contumacem, qui*
pa-

parentes non audiat, apprehendent eum, & dicent ad Seniores ciuitatis eius, & portam iudicij, & dicent ad eos, Filius vester inobediens est. & sequenti: Si quis odio uxoris obijciat ei, quod virgo non sit, parentes ferent secum signa virginis tatis eius ad seniores urbis, qui in porta sunt. & xxv. Perget mulier ad portam ciuitatis, & loquetur senioribus urbis illius. Quinetiam Iosue viij. ita scriptum: Stabit ante portam ciuitatis, & loquetur senioribus urbis illius. & liij. Ruth: Tollens Booz decem viros de senioribus ciuitatis Bethlehem, dixit ad eos. Sedete hic, & testes estote. Respondit populus, qui erat in porta, et seniores. Nos testes sumus. et coram eis accepit possessionem. Elimelech. Hinc Prouerb. xxij. Non conteres egenum in porta, quia iudicabit Deus causam eius. & xxxj. Nobilis in porta vir eius, quando sederit cum senatoribus terra. & Psalmo cxxvj. Non confundetur, cum loquetur inimicis suis in porta.

Hæc verò hoc modo peracta sunt. Qui litem alteri intendere cupiebat, is aliquem ex principibus Iudicum, qui Grammatosifagei dicebantur, adibat, & causam suam exponebat, ab eoque, vt eam ad iudices introduceret, postulabat. Ille verò, si controuersiam recepisset, nam & respuere poterat, eam statuto die ad iudices introducebat, vn de nomen introductoris accepit. Hæc aut eo

Loco probabo, in quo de Principibus Iudicū
 cum disputabo. neque enim eadem bis repe-
 tenda videntur, sed suo quæque loco, eo-
 que maximè idoneo dispensanda. Talmu-
 distæ verò rem ita actam esse prodiderunt.
 Qui ius poscebant, primum ad iudices suæ
 ciuitatis adibant, quibus non audientibus
 ad propinquioris accedebant. Quod si ne il-
 li quidem aures præbuisissent, tum ad Iudi-
 ces Hierosolymitanos se conferebant, qui
 duabus in portis sedebant, inde ab eis, si ne
 ita quidem voti sui compotes facti fuisset,
 ad Concilium confugiebant, quod Sā-
 hedrin appellabant. Verba eorum, qualia à
 Petro Galatino homine aliquando He-
 bræo referuntur, hæc sunt: *In principio non
 erat controuersia in Israël, sed domus Iudicij
 LXXI. Iudicum in diuersis locis sedebant. vna
 enim earum sedebat in porta montis domus, id
 est templi, altera verò in porta Atrij, relique au-
 tem domus Iudiciorum XXIII. Iudicum sede-
 bant in singulis ciuitatibus Israël. Cum verò a-
 liquid poscendum erat, à domo Iudicij, que in ci-
 uitate propria erat, poscebatur. si audiebant, di-
 cebant. Sin minus, ad illum ordinem veniebant,
 qui in propinquiore ciuitate erat. qui si audie-
 bant, dicebant apud eos. Sin minus, ad illum or-
 dinem ibant, qui in porta montis Domini erat,
 dicebantq;. Sic exposui, & sic socij mei exposue-*

runt. sic docui, & sic socij mei docuerunt. qui si audiebant, dicebant apud eos, sin minus, ad eum ordinem veniebant, qui in porta Atrij domus Domini erat, dicebantq;. Sic exposui, & sic socij mei exposuerunt, sic docui, & sic socij mei docuerunt. Qui si audiebant, dicebant apud eos sin minus, & isti, & illi ibant ad confistorium Gazith, in quo Sanhedrin à mane usq; ad vespërã sedebant, in sabbatis aut, & dieb. ioh' nib. in muro sedebant. Hactenus Talmudistę.

Porro autem de testibus audiendis hæc in lege sunt Deut. xvij. In ore duorum aut trium testium peribit, qui interficietur, nemo occidatur uno cõtra se dicente testimonium. & xix. Non stabit testis vnus contra aliquem, quid, quid illud peccati, & facinoris fuerit, sed in ore duorum aut trium stabit omne verbum. atq; inde addit de falsis testibus iudicio seuerissimo vindicandis. Vnde eadem explicans dixit Iosephus: Vni testi fides nõ habeatur, sed tribus, aut duobus, quorum vita spectata sit. Mulieribus propter lenitatem, aut temeritatem nõ creditur, neq; seruis propter generis humilitatem. quos aut lucro, aut timore ad testimonium, dicendum adduci videtur verisimile. si quis testatus falsum, deprehendetur, eadem pœna afficiatur, qua ille, afficiendus fuit, pro quo testimonium dixit. Eadem etiam lege sanctum, ne quis damnaretur indicta causa. sic enim

Nicodemus apud S. Ioannem septimo: *Nunc quid lex nostra iudicat hominem, nisi prius audierit ab ipso, & cognouerit, quid fecerit?* Extat demum lex de sententia ferenda his verbis Deuteronomij cap. xxv. *Si fuerit causa inter aliquos, & interpellauerint iudices: quem iustum esse perspexerint, illi iustitiæ palmam dabunt; quem impium, condemnabunt impietatis, sin autem eum, qui peccauit, dignum viderint plagis, prosternent, & coram se facient verberari. Pro mensura peccati erit & plagarum modus, ita dumtaxat, ut quadragenarium numerum non excedat, ne fœdes laceratus ante oculos tuos abeat frater tuus.*

De Concilio Hierosolymitano.

CAP. VII.

Consistorium autem Gazith, quod græci *συνέδριον* & Cathedram, Latini Concilium, Talmudistæ Sanhedrin nominarunt, fuit tribunal omnium & numero, & dignitate iudicum amplissimum in ea urbe, quam Deus elegit, & caput esse sanctitatis, atque Imperij statuit, id est, primum in Silo, deinde Hierosolymis, siue primum in tribu Effraim, deinde Iuda, eo consilio constitutum, vt quæ à Iudicibus Ciuitatum singularum variantibus de iure, factoue sententijs definiri non possent, huc denique referrentur

rentur. De hoc verò tribunali acturus primum omnia, quæ à Talmudistis dicuntur, exponam, deinde, quid ipse apud sacros scriptores legendo compererim, addam. Sic igitur varijs in locis illi: *Tempore Moysis Dei iussu LXX. seniores etate protracti, ac scientia probati delecti fuerunt, qui ipsius Moysis in populi regimine coadiutores essent, ad quos & omnes legis difficultates declarare, ac definire, & in rebus grauibus, & causis arduis iudicare pertinebat. De quibus illud Deuteronomio scriptum est: Si difficile atque ambiguum apud te iudicium esse perspexeris, surge & ascende ad locum, quem elegerit Dominus Deus tuus, us ibi nomen eius euoces. Hi autem Sanhedrin vocabantur, & sedebant in consistorio Gazith ad iudicandum iudicia animarum: dicebantur quoque Meokekim, id est, scribae, siue legumlatores, eò quod quidquid tradebant, & scribebant, tanquam lex ab alijs haberetur. Quorum collegium sceptrum datum à spiritu Sancto Iacob domui representabat, & in ipsis sceptrum ipsum pendebat. Quare non solum sub regibus, & ducebus residentes iudicandi potestatem exercuerunt, verum nullo etiam rege aut duce apud Iudeos existente, eorum tamen durauit auctoritas. Quatuor autem modi occidendi traditi sunt eis, lapidare, comburere, occidere, & strangulare. Unde habebant, quòd quando interfecissent ani-*

mam, id est, cum aliquem occidendum iudicassent, tota die illa nihil gustarent. Iudicia porro de pecunijs, & bonis mobilibus fiebant per tres iudices, animarum per viginti tres. Nemo autem iudicabat tribum, sceptrum, pseudopphetam, aut sacerdotem magnum, nisi domus iudicij. LXXI. iudicium, nec egrediebatur ad bellum, nisi secundum os domus iudicij. LXX. iudicium, nec addebant civitati, nec salarijs templi nisi per eodem, nec faciebant Sanhedrioth, id est, conuentus iudicum tribubus, nisi per eosdem. Collegium magnum erat LXXI. iudicum, minus xxxij. erant autem LXX. seniores, de quibus Numerorum xi. Congrega mihi LXX. seniores, et vnus Moyses. Minor ipsorum Sanhedrin conuentus non poterat, nisi a LXX. maiorum conuentu ordinari. ipsi namq; iudices LXX. ordinabant aliorum iudicum conuentus, qui in alys ciuitatibus, & locis circunquaque populum regebant, hac tamen conditione, vt vnusquisq; cuiusq; regionis conuentus magno maiorum conuentui Hierusalem, & in loco Gazith vocato existenti subesset. Iudices autem manuum impositione legebantur, ita vt quinque necessarij essent, qui id munus praestarent. Hos vero Sanhedrin Herodes rex sustulit. Inde alij substituti sunt, sed sine potestate sanguinis, vnde Pilato responderunt: Nobis non licet interficere quenquam. Inde ob falsum Christi iudicium annos quadraginta ante, quam templum a

plum, à Romanis incenderetur, ex confistorio Gazith expulsi sunt, & in Hamith confederunt. non licebat autem de capite agere nisi in Gazith. vt Deuteronomij xvij. Et facies secundum verbum oris. quod nunciabunt tibi de loco illo. Item. Et surges, & ascendes ad locum. Ad extremum hi iudices quoq; omnes à Romanis iterum interfecti sunt. Atque hæc quidem Talmudistæ, qui certam harum rerum sibi notitiam vindicant, Petro Galatino auctore:

Nos autem hæc ad ea quæ illi quasi oculis comperta scripserunt, ex sacris & veteris, & noui Testamenti thesauris, ac præterea ex Iosephi monumentis adiungimus, quibus institutionem, confirmationem, ius, ac potestatem huius Concilij explicemus. In primis ergo hoc tribunal à Deo institutum esse apparet, vt à Iudicio Iudicum ad Concilium seniorum, & Sacerdotum veniretur: vt scriptum est xvij. Deuteronomij. Sic enim ibi Moyles ad populum ex Dei præscripto loquitur: Si verò difficile, atq; ambiguum apud te iudicium, esse perspexeris, inter sanguinem, & sanguinem, causam, & causam, lepram, & non lepram, & iudicum intra portas tuas videris verba variari, surge, et ascende ad locum quem elegerit Dominus Deus tuus, vt ibi nomen eius euoces, veniesq; ad sacerdotes Leuitici generis, & ad Iudicem, qui fuerit illo tempore,

*quæresq; ab eis, qui indicabunt tibi iudicij veritatem, & facies quodcumque dixerint, qui præsumunt loco, quem elegerit Dominus, & docuerint te iuxta legem eius, sequerisq; sententiam eorū, nec declinabis ad dexteram, neque ad sinistram, qui autem superbierit, nolens obedire sacerdotis imperio, qui eo tempore ministrat Domino Deo suo, ex decreto Iudicis morietur homo ille, Ex his apparet, hoc iudicium mandatum esse regi, sacerdotibus, & senioribus populi, hi enim præcipui erant, qui præerant loco, quem elegerat Dominus. Itaque Iosephus sic hanc legem reddidit, vt præcipuam senatus mentionem fecerit. sic enim scripsit: *Si verò iudices nesciunt de rebus ad se delatis pronuntiare, integram causam in urbem sanctam mittent, & conuenientes pontifex, & propheta, & senatus, quod visum sit, pronuncient.* Post autem Moyses apertè iudices nominat ipsos, quos diximus, sacerdotes xix. inquit: *Si steterit testis mendax contra hominem accusans eum præuaricationis, stabunt, ambo ante Dominum coram Sacerdotibus, & coram iudicibus, qui erunt in illis diebus.* Iosephus autem ipsos etiam sacerdotes commemorauit libro secundo ad Appionem, cum scripsit: *Sacerdotes inspectores omnium, iudices controuersiarum, punitores damnatorum constituti sunt à Moysè.**

Quin

Quinetiam Moyſes ipſe in Concilio cauſam cognouit eius, qui Sabbato ligna collegerat, Leuitici xv. Sic enim inquit Philo iij. de vita Moyſis: *Comprehenſum hominem adduxerunt ad principem, cui aſſidebant in Concilio ſacerdotes, aderat verò vniuerſa multitudo ad audiendum in die Sabbati. Moyſes autem, quo ſupplicio dignus eſſet, ignarus Deum conſuluit, qui lapidibus cadendum eſſe reſpondit.*

Vt autem hoc tribunal Moyſes inſtituit, ſic poſtea Ioſaphat rex Iudæ fanciuit, quo modo etiam Iudicia in ciuitatibus confirmarat. ſic enim ſcriptum eſt in ſecundo Paralipom. *In Hieruſalem quoque conſtituit Leuitas, & Sacerdotes, & Patriarchas ex Iſraël, vt iudicium, & cauſam Domini iudicarent habitatoribus eius, præcepitq; eis dicens: Sic ageris in timore Domini fideliter, & corde perfecto.*

Omniem cauſam, qua venerit ad vos fratrum veſtrorum, qui habitant in urbibus ſuis, inter cognationem, & cognationem, ubicunque queſtio eſt de lege, de caremonijs, de iuſtificationibus. (In Græca tralatione eſt de præcepto, mandato, iuſtificationibus, & iudicijs.) oſtendite eis, vt non peccent in Dominum, & ne veniat ira ſuper vos, & ſuper fratres veſtros. Sic ergo agentes non peccabitis. Amarias autem pontifex veſter in ijs, qua ad Deum pertinent, præſidebit.

*bit. Zabadias filius Iſmael, qui eſt dux in ſcribæ
Iuda, ſuper ea opera erit, qua ad regis officia per
tinent. magiſtri (Græcè ſcribæ) Lenite erunt
coram illis.*

Iniuere ergo hoc Concilium, vt ex his
apparet, Rex cum Principibus populi, ac
LXX. Senioribus populi, & Pontifex cum
Principibus ſacerdotum, & Scribis, id eſt, le-
gis doctõribus, vt perſpicere liquet ex Euân-
gelijs, vbi agitur de iudicio Chriſti. Voco
autem Principes populi duodecim princi-
pes tribuum, qui regi aſidebant. Seniores
verò ipſos, quos dixi, LXX. populi ſenato-
res. Quare Ioseph ab Arimathia, ſenator, ſi-
ue decurio nobilis, idem Concilij particeps
fuit, ſiquidem ſcriptum eſt, ipſum cum cete-
ris aſſenſum damnationi Chriſti non præ-
buiſſe. Principes autem ſacerdotum dico il-
los, qui vicenis quaternis ſacerdotum claſſi-
bus, ſeu vicibus ſinguli ſingulis præerant.
Scribas verò ipſos legis doctõres, quos pro-
phetas Iosephus vocauit.

Deleto inde Babyloñica tranſmigratione.
ne Concilio, cum reuerſis in patriam Iudæ-
is reliqua inſtituta reſtituerentur, etiam ſa-
cerdotibus poteſtas in Concilio iudicandi
eſt data. quod præmonuit Ezechiel capite
xliiij. mandato Dei inquiring: *Sacerdotes po-
pulum meum docebunt, quid inter ſi inter San-
ctum*

Et uno

*Etiam, & Profanum, & inter Impurum, ac Piu-
rum iudicabunt eis. & circa iudiciū sanguinis
ipsi insistent, ut dyadicent, et iustificaciones me-
as iustificabunt, & iudicia mea iudicabunt, &
leges meas, & præcepta mea in omnibus diebus
festis meis custodiet, id est, de causis religiosis,
& capitalibus cognoscent, atque homines in-
ustificabunt, id est, absoluent, & iudicabunt, id
est, condemnabunt. prout ego in lege facien-
dum esse præscripsi, vbi qui digni venia, &
qui pœna essent, demonstraui. Sunt autem
qui hoc Concilium post è familia Dauidis
lectum fuisse dicant, atque eos postea ab
Herode rege fuisse sublato. Quod si ita
est, videndum est, num eò verba Psalmi in
restitutione vrbs Hierosolymitanæ, teste
S Athanasio, cantata, referri possint. *Quia
illic, id est, in Hierusalem, sederunt sedes ad iu-
dicium, sedes super dmum Dauid, id est, sedes
è domo Dauid.**

Aduocarunt verò hoc Concilium, aut
Rex, aut Pontifex, prout crimen delatum,
aut ciuitatem attigit, aut religionem.

Ceterùm ordo rei apud hos iudices pera-
gendæ fermè fuit huiusmodi. Qui nomen
deferre alterius cupiebat, is fermè aut re-
gem, aut pontificem, aut principes adibat,
reumq; denunciabat. Quo facto illi ministros
ad hominem capiendū mittebāt, & si res tu
lisset,

lisset, cohortem etiam à præfecto templi acceptam adijciebant, eumque ad se adductum fermè in carcere, atque in custodia militari habebant, donec de illo iudicaretur. Inde vniuerso conuocato Concilio opera cognitioni dabatur. Intendebatur autem ab accusatore crimen, & pœna his verbis: *Iudicium mortis est viro huic, quia hoc, aut illud fecit.* Repellebatur autem à defensore, his: *Iudicium mortis non est viro huic, quia illud non fecit, aut quia iustè fecit.* Vbi verò perorata vtrinque causa erat, tum iudicibus suffragia dabantur, atque ille pro numero sententiarum aut cõdemnabatur, aut absoluebatur. Vbi verò res ad Romanos redacta est, Concilio relicta tantum est condemnatio, animaduersio verò erepta, sed procuratori Romano permissa. Quod in iudicio Christi euenit. Nam Concilium damnauit Christum, & morti addixit, populus verò à Cõcilio incitatus, à Pilato procuratore poposcit, vt crucifigeretur, atq; ille, vt ita fieret, iudicauit.

Formula porrò intendendi aut repellendi criminis est xxvj. Hieremix. *Loquuti sunt sacerdotes, & propheta ad principes Iuda dicens. Iudicium mortis est viro huic, quia prophetauit aduersus ciuitatē istā. Et dixerunt principes ad sacerdotes: Non est viro huic iudicium mor-*
tis,

tis, quia in nomine Domini Dei nostri locutus est ad nos. Formula verò damnationis est apud S. Matthæum xxvj. Ecce nunc audistis blasphemiam, quid vobis videtur? at illi respondentes dixerunt, Reus est mortis. Quod Marcus dixit: Qui omnes cõdemnaverunt, eum esse reum mortis. Verum hæc, quæ dixi, omnia clarius cognoscentur, si singula, quæ ab hoc ordine iudicia facta sunt, de quibus litteris proditum sit, exponentur.

Mentio ergo Iudicij, & Concilij fit in Psalmo primo: *Ideo non resurgent impij in Iudicio neque Peccatores in Concilio iustorum.*

Primum autem iudicium, quod nomina tim peractum á Concilio sit, in ipso Assamonæorum imperio, nempe Hyrcano regnante, apud Iosephum libro xiiij. traditur, cum Herodes reus factus est, is, qui postea rex fuit. Quo tempore vigeat lex, cuius idem meminit. Ne cui nocenti vita eripetur, nisi Concilij, siue, vt Græco vocabulo vtar, Synedrij sententia condemnato. *Herodes, inquit, Antipatri filius quosdam latrones sine Concilij sententia interfecerat, ac potentia sua terrorem omnibus inferebat. Quare multi Hyrcanum regem, & populum hortati sunt, vt ipsum causam dicere in Concilio cogerent, Hyrcanus autem Herodem ad causam in Concilio dicendam, adesse iussit. Ille verò in Concilium*

cum cohorte sua progressus adeo terrui omnes, ut nemo ad accusandum accedere auderet. Silē tibus autem omnibus vnus Sameas, vir iustus, dixit. Viri ex Concilio, & Rex, credo neminem vestrum vidisse vnquam similem huic aliquem in hoc Concilio consistentem. Nam qui huc accedere consueverunt, ut causam discant, humiliter astare, & misericordiam à vobis poscere capillis promissis, & veste arata soliti sunt, hic vero de cade causam disciturus, adest purpuratus, & capite ornato, armisq; stipatus, ut si condemnatus ex lege fuerit, nos morte afficiat, ipsi verò vi facta veritati euadat. Verum Herodem non accuso siquidem commodo suo, non legi consuluit sed vos, aut regem, qui eì tantam licentiam tribuistis. Unum scitote, maximum esse Deum.

Quare hic, quem nunc propter Hyrcanum dimittere vultis, quandoq; vos, & ipsum regem, torquet. Hyrcanus autem cum vidisset, iudices ad necem Herodis propendentes, iudicium in posterum diem distulit, & clam monuit, ut vrbe abiret.

Iudæa inde post Aristobulum victum in potestatem Rom. redacta, ac prouincia facta Antipatrum, Herodis patrem procuratorem accepit, eo iure, vt nec pontifex Concilium ipso inscio, atque inuito procuratore conuocare, nec Concilium sine auctoritate procuratoris Roman. indamnatum ani-

mad.

mauertere possent, vt scribit Iosephus libro vicesimo, vbi de Sancto Iacobo fratre Domini loquitur.

Inde P. Gabinius vt idem prodit, Syrię proconsul ab Alexandro Aristobuli filio prouocatus, noua victoria parta rursus Iudęam constituit. Etenim quattuor Concilij additis gentem in quinque partes distribuit, quarum vna, teste Iosepho, Hierosolymis egit, altera Gadaris, tertia Amathunte, quarta Hiericunte, quinta Sephoris Galilęe. Quare cum quinque concilia essent, merito CHRISTVS ad Apostolos dixit x. apud S. Matthæum. *Cause ab hominibus tradent enim vos in Concilijs.* (Gręcę eĩs συνέδρια, id est, in Concilia) & *in synagogis flagellabunt vos.*

Post autem Herodes rex à Romanis appellatus, ac Hierosolymorum potitus, vt idem tradit Iosephus, epistolas quasdã Hyrcani suspiciosas huic Concilio indicauit, atque illum iam regno orbatum, vt Sameas vaticinatus fuerat, interemit, & LXX. seniores morte affecit, atque eis humiliores alios subdidit, vt Talmudistę quoque cum Philone notarunt, qui scripsit in libro de Temporibus: *Herodes anno xxx. principatus sui Sãbedrin ex domo David sustulit.*

Mortuo

Mortuo inde Herode, atque Archelao filio eius rege ab Augusto Imperatore Viennam relegato, Iudæa iterum prouincia Romanorum facta procuratori subiecta, Herode Antipa Herodis regis filio Galilæam nomine Tetrarchæ tenente. Quo tempore Pharisæi, & Sadducæi magnas in Concilio opes habuerunt, (hæc duæ hæreses Assamoneorum, vt dixi, temporibus excitatæ tum ciuitatem præcipuè obtinebant.) quod ex senioribus, sacerdotibus, scribis, & principibus alij in vna, alij in altera hæresi versarentur. Quare Christus, qui per hos annos Euangelium docuit, (æpè huius Concilij, & eorum, qui illud inierunt, mentionem fecit. Primum enim cum quodam die sermonem longum in monte instituisset, ac correctionem veteris legis afferret, nouasque pœnas homicidio constitueret, peritus moris Iudaici spirituales pœnas temporarijs ipsis, quæ tum ex lege vsurpabantur, expressit, Iudicium nominans, & Concilium. Quemadmodum enim dictum erat in Psalmo: *Impij non resurgent in Iudicio, neque peccatores in Concilio iustorum*, sic ipse dixit: *Audistis dictum esse antiquis: Non occides, qui autem occiderit, reus erit Iudicio: Ego autem dico vobis, quod omnis, qui irascitur fratri suo, reus erit Iudicio, qui autem dixerit fratri suo racha, reus erit Concilio,*

Concilio, qui autem dixerit fatue, reus erit gehennæ ignis. Quibus verbis significauit, maius periculum impendere ei, qui reus ad Concilium adducatur, quàm ei, qui ad Iudicium, quorum illud *συνέδριον*, hoc *κρίσις* S. Mattheus vocauit. nam vt in Iudicio crimina leuiora, in Concilio grauiora disquirebantur, sic in illo pœnæ leuiiores, in hoc acerbiores infligebantur. nam gehennam locum fuisse tradunt, quò cadauera damnatorum cremanda proijciebantur, S. autem Augustinus longè aliter interpretatur inquiring: *Tres reatus sunt, iudicij, concilij, & gehennæ ignis. Nā in iudicio adhuc defensionis datur locus. in concilio autem, quanquam & iudicium esse soleat, tamen quia interesse aliquid hoc loco fateri cogit ipsa distinctio, videtur ad Concilium pertinere sententiæ prolatio, quando non iam cum ipso reo agitur, utrum damnandus sit, sed inter se qui iudicant. conferunt, quo supplicio damnari oporteat, quem constat esse damnandum.* Apparet autem, ipsum iudicialis rationis Hebraicæ notionē non habuisse. Alio inde loco Christus præmonens discipulos suos de morte, qua afficiendus esset à Concilio Hierosolymitano, dixit item apud S. Matthæum xvj. *Se oportere ire Hierosolymam, & multa pati a Senioribus, & Scribis, & Principibus sacerdotum, & occidi, & tertia die resurgere.*

Inde cum prædicatio eius omnibus innotuisset, ac legi veteri officere videretur, præcipue hoc Concilium ei obistere institit. Sic enim scripsit S. Lucas xx. *Principes sacerdotum, & Scriba cum Senioribus quæsierunt à Christo, Dic nobis, in qua potestate facis? aut quis dedit tibi hanc potestatem? cumque eo modo capere non potuissent, observantes miserunt insidiatōres, qui se iustos simularent, ut caperent eum in sermone, & traderent illum principatui, & potestati præsidis, & interrogauerunt eum dicentes: Licet nobis tributum dare Cesari, an non?* & Ioannes xj. *Quidam ex ipsis abierunt ad Phariseos, & dixerunt eis, quæ fecit Iesus. Collegerunt ergo Principes sacerdotum, & Pharisæi Concilium, & dicebant, Quid facimus? quia hic homo multa signa facit. si dimittimus eum, sic omnes credent in eum, & venient Romani, & tollent locum nostrum, & gentem. Unus autem ex ipsis Caiphas nomine, cum esset pontifex anni illius, dixit eis: Vos nescitis quidquam, nec cogitatis, quia expedit vobis, ut vnus homo moriatur pro populo, & non tota gens pereat. ab illo ergo die cogitauerunt, ut interficerent eum. & post: Dederunt Principes sacerdotum, & Pharisæi mandatum, ut si quis cognouerit, ubi sit, indicet, & apprehendat eum.*

Inde

Inde sequutum est ipsum Concilij iudicium omnium celebratissimum, in quo idem morte condemnatus, atq; affectus est: Id verò pluribus locis Euangelistarum in vnũ collatis exponetur, quòd ex eo moshuius Iudicij facilius, quàm ex vllò alio, percipi possit. Ordinem autem actæ rei, nullo citato præcipuo loco, quòd singula notissima sint, exequemur. Conuocati quippè sunt Principes sacerdotum, & Scribæ, & Seniores populi in atrium Pontificis, qui dicebatur Caifas, & consilium inierunt, quemadmodum Christum dolo tenerent, & interficerent. Iudas autè vnus de duodecim discipulis Christi accessit ad eos tũ, & pollicitus est, se illum traditurum, si sibi triginta denarios darent. & accepta pecunia abiit, quærens opportunitatem tradendi eum sine turbis. Interim Iesus Pascha cum discipulis suis celebravit, cœnamque vltimam fecit, in qua se proditum iri ab vno eorum dixit. tum mysterijs omnibus perfectis, exijt cum Petro, & filijs Zebedæi in hortum extra urbem, atque orationi se tradidit. Tum Iudas ministris, & cohorte à Principibus sacerdotum, & Senioribus populi, & Magistratibus templi acceptis, nocte accessit, atque illum prodidit. Iesus autem dixit ad eas, quæ ad se conuenerât, turbas. Tanquam ad

latronem existis cum gladijs, & fustibus, vt me caperetis; cum quotidie essem vobiscum in Templo, in me manus non iniectis. Cohors autem, & tribunus, & ministri Iudæorum eum corripuerunt, & vinctum adduxerunt ad Caesarem, qui erat pontifex illius anni. pontifex autem interrogauit illum de discipulis, & doctrina sua, qui verò tenebant eum, illuserunt ei cædentes eum, alij verò Petrum discipulum eius ad focum stantem variè fatigauerunt. Vbi verò illuxit, conuenère Seniores populi, Principes sacerdotum, & Scribæ cum vniuerso Concilio, vt eum morti traderent, & duxerunt illum in Concilium suum, quærentes falsum testimonium aduersus eum, & non inueniunt. Tum dixerunt: Si tu es Christus, dic nobis. Quibus ille. Si dixerò vobis, non creditis mihi, neque dimittetis. ex hoc autem erit filius hominis sedens à dextris virtutis Dei. Dixerunt autem omnes. Tu ergo filius Dei es? qui respondit. Vos dicitis, quia ego sum. Tum illi dixerunt. Quid desideramus testimonium? ipsi enim audiuius ex ore eius, & reum mortis condemnauerunt. Et surgens omnis multitudo, duxerunt eum à Caypha in prætorium ad Pilatum præsidem, vt eum morti traderent. Exiit autem Pilatus ad eos foras, & dixit. Quod crimen

men obiecistis homini huic? responderunt, si non esset hic facinorosus, non tradidissimus eum tibi. Dixit eis Pilatus: Accipite eum, & secundum legem vestram iudicate. Dixere Iudæi. Non licet nobis interficere quenquam. Hunc inuenimus subuertentem gentem nostram, & prohibentem tributari dari Cæsari, & dicentem se Christum esse Regem. Pilatus autem rogauit eum, num esset Christus rex Iudæorum? Cui ille. Tu dicis. Pilatus autem ad Principes sacerdotum, & turbam. Nullum crimen inuenio in hoc homine. At illi inualescebant dicentes: Commouet populum docens per vniuersam Iudæam, incipiens à Galilæa vsq; huc. Pilatus autem audiens, Galilæam rogauit, num Galileus esset, & vt cognouit, eum Herodis ditionis esse, misit ad Herodem, qui Hierosolymis erat. Herodes autem cum nullum responsum ab eo elicere potuisset, spreuit, & remisit ad eum indutum veste alba. Pilatus autem conuocatis Principibus sacerdotum, & Principibus, & populo, dixit. Obtulistis mihi hominem hunc, quasi auertentem populum, ego verò nullum crimen inuenio, sed neque Herodes. Cum autem moris esset, vt per diem festum præses victum vnum populo dimitteret, quem vellet, & latronem insignem in vinculis habe-

ret, nomine Barrabam, rogauit populum, utrum vellet dimitti, Barrabam, an Iesum? illi à principibus sacerdotum, & Senioribus incitati, dixerunt, Barrabam. Tum ille, Quid faciam de Iesu? dixerunt. Crucifigatur. Tum Pilatus: Nullum crimen inuenio in eo. Responderunt. Nos legem habemus, & secundum legem debet mori, quia filium DEI se fecit. Quærente autem Pilato dimittere Iesum, clamauere Iudæi, Si hunc dimittis, non es amicus Cæsaris. Omnis enim, qui regem se facit, contradicit Cæsari, Videns autem Pilatus se nihil proficere, sedens pro tribunali, lauit manus coram populo dicens: Innocens ego sum à sanguine huius, vos videbitis. respondit autem vnuerfus populus: Sanguis eius super nos, & super filios. Tunc Pilatus volens populo satisfacere, adiudicauit fieri petitionem eorum, ut crucifigetur. Tunc milites susceperunt Iesum, & eduxerunt eum portantein sibi crucem in Caluarie locum, & hora sexta crucifixerunt. Ex his apparet, cum dictum est, conuocatum esse summo mane Concilium, atque eos duxisse Christum in concilium suum, conuocatum esse in Gazit, atque eò è domo pontificis adductum esse Christum, ibique morti obnoxium esse, sancitum, inde à populo mortis genus esse indictum, eaq; Pilati

lati præsidis sententia comprobata.

Tertium inde huius Concilij iudicium, vt ordinem temporum persequamur, memoratur in Actis, vbi de S. Petro, & S. Ioanne agitur cap. iij. & iij. *Petrus & Iohannes cū templum ingredienti, claudum quendam ab utero matris sanassent. & mirante populo multa super ea re verba facerent, supervenere principes sacerdotum, magistratus templi, & Sadducei dolentes, quod populum docerent, & annuntiarent in Iesu resurrectionem mortuorum, & iniectis manibus condiderunt in carcerem. Post die verò congregati sunt Principes eorum, Seniores, & Scriba in Hierusalem, & Annas princeps sacerdotum, & Caifas, & Ioannes, & Alexander, & quotquot erant ex genere sacerdotali, & statuentes eos in medio rogabant, in qua virtute hæc fecissent? & mox: iusserunt autem eos extra Concilium secedere. Hoc enim in loco Caifas erat pontifex, Anna pontificius, sed potestatem pontificis Caifæ generi sui gerebat, Ioannes, & Alexander, vt supra diximus, erant principes sacerdotum.*

Quartum est cap. v. vbi agitur de Apostolis prodigia facientibus: *Exurgens autem pontifex, & omnes Sadducei, qui cum illo erant, repleti sunt zelo, & iniscerunt manus in Apostolos, & posuerunt eos in custodia publica, adue-*

inde pontifex, & qui cum eo erant, conuocauēre Concilium, & omnes seniores (Græcè πῶσαν γερουσίαν) filiorum Israël, & miserunt ad carcerem, ut adducerē ur. ut autem neminem in carcere inueniunt audierunt, magistratus templi, & princeps sacerdotum ambigebant de illis, quidnam fieret. Tunc abiit magistratus cum ministris, & adduxit illos sine vi, & cum adduxisset, statuerunt in Concilio. quos monuit pontifex, ne verba facerent in nomine Iesu. Cum autem respondisset Petrus, Deo magis, quàm illis, obedire oportere, surgens quidam in Concilio Pharisæus, nomine Gamaliel, legis doctor, iussit eos paulullū foras secedere. Demum: Et cōuocātes Apostolos cæsis denunciauerunt, ne omninō loquerentur in nomine Iesu, & dimiserunt eos.

Quintum iudicium fuit S. Stephani ca. vj. Tunc submiserunt viros, qui dicerent, se auduisse eum dicentem verba blasphemie in Moysen, & Deum. commouerunt itaq; plebem, & seniores, & scribas, & concurrentes rapuerunt eum, & adduxerunt in Concilium. & statuerunt falsos testes, qui dicerent: Homo iste non cessat loqui aduersus locum sanctum, & legem. & post multa. Exclamantes voce magna continuerunt aures suas, & impetum fecerunt vnanimiter in eum.

Sextum extitit S. Pauli cap. xxij. Tribunus timuit, postquàm audiuit, Paulum ciuem Rom.

Rom. esse, & vinctum. postridie verò scire cupiens diligentius. cur accusaretur à Iudeis, soluit eum, & iussit principes sacerdotum conuenire, & totum Concilium. intendens autem in Concilium Paulus, ait: Viri fratres, ego omni conscientia bona conuersatus sum ante Deum vsque in hodiernum diem. Ananias autem pontifex precepit astantibus, ut os eius percuterent. Tum Paulus dixit ad eum. Percutiet te Deus paries dealbate. & tu sedens iudicas me secundum legem, & contra legem me percuti iubes. Et qui astantabant, dixerunt. Summum sacerdotem DEL maledicis? Dixit autem Paulus: Nesciebam fratres, quia princeps est sacerdotum. scriptum est enim: Principem populi tui non maledices. Sciens autem Paulus, quia vna pars esset Sadduceorum, & altera Pharisæorum, exclamauit in Concilio. Viri fratres, ego Phariseus sum. filius Pharisei, de spe, & resurrectione mortuorum ego iudicor, & cum hæc dixisset, facta est dissensio inter Pharisæos, & Sadduceos, & soluta est multitudo.

Septimum fuit S. Iacobi minoris, de quo sic Iosephus lib. xx. Ananus pontifex ab Agrippa rege factus audacia præsinit, & ut Sadduceus, acerbus in iudicijs fuit. putans autem se idoneam occasionem nactum, quia Festus procurator vita cessisset, Albinus verò adhuc in itinere esset, conuocat concilium Iudicum, & ad id

adducit Iacobum fratrem Iesu, qui dicebatur
 Christus, & quosdā alios crimine oblato, quōd
 legem violaſſent. Qui verō moribus erant mitio-
 ribus, egre hoc tulerunt, & clam ad regem miſe-
 runt, hortantes, ut Ananum ab eiſmodi incoe-
 pto reuocaret. Quidam verō eorum etiam Al-
 bino obuiam prodierunt, eumq; docuerunt, nō li-
 cere Anano iniuſſu eiſ concilium conuocare.
 Quare Albinus mandauit Anano, ne quid tale
 tentaret, niſi pœnas dare uellet, atq; ei propterea
 pontificatum ademit.

Octauum fuit S. Matthiæ apoſtoli, ut eſt
 in uita eiſ: Cum Matthias inſtantius de Ieſu
 ſermonem faceret, Iudæi zelo replet i duxerunt
 eum uincientes, & nunciauerunt pontifici, &
 ſenioribus: Ieſu diſcipulum, comprehendimus,
 quem ſubuertentē populū in Synagogis depre-
 hendimus, illi adduci iuſſerūt. Abeuntes igitur
 cū miniſtris adduxerūt in Conciliū. Quem mul-
 tis allocutus eſt pontifex, cui reſpondit Matthi-
 as, Chriſti ſeruus ſum. Tunc pontifex obturans
 aures ſuas, & ſtridens dentibus, ait, Blaphē-
 mauit Matthias. Audiat legem. Qui blaphē-
 mauit nomen Domini, morte moriatur, lapi-
 dibus obruet eum, omnis multitudo, atque ita
 damnatum ad locum Lapidationis perduxerunt.

Nonum iudicium eſt apud Iosephum li-
 bro iiiij. Belli, ubi ſcribitur: Septuaginta ple-
 beiorum

beiorum honestissimos ex praecepto conuocant ad iudicium speciem, potestate carentes, & apud eos Zachariam, quasi res prodiret Romanis, accusant.

Decimi métio fit anno eo, quo vrbs Hierusalem à Tito euerfa est, apud Iosephum Gorionis. Conuocauit, inquit, iudices populi, & septuaginta Seniores, qui etiam Sanhedrin dicuntur. dixitq; Iehocanam ad omnes sacerdotes, & seniores, & iudices: Nisi iudicaueritis quocumque ad vos adducemus, pro arbitrio nostro omnes morsemini.

Atque hæc quidem de Concilio Hierosolymitano à nobis dicta sint, in quo rei capitalis præcipuè apud Hebræos tractata cognitio est.

De pœnis. CAP. VIII.

HIS expositis, deinceps sequi videtur, vt pœnarum, aut suppliciorum genera demonstremus. Harum verò in lege hæc ferme nomina inueniuntur, restitutio, multa, talio, verberatio, exilium, venditio, mors.

Restitutio, vt Exodi xxij. *Si quis furatus fuerit bouem, aut ouem, & occiderit, vel venderit quinque boues pro uno boue restituet, & quatuor oues pro una oue.*

Multa, vt ibidem ca. xxj. *Si quis percussit mulierem pregnantem, & abortiuum quidem fecerit*

*fecerit, sed ipsa vixerit, subiacebit damno, quã-
tum maritus mulieris experuerit, & arbori in
discauerint.*

Talio, vt in ijs, quæ ibi subiiciuntur: *Sin
autem mors eius fuerit subsequuta, reddet ani-
mam pro anima, oculum pro oculo, dentem pro
dente, manum pro manu, pedem pro pede, adu-
sionem pro aduisione, vulnus pro vulnere, livo-
rem pro liuore.*

De verberatione Deuteron. xxv. *Sin au-
tem qui peccauit, dignum viderint plagis, pro-
sternent. & coram se facient verberari. Pro mē-
sura autem peccati erit & plagarum modus. ita
duntaxat, vt quadragenarium numerum non
excedant, ne fœdè laceratus ante oculos tuos abe-
at frater tuus.*

Venditio, vt xxij. *Si fur non habuerit, quod
pro furto reddat, ipse venundabitur.*

Exilium, vt xxj. Exodi: *Quis non est insi-
diatus, sed Deus illum tradidit in manus eius,
constituam sibi locum, in quem effugere debeat.*

Necis autem genera tria in lege nomina-
tim exprimuntur, combustio, crucifixio, &
lapidatio, reliqua sub hoc nomine generali
Occiso.

Combustionis mentio fit Leuitici xx.
*Qui supra uxorem filiam duxerit matrem eius,
scelus operatus est. v. vnus ardebit cum eis, nec per-
manebit tantum nefas in medio vestri.*

Cruci-

Crucifixionis lex traditur à DEO, xxj. Deuteronomij *Quando peccauerit homo. quod morte plectendum est, & ad iudicatus mortis, appensus fuerit in patibulo, non permanebit cadauer eius in ligno, sed in eadē die sepelietur, quia maledictus à Deo est, qui pendet in ligno, & nequaquam contaminabis terram tuam. quam Dominus Deus tuus dederit tibi in possessionem.* Inde scriptum est Iosue octauo. *Iosue regem. Huius suspendit in patibulo vsque ad vesperam, & solis occasum, precepitq; Iosue, & deposuerunt cadauer eius de cruce. proieceruntq; in ipso introitu ciuitatis.* Græcus autem interpres neque patibulum, neque crucem nominat, sed lignum geminum vocat, quod ex duobus lignis crux constitueretur, & x. *Suspendit Iosue quinque reges super quinque stipites, fueruntq; suspensi vsque ad vesperam, cumque occumberet sol, precepit socijs, vt deponerent eos de patibulis* Inde secundo Regum xxj. *Gabaonita crucifixerunt filios Saulis permittente Dauide Rege in monte coram Domino, id est, coram Tabernaculo, quod tunc erat in Gabaon. & vij. Esther: En lignum, quod parauerat Mardocheo, stat in domo Aman. habens altitudinis quinquaginta cubitos, cui dixit rex. Appendite eum in eo, suspensus est itaq; Aman in patibulo, quod parauerat Mardocheo. & primo Esdræ cap. vj. A me positum est decretum, vt om.*

ut omnis homo, qui hanc mutauerit in sionem,
 tollatur lignum de domo ipsius, & erigatur, &
 configatur in eo. & Actuum v. de Christo:
 Quem vos interemistis suspendentes in ligno, de
 qua cruce dixit Dauid Psalmo xxj. Foderūt
 manus meas, & pedes meos, dinumerauerunt o-
 mnia ossa mea.

Nullum autem occurrit crucifixionis ex-
 emplum iudicio constitutæ, nisi vnum iudi-
 cio Dei, alterum verò Concilij. De priore
 scriptum est xxv. Numerorum: Iratus Domi-
 nus cōtra eos, qui fornicati erāt cū filiabus Mo-
 ab, ait ad Moysen: Tolle cunctos principes po-
 puli, & suspende eos contra solem in patibulis,
 ut auertatur furor meus ab Israël. De posteri-
 ore quo Christus est condemnatus, agitur
 in Euangelijs. Ntm qui è Concilio erant,
 postquam iudicarunt eum reum esse mor-
 tis, adduxerunt ad Pilatum procuratorem,
 ut morti traderet narrantes, eum se regem
 Iudæorum vocare. Quibus demum Pilatus
 dixit: Quid ergo vultis faciam regi Iudæorum?
 At illi clamauerunt, crucifige eum. Pilatus
 autem volens populo satisfacere, tradidit Iesum
 flagellis caesum, ut crucifigeretur. & titulum cr̄s
 minis inscripserunt. Rex Iudæorum, & cum eo
 crucifigunt duos latrones, vnū à dextris, & ali-
 um à sinistris. Iudæi ergo, quoniam Parasceue
 erat, ut non remanerent in cruce corpora Sab-
 bato,

bato, rogauerunt Pilatum, ut frangerentur eorum crura, & tollerentur. Venerunt ergo milites, & primi quidem frugerunt crura, & alterius, qui crucifixus est cum eo, ad Iesum autem cum venissent, ut viderunt eum iam mortuum, non frugerunt eius crura, sed vnus militum lancea latus eius aperuit, & continuo exiit sanguis, & aqua. Credo autem eos crucifigi postulasse non legibus suis, sed Romanis, nam qui perduellionis erat compertus, is in crucem agebatur, vt in libris de Iudicijs Romanorum ostendimus. Christum autem maiestatis reum fecerant, quod se regem Iudæorum assereret, cum solus rex esset Cæsar. Mos etiam fuit, vt crucifixi cognatis ad sepulturam cōcederentur, quod & in Christo seruatum est, & in alijs, vt prodit Philo in Flaccum. *Novi quosdam, inquit, iam crucifixos instante festo Augustorum de cruce depositos, & ad sepulturam ex more cognatis redditos.*

De lapidatione autem hæc inuenimus. Lapidibus præcipuè appetiti sunt, qui in Deum deliquerunt, id est, qui alienos deos coluerunt, qui Deo maledixerunt, qui sababata neglexerunt, & qui adulterium commiserunt. Qui verò eiusmodi rem compertâ habuit, is testimonio reddito primus lapides iecit, populus verò excipiens hominem

nem lapidibus extra urbem est persecutus, donec mortem oppeteret. Sic enim precipitur Leuitici xxiiij. *Educ blasphemum extra castra, & ponant oēs, qui audierunt, manus super caput eius, & lapidet eum vnuerfus populus. Nam qui maledixerit Deo suo, portabit peccatum suum, & qui blasphemauerit nomen Domini, morte moriatur, lapidibus obruet omnis multitudo populi, siue ille ciuis, siue peregrinus fuerit. Inde Deuteronomij xiiij. Qui suaserit, ut seruiatur Deis alienis, non parcat ei oculus tuus, & miserearis, & occules eum, sed statim interficies. si primum manus tua super eum, & post te omnis populus mittat manum, lapidibus obrutus necabitur. Item xvij. Vir, aut mulier, qui facient malum in conspectu Domini Dei sui, & transgredientur pactum illius, ut vadant, & seruiant dijs alienis, & adorent eos, & hoc tibi fuerit nunciatum, audierisque inquisueris diligenter, & verum esse reppereris, & abominatio facta est in Israël, educes virum, ac mulierem, qui rem sceleratissimam perpetrarunt, ad portas ciuitatis tuae, & lapidibus obruentur. in ore duorum aut trium testium peribit, qui interficietur. nemo occidatur, vno contra se dicente testimonium, manus testium prima interficiet eum, & manus reliqui populi extrema mittetur, ut auferas malum de medio tui. & xv. Numerorum: Cum essent filij Israël in solitudine, & in-*

Et inuenissent hominem colligentem ligna in die Sabbati, obtulerunt eum Moysi, & Aaron, & uniuersæ multitudini. Qui recluserunt eum in carcerem, nescientes quid super eo facere deberent. Dixitq; Dominus ad Moysen: Morte moriatur homo iste. obruat eum lapidibus omnis turba extra, cumq; eduxissent eum foras, obruerunt eum lapidibus, & mortuus est. De adulteris verò sic Deuteronomij xxij. Si puellam virginem desponderit vir, & inuenerit eam alius in ciuitate, & concubuerit cum ea, educes utrumque ad portam ciuitatis illius, & lapidibus obruentur: puella, quia non clamauit, cum esset in ciuitate. vir, quia humiliauit uxorem proximi sui.

Hæc fermè de lapidatione scripta in lege reperiuntur. Extra legem etiam aliquot exempla eius memoriæ consecrata sunt, ut blasphemix tertio Regum xxj. Viri diabolici dixerunt contra eum testimonium coram multitudine. Benedixit Naboth Deum, & regem. quamobrem eduxerunt eum extra ciuitatem, et lapidibus interfecerunt. Benedixit bono vocabulo, pro maledixit vsurpabant. Item apud Ioannem x. De bono opere non lapidamus te, sed de blasphemia. & vj. Actuum de S. Stephano. Tunc submiserunt viros, qui dicerent, se audiuisset, eum dicentem verba blasphemie in Moysen, & Deum. Commonuerunt itaq; plebem, &

seniores, & scribas, & concurrentes rapuerunt eum, & adduxerunt in Concilium, & statuerunt falsos testes, qui dicerent: Homo iste non cessat loqui verba aduersus locum sanctum, & legem. & post vbi Stephanus verba fecit, subijcitur: Exclamantes autem voce magna, continuerunt aures suas, & impetum fecerunt unanimiter in eum, & eicientes eum extra ciuitatem lapidabant, & testes deposuerunt vestimenta sua secus pedes adolescentis, qui vocabatur Saulus: Item de S. Matthia apostolo, qui blasphemasse arguebatur: Cum conduxissent ad locum Lapidationis, testes duo secundum legis mandatum, posuerunt manus suas super eum, ac primi lapides iecerunt. De adultero sic Ioannes viij. Adducunt Scriba & Pharisei mulierem in adulterio deprehensam, & statuerunt eam in medio, & dixerunt ei. Magister, hac mulier modo deprehensa est in adulterio, in lege autem Moyses mandauit nobis huiusmodi lapidare. Tu ergo quid dicis? quibus ille dixit: Qui sine peccato est vestrum, primus in illam lapidem mittat. Ergo, vt dixi, condemnatio ad Concilium, animaduersio ad populū pertinebat.

Reliqua occisionis genera minus celebrata, vt decollatio, de qua S. Matth. xiiij. *Et decollauit Herodes rex Ioannem in carcere.* nam strangulationis, aut suspendij nulla mentio reperitur, nisi Iudæ proditoris, qui *suspendio*

dio crepuit medius. Ac de iudicijs quidem
hæc hæctenus.

CAROLI SIGONII

DE REPVB=

LICA HEBRAEORVM

LIBER SEPTIMVS.

Qui inscribitur de Magistratibus.

De Generibus Magistratum. CAP. I.

Onsilijs, ac Iudicijs
subijciuntur ordine
magistratus, quippè
qui Consilijs, & Iu-
dicijs præfuerunt, aut
omniò sua auctori-
tate partem publicæ
consultationis, & Iu-
dicationis aliquam attigerunt. Hi à Græco
interprete ἀρχοντες, à Latino Principes con-
uertuntur. Quoniam autem ἀρχειν est non
solum præesse, ac ducem esse, sed etiam im-
perare, atque iubere, propterea vis in magi-
stratu insita duplex est, vna, vt populo præ-
sit, ei que quæ sunt facienda præscribat: alte-
ra vt ius dicat, ac iudicet, siue, vt scriptu-
ra loquitur, *iudicium*, ac *iustitiam* faciat.

Quare magistratus in sacra historia aliquando duces populi, aliquando Iudices appellantur. id quod clarè perspicij potest in Regibus. Hi enim verè & populi duces fuisse, & populum iudicasse dicuntur. De ducatu elicitur ex primo Regum nono, vbi Deus dixit de Saule: *Vngues eum ducem super populum meum Israël.* Et quinto secundi ad Dauidem: *Tu pascies populum meum Israël, & eris dux super Israël.* & post Dauid de Salomone primo tertij: *Salomon regnabat pro me, illique precipiam, ut sit dux super Israël, & super Iudam.* De iudicio verò extat primo Regum, vbi dixit populus ad Samuelem: *Constitu nobis regem, ut iudicet nos.* & octauo secundi: *Dauid rex faciebat iudicium, & iustitiam cum Eto populo.* Et primo secundi Paralipomen. ad Salomonem: *Idcirco Deus posuit te super Israël regem, ut facias iudicium, & iustitiam.* Vnde Psalmo ix. *Fecisti iudicium meum, & iustitiam meam, sedisti super thronum, quæ iudicis iustitiam,* id est præstitisti, quæ tradidi tibi facienda in lege mea: omnibus enim his in locis est Græcè κρίσις, δίκη, & διαισώνη, quæ respondent illis verbis, quæ mandauit Deus in lege κριματα, & δικαιέματα, id est Iudicia, & Iustificaciones, quibus ratio præscribitur, qua impius condemnetur, & innocens absoluat. Est enim magistratus animata

mata, & loquens lex, siue legis executor, & vindex. Atque vtrumque quidem ius in magistratum conuenire, & Ducis, & Iudicis, docuit etiam Aegyptius quidam Exodi secundo aduersus Moysen, qui hominem Aegyptium interfecerat, inquiring: *Quis te constituit Principem, aut Iudicem super nos?* Ducatum verò exercuerunt in bello gerendo, & de rep. consultando, iudicatum in iure reddendo.

Hæc autem potestas siue ducēdi, siue iudicandi primùm. Moyfi data est in populum Hebræorum, etiam antequam lex scriberetur, tum cum Deus ei mandauit, vt populum seruitute regis oppressum ex Aegypto educeret. Itaque ille primis diebus volentem populum, ac senatum ad consilia aduocauit, & sine iudicibus, aut magistratibus vllis iura eisdem volentibus reddidit. Post autem cum Iethro focer eius ad eum in solitudine agentem primo anno venisset, atq; assiduam eius operam in causis cognoscendis animaduertisset, auctor fuit, vt rerum leuiorum cognitionem præfctis aliquot, viris sapientia, atque æquitate præstantibus traderet, ipse verò sibi grauiora, inprimisque ad Deum pertinentia reseruaret. Quam iurisdictionem ille deinde moriens tradidit Iosue Naue filio, ei, qui populum in terram

Chananzam induxit. Quo mortuo populus repub. à Deo tradita vti cœpit. Sic enim dixerat Moyses anno quadragesimo in terra Moab loquens de ijs. quę facienda essent, vbi terram Chananzam obtinuissent: *Non facietis ibi, quę nos hic facimus hodie singulis, quod sibi rectum videtur. neq; enim vsq; in presens tempus venistis ad requiem, & possessionem, quam dominus Deus vester daturus est vobis.*

Cæterum. cum resp. triplex fuerit, nimirum vniuersi populi, singularum tribuum, & singularum vrbium, propterea magistratus in varia distributa genera sunt. Ac magistratus quidem vniuersi populi fuere primum iudices, deinde Reges, tum Principes, denique iterum Reges, qui in vrbe Metropoli confederunt, in singulis autem tribubus Phylarchi, & Patriarchæ, in singulis vero vrbibus Principes ciuitatum, sive iudicũ, nempè Tribuni, Centuriones, Quinquagenarij, & Decani, de quibus singulis res postulat, vt separatim agatur.

De Iudicibus Israël. CAP. II.

QVI ergo primam Hebræorum remp. id est, aristocratiam in terra Chananzæ gesserunt, cum duplicem potestatem & ducendi, & iudicandi haberent, tamen non à ducatu duces, sed à Iudicio, tanquã à parte

po-

potiore vocati Iudices sunt, id est, homines
condemnandi, & absoluendi ius, atque au-
ctoritatem ex lege habentes. Quod vt ex-
primerent Græci, duo verba adhibuerunt,
κρίτην, & δικαστήν, κρίνειν, & δικάζειν, κρίσιν, &
δικάωσιν, vt duo legis iussa in hoc magistra-
tu præcipuè inclusa significarent, Iudiciũ, &
Iustificationem, quæ in lege, vt iam sæpè
pro re præcipuè animaduertenda monui,
κρίμα, & δικάωμα dicta sunt, siquidem de
Othoniele, Aod, & Debora dixerunt, ἐκρί-
νον, id est, iudicarunt Israel, de Samuele ve-
rò ἐδίκασε, & filios eius à patre ad iudican-
dum constitutos, non κρίτας vt cæteros. sed
δικαστας appellarunt, & secundo Baruch di-
cuntur οἱ δικάσται οἱ δικάσαντες ἰσραὴλ.

Ergo horum Iudicum hæc præcipua au-
ctoritas fuit, vt iudiciorum, consiliorum, &
bellorum principatum tenerent. Ac iu-
dicij quidem potestatem in absoluendo, &
condemnando positam, hi sine minorum e-
tiam iudicum consilio exercuerunt, quod
Moyfes ex foci primæ auctoritate in-
stituit, deinde lege sua Deus confirmavit, vt
supra demonstraui. exercuerunt au-
tem non solum in ijs vrbibus, in quibus ipsi
domicilium habuerunt (neque enim ea-
rum ætate Hierusalem sedes erat Imperij

constituta) sed etiam tribus ipsas circumie-
 runt ac certis in vrbibus conuentus, & fora
 egerunt, ibique iurisdictionem, de qua di-
 ximus, absoluerunt. Vnde scriptum est quar-
 to Iudicum: *Deborah iudicabat populum illo tē-
 pore, & sedebat sub palma inter Rama, & Be-
 thel in monte Effraim, ascendebantq; ad eum fi-
 lii Israëli in omne iudicium.* & septimo primi
 Regum: *Iudicabat Samuel Israëlem cunctis
 diebus vite sue, & ibat per singulos annos cir-
 cumiens Bethel, Galgala, & Masphat, & iudi-
 cabat Israëlem in supradictis locis, reuerteba-
 turq; in Ramatha, ibi enim erat domus eius, &
 ibi iudicabat Israëlem. edificauit etiam ibi alta-
 re Domino.* Ius verò necis liberum haudqua-
 quam habuerunt, quia in omnibus legem
 sequuti sunt, qua deinde soluti Reges fue-
 runt.

De potestate verò populi conuocandi,
 & senatus habendi, atque ad vtrumque que
 è repub. videbantur. agendi obseruatio ob-
 scurior est. Quoniam autem id ius & Moy-
 ses, & Iosue ante Iudices, & Reges post Iudi-
 ces habuerunt, propterea & eo Iudices in-
 structos fuisse, credibile est. Neq; enim hæc
 singula expressa sunt in eo libro, qui Iudicū
 historiam continet, quòd ieiunè ad eò scrip-
 tus sit, vt vix successionem eorum, ac bella
 gesta quædam attigerit.

Iam ve-

Iam verò, eos belli gerendi auctoritate armatos fuisse, argumento est, quod scriptum est de Iepthe Iudice xj. *Perrexerunt seniores de Galaad, ut tollerent in auxilium sui Iephte, dixeruntq; ad eum, Veni, & esto princeps noster, & pugna contra filios Ammon.* Omnia certè bella, quæ Iudicum tempore contigerunt, ipsi Iudices, tanquam summi duces administrarunt, non tamen belli suscipiendi arbitriū habuerunt. alioquin reges ipsos potestate æquassent. q. postea cōsequuti sūt.

Ceterum hic principatus non fuit hæreditarius, sed studijs populi delatus, prout vir fortis indicatus à DEO fuit, quod expressum est ijs verbis. *Deus suscitavit eis Saluatorem.* Quare nec semper in eadem familia, nec semper in eadem tribu mansit. Cum autem scriptum est, Deum populo hunc, aut illum Saluatorem excitauisse, significat, Deum populo in mentem iniicisse, vt hunc, aut illum iudicem belli ducem designaret. Nam ad Gedeonem dixit angelus Domini: *Vade in hac fortitudine tua, & liberabis Israël de manu Madian, quasi virum unum.* & Seniores ad Iephte dixerunt: *Veni, & esto princeps noster, & pugna contra filios Ammon.*

Iudices autem fuerunt hi, Othoniel ex tribu Iuda, Aod ex tribu Effraim, Debora

ex tribu Effraim, cum Barac ex tribu Nephthalim, Gedeon ex tribu Manasse. Inde Abimelech filius Gedeonis per vim, occisis fratribus, sed à ciuibus suis delectus, post Thola ex tribu Issachar, tum Iair ex tribu Manasse trans Iordanem, item Iephthæ, tum Hesebon ex Iuda, inde Ahialon Zabulonites, Labdon Effraimites, Sampson Danites, inde Heli, ac postremo Samuel, vterque Leuites.

De Regibus: CAP. III.

Iudicibus inde successere Reges, qui ab eis longè diuersi fuerunt, quia & ratio creandi fuit alia, & potestas, atque auctoritas multo maior, vt quæ non tam à legibus, quàm ab arbitrio & voluntate regis profecta sit; nam regem ipsi intellexerunt more Aristotelis, qui solutus legibus plenissimo iure regnaret. Quod autem ad creationem pertinet, creatus est primum suffragijs populi vniuersi, deinde oleo sancto inunctus, & in regali solio magna pompa locatus. Quod verò ad potestatem, primum xij. tribuum principatum obtinuit: sic enim dictum est Sauli: *Nonne cum paruulus esses in oculis tuis, caput in tribubus Israël factus es, vixitq; te Dominus regem super Israël?* deinde iudicauit ipsas tribus & cum Consilij, & solus,

lus, atque omnino vitæ, necisq̄ue potestatem arbitrariam habuit, & quodammodo superior legibus fuit, tum bella pro arbitratu suo & suscepit, & gessit. Hæc autem vt ordine doceam, historiam ipsam regiam à principio repetam, vt quid in Saule primo rege, quid in Dauide secundo, quid in Salomone tertio obseruatum sit, ex sacris voluminibus afferam. Quibus explicitis, facillè vnusquisque quæ à me proposita sunt, cognoscere poterit.

Cum ergo Deus à principio prouidisset, fore, vt Hebræi iudicibus, id est, Aristocratia non contenti, regiam dominationem optarent, legem inter cæteras sanxit, qua vti Hebræi deberent, si quando regis habendi cupiditate flagrassent, qua lege & rationem illius creandi, & creati iura præscripsit, his verbis Deuteronomij xvij. *Cum ingressus fueris terram, quam Dominus DEVS dabit tibi, & possidebis eam, habitauerisque in illa, & dixeris: Constituam super me regem, sicut habent omnes per circuitum nationes, cum constitues, quem Dominus DEVS elegerit de numero fratrum tuorum. Non poteris aliterius gentis hominem regem facere, qui non sit frater tuus, cum autem fuerit constitutus, non multiplicabit sibi equos, nec educet populum in Ægyptum equitatus numero subleuatus præsertim cum*
Domi.

minus praeceperit vobis, ut nequaquam amplius
 per eandem viam reuertamini, non habebit u-
 xores plurimas, quae alliciant animam eius, ne-
 que argenti & auri immersa pondera. postquã
 sederit in solio regni sui, describet Deuterono-
 mium legis huius in volumine accipiens exem-
 plar a sacerdotibus Leuitica tribu, & habebit
 secum, legetq; illud omnibus diebus vita sua, ut
 discat timere Dominum Deum suum, & custo-
 dire verba, & iustificationes eius, quae in lege
 praecepta sunt: nec eleuetur cor eius in superbi-
 am super fratres suos, neque declinet in partem
 dextram, vel sinistram, ut longo tempore regnet
 ipse, & filij eius super Israël. Hanc verò legem
 sic reddidit Iosephus libro iij. Antiquita-
 tum: Si verò regis cupiditas vos inceserit, is
 ex eadem gente sit, curam autem gerat iustitiae,
 & aliarum virtutum omninò. Caucat verò, ne
 plus legibus, aut Deo sapiat, nihil autem agat si-
 ne pontificis, senatorumq; sententia, neque nup-
 tijs multis utatur nec copiam pecuniarum, e-
 quorumq; seletur. quibus partis super leges
 superbia efferatur. caueat etiam, si quid studio
 parauerit, ne utilitate vestra sit potentior. Hæc
 ille. Quod ergo prospexit Deus fore, ut He-
 bræi aliquando Regis desiderio caperen-
 tur, id accidit tempore Samuelis prophetae,
 & Iudicis, ut enim scriptum est primo Re-
 gum, populo offenso iniustis iudicijs filio-
rum

rum Samuelis Ioel, & Abia, quos ille iam ætate confectus pro se ius dicere iusserat, seniores Samuelem adierunt, atque ab eo regem poposcerunt, qui sibi iura moderaretur, quemadmodum ceteræ gentes habebant. Quibus verbis regem legibus superiorem, siue legibus scriptis solum flagitarunt. Ea verò res his verbis tradita est: *Dixere seniores: Ecce tu senuisti, & filij tui non ambulant in vijs tuis. Constitue nobis regem, ut iudicet nos, sicut vniuersa habent nationes. Displicuit sermo in oculis Samuelis, & orauit ad Dominum, dixit autem Dominus ad Samuelem: Audi vocem populi, non enim te abiecerunt, sed me, ne regnem super eos. Veruntamen contestare eos, & prædic eis ius regis, qui regnaturus est super eos. Dixit itaq; Samuel omnia verba Domini ad populum, qui petierat à se regem, & ait: Hoc erit ius regis, qui imperaturus est vobis. Filios vestros tollet, & ponet in curribus suis, faciet q; sibi equites, et p̄cursores quadrigarũ suarũ, & cõstituet sibi tribunos, et cõturiones, et aratores agrorũ suorũ, et messorẽs segetum, & fabros armorũ, & currum suorũ, filias quoque vestras faciet sibi vnguentarias, & focarias, & panificas, agros quoque vestros, & vineas & oliueta optima tollet, & dabit seruis suis, sed & segetes vestras, & vinearum redditus ad decimabit, ut det Eunuchis, & famulis suis.*

SERuos

Servos etiam vestros, & ancillas, & iuvenes optimos, & asinos auferet, & ponet in opere suo. greges quoque vestros addecimabit, vosque eritis ei serui, & clamabitis die illa à facie regis vestri, quem elegistis vobis, & non exaudiet vos Dominus in die illa, quia petistis vobis Regem. Noluit autem populus audire vocem Samuelis, sed dixerunt: Nequaquam. Sed rex erit super nos, & erimus nos quoque sicut omnes gentes, & iudicabit nos rex noster, & egredietur ante nos, & pugnabit bella nostra pro nobis. Et Samuel retulit verba populi Deo. Dixit autem Dominus ad Samuelem. Audi vocem eorum, & constitue super eos regem, & ait Samuel ad viros Israël. Vadat unusquisque in civitatem suam. Interim verò duo præcipua, & legitima munera regis detexit, principatum inquam iudiciorum & belli, cum dixit populus Et iudicabit nos rex noster, & egredietur ante nos, & pugnabit bella nostra pro nobis. Atque hæc quidem ad iura regis confirmanda, quibus Iudices superavit, satis valere possunt, de quibus etiam ante ex Aristotelis sententia diximus.

Nunc delectione, & vnctione eius cetera subtexamus. His actis Samuel Saulem filium Cis de tribu Benjamin ad se profectum, dum amissas patris aſinas indagaret, iussu Domini oleo vnxit, & osculatus est, dicens: Ecce vnxit te Dominus super hereditatem suam

*in Principem, & liberabis populum tuū de manibus inimicorum eius, qui in circuitu eius sunt. & ipsū se expectare iussit in Galgalis. Inde conuocauit populum in Masphat, vt regē deligeret, ibi oēs tribus coniecit in fortē. Et exijt tribus Benjamin, & tribus Benjamin forti cōmissa est, & exijt cognatio Metri, atque inde peruenit sortiēdo vsq; ad Saulem filium Cis, & statim misit populus, qui Saulem domi asconditum conuenirent. atq; eo Masphat adducto, clamauit: *Vinat rex. Inde loquutus est Samuel ad populum legem regni, & scripsit in libro, & reposuit coram Domino, & dimisit omnem populum, singulos in domum suam.* Deinceps agit de consecrctione illius, q̄ vnctioe fiebat, vnde rex Christus Domini sæpè dicitur, vt Psalmo xvij. *Misericordiam faciens Christo suo Dauid, & primo Regum xxiiij. Ne faciam hanc rem Domino meo CHRISTO Domini.* Cum autem quidam se parituros Sauli negassent, dixit Samuel ad populum: *Venite, & eamus in Galgala, & innouemus ibi regnum, & perrexit omnis populus in Galgala, & unxit Samuel regē Saulem, & immolauerunt ibi victimas pacificas.* Quod aut̄ apud Latinum interpretem est, *In nouemus ibi regnum,* Græcè est ἐγκαθίσταμεν. est aut̄ ἐγκαθίσταμεν non solum renouare, sed etiam consecrare ac dedicare. Vnde cōsecratio*

tio Templi dicitur Encania, vt iij. primi Maccab. vbi scriptū est: *Altare holocaustorū eodem die renouatum est, quo fuerat profanatū,* græcè est ἑνεκαίνισθη, id est, dedicatum est. Vnde paullò post ἑγκαίνισμός ab interprete dedicatio vertitur.

Saulem inde quòd contra instituta holocaustum, non expectato sacerdote, obtulisset, Deus reprobauit, & Dauidem filium Iesse ex tribu Iuda adhuc puerum, & pastorem Regem destinauit, misso Samuele domum Iesse, vt inspectis septem filijs eius illum demum inungeret. Ita Dauid minimus fratrum suorum rex inunctus ad Saulem regem, tanquam cytharædus, accitus accessit, & post retentus, multa pro eo fortiter, ac strenuè gessit, præcipuè autem Goliathem gigantem Philistæum singulari certamine prouocantem perculit, ex quo inuidiam Saulis aduersus se concitauit, & propterea persecutiones eius varias tulit. Occiso inde Saule, Dauid iterum à viris Iudæ rex vnctus est in Hebron in tribu Iuda. Reliquæ verò tribus Israhel filium Saulis vnixerunt. quo deinde à suis interfecto, Dauid tertio super totum Israhel à cuncto populo vnctus est, vt scriptū est deinceps quinto secundi Regum. *Venerunt vniuersæ tribus Israhel ad Dauid in Hebron dicentes, Ecce nos os tuum. & caro tua sumus.*

mus. Venerunt quoque seniores Israël ad Regem in Hebron. & percussit cum eis fœdus coram domino, vixeruntq; eum Regem super Israël. Erat triginta annorum, cum regnare cœpit, & XL. annis regnavit in Hebron, super Iudam septem annis, & sex mensibus: in Hierusalem autem regnavit triginta tribus annis super omnem Israël, & Iudam. Vbi verò regnum accepit, Iebusæum, qui Hierusalem tenebat, armis vrbe deiecit, & arcem in monte Sion construxit, ibique habitavit, vnde Ciuitas Davidis appellata est, & arcam fœderis eò transtulit, & materiam templo ædificando paravit, & demum Salomonem filium regem sibi sublegit, eumque inungi præcepit, sic enim proditur primo tertij Regum: Dixit David ad Sadoc Pontificem, Nathan prophetam & Banaïam. Tollite vobiscum seruos Domini vestri, & imponite Salomonem filium meum super meam, & ducite eum in Gibon, ut unget eum ibi Sadoc sacerdos, & Nathan propheta in Regem super Israël, & canetis buccina, & dicitis. Viuat rex Salomon, & ascendet is post eum, & venietis, & sedebit super solium meum, & ipse regnabit pro me. illiq; præcipiam, ut sit princeps super Israël, & super Iudam. Atque hæc omnia ita, vt iussit, effecta sunt.

Mortuo deinde Dauide regnavit Salomon, qui templum condidit, & Arcam in

Sancto Sinctorum reposuit, atq; opibus, & gloria omnes longè superauit, vt scriptũ est in secundo Paralipomenon.

Salomone inde ex humanis rebus exempto conuocatus est Israel in Sichein, vt Roboam filium eius regem constitueret. Verum cum populus petisset, vt tributa à patre imposta tolleret, atque ille responsum acerbius reddidisset, decem tribus ab eo discesserunt, & Hieroboam filium Nabath ex tribu Effraim sibi Regem asciuerunt. Quare regnum in duo distractum est, vnum tribus Iudæ, cui etiam tribus Benjamin erat adiuncta. alterum decem aliarum tribuum, quod communi nomine regnum Israelis est vocitatum.

Regnum inde Iudæ semper in eadem tribu, & familia Davidis mansit, ita vt filio patris ipsum fermè reliquerit. Regnum autem Israel ad diuersas tribus, & diuersas familias transijt, quia in lege Dei non mansit, sed ad cultum idolorum se contulit. Quamquam autem regnum Iudæ hereditarium fuit, tamen populi quoque suffragijs confirmatum est. Vnde duodecimo tertij Regum: *In Sichein erat congregatus omnis Israël ad constituendum Regem Roboam.* & vicelimo tertio: *Habitatores Hierusalem constituerunt. Obboziam regem filium pro patre, sic in ceteris.*

Inter reges porrò Iudæ fuit Ioaſ, de cuius creatione, quoniam inſignis ad memoriam fuit, hæc placet quoque ex vicelimo tertio ſecundi Paralip. promere: *Eduxerunt Ioaſ filium regis, & impoſuerunt ei diadema, & teſtimonium, dederuntq; in manum eius tenendam legem, & conſtituerunt eum regem, vnxitq; illum Ioadas pontifex. & filij eius, imprecaſi que ſunt ei, atq; dixerunt. Vuat Rex. & xxvj. Tulit populus terra Ioaſ filium Ioaſie, & vnixerunt eum, & conſtituerunt eum regem pro patre ſuo.* Deſijt inde regnum Iſraeliticum multò maturius, quàm Iudaicum, nam illud deſecit in Ofee, quem Salmanaſſar rex Aſſyriorum victor cum populo Iſraelitico in Aſſyriam tranſtulit. hoc verò multos poſt annos in Sedecia, qui à Nabucodonofore rege Babilonię in Babiloniam cum omnibus Iudæis traductus eſt.

Ex hac rerum expoſitione facilè cognofci poteſt, quomodo Iudæorum reges creati & quo iure ornati fuerint, & vt non ſolum hereditate, ſed etiam ſuffragijs populi ad id ſtadium dignitatis aſcēderint, quod idem clariuſ etiam vnufquiſq; cognouerit, qui reliquorum quoque regum, res geſtas ſigillatim attenderit.

Iudicauit porrò populum rex tripliciter, vno modo ſolus, vt xv. ſecundi Regū: *Omnē*

virum, qui habebat negotium, ut veniret ad Regis iudicium, vocabat Absalon ad se, faciebatq; hoc omni Israël, veniente ad iudicium, ut audivetur à Rege. Ita que diximus supra, Dauidem cuncto populo. iustitiam, iudiciumq; fecisse. Quinetiam ipse Dauid Salomoni regi sibi subiecto sic à Deo precatus est: Deus iudicium tuum regi da, & iustitiam tuam filio regis, iudicare populum tuum in iustitia, et paveres nos in iudicio. neque id iniuria, nam psalmo xcvi. scriptum est: Iustitia & iudicium sunt throni DEI. & xcviij. Tu parasti directiones, iudicium, & iustitiam tu in Jacob fecisti.

Altero modo iudicavit Rex, cum vnà cum senioribus, & sacerdotibus iudiciale concilium inijt, vt supra ostensum est. Tertiò, cum senioribus, & magistratibus aduocatis cognouit, ac iura dixit, vt paulò post demonstrabitur, vbi de Principibus tribuum disseretur.

Senatum autem ab regibus habitum, & populum ad conciones vocatum supra declaratum.

Nam bella eius arbitrato suscepta, & ductu gesta, libri ipsi Regum, Prætermissorumque ostendunt, qui regionum bellorum expositionibus pleni sunt. Quibus illud additur, quod dixere Hebræi, postulant

tes

tes Regem: *Et iudicabit nos rex noster, & egredietur ante nos, & pugnabit bella nostra pro nobis.*

*De Principibus Iudaorum, & Regibus
vltimis. CAP. IIII*

ATque Effraimitæ quidem nunquam postea patrias sedes repetiuerunt, nec potestatem regiam receperunt. Iudæi verò post septuaginta seruitutis annos, permissu Cyri regis Persarum domum ex Babylonia terra reuersi, Principatum, teste Iosepho, suis pontificibus mandauerunt, cum reges primum Persarum, deinde Aegyptiorum, tum Syrorum Iudæam cum imperio obtinerent, ac tributa à Iudæis exigent. Tum exorta inter domesticos de Pontificatu ipso seditione, Antiocho Epiphani Syriæ regi, libertate, ac religione orbati, per paucorum mensium spatium seruiuerunt. Qua indignitate permoti Assamonei, ex tribu Leui homines, rem Iudæorum armis, consilioque recuperarunt, ac primum nomen sibi Principis, deinde Regis asciuerunt. Principem verò cum dixerunt, belliducem, & litium iudicem intellexerunt, sic enim scriptum est secundo primi Maccabæorum, cum ad Matthatiam Principatum detulerunt: *Tunc descenderunt multi, quaren-*

tes iudicium, & iustitiam rectè, cui enim potestas iustitiæ, ac iudicij faciendi tribuitur. is Princeps, siue Archon declaratur. Matthatiam inde Principem excepit Iudas Maccabæus filius, qui Principatui pontificatum adiunxit, quem sequutus est Ionathas frater, de quo ita scriptum est: *Nunc te hodie elegimus esse pro Iuda nobis in principem, & ducem ad bellandum bellum nostrum, & suscepit Ionathas illo tempore principatum.* Inde Simo frater, de quo ita: *Tu esto dux noster loco Iuda & Ionathæ fratris tui: pugna prælium nostrum, & omnia quæcunque dixeris nobis, faciemus.* Item paullò post: *Iudæi & sacerdotes eorum consenserunt, Simonem esse ducem suum, & pontificem in æternum, donec surgat propheta fidelis, ut & sit super eos dux, & ut cura sit illi pro Sanctis, & ut constitueret præpositos super opera, & super regionem, & super arma, & super præsidia. & ut audiat ab omnibus, & scribantur in nomine eius omnes conscriptiones in regione, & ut operiatur purpura, & auro, nec liceat ulli ex populo, & ex sacerdotibus irritum facere aliquid horum. & contra dicere ijs, quæ ab eo dicuntur, aut convocare consuetum in regione sine ipso, & vestiri purpura, & uti fibula aurea qui autem fecerit extra hæc, aut irritum fecerit aliquid horum*

rum, reus erit. Et complacuit omni populo statuerere Simonem, & facere secundum verba ista. Et suscepit Simon, & placuit ei, ut summo sacerdotio fungeretur, & esset dux, & princeps gentis Iudeorum, & sacerdotum, & pre-
 esset omnibus. & scripturam istam dixerunt, ponere in tabulis aeneis, & ponere eas in peribulo Sanctorum, in loco celebri. Exemplum autem eorum ponere in arario ut habeat Simon, & filij eius. Demetrius inde rex Syriæ remisit eis omnia tributa. Atque ita Iudæi profusi in antiquam sub regibus suis libertatem sunt vindicati qua de re sic in eodem libro: Remittimus ignorantias, & peccata usque in hodiernum diem, & coronam, quam debebatis, & si quid aliud erat tributarium, & si inter nos pax. Inde sic inferitur: Anno centesimo septuagesimo ablatum est iugum gentium ab Israël, & coepit populus Israël scribere in tabulis, & A-
 ctis publicis anno primo sub Simone pontifice, duce, & principe Iudeorum. Inde Antiochus Demetrij filius alia iura adiunxit, sic scribens. Statuo tibi omnes oblationes, quas remiserunt tibi ante me omnes reges, & quæcumque alia dona remiserunt. Etiam promitto tibi facere percussuram, propriam numismatis in regione tua, Hierusalem autem sanctam esse, & liberam. & omnia arma, quæ fabricata sunt, & presidia, quæ construxisti quæ tenes, mane-

ant tibi, & omne debitum regis, & quæ sunt futura regi. ex hoc etiam in totum tempus remittuntur tibi.

Succesit inde Simoni Iohannes filius, & Iohanni Aristobulus. qui, vt inquit Iosephus, Principatum ad Regiam dignitatem prouexit, primusque sibi diadema imposuit, post cccclxxj. annos, & tres menses, ex quo captiuitate Babylonica populus exemptus, domum repetiuit. Post Aristobulum inde frater eius Alexander Ianneus à Solina, siue Alexandra Aristobuli coniuge, quæ illi se connubio sociarat, euectus est. Quo vita fûcto, ipsa Alexandra regnum obtinuit, & post eam Hyrcanus filius, quem frater eius Aristobulus expulit. Pompeius autem dux Romanus, cum bellum Mithridaticum gereret, Syria in potestatem redacta, atque Aristobulo rege capto, Iudæam occupauit, & in prouinciæ formulam redegit, atque ei procuratorem Antipatrum Ascalonitam imposuit. Cum autem mox Antigonus Aristobuli filius vrbe recepta, regnum rurius inuasisset, Romani aduersus eum Herodem Antipatri filium regem appellaerunt, qui magnis rebus gestis decepsit, ac regni partem filio reliquit Archelao. Hoc Herode regnante Iesus Christus iam pridem à DEO promissus est natus. Archelao

lao inde Viennam ob immodica imperia re
legato, ab Augusto Imperatore Iudæa ite-
rum in prouinciæ formulam est adducta,
& procuratoribus commissa. Quare mox
Pontio Pilato procurante, Christus est cru-
cifixus. Inde Agrippa Herodes Aristobuli
filius Herodis N. à Claudio imperatore rex
Iudææ appellatus est, quo mortuo tertium
Iudæa prouinciali more à procuratoribus
Romanis administrata est, quo tempore im-
perante Vespasiano, & Gessio Floro procu-
rante, vrbs cum gente, & templo deleta est.
Nomina verò regum, & Principum hæc fu-
erunt.

Reges Iudæ, & Israel.

SAVL { rex primus, filius Cis ex tri-
bu Benjamin an. 20.
DAVID Iesse F ex tribu Iuda. an. 40.
SALOMON Dauidis F. an. 40.

Reges Iudæ ex familia David.

ROBOAM Salomonis F. an. 17.
ABIA Roboami F. an. 3.
ASA Abiæ F. an. 4.
IOSAPHAT Atæ F. an. 25.
IORAM Iolaphat F. an. 8.
OCHOSIAS Iorami F. an. 1.
ATHALIA vxor Ioram. an. 7.
IOAS Ochoziæ F. an. 40.

- AMASIAS Ioæ.F.an.29.
 AZARIAS, siue Ozias Amasiæ F.an.5.
 IOATHAM Azariæ F.an.16.
 ACHAZ Ioathæ F.an.16.
 EZECHIAS Achazis F.an.29.
 MANASSES Ezechiaæ F.an.15.
 AMMON Manassis F.an.2.
 IOSIAS Ammonis F.an.31.
 IOACHAZ Iosiaæ F.mens.3.
 ELIACIM, siue Ioacim Iosiaæ F.an.11.
 IOACHIM, siue Ieconias Ioacim F.més.3.
 SEDECIAS Iosiaæ F.an.11.

Transferuntur Iudæi in Babyloniam, &
 post annos LXX. restituti parent pon-
 tificibus suis, inde Principatus Assa-
 moneorum instituitur sub Antiocho
 Epiphane Syriæ rege.

Principes.

- MATTHATIAS Assamoneus an.1.
 IVDAS Maccabeus Matthatiæ F.an.4.
 IONATHAS Matthatiæ F.an.18.
 SIMON Matthatiæ F.an.8.
 IOANNES Hyrcanus Simonis F.an.36.

Reges iterum.

- ARISTO-
 BVLVS. { Io. Hyrcani F. regem ap-
 lauit.an.1.
 ALEXAN-
 DER { Ianneus Io. Hyrcani F.
 an.27.

SOLINA { seu Alexandri, vxor Ale-
andri an. 9.

HYRCANVS Alexandri F. mens. 3.

ARISTO-
BVLVS { Alexandri F. pulso Hyrca-
no fratre, an. 6.

Iudæa sub Romanis.

ANTIPA-
TER { Aſcalonita iudææ procu-
rator. an. 3.

Reges Tertium.

ANTIGO-
NVS { Ariſtobuli F. erepta vrbe
Romanis, vltimus ex
Aſſamoneis. an. 3.

HERODES { Magnus Antipatri Aſcalo-
nitæ F. rex à Roman. cõtra
Antigonum factus. an. 37.

Ieſus Chriſtus naſcitur.

ARCHE-
LAVS { Herodis Magni F. rex Iu-
dææ an. 9. Herodes Anti-
pas frater tetrarcha Gali-
lææ. an. 14.

Iudæa iterum ſub Romanis.

C. COPONIVS procurator iudææ ab Au-

M. AMBIVIVS item. an. 1 (guſt. datus. an. 2

ANNIVS RVFVS item an. 1.

VALERIVS { proc. à Tiberio Imper.

GRATVS { miſſus. an. 11.

PONTIVS PILATVS item. an. 10.

Ieſus Chriſtus patitur.

MARCELLVS item. an. 3.

Reges

Reges Quartum.

AGRIPPA Herodes { Aristobuli F. He-
rodus Magni N. rex
Iudææ à Caio Imp.
factus. an. 10.

Iudæa sub Romanis Tertium.

CVSPIVS { Fadius procurator à Claudio
Imp. missus. an. 3.
TIBERIVS Alexander item. an. 3.
CVMANVS Item an. 3.
ANTONIVS Felix item an. 3.
PORCIVS Festus à Nerone missus, an. 3.
ALBINVS Item. an. 3.
GESSIVS Florus item an. 3.

Urbs Hierusalem cum Templo
à Tito Cæsare euertitur Imp.
Vespasiano patre.

*De Principibus tribuum, seu Philarchis.**C A P. V.*

Secunda Resp. principes tribuum, & fa-
miliarum complexa est. de quibus de-
inceps differendum est. Principes autem
tribuum fuere, qui singulas tribus duxe-
runt, earumque rationes administrarunt.
Quare vt duodecim tribus, sic duodecim
earum principes, extiterunt, quibus nomi-
natio

natis Numerorum quinto sic additur : *Hi sunt, quos Numerauerunt Moyses, & Aaron, et duodecim principes Israël singulos per domos cognationum suarum. & quarto: Recensuerunt Moyses, & Aaron, & principes synagoga filios Cabat. & tertio decimo: Egressi sunt Moyses, & Eleazar sacerdos, & omnes Principes synagoga.* Synagoga enim est vniuersi populi concio. & Iolue xxij *Miserunt ad filios Ruben & Gad decem principes, singulos de singulis tribubus,* Quoniam autem tribus φυλαῖ dictę sunt, propterea Principes earum à LXX. interpretibus φυλαρχοι ἀρχίφυλοι ἀρχοντες, & ἀρχηγοὶ τῶν φυλῶν dicti sunt. atque iidem etiam Principes Israel appellati. Nam vj. Numerorum. vbi Latina translatio habet, *principes Israël,* Gręca refert, *duodecim Principes Israël, Principes tribuum.* Vnde Philo dixit in libro de profugis. *Principes generis duodecim sunt, quę Phylarchi dicuntur.* Licet autę xxvij. primi Paralipom. duo principes nominentur tribus Manassis. & vnus princeps tribus Leui, quibus adiunctis essent quatuordecim, rotundus tamen numerus magis celebratur, nempę duodecim.

Hi verò hæc consecuti iura sunt. Astitere lateribus regis, & cum eo sedentes, partim consilia inierunt, partim ius singulis tribubus reddiderunt, & cum rege se obligarunt, liquid

siquid iureiurando publico faciendum p̄-
 tarunt. De illis ad consilium adhibitis hæc
 sunt documento: Numerorum xxx *Loquus*
est Moyses ad Principes tribuum filiorum
Israël. & quinto Deuteronomij: Accessistis
ad me omnes principes tribuum, & Seniores.
& xxxj. Aduocate ad me Phylarchos vestros,
& Seniores vestros. Latinus autem minus ap-
 tē: *Congregate ad me omnes maiores natu per tri-*
bus vestras. & xxix. Vos statis hodie cuncti co-
ram Domino Deo vestro Principes vestri, &
tribus, & maiores natu Græcè ἀρχιφύλοι, &
 xxvij primi Paralip. *Congregauit Dauid rex*
omnes Principes Israël, duces tribuum. & quin-
to secundi: Conuocauit Salomon rex omnes Se-
niores Israël, & omnes Principes tribuum. & octa-
uo tert j Regum: Congregati sunt omnes Senio-
res Israël cum principibus tribuum. Huc autē
 alludit etiam Dauid, cum de se rege creato
 loquens dixit *Quis, sicut Dominus Deus no-*
ster, qui in altis habitat, & humilia respicit in
cælo, & in terra. Suscitans à terra inopem, &
de stercore erigens pauperem, ut collocet eum
cum principibus, cum principibus populi sui, id
 est, ut sedere regem faciat inter duodecim
 principes tribuum illi assidentes. Sic enim
 Græcè sonat.

De iure autem ab eis reddito hæc erunt
 testimonio. Psal. cxxj. vbi agitur de Hieru-
 salem

salem, quæ restituta post cladem Babylonificam erat: Illuc enim ascenderunt tribus, tribus Domini, testimonium Israël, ad constituendū nomini Domini, quia illic sederunt sedes in iudicio. sedes super domum David. Quo eodem allusit etiā Isaias iij. Sed iam stabit ad iudicium Dominus, & sisset ad iudicium populum suum, ipse Dominus ad iudicium veniet, cum senioribus populi, & cum principibus eius. & xxxij. Ecce rex iustus regnabit, & Principes cum iudicio imperabunt. Habuerūt autem singuli sedem suam, vnde ius suæ quisque tribui dixit.

Quod clarissimè docuit Christus, cum hac intuens dixit, se, tanquam regem, in cælesti throno maiestatis sessurum, duodecim autē apostolos, tanquam duodecim phylarchos, sup sedes duodecim, ipsas duodecim tribus iudicatuos, neq; enim aliò, quam ad veterem Hebræorum remp. respexit, q̄ Davidis tempore floruit: sic autem dixit Matth. xix. Amen dico vobis, quòd vos, qui sequitis estis me, in regeneratione, cum sederit filius hominis in sede maiestatis suæ, sedebitis et vos super sedes duodecim, iudicantes duodecim tribus Israël.

Locum autem his Iudicijs tributum in tēplo à Salomone, apparet ex septimo tertij Regum, vbi scriptum est: Porticum quoq; fecit, in qua tribunal est, & domuncula, in qua sedebatur ad iudicandum, erat in media porticu.

Græcus enim interpres habet pro tribunali thronos, id est sedes, & locum ipsum vocat κριτήριον, id est, Iudicatorium.

De iureiurando porrò liquet ex Iosue nono decimo *Iosue fecit fœdus cum Gabaonitis iurans, & simul principes synagoge*, id est, populi. Ceterum decem tribubus ab ipso reipub. corpore auulsis, ac postmodum in Assyriæ regiones translatis, Iudæi tamen ipsum duodecim principum tribuum numerum, vt etiam LXX. seniorum, retinuerunt. Ostendit locus sexto primi Esdræ: *Iudæi Babylone reuersi, duodecim hircos sacrificant, pro peccatis totius Israël, iuxta numerum tribuum Israël*: in septimo verò tertij, vbi eadem res refertur, inquit: *Iuxta numerum phylarchorum, id est, principum tribuum Israël, & sequenti: Et separavi ex Phylarchis, & sacerdotibus duodecim viros*. Quare meritò Christus etiam dixit, *Apostolos, tanquam xii. Phylarchos, duodecim tribus iudicaturos*. Vt autem hi Principes Concilij participes essent, supra ostensum est.

De Principibus Familiarum, seu Patriarchis.
CAP. VI.

PRincipibus inde tribuum adhesere Principes familiarum. Vt autem quinam hi sint, cognoscatur, prius quæ familiæ dictæ sint,

sint, cognoscendum. Vt ergo populus Israelitarum in xij. tribus fuit diuisus, sic singule tribus in multas familias, atque vt totus populus nomen accepit ab Israele, & singule tribus à filijs Israelis, sic singule familie à nepotibus eius. Has verò familias Latinus interpres nominibus diuersis expressit. Nā generationes, gentes, cognationes, domos, & familias vertit, pro quibus Græcus habet γενεαις, συγγενειας, δημις, δειξο, & πατριαις, vt primo Numerorum: *Capite summam congregationis filiorum Israël: secundum cognationes eorum, & domos familiarum eorum. De Ruben per generationes, & familias, & domos suas, & nomina capitum singulorum numeratò quadraginta millia quingenti.* Nomina verò familiarum, quæ ex singulis filijs Israelis manarunt, hæc xxvj. Numerorum traduntur.

Ex Ruben Henochitæ, Phalluitæ, Hefronitæ, Charmitæ. Ex Symeon Namuelitæ, Iaminitæ, Iachinitæ, Zareitæ, Saulitæ. Ex Gad Sephonitæ, Aggitæ, Sunitæ, Oznitæ, Heritæ, Aroditæ, Arielitæ. Ex Iuda Solaitæ, Pharesitæ, Zareitæ, Hefronitæ, Hamulitæ. Ex Issachar Tholaitæ, Phusitæ, Iasubitæ, Semranitæ, Ex Zabulon Sareditæ, Elonitæ, Ialelitæ, Ex Manasse Machiritæ, Galaaditæ,

Jezeritæ, Helecitæ, Afrielitæ, Sechemitæ, Se-
 midaitæ, Hopheritæ. Ex Efraim Suthalaitæ,
 Becheritæ, Thehenitæ, Heranitæ. Ex
 Benjamin Belaitæ, Asbelitæ, Achiramitæ,
 Suphamitæ, Huphanitæ, Hereditæ, Noema-
 nitæ. Ex Dan Suhamitæ, Ex Afer Iemnaite,
 Iessuitæ, Breitæ, Heberitæ, Melchielitæ, Ex
 Nephtali Iesielitæ, Gunitæ, Ieseritæ, Selle-
 mitæ. Ex Leui Gersonitæ, Caharitæ, Mera-
 ritæ. Hinc scriptum est septimo Iosue: *Con-
 gregamini omnes mane per gentes, & quancun-
 que tribum ostenderit dominus, produceris viri-
 tum. Et mane surrexit Iosue, produxitq; populū
 per tribus suas, ostensaq; est ei tribus Iuda, &
 productus est per cognationes Iudas, ostensaq; est
 ei cognatio Zara, & producta est cognatio Za-
 ra, & ostensū est familia Zabdi viruum. & xix
 Exijt fors prima filiorum Benjamin per famili-
 as. Exijt fors secunda filiorum Simeon per cog-
 nationes suas. & xvij. Iudicum: Fuit adolescens
 in Bethleem Iuda ex cognatione populi Iuda.
 & x. primi Regum: State coram Domino per
 tribus vestras, & familias, & produxit Samu-
 el omnes tribus Israël, & exijt fors tribus Benia-
 min, & produxit tribum Benjamin, & cogna-
 tiones eius, & exijt cognatio Mattari, & perue-
 nit vsq; ad Saulem filium Cis.*

Hæ igitur familiæ Israelitarum, quæ in
 solitudine floruerunt, quarū alię postea in-
 terierunt,

terierunt, aliæ succreuerunt, siquidem inter alias in tribu Iuda fuit familia Dauid, quæ postea est exorta, vnde ipse dixit primo Paralip. xxviiij *Deus de Iuda elegit principes, porro de domo Iuda, domum patris mei.* Perierunt autem omnes fermè ex decem tribubus in Assyriaco exilio, conseruatæ autem sunt reliquæ in Babylonico, vnde regressæ domum populum Iudæorum restituerunt.

Hac diuisione sic constituta, familias, siue quo alio nomine voces, partes tribuum esse, sequitur, vt, quemadmodum aliqui fuere principes tribuum, sic quidam etiam extiterint principes familiarum, qui item varijs nominibus appellati sunt, *Δημαρχοι*, & *ἄρχοντες τῶν γενέσεων*, siue *συγγενιῶν*, *πατριάρχαι*, *ἀρχιπατριῶται*, *ἄρχοντες τῶν πατριῶν*, & *τῶν οἴκων*, id est principes populorum, generationum, cognationum, familiarum, & domorum, atque vno nomine Patriarchæ. Horum verò etiam mentio frequentissima est, vt Numerorum primo: *Eruntque nobiscum principes tribuum, ac domorum in cognationibus suis. & vj. Obtulerunt principes Israël, et capita familiarum, qui erant per singulas tribus, profecti earum, qui numerati fuerunt. & xxxvj. Accesserunt principes familiarum Galaad, locuti que sunt Moysi coram Principibus Israël.*

& Iosue xliij. *Principes familiarum per tribus Israël & xix. Ha sunt possessiones, quas sorte diuiserunt principes familiarum, ac tribuum filiorum Israël in Silo. & xxj. Accesserunt principes familiarum Leui ad Eleazarum sacerdotē, & ad Iosue filium Nun, ad duces cognationum per singulas tribus. Græcè ἀρχιπατριῶται, & ἀρχιφυλοὶ πατριῶν. & primo Paralipomenon xxliij. Diuisit filius Eleazar principes per familias sexdecim, et filius Ithamar per familias et domos suas octo. & 8. loquēs de Beniamitis: Hi sunt patriarcha, & cognationum principes, qui habitauerunt in Hierusalem. Haec unus quæ fuerint familiæ, & qui principes familiarū, sit dictum.*

Officium verò eorum, (nam hoc explicandum relinquitur) fuit, vt familias, quibus præerant, conuocarent, ad easque referrent, quæ ad remp. pertinerent, & duces earum in bello essent, præterea à regibus & ad consilia. & iudicia peragenda adhibiti sunt. De relatione liquet ex eo quòd soli ex omnibus magistratibus in exilio Babylonico principatum suum aliqua ex parte retinuerunt, vt cum familijs quisque suis agerent, quæ è repub. essent. Quare cum populus fuisset ex Babylonia reducendus, soli principes familiarum appellati, atque exciti per tribus dicuntur, quæ tres tantum erant Iuda, Benia-

Beniamin, & Leui, vt in tertio Esdræ pro-
 ditum est, vbi variè in Græca historia no-
 minantur. nam cap. ij scribitur: *Archiphylè*
familiarum Iudæ, & Benjamin & sacerdotes,
& Leuita conuocati sunt. & v. Electi sunt, vt a-
scenderent duces domorum familiarum secundâ
tribus suas. Item: Hac nomina sunt eorum, qui
ascenderunt secundum familias suas ad princi-
patum partis, id est, μεγιδαρχίας. Item: Qui
president in familijs. Item: Qui precedunt in fa-
milijs suis. Quam sententiam Latinus inter-
pres non expressit, pro familijs pagos red-
dens, at verò vij. Nehemiæ scriptum est: Et
congregati sunt principes familiarum, vniuersi
populi, sacerdotes, & Leuita ad Esdram scri-
bam, vt interpretaretur eis verba legis. De du-
catu militari apparet ex eo, quòd, vt post
dicetur, in exercitu tribuni militum fuere
Patriarchæ. Principes autem familiarum ad
consilia à regibus fuisse adhibitos, elicitur
ex quinto secundi Paralipomenon, in quo
scriptum est: Conuocauit Salomon rex omnes
seniores Israël, & omnes principes tribuum, &
prefectos familiarum filiorum Israël. ad iudi-
cia verò ex capite xix. Iosaphat rex constitu-
it Leuitas, & sacerdotes, & patriarchas ex Is-
raël, vt iudicium, & causam Domini iudica-
rent.

De Principibus Ciuitatum Tribunis, Centurionibus, Quinquagenarijs, & Decanis.

CAP. VII.

TERTIA verò Resp. quæ singularum ciuitatum descriptionem continuit, proprios cuiusque ciuitatis magistratus, siue principes habuit. Vt enim post tribus sequuntur familiæ, quæ partes earum fuerunt, sic familias excipiunt ciuitates, in quas partes familiarum coniectæ sunt, vt enim supra diximus, singulæ tribus multas nactæ sunt ciuitates, in quas ipsæ eius tribus familiæ dispersitæ sunt. Ciuitatibus verò qui præfuerunt, ij principes ciuitatum vocati, vt nono Iudicum, vbi de Efraim vrbe Sicima agitur. *Zebul princeps ciuitatis auditis sermonibus Galaad iratus est. & mox. Erat turris excelsa in media ciuitate, ad quam confugerunt simul viri, & mulieres, & omnes principes ciuitatis. & vicesimo quarto: Iosue princeps ciuitatis. id est, vnus ex principibus ciuitatis.*

Hi verò principes multi fuerunt, nempe Chiliarchi, ecatontarchi, pentecontarchi, & decadarchi, ad id instituti, vt consilij, iudicijsque præessent. Quare aliquando Principes ciuitatum, aliquando Principes Iudicum dicti sunt. Septenos autem in singulis ciuitatibus fuisse, Iosephus adiecit.

Chiliar-

Chiliarchi porrò fuere præfecti mille hominum, ecatontarchi centum, pentecontarchi quinquaginta, decadarchi decem. quos Latinus interpres more Romano vertit tribunos, & centuriones, quinquagenarios, & decanos.

Hos Moyfes primum instituit in Deserto, ac populo, & Iudæibus præesse iussit primum consilio Iethro foci sui, deinde etiã iussu Dei. Consilium datum est octauo decimo Exodi, repetitum verò à Moyse primo Deuteronomij, loco ante citato: *Dixi vobis illo tempore: Non possum sustinere negocia vestra, & pondus, &urgia, date ex vobis ipsis viros sapientes, & gnaros, & prudentes in tribus vestras, ut ponam eos præesse vobis. Et respondistis mihi. Bona res est, quam facere vis. Jumpsiq; ex vobis viros sapientes, & gnaros, & prudentes, et cõstitui eos præesse super vos chiliarchos, & ecatontarchos, & pentecontarchos, & decadarchos, & grammatoisagogeos iudicibus vestris.* Hæc nunc ex Græca versione expressa sunt. quæ aliquando clarior est, quàm Latina. Cum autem inquit: *Constitui præesse vobis chiliarchos, & ecatontarchos, & pentecontarchos, & decadarchos, vnum principatum eorum in populum declaravit. Cum autem addidit, & grammatoisagogeos iudicibus vestris, alterum principatum eorundem*

In Iudices indicauit. Ex quo efficitur, officium eorum fuisse duplex, vnum, vt Consilijs ciuitatum præessent, alterum, vt Iudicij. Cæterum cum priore munere fungebantur, senatum conuocabant eius ciuitatis, in qua erant, eumque de rebus publicis consulebant, atque eatenus principes ciuitatum appellabantur; cum posteriore, ad aliquot eorum senatorum, tanquam ad legitimos Iudices causas iudicandas introducebant, atque eo tempore Iudicum Principes, & Grammatoisagogeï, siue litium introductores nominabantur. Hanc verò doctrinam nobis præstantius Græca, quàm Latina tralatio, reddit. Quod ex vtriusque collatione liquebit. De Principibus Iudicum sic Exodi xvij. *Moyse electis viris strenuis de cuncto Israël constituit eos principes populi, tribunos, & centuriones, & quinquagenarios, & decanos, qui iudicaret plebem omni tempore, & primo Paralip. xxvij. Conuocauit Dauid omnes principes Israël, duces tribuum, & præpositos turmarum.* Græca autem plenius: *Conuocauit omnes Principes Israël, Principes iudicum, & tribuum, & omnes Principes diuisionum ephimeriarum.* De Grammatoisagogeis sic primo Deuteronomij. *Constitui principes tribunos, & centuriones, & quinquagenarios, & decanos, qui docerent vos singula:*
 & xvj.

& xvj Iudices, & magistros constitues tibi in omnibus ciuitatibus tuis. & Deuteronomij xxix. Vos statis hodie coram Domino DEO vestro Principes vestri, & tribus, ac maiores natu, atque doctores. & xxxj. Congregate ad me omnes maiores natu per tribus vestras, atque doctores, & xxiiij Iosue. Vocauit omnem Israëlem, maioresq; natu, ac Principes, duces, & magistros. & xxiiij. Vocauit maiores natu, & Principes, & duces, & magistros. Hæc autem eadem in Græca translatione sic expressa sunt: Constitui præesse grammatoisagogeos iudicibus vestris. Item: Iudices, & grammatoisagogeos constitues tibi in omnibus ciuitatibus tuis. Item: Vos stetitis hodie coram Domino Deo vestro archiphylī vestri, & senatus vester, & iudices vestri & grammatoisagogeī vestri Item: Aduocate ad me omnes phylarchos vestros, & seniores vestros, iudices vestros, et grammatoisagogeos vestros. Item: Vocauit omnem Israëlem, seniores, Principes, & iudices, & grammateos. Item: Vocauit Seniores, & Principes, & iudices, & grammateos. Ex quibus apparet, sine dubio magistratum fuisse vnum, qui iudicibus præpositus grammatoisagogeus dictus fuerit. Qui verò hi γραματοεισαγογεῖς fuerint, adhuc parum compertam, vt video fuit. Cæterum S. Augustinus in secundo Quæstionū super Exodum sic scriptum reli

Quos autem dicat γραμματοισαγογεις post de
 exriones, non facile sciri potest. quoniam hoc no-
 men in nullo usu habemus vel officiorum, vel ma-
 gisteriorum. Nam quidam doctores interpre-
 tati sunt, ut intelligantur virique literati, qui in-
 troducant in litteras, sicut resonat Gracum vo-
 cabulum. Hoc sanè significatur, quòd ante le-
 gem datam habuerunt Hebraei litteras, quæ quã-
 do coeperint esse, nescio. virum valeat indagari.
 nonnullis enim videtur, à primis hominibus eas
 coepisse, & per ductas esse ad Nos, atque inde ad
 parentes Abrahæ & inde ad populum Israel,
 sed unde hoc probari possit, ignoro. Et libro
 xviii. cap. xxxix. de ciuitate Dei: Denique
 Moyses in populo constituit, qui docendis litteris
 præsensent, priusquam diuina legis vllas litteras
 nossent. Hos appellat scriptura grammatoisaga-
 gogeos, qui latine dici possunt, litterarum in-
 ductores, vel introductores, eo quòd eas indu-
 cant, vel introducant quodammodo in corda di-
 scipulorum, vel potius in ipsos, quos docent. Ex his
 videtur S. Augustinus grammatoisagogeos
 accepisse pro grammaticis, qui populum li-
 teras docuerint, quòd eodem alluisse trala-
 tio antiqua videtur, cum vertit, doctores, ma-
 gistros, & qui docerent omnia.

Quoniam verò hi non omni populo, vt
 sentire videtur S. Augustinus, doctores cõfi-
 tuti sunt, sed ex locis supra allatis iudicibus
 tan-

tantummodo, propterea rectius grammatoisagogei erunt Doctores, & magistri Iudicum. Quæ expositio si cui fortasse minus arriserit, is paulisper ab ea recedendo dicere poterit, Grammatoisagogeos fuisse, non qui litteras Iudices docerent, sed qui causas ad eos introducerent, & principatum, vt diximus, in eos tenerent. Hoc autem inuere videtur lex DEI supra posita: *Iudices, & grammatoisagogeos constitues tibi in omnibus ciuitatibus tuis, & iudicabunt populum iusto iudicio* Quam sic explicuit Iosephus: *Imperent, in singulis ciuitatibus septem viri virtute, & iustitia studio eminentes, unicuique verò Principi duo viri ministri denuer ex tribu Leui.* Item tertio Esdræ: *Constitu iudices, & præfides, qui iudicent omni populo, præfides, id est iudicij moderatores.*

Hi verò illa erant auctoritate ornati, vt causas, quæ ad se deferrentur, recipere, & reijcere possent, & quas recepissent, ad Iudices introducerent. Vnde dixit Isaias capite primo: *Principes omnes diligunt munera, sequuntur retributiones. pupillo non iudicant, & causa vidua non ingreditur ad illos.* Græcè hoc quoque loco apertius, & aptius: *Et litens viduarum non accipiunt.* Hanc verò vocem LXX. interpretes ab Atheniensibus acceperunt, qui similes magistratus habuerunt, quos

quos εἰσαγωγῆς τῶν γραφῶν appellarunt. pro
ut nos latius in libris de repub. Atheniensi-
um scripsimus, ita vt quas illi γραφῆς vocāt,
hi γραμματᾶ verterint. Fuere enim magi-
stratus, qui causas, seu accusationes ad iudice-
s ei iudicio destinatos introduxerunt.
Qua locutione vsus est etiam Cæsar libro
primo Belli Ciuillis. *Quascunque, inquit, con-
trouersias inter se milites habuerunt, sua sponte
ad Cæsarem introduxerunt.*

Quæ si ita sunt, sanè ordo actionis, vt su-
pra diximus, sic constitutus fuisse videtur.
Qui litem alicui intendere cupiebat, is ad-
uersarium ad aliquem horum Principum
adducebat, & quodammodo in ius rapie-
bat: qui si litem aut nomen recepisset, rem
ad iudicium introducebat. Iudices verò co-
gnita causa aut absoluebant reum, aut dam-
nabant: damnatum autem exactori trade-
bant, qui illum in carcerem conijciebat, re-
us verò ibi manebat, donec solueret. Vnde
Christus dixit xij. apud S. Lucam: *Cum va-
dis cum aduersario tuo ad principem, in via da
operam liberari ab illo, ne forte trahat te ad iu-
dicem, & Iudex tradat te exactori, & exactor
mutat te in carcerem, vnde non exhibis, nisi ad u-
num quadrantem persolueris.* Fuere ergo tri-
buni, centuriones, quinquagenarij, & deca-
ni magistratus, qui inter cætera ipsorum
munera

munera iudicibus præpositi caussas ad eos introduxerunt, & fortasse etiam docuerunt, quod hodie quoque Venetijs faciunt, quos aduocatores Communis dicunt. Unde scriptum est primo secundi Paralipom. *Præcepit Salomon vniuerso Israël, tribunis, & centurionibus, & Iudicibus.*

Tertium inde horum Principum munus fuit, vt à rege aduocati cum eo, & ceteris Principibus de rebus publicis consultarent, & cum eodem quafdam etiam caussas iudicarent. De consilijs hæc testimonio sunt, quæ supra in aliam sententiam quoq; prolata sunt. Deuteronomij xxix. *Vos constitistis hodie cuncti coram Domino Deo archiphylæ vestri, & senatus vester, & iudices vestri, & grammatoisagoge vestri, & 31. Aduocate ad me phylarchos vestros, et grāmatoisagogeos vestros.* & xiiij primi Paralip. *David de redncenda arca consilium cum tribunis, & centurionibus, & vniuersis Principibus inijs. & xxxviij. Vocauit David omnes magistratus Israël, Principes Iudicum, & tribuum.* & primo secundi: *Salomon aduocauit inter ceteros Principes tribunos, ac centuriones, iturus ad sacrificium faciendum.* De iudicijs significatur xxix. eiusdem libri Paralip. *Ezechias Rex aduocauit omnes Principes Hierusalem, & ascendit in domum Domini.* Item apud Hieremiam xxxvj. *Cum*

*Michaas detulisset ad Principes sedentes in do-
 mo regis ad Gazophylacium, se audisse Barucho
 legentem vaticinium Hieremia de excidio pro-
 ximo urbis. Principes Barucho accitio manda-
 runt, ut librum legeret. quo audito obstupefacti,
 ad regem Ioacim accesserunt, remq; totam ex-
 posuerunt, regi que cupienti volumen illud exu-
 ri, aliquot e Principibus restiterunt, sed nihil
 profecerunt. Item xxxvij. Comprehendit Ieri-
 as Hieremiam, quasi fugeret ad Chaldeos, &
 adduxit ad Principes. Quamobrem cuncti prin-
 cipes Hieremiam casum miserunt in carcerem.
 deinde dixere regi. Rogamus, ut occidatur homo
 iste. Quibus Sedecias rex. Eccc in manibus ve-
 stris, nec enim fas est, regem vobis quidquam ne-
 gare. & xvij. secundi Paralip. Rex Achab
 misit Michaam ad Ammon principem Ciuita-
 tis, ut eum in carcerem traderet. & xx. S. Luc.]
 Miserunt insidiatores, qui se iustos simularent,
 ut caperent eum in sermone, & traderent eum
 principatus, & potestatis praesidis. Principatum
 enim cum dixit, magistratus Iudæorum in-
 tellexit, cum praesidē, Roman. procuratorē.*

Si ergo vnus ex Principibus ciuitatis fuit
 Chiliarchus, id est, princeps mille hominū,
 hinc declaratur locus insignis apud Michēā
 prophetam de Bethleem, vbi. & vnde Chri-
 stus erat oriturus. ca. v. *Et tu Bethleem Ephra-
 ra paruulus es in millibus Iuda, ex te mihi egre-
 dietur*

dicitur, qui sit dominator in Israël. apertius autem Græcè: *Et tu Bethleem, domus Ephrata parvulus es, ut sis in millibus Iuda, ex te mshî exhibit, ut sit in principem Israël.* hoc enim significat. Tu Bethleem, licet parua vrbs ad deò sis, vt mille homines non habeas, & prefectum mille hominum, siue Chiliarchum, creare non possis, tamen ex te exhibit Christus archon, id est princeps non solum ciuitatis vnus, sed etiam totius Israël.

De Scribis, id est, Notarijs: CAP. VIII.

IAM verò Scribas fuisse iuris peritos, qui legem populo interpretarentur, Græcè *γραμματεῖς* appellatos, supra scripsimus, cum de religione tractauimus. Nunc illud necessariò addimus, scribas quoque fuisse homines, qui scriptum fecerunt, ac scribendo operam magistratibus, populo, & senatui præstiterunt. Scriptum fecisse, docet psalmus xliiij. *Lingua mea calamus scribae velociter scribentis.* Et Hieremias xxxvj. vbi inquit, se dedisse prophetiam suam scribendam, & recitandam Baruch scribæ, regem autem Ioacim, vbi illam audiuit, ipsam scapello ipsius scribæ discidisse. Et viij. vbi dixit: *Verè mendacium operatus est stylus scribarum mendax.* Num verò hi ex eorum quoque numero fuerint, qui legem interpretati sint, an aliud quoddam quasi corpus cõfecerint,

rint. parum compertum, illos certè publicos legis expositores fuisse, hos verò notarios quasi aliquos extitisse, apparet. Vnusquisque verò cognitis scripturæ locis iudicium suum adhibebit. Antiquissima porrò scribarum memoria est Numerorum quintodecimo dixit Deus ad Moysem: *Congrega mihi septuaginta viros de senioribus Israël, & scribas, & duces ad ostium Tabernaculi.* Altera Deuteronomij viceſimo: *Loquentur scribe ad populum.* vbi que græcè pro scribis est *γραμματεῖς*. An verò eodem modo dati sint populo, & senatui, & magistratibus, & an ius suggererint, siue acta eorum in scripta, litterasq; retulerint, non liquet. certe eis apparuisse, operamque commodasse suam videntur.

Ac primum quidem regem habuisse scribas, indicat Saraias, qui fuit scribe Regis Davidis, & Elioteph & Abia, qui Salomonis, & Sobna qui Ezechix, & xij quarti Regū: *Cumq; viderent nimiam pecuniam esse in Gazophylacio, ascendebat scribe regis, & pontifex, effundebantq; & numerabant pecuniam, que inueniebatur in domo Domini.* Item sepe alias. Iosephus quoque ostendit, Principibus tribuum affuisse scribas, cum inquit libro septimo Antiquitatum: *Joab prefectus Davidis regis descripturus numerum Hebræorum, sum-*
psit

*psit phylarchos, & scribas, & iustravit totum
Israël.*

De Principibus verò ciuitatis idem te-
statatur in recitanda lege. cum inquit: *Singulis
Septemuiris principibus ciuitatis adsint duo
ministri ex tribu Leui.* Ministros enim nimi-
rum intellexit duos scribas, qui acta refer-
rent. Eos verò ex tribu Leui fuisse, ostendit
etiam primus Paralipomenon. Vbi *monito-
res, & scriba ex tribu Leui nominantur.*

De Scribis populi illa sunt argumento
Deuteronomij vicesimo: *Loquentur scriba
ad populum.* Et Iosue primo: *Præcepit Iosue
scribis populi, ut imperarent populo sibi prapa-
rare cibaria.* Item tertio. *Transferunt Scriba
per castra, ut sequerentur Leuitas portantes
arcam.*

Fuisse autem qui populo ministrarint, &
qui senatui, illud est documento, quòd pri-
mo Paralipomenon vicesimo septimo scri-
ptum est: *Tribuni, censoriones, & Scriba, qui
ministrant populo.* Et Iosephus libro v. belli,
nominat Aristæum, virum insignem, scri-
bam Senatus Et Hieremias L. II. nominat
de Hierusalem abductum scribam, *Princi-
pem militum qui probabat yrones.* Græcè τὸν
χαμματῆα τῶν δυνάμεων, τὸν χαμματεύοντα
τῷ λαῷ πάσης τῆς γῆς, id est, scribam copiarū
scriptum facientem populo totius terræ.

Ceterum cum in Græca versione sit vbiq;
vna vox *γραμματῆς*, Latina tamen variat,
ac *duces*, & *Principes*, & *Pracones*, vertit.
Ex quò apparet, ne ipsi quidem interpreti
fatis constituisse, quid essent *γραμματῆς*, neq;
ibi pro legis doctoribus accepisse. Fieri aut
potuit, vt scriba idem, qui scriptum facie-
bat, multis alijs officijs publicis inseruiret.

De Re Bellica. CAP. IX.

HAtenus tradita sunt, quæ domi aut à
populo, aut à Senatu, aut à Magistrati-
bus peragenda fuerunt, nunc res postulare
videtur, vt quæ foris, id est militiæ ratio rei
gerendæ fuerit, exponamus: siquidem vt sa-
cerdotes, & iudices, sic etiam Imperatores
partes præcipuè sunt optimæ ciuitatis, vt A-
ristoteles litteris prodidit. Neque verò de
hac re multa dicentur, quòd sacræ litteræ
non multa suppeditent, quæ dicantur. Pri-
mum autem quæ belli gerendi præcepta de-
us reliquerit, deinde per quos res gesta sit,
tum quæ bella ab Hebræis administrata
sint, exequemur. De bello igitur gerendo
sic Deus præcepit Deuteronomij xx. *Si ex-
seris ad bellum contra hostes tuos, & videris e-
quitatus, & currus, & maiorem, quàm tu ha-
beas, aduersarij exercitus multitudinem, non is-
mebis eos, quia Dominus Deus tuus tecum est, qui*
est.

eduxit te de terra *Egypti*, Appropinquante
 autem iam praelio, stabit sacerdos ante aciem, &
 sic loquetur ad populum, Audi *Israël*, vos ho-
 die contra inimicos vestros pugnam committiti-
 tis, non pertimescat cor vestrum, nolite metue-
 re, nolite cedere, nec formidetis eos: quia *Dom-
 nus Deus vester* in medio vestri est, & pro vobis
 contra aduersarios dimicabit, ut eruat vos de
 periculo. Duces quoque per singulas turmas au-
 diente exercitu proclamabant: Quis est homo
 qui edificauit domum nouam, & non dedicauit
 eam? vadat, & reuertatur in domum suam, ne
 forte moriatur in bello, & alius dedicet eam.
 Quis est homo qui plantauit vineam, & nec-
 dum fecit eam esse communem, de qua vesci o-
 mnibus liceat? vadat, & reuertatur in domum
 suam, ne forte moriatur in bello, & alius homo
 eius fungatur officio. Quis est homo, qui despon-
 des uxorem, & non accepit eam? vadat, & re-
 uertatur in domum suam, ne forte moriatur in
 bello, & alius homo accipiat eam. His dictis ad-
 dent reliqua, & loquentur ad populum, Quis
 est homo formidolosus, & corde pauido? vadat,
 & reuertatur in domum suam, ne panere facias
 sorda fratrum suorum, sicut ipse timore perter-
 ritus est. Cumq; siluerint duces exercitus, & fi-
 nem loquendi fecerint, unusquisq; suos ad bellan-
 dum cuneos preparabit. Si quando accesseris ad
 expugnandam ciuitatem, offeres ei primum pa-

*cem. Si receperit & aperuerit tibi portas, cursus
 eius populus, qui in ea est, saluabitur, & seruet
 tibi sub tributo. Sin autem foedus inire noluerit,
 & ceperit contra te bellum oppugnabis eam.
 Cumque tradiderit Dominus Deus tuus illam
 in manu tua, percuties omne, quod in ea generis
 masculini est, in ore gladij, absque mulieribus, &
 infantibus, iumentis, & ceteris, qua in ciuitate
 sunt. Omnem praedam exercitus diuides, & co-
 medes de spolijs hostium tuorum, quae Dominus
 Deus tuus dederit tibi. Sic facies cunctis ciuita-
 ribus, quae a te procul valde sunt, & non sunt de
 his urbibus, quas in possessionem accepturus es.
 De his autem ciuitatibus, quae dabuntur tibi,
 nullum omnino permittes viuere, sed interficies
 in ore gladij, Hebraeam videlicet, & Amorraeam,
 & Chanaaneam, Pherezeam, & Heueam,
 & Jebusam, sicut praecepit tibi Dominus Deus
 tuus, ne forte doceant vos facere cunctas abomi-
 nationes, quas ipsi operati sunt Dijs suis, & pec-
 cetis in Dominum Deum vestrum. Quando ob-
 sederis ciuitatem multo tempore, & munitioni-
 bus circumdederis, ut expugnes eam, non succi-
 des arbores, de quibus vesci potest, nec securibus
 per circuitum debes vastare regionem, quoniam
 lignum est, & non homo, nec potest bellantium
 contra te augere numerum: si qua autem ligna
 non sunt pomifera sed agrestia, & in ceteros ap-
 ta vsus, succide, & instrue machinas, donec ca-
 pias ci-*

pias civitatem, qua contra te dimicat. Ex his inquit Philo. liquet, Iudaorum gentem amicos esse omnibus pacem amantibus, non contemnendam tamen, ut cui satis animorum sit ad repellendam iniuriam, si quis ultro velit laceſſere. diſcernit autem in bello, qui ſibi inſeſti ſunt, et qui non. nam cadibus ſeuire in immeritos, aut leuiter noxios, immanis eſt ferocia. & iſdem claudibus mulieres cum viris inuoluere, tantus porro amor iuſtitia eſt, ut ne agros quidem hoſtiles vaſtare liceat, & arbores cadere ad fructuum interitum.

De Principe militiae. CAP. X.

Inter magistratus autem, qui operam rei militari dederunt, primum locum tenuit Imperator, id eſt dux belli, is enim poſt Regem ſummam in caſtris poteſtatem eſt naſtus. Hic verò à Latino interprete Princeps militiae dictus eſt, à Græco verò ἀρχιγατῆγος τῆς δυνάμεος, & ἀρχων πάντων ἀρχόντων τῆς δυνάμεος, id eſt, primarius dux exercitus. Talis verò princeps principum omnium exercitus fuit Abner ſub Saule Rege. nam Regum ſecundo, cap. ij. *Abner filius Ner, princeps exercitus Saul dicitur.* Et tertio: ὁ ἡγούμενος μέγας, id eſt, dux magnus à Dauide appellatur. Talis ſub Dauide Ioab, & Amaſa, qui in eodem libro principes militiae Iſ-

raël, & super omnem exercitum fuisse dicuntur. De Ioab sic xxiiiij. David Ioab principem militia mandauit, ut uniuersum populum Hebraorum recenseret, & summam militum conciperet. Ad Amasam verò xix. dixit ita: *Hæc faciat mihi Deus, & hæc addat, si non magister militia fueris omni tempore.* Quinetiam xxiiiij quarti scriptum est, Nabuzardan ducem Nabucdonosoris transtulisse Babylonem Sopher principem exercitus, qui probabat tyrones de populo terræ. At Græcus habet, *scribam principis exercitus recensentem populum terra*: Multum verò valuisse apud regem ipsum militiæ Principem, indicauit Helisæus, cum in quarto Regum quarto dixit ad viduam: *Habes negotium? vis ut loquar Regi, aut Principi militiae?*

De Tribunis & Centurionibus.

CAP. XI.

Imperatori porrò paruère Chiliarchi, Ecatontarchi, Pentecontarchi, & Decarchi. Hos verò instituit Moyses, vt præfecti essent mille hominibus, centum, quinquaginta & decem: quos Latinus, vt dixi, interpret transtulit tribunos, centuriones, quinquagenarios, & decanos. Ex ijs autem ferme fuère, qui principatum familiarum gesserunt. sic enim scriptum est primo Numerorum: *Phylarchi secundum familias suas suæ Chiliarchi.*

Chiliarchi Israël: quasi verò dicat, ex eorum numero maximè euectos esse ad Chiliarchatum, qui in suis tribubus essent patriarchæ, neque enim omnes patriarchæ tribuni fuerunt. Chiliarchi verò dicuntur etiam ἀρχοντες, & ἀρχιστοι τῶν χιλιάδων, id est Principes Chiliadum, vt xij. primi Paralip. *Transfugerunt ad Dauid de Manasse Eduas & Iezabud Principes Chiliadum: & xxiiij. Dauid conuocauit Principes Chiliadum, vt arcam reduceret.* Chiliadis porrò militaris mentio est in libro Iudicum. Nam cum Gedeon vocatus esset ad Principatum, eum respuit dicēs: *Chilias mea humilis est in Manasse, & ego in familia mea infirmus sum.* item apud Michæam: *Et tu Bethleem paruulus es, vt sis in millibus,* id est, vt Chiliadem, & Chiliarchum creare possis.

Centuriones autem, qui ἐκατοντάρχοι à Græco interprete versi sunt, ijdem etiam ἀρχοντες τῶν ἐκατοντάδων, id est, principes Centuriarum vocati, & xxviiij. secundi Paralipomen. vbi dicitur, Dauid conuocasse principes Chiliadum, & Cēturiarum, id est Tribunos, & Centuriones. Tribunorum porrò, & Centurionum belli causa mentio fit sæpè, vt Dauid exercitum contra Absalon filium emissurus xvlij. secundi Paralipomen. considerato populo suo cōstituit super eos

tribunos, & centuriones, & fecit tres partes
 populi sui sub tribus ducibus exercitus to-
 tius. Et quarto Regum xj. *Ioiada ut Athali-*
am reginam opprimeret, centuriones acciuit,
 pro quibus in secundo Paralip. xxij. Prin-
 cipes familiarum aduocati dicuntur. Et 25.
 Amasias rex bellum moturus, *congregauit*
Iudam, et excitauit eos per domos familiarū sua-
rum in tribunos, & centuriones in uniuerso lu-
da, & Hierusalem, & numerauit eos à viginti
annis, ut supra, & inuenit eos trecentas Chilia-
das qui exire ad bellum possent. Et tertio pri-
 mi Maccabæorum, Iudas princeps bellum
 illaturus dicitur constituisse, qui ducerent
 populum, tribunos, & centuriones. Atque
 hos quidem etiam ἀρχοντας τῆς δυνάμεως, &
 στρατηγούς id est, principes exercitus aliquan-
 do scriptura vocauit, vt Numerorum xxxj.
Irauit est Moyses principibus exercitus, tribu-
nis, & centurionibus, licet Græcè non princi-
pibus, sed episcopis, id est, inspectoribus scri-
ptum sit: Et xxiiij. secundi Regum: Egressus-
que est Ioab, & Principes exercitus à facie Re-
gis, ut numerarent populum Israël.

De Quinquagenarijs, & Decanis.

CAP. XII.

Pentecontarchi verò, & Decadarchi me-
 moria vsurpatur non solum in Exodo,
 vbi

ubi instituuntur à Moyse, sed etiam primo quarti Regum, cum inquit: *Ochozias rex Iude misit ad Heliam prophetam Quinquagenarium principem cum quinquaginta militibus, inde alterum, inde tertium.* Item primo Maccabæorum: *Iudas constituit super populo tribunos, centuriones, pentecontarchos, & decadarchos.*

Hi verò omnes pro arbitrato designabantur à rege. De Principe militiæ liquet ex eo, quod supra de Amasa scriptum est. De tribunis, & centurionibus illa sunt documento, viij. primi Regum: *Rex constituet sibi filios vestros tribunos, & centuriones, & xxviiij. Saul fecit sibi Dauidem tribunum.* & xviiij. secundi: *Dauid constituit super populo suo tribunos, & centuriones.* & post: *Stetit rex iuxta portam, egrediebaturq; populus per iurmas suas centeni, & milleni.* & primo Paralipom. secundo: *Dauid dixit: Qui percusserit Iebuseum is erit mihi in principem, & ducem.* Græcè εἰς ἀρχοντά, καὶ στρατηγόν, id est principem in ciuitate, & ducem in exercitu faciam, & xxv. secundi: *Amasias Rex constituit Iudaos per familias tribunos, et centuriones.* Græcè excitauit per domos familiarum suarum in tribunos & centuriones. Ex quo apparet, non semper ex familiarum principibus tribunos esse delectos, sed ex familijs ipsis, & primo

Maccabæorum tertio: *Judas constituit qui dicerent populum tribunos, centuriones, pentecostarchos, & decarchos.*

De Magistratu Templi. CAP. XIII.

EX præfectis porro militaribus quidam fuere, qui Græcè *προσάται*, & *στρατηγοὶ τῆς ἐκκλησίας* dicti sunt, i. præsidēs tēpli, & præfēcti exercitus tēpli. Hi verò præsidio tēpli præfuerunt, quod olim Judas Maccabæus imposuit, itemque turris Antonjæ, quam cum templo iunctam illius posteri condiderunt: De præsidio Templi sic scriptum est primo Maccabæorum: *Judas edificauit montem Sion, & per circuitum muros altos, & turres firmas, ne quando venirent gætes, & conculerent eum, sicut ante fecerant, & collocauit illie exercitum, ut reseruaret eum.* De Turri sic Iosephus: *Principes Assamonei turrim templo continentem præcipue communierunt, quam Barim dixerunt, atque ibi stolam pontificiam asseruari iusserunt, quam turrim Herodes rex postea ad tēpli custodiam confirmauit, & in gratiam M. Antonij Trismuiri amici sui Antoniam appellauit.* Habuisse autem Iudæos eiusmodi custodiæ causā milites, indicat etiā S. Matthæus xxvij. cum. n. petissent Iudæi à Pilato, vt iuberet custodiri sepulchrum Christi vlq; in tertium diem; respon-

dit

dit Pilatus: *Habetis custodiam, i. e. custodite, si-
cut scitis.* Huic verò prælidio præerat tribu-
nus militum vnus, aut fortasse etiam plures
cum cohortibus suis, vt mox apparebit.

Præter milites verò, qui templum custo-
diebant, erant quoque ministri, id est licto-
res, quos ad comprehendendos reos iussu
Principum sacerdotum, & populi adhibe-
bant. Quod si qui rei violati templi, aut cõ-
temptæ religionis, aut grauioris alicuius fla-
gitij essent, aut eis opibus præditi, vt eos ti-
merent, tum licitoribus custodes etiam mi-
lites adiungebant, lictores aduocantes, vt
manum iniicerent, atque vincirent, milites,
vt vim, sicunde fortè ingrueret, propulsa-
rent. Probantur hæc omnia historia Chri-
sti. Primum enim Iudas proditor acces-
sis ad Principes sacerdotum, & se, si sibi pre-
tium darent, Christum illis proditurum es-
se, professus est: inde cum aliquot eorum a-
dijt ad tribunum militum, & cohortem ac-
cepit, tum ministros sumpsit, demum cum
his omnibus contendit ad Christum capi-
endum. Loca Euangelij proferam, si lecto-
rem ante monuero, Latinum interpretem
σπαθηγὸν magistratum videri parum aptè
vertisse, primum, quia militarem principa-
tum non expressit, qui in voce *σπαθηγὸς* con-
tine-

tinetur, deinde, quia confundit hunc cum
 Principibus populi, qui post cum Seniori-
 bus eidem iudicio affuerunt, & eodem ma-
 gistratus nomine afficiuntur, cum Græcè
 non *σπαρῆγοι*, sed *ἀρχοι* nomenclentur. Mat-
 thæus xxvj. & Marcus xliij. *Abijt Indas ad*
Principes sacerdotum, & ait illis. Quid vultis
mibi dare, & ego eum vobis tradam? Lucas
 autem ipsis Principibus sacerdotum etiam
 Principes populi adiicit, quos interpret Ma-
 gistratus appellat, inquit: *Abijt Indas, &*
locutus est cum Principibus sacerdotum, &
Magistratibus, quemadmodum illum traderet
eis. Ioannes autem xvij. *Indas, cum accepisset*
cohortem, & à Principibus sacerdotum, ac Pha-
risæis ministros, venit illic. & mox: Cohors au-
tem, & Tribunus, & ministri Iudeorum com-
prehenderunt Iesum, & ligauerunt eum. Lucas
 xxij. *Dixit autem Iesus ad eos, qui venerant ad*
se, Principes sacerdotum, & Magistratus tem-
pli, & Seniores. Græcè pro Magistratus tem-
 pli *σπαρῆγοὺς τῆς ἱερῆς* Ostendit idem historia
 Apostolorum. Actuum iij. *Loquentibus au-*
tem apostolis ad populum, supervenerunt sacer-
dotes, magistratus templi. (id est, σπαρῆγοὺς τῆς ἱερῆς)
& Sadducæi. Et v. *Ut audierunt hos sermo-*
nes Magistratus templi, & principes sacerdotū,
ambigebant de illis, quidnam fieret, tunc abiit
Magistratus cum ministris, et adduxit illos vi.

ex quibus liquet, Magistratus templi duces militares fuisse ad reos capiendos adhibitos. Atque hæc quidem mea est de Magistratu templi sententia, quæ si vera est, sequitur vt erreat illi, qui his eisdem auctoritatibus fulti, eos iudices fuisse, qui in templo iudicarent, asseruerunt.

De Bellis Iudaorum. CAP. XIII.

HIS expositis sequitur, vt eorum etiam satisfaciam voluntati, qui bella ab Hebræis gesta summatim cognoscere cupiunt. Hæc verò in magna varietate versata sunt. Primum enim armis contendere Hebræi per Arabiam transeuntes duce Moyse cum ipsis Arabiæ incolis, antequam ad Iordanem transirent, vt cum Amalecitis, Arad rege Chananæorum, Seon rege Amorrhæorum, & Og rege Basan, cum Moabitis, & Madianitis. Deinde postquam Iordanem transierunt, Iosue duce cum Amorrhæis, Chananæis, Gergesæis, Hettæis, Heuæis, Iebusæis, & Pherezæis, qui terram Chananæam à Deo sibi promissam habitabant, eisdem magna mole deuictis eam in sortem coniecerunt. Diuisa inde terra, ac sedibus in ea collocatis, bella vicinorum diu passi sunt regis Mesopotamiæ, Chananæorum, Madianitarum, Moabitarum, Ammonitarum, & Phi-

& Philistæorum, qui ultimi perpetui hostes fuerunt vsque ad tempora Dauidis, cum quinque vrbes ad mare Syriacum obtinerent versus Aegyptum, Gazam, Aſcalonē, Accaronem, Geth, & Azotum. Atque hæc fermè Iudicibus rerum potentibus. Saul inde rex primus Naas regem Ammonitarū deuicit, Philistæos fatigauit, & Agag regem Amalecitarum, licet longè positum, iussu Dei oppressit. Inde Dauid certauit cum Ieboseth filio Saulis rege à suis contra se acclamato, cum Iebusæis, quos vrbe Hierusalem pepulit, cum Moabitis, & Ammonitis, cum filio Absalon, & Siba, quorum à se vterque defecerat, & quater cum Philistæis, quibus profligatis, ac Syria Damasci, & Idumæa ad regnum adiuncta imperium ex omni parte pacatum filio Salomoni reliquit. sub quo pax solida fuit. Diuiso inde post obitum eius in duas partes regno, quarum vna Iudæ, altera Israel appellata est, vtraque sæpè arma inter se ciuilia contulerunt. Externos verò hostes pertulerunt, eos reges, qui tum opibus excellebant, Aegypti, Assyriorum, Babylonæ, ac Syriæ. Quibus cū resistere propter peccata non possent, Israelitæ demum, qui decem tribus obtinebant, ab Assyrijs translati sunt Niniue, Iudæi verò à Babylonijs Babylonem. Postquam

quam autem Iudæi concessu Cyri regis Persarum antiquum patriæ solum recuperarunt, primum Persis, deinde Macedonibus Alexandri Magni successoribus Aegypti, ac Syriæ regibus tributarij paruerunt, ad extremum ab Epiphane libertate, ac religione multati captis armistandiu reges ipsos Syriæ fatigarunt, donec libertatem integram receperunt. Tum verò subactis Idumæis, Samaritis, Ituræis, Moabitibus, & Galæaditis, cum inter se contendere de regno cœpissent, arma contra se Romanorum traxerunt, tria verò præcipua ab eis bella perpepsi sunt, vnum C. Pompeij, qui urbem cepit, alterum C. Sosij, qui Aristobulo rege vrbe pulso Herodem intulit, tertium Titi Cæsaris, à quo vrbs euersa, gensque ipsa deleta est.

Ex quibus intelligi potest, & ducibus, & scientia militari opus Iudæis fuisse, vt tantam molem, varietatem, ac perpetuitatem bellorum egregiè sustinerent. Bellis verò alienis Iudæi non affuerunt, nec gentium stipendia meruerunt, aut suis eas stipendijs asciuerunt, quia quocunque modo commercium cum gentibus habere prohibiti lege sunt. Itaq; Tiberius Cæsar, vt eos sibi militare propter patriæ legis custodiam abnuere vidit, summis tormentis affecit, vt Iosephus 16. libro mandauit.

De

HIS explicitis, nunc quæ de statu Iudæorum extremo, Philo scriptum reliquerit, addam, atque hac quoque parte illustrata huic commentario finem imponam. In primis ergo quanta per omnes terras Imperante Caio, Iudæorum esset diffusa multitudo, docuit in libro de legatione ad Caium: *Populosa, inquit, est Iudæorum natio, non ut alia, comprehensa unius regionis spatio, sed totum penè orbem passim incolens, diffusa est, n. per continētis prouincias oēs, atq; insulas, adeò ut non multò pauciores sint indigenis, absque eo quod ipsam Iudæam innumera multitudo incolit, Babylon etiam, & multa alia satrapia ab eis tenentur, qui singulis annis sacram pecuniam mittunt in templum primitiarum nomine, quanquam per vias difficiles.* Adijcit inde de colonijs à Iudæis in varias regiones deductis, hoc modo: *Sancta ciuitas metropolis est non unius regionis Iudæe, sed & multarum propter colonias inde olim deductas, vel propius in finitimam Ægyptum, Phœnicem, Syriam, tum ceteram, tum eam, quæ Cale dicitur, vel longius in Pamphiliam, Ciliciam, plerasque Asiæ partes usq; in Bythiniam, & Ponti sinus intimos, pari modo in Europæ Thessaliam, Bœotiam, Macedoniam,*

niam, Aetoliam, Atticam, Argos, Corinthum, quæ Peloponnesi partes præcipuas, nec tantum continentis provinciæ plene sunt colonijs Iudæicis, sed & insularum celeberrime Eubœa, Cyprus, Creta, ne quid dicam de Transæphratis: excepta enim parua parte Babylonis, & aliarum præfecturarum, omnes vrbes, quæ bonũ agrum habent, à Iudæis incoluntur. Inde de Tèpli maiestate sic intulit: Templum iam inde ab initio nullam admisit manufactam effigiem, cum sit Dei domicilium, pictorum enim, atque statuariorum opera sunt sensibilium Deorum imagines. illum autem inuisibilem pingere, aut fingere, nefas duxerunt nostri maiores. Agrippa illud inuisit, & honorauit. Augustus per literas iussit, vndecunque illuc mitti primitias, instituto ibi etiam quotidiano sacrificio. Non Græcus, non barbarus, non rex, satrapa, ve ullus vel infensissimus, non seditio, non bellum, non captiuitas, non vastatio, non alia res vlla tantam cladẽ intulit, vt contra veterem morem effigies manufacta in id importaretur. quauis enim infensos haberet accolas, semper tamen sua religione tutum fuit, vt sacratum conditori, patriq; rerum omnium, sciebant enim violationem eius expiatam sepè grauisssimis calamitatibus. Postremò subiicit, & de synagogis hoc modo: Augustus cognito, quòd negligenter sacra primitiæ, per literas mandauit prouinciarum Asiæ pro-

curatoribus, ut sinerent. Iudeos solos in synagogis cœtus facere, non enim hoc esse Bacchanalia, vel seditiosorum conuenticula turbanda pacis causa, sed scholas iustitia, temperantiæq; in quibus studium virtutis floreat: primitias verò quotannis conferrî, unde fiant sacrificia, missa in hoc sacra legatione ad templum Hierosolyma, de inde edixit. ne quis sit impedimento Iudæis cœtus, collectasq; facientibus, aut Hierosolyma eas mittentibus more patrio. Ut autem Iudæi ritus patrios coluerint, idem etiam non dissimulat inquit: Omnes gentes, libenter seruant ritus patrios, sed Iudæi præ ceteris. Cum enim leges suas credant oraculis proditas, easq; discant à pueritia, in animis circumscribunt, harum expressas imagines, & semper intuenso admirantur, ut honestissimas, alienigenas quoque harum obseruatores amplectuntur pro suis ciuibus: osiores autem earum, aut vituperatores habent pro hostibus, & intantum abhorrem à quauis re suis legibus vetita, ut omnibus fortunis, felicitatibusq; humanis ad præuicationem adduci nequeant, sed nihil religiosius, quàm templum, continent, vel hoc argumento, quòd certissima mors preponitur ultra septum interius penetrantibus nam intra exterius recipiunt undecunque venientes suæ gētis hoīes. Hinc Rutilius in Iudæos post Titi victoriam ubiq; dispersos scripsit:

Aique

*Atque vinam nunquam Judea subacta fuisset
 Pompeij bellis, imperioque Titi,
 Latius excise pestis contagia serpunt,
 Victore, que suos natio victa premit.*

ATQVE hæc quidem de rep. Hæbreorum inuenimus, quæ quam planissimè ac distinctissimè potuimus, explicuimus. Quibus diligenter mente, ac ratione perceptis, si quis iterum se ad sacra volumina perlustranda contulerit, næ ille multo clarius multa ante tetra caliginemersa perspexerit, ac liquidiore illius doctrinæ hauſtu conceptam visceribus cœlestis scientiæ sitim sedarit. Ceterum si in his opportuna sacrarum litterarum auctoritate firmandis paucis fortasse in locis Græcam interpretationem attulimus, aut aliquid ex tertio Eſdræ libro testimoniorum deprompsimus, id nobis censemus vitio verti non oportere. sic enim fecimus cum ob nimiam rerum, quas tractabamus, obscuritatem, quæ planè alia dilucidari rationem non poterat, illustrandum propter sanctorum Patrum auctoritatem, qui septuaginta interpretes adhibuere, prodendâ, & quidè cū nõ de dogmate vllõ, sed de sola antiquitate disputaremus. quin etiã in veterib. institutis, ac moribus declarandis, lucè nos ex antiquissimo quoq; monumento posse petere iudicauimus, quo con-

lio Philonis etiam, & Iosephi, doctissimo-
 rum virorum, fidem sapissimè imploravi-
 mus, vt à quibus multa, eaquè insignia pri-
 scæ memoriæ præsidia, ac supplementa san-
 ctos quoque patres cognouimus accepisse:
 Sed hæc, & eiusmodi alia vt cunque animad-
 uersa prorsus exactæ Ecclesiæ censuræ, iudi-
 cioquè remittimus. Illud quidem certè non
 dubitamus, quin vt multo plura desideratu-
 ri sunt, qui semel ad tantas admissi epulas
 haud planè saturati discesserint, meliora ve-
 rò parituri, qui his quæstionibus excitati
 præclara sua ingenia ad eiusmodi generis a-
 lia indaganda contulerint: sic multo felici-
 us arcana, quæ his continentur, mysteria ve-
 naturi sint, qui faces eiusmodi secum ad ab-
 ditas eorum latebras perscrutandas prætule-
 rint. Mysteria verò intelligo, caelestem vi-
 tam, atque æternam, quam S. Augustinus
 hac prænotatam rep. docuit, asserens popu-
 lum Hebræum in vnam esse remp. congre-
 gatum, quæ æternæ vitæ ageret sacramen-
 tum. omnes enim inquit, prophetiæ, omnia
 præcepta vitæ, sacra demum, sacerdotia, cæ-
 remoniæ, dies festi, significata, & præuncia-
 ta sunt, quæ propter æternam vitam fideli-
 um in Christo & impleta credimus, & im-
 pleri cernimus, & implenda confidimus.
 Vtinam autem Deus ipse pro sua incredibi-
 limi-

li misericordia faxit, vt quam nos ciuitatem
 viui descripsimus in terris, eius post mor-
 tem conspectu perfruamur in cœlis, vt læti
 ob ea, quæ nobis dicta sunt, fore, vt in do-
 mum Domini veniremus, verè tandem di-
 cere cum Propheta possimus: *Sicut audiui-*
mus, sic vidimus in ciuitate Domini virtutum,
in ciuitate Dei nostri. Beati, qui habitant
in domo tua Domine, in secula se-
culorum laudabunt te.

Ff 3 RE-

RERVM, ET VER-
BORVM IN-
D E X.

A.

AARON Moyses frater primus Pontifex,
& posterius eius Eleazari filij 233. 234
Abia octava classis Sacerdotalis, quæ.

255
Abominatio desolationis apud Danielem, quæ.
86

Abraham filius Thare, Hebræus, sextus ab Heber,
initium historię Hebræorum. 9. 10. filij eius I-
saac, & Ismael. 10. Huic promisit Deus proge-
niem innumeram Israëlitarum, possessionem
terræ Chananeæ, & benedictionem omnium
gentium in semine eius, Christo. 10

Acetabula, instrumenta Tabernaculi. 55
Actuum loca exposita, 91. 98. 109. 114. 258 76. 302.
303. 313. 330. 434.

Adam primus homo, Deum cognouit, & pecca-
tum, ac mortem in mundum intulit, filios ge-
nuit Abel, Caim, & Seth, 6

Adar mensis Hebræorum. 97

Adulteri lapidabantur. 374. 376

Aeditui, quot. 274

Aegyptium templum Iudæorum quando condi-
tum, & clausum. 88

Aelia dicta Hierusalem ab Aelio Adriano. 51

Afflictiones corporis, ieiunio, cilicio, & cinere sic-
bant. 205. 206. 209

Agni

I N D E X.

- Agni mactatio in Paschate, qualis.** 133. 107
Alexander Magnus honorauit Iudæos. 20
Altare Holocaufti æneum factum à Moyse. 54. 57.
 58. factum à Salomone in templo 75. 188. refectū
 à Iuda. 81
Altare thymiamatis aureum. 54. 58. 186. factum à Sa
 lomone in Templo. 75. 76. 188
Altare in Galgalis. 325 in Maspha. 326 in Gabaon.
 65. in Ramatha. 382. in Excelsis. lege Excel
 sa.
Aminadab seruauit arcam fœderis. 66. 67
Anna Pontifex, quando, & quomodo. 272. 275.
 276
Annus Hebræorum naturalis, & ciuilis. 94. 119.
 102. annus lunaris, quomodo ad solarem redige
 retur. 94
Annus septimus sabbatarius, qualis. 123. 124
Annus quinquagesimus sabbatarius, qualis.
 124
**Antiochus Epiphanes Rex Syriæ afflixit Iudæ
 os.** 15. 32. contaminauit templum Hieroso
 lymitanum. 81. dedicauit templum Samariæ
 Ioui. 88
Area Noe, qualis. 7
Area pecuniæ sacræ, qualis. 197. lege Gazophyla
 cium.
**Arca fœderis præscripta à Deo constructa à Moyse.
 & ornamenta eius.** 55
Arca Fœderis, testimonij, & testamenti, idem. 56.
 60. delata in Galgala, in Silo. 63. ad Philistæos.
 64. ad Bethsamitas Iudæ, in Cariathiarim,
 in Gabaa. 65. in Sion. 66. in templum. 67. 76. e
 uanuit. 68

I N D E X.

In arca tabulæ legis fuerunt, siue Testamentum.	60.
67.77	
Archisynagogus, quis	92
Arietum oblatio	224. 248
Aristocratia Hebræorum à DEO instituta, qualis.	
33.34	
Aristotelis opinio de aristocratia, & regno pleno conueniens iudicio Hebræorum.	36
Aromata in sacris adhibita, vnde fierent.	187
Arx condita in tertio colle montis Sion.	50
Asaph Psalmista.	268. 269
Ashalites lacus in Iudæa, siue mare mortuum.	43
Assamonei Leuitæ recuperarunt rem Iudæorum contra Antiochum Epiphanem, & Principatum, & Pontificatum adepti sunt, & postea regnum.	234. 395. 397
Athalia regina templum corruptit.	78
Atrium Tabernaculi præscriptum à Deo.	54. 57
Augustus censum in caput instituit, ac totum orbem censuit. legè census.	
Auris quid significet.	225
Azymorum dies, qui. 105. 133. Azymorum prima, & septima dies sancta.	107
Azymorum canister.	223.

B.

B Aalam prophético spiritu ornatus.	280
Balthæus pontificis, qualis.	215
Benedicere vsurpabant, pro maledicere.	375
Bella suscepit, & gessit rex pro arbitratu suo. 394. de re bellica Iudæorum. 424. de mouendo bello lex, ibid. Belli duces, qui. 427. 428. Bella ab Hebræis gesta.	435
Beniamin filius Iacob. 11. tribui nomen dedit. 12. eius	ius

INDEX.

ius tribus cum tribu Iudæ coniuncta fuit. 48 in eis fuit Hierusalem. 48. & in Benjamin pars tē- pli.	49
Berhanim mensis.	97
Blasphemi lapidabantur.	375.376
Bule, Buleuræ, & Buleuterium.	333.334

C.

C Abala historica Iudæorum.	293
Caifas Pontifex, qualis.	275
Caim progeniem improbam peperit.	6
C. Caligula Imper. templo Iudæorum infestus, & synagogis.	85
Candelabrum præscriptum à Deo, & constructum à Moyse.	56.227
Cantores à Dauide instituti sub Asaph, Heman, & Idithun. 268. 269. Cantorum vices XXIII. 269. officia 269. 270. 275. vestes.	ibid.
Caper emissarius.	230.184
Capitium, quod.	217
Cariathiarim opp. habuit Arcam, & Tabernaculū. 65	
Carcer propter reos.	418.420
Cathedra Moysis, quæ.	294.314
Census in caput ab Augusto institutus. 317. excita- uit hæresim Gaulonitarum, ibidem. solutus à Christo.	317
Centuriones iudiciales. 380. 412. 418. militares. 424 lege ecatontarchi.	
Centuriarum principes.	ibi.
Chanaam siue Chananea terra, quæ postea Iudæa 9. 43. habitata à septem populis, occupata ab Israëlī tis, diuisa in partes XII.	43
Cherubin præscripti à Deo super arcam.	54.55
Ff 5	Chi-

I N D E X.

Chilias ciuitatis. 421. militaris.	429. 430
Chiliadum princeps.	313
Chiliarchi instituti à Moyse. 337. 413. 19. 429. lege Tribuni.	
CHRISTVS ex progenie Serh. 6. promissus Abra- ham. 9. Historiæ Hebraicę finis. 4. ad legem ex- plēdam venit 32. & cum auctoritate docuit. 301. Pharisæos, Scribas, Sadducæos, & Herodianos. præcipuè persecutus est. 311. 312. 314. à Concilio iudicatus. 361. Christi vaticinia de Iudæis verita- tem acceperunt.	85. 86
Christus vnctum, & regem significat.	388. 389
Cidaris Pontificis.	222
Cilicium in afflictione corporis.	206
Cingulum, siue baltheus Pontificis.	216
Cinis in afflictione corporis.	207
Circuncisio mandata Abraham. 40 41. Moyfi.	180
Ciuis quis. 40 ciuis Israëlita, quis.	ibid.
Ciuitatis partes Iustificaciones, & Iudicia, 52. Ciui- tatis tractatio diuisa in Consilia, Iudicia, & Ma- gistratus 320. Ciuitatem instituit religio. ibid.	ibi.
Ciuitas iusto & vtili continetur.	ibi.
Ciuitas Dauid, quæ.	47
Collecta frugum, festum. 133. in septima Azymorū, 107. fructuum.	102
Columbarum oblatio.	181. 278
Cōcilium, siue Synedrium instituit Deus, siue Moy- ses. 347. 348 350. 351. confirmauit Iosaphat rex. 351. restitutum est post exilium. 353. Quid de eo Talmudistæ tradiderint. 349. differt à iudicio ci- uitatum. 336 lectum est ex senioribus, & sacerdo- tibus. 350. & posteris Dauidis. 353. ab Herode mutatum.	354
In Concilio causam cognouit Moyse 351. Cō- cilium iudicauit Herodem. 355. Christum 361:	S. Pe.

I N D E X.

- S. Petrum. 365. Apostolos. 365. S. Stephanum. 366. 367. S. Paulum. 367. S. Iacobum. ibid. S. Matthiam, & alios. 368. Christo fuit infestum. 360. ornatum lege, ne quis ab eo necaretur. 356. eo iure priuatum. 357. in initum est à sacerdotibus, senioribus, & principibus. 350 sub. Romanis damnauit, non animaduertit. 350
- Concilium, & Iudicium quomodo vsurparit Christus.** 358
- An Concilio quomodo peractum iudicium sit.** 214
- Concilia quinque à Gabinio proconsule illata.** 161
- Concio, synagoga, & ecclesia, idem.** 322. Concio vniuersi populi à quo aduocata. 323. ratio conuocandi. 324. instituta à Deo. 322. legitima, & confusa. 330 331. vocata ad audiendum, orandum, agendum, id est, creando magistratus, & iubendum bellum. 324. 326. Conciones Græcorum turbulentæ. 332. legitimæ tres in mense. ibidem.
- Conditiones Pontificis.** 218. sacerdotum. 248, Iudicum. 341
- Confessiones, id est, Dei laudes, quomodo fierent.** 177. 269
- Confitemini Domino, quoniam bonus.** 178. 271
- Consecratio Pontificis.** 221. 224. sacerdotis. 248. Regis 258. Consecrationis sacrificium. 179. 222. 223.
- Consilia, & Iudicia partes ciuitatis.** 320. Consilia de vtilitate tractant. 320. in Senatum, & Concione diuiduntur. 321. 331
- Consistorium Gazith, quale.** 346
- Conuentus forenses Romanorum.** 331
- Corbona idem, quod Gazophylacium.** 197
- Coro-**

I N D E X.

Corona ornamentū Tabernaculi præscripta à Deo. 55
 Corporis afflictiones, cinis, cilicium, ieiunium. 207
 Crux qualis. 371. Crucifixio qualis. 372. exempla eius. ibid. Crucifixi donabatur cognatis. 373 Crucifixus est Christus more Romanorum. ibid.

D.

DAmnabatur nemo indicta caussa. 345
 Damnationem habuit Concilium, nō animaduersionem. 354
 Dan filius Iacob. 11. nomen tribui dedit. 12
 Dauid rex factus. 390. 391. Salomonem sibi sublegit. 391. Iebusæos expulit. 46. 49. Hierusalem extruxit, ibi. Ciuitatem Dauidis condidit. 49. arcem in Sion ædificauit. 49. arcem Hierusalē transtulit. 45. 65. Tabernaculum nouum formauit. 65. 66. remp. reformauit. 216. Leuitas instituit. 263. & Cantores 263. Sacerdotes, Leuitas, Cantores, in 24. vices diuisit. 256. 257. Scribas cōstituit. 295. 296. Dauid domus particeps Concilij 352. eo priuata. 362
 Dauid familia, quæ. 409
 Debora prophetes, & iudex. 282
 Decani iudiciales. 380. 412. 418. militares. 430. lege Decadarchi.
 Decem præcepta legis. 22
 Decimæ, quæ, & quot, & quo deferrentur. 192
 Decimarum quattuor genera, secundum S. Hieronymum. ibi.
 Decollatio supplicij genus. 376
 Dedicatio altaris. 390
 Delictum quomodo differt à peccato. 166. Sacrificium pro delictis. 165. 166
 Depul-

I N D E X.

Depulsio criminis, qualis esset.	354
Deus tria promisit Abrahæ, progeniem numerosâ, terræ Chananeæ possessionem, Christum è semi ne suo oriturum. 10. Moyfi, & Hebræis legem de dit, atq; omnia facienda præscripsit, & euentura prædixit.	12. 13.
Deus quatuor modis verba fecit hominibus. 289. re spõdit per somnia, sacerdotes, & Prophetas. 286. 287. afflauit præphetas, lege prophetæ.	
Dei verbum, quale 289. 290. quot officia gessit. ibi.	
Dei consulendi ratio quadruplex	285
Deo actiones humanas tribuit scriptura, cur.	293
Deorum simulachra Sarug. intulit.	7
Deos alienos coli vetuit Deus, sed se.	22
Deuteronomium, quid.	14
Deuterofes Phariseorum, quæ.	313
<i>Δικαιώματα</i> quid.	26
Dies inæquales duodecim horarum.	98
Dies festi, aut profesti.	98. 99
Dies singuli proprium sacrificium habebant.	100
Dies sabbati.	98
Diluuium, cur à Deo missum.	7
Doctrina, & Veritas in Pectorali pontificis.	287.
222.	
Dona sacra, quæ. 150. 189. Votiua, & voluntaria, ibi dem. 190.	
Dux belli.	396

E.

E catontarchi, qui lege Centuriones.	418. 428
Effraim filius Ioseph adoptatus ab auo Iacob. 11. tribui nomen dedit. 12. 13. Effraim tribus pro v niuerso populo decem tribuum opposita Iudæ, vt Effraimitæ Iudæis. 17. Effraimitæ ad impie tatem	

I N D E X.

- tatem secesserunt. ibid. cum Iudæis contendunt. 18. Galilæa à Iudæis spoliati sunt ibid. in Assyriam à Salmanassare rege translati, ibi remansere. 18. 19
- Εισαγωγῆς τῶν γραφῶν. 418
- Eleazar filius Aaronis primi pontificis. 233. posteritas habuit pontificatum. ibi.
- Elizabeth quomodo cognata Mariæ virginis fuerit apud S. Lucam. 16
- Emunctoria instrumenta sacri candelabri. 56
- Encænia, quid, & quot. 128. 147
- Εγκαινίῳ, quid.
- Ephemeræ sacerdotales, id est, vices. 256
- Ephod, id est, superhumeralis, 218. valebat ad prophetandum. 287. Ephod sacerdotale, differt à pontificio, 247. Ephodbad, id est, lineum sacerdotum fuit. ibid.
- Esdra scriba, sacerdos, scribarum princeps, & sacerdotum eruit, exposuit, & disposuit legem amissam exilio Babylonico, & Scribas instituit. 298.
- Essæi, siue Essæni hæretici, quam vitam, & doctrinam professi. 307. 308
- Exactor accipit debitorem à iudice. 418
- Excelsa quæ, 69. vetita à Deo permissa. ibidem servata à regibus Israel, & Iuda, 70. dissipata à Iosia rege. 71. Excelsus Gabaon. 65
- Exilij pœna. 370
- Expiationum dies festus. 113. 140. Sacrificium. 147.

F.

- Familia Hebræorum, quæ. 406. 407
- Familiarum principes, id est, Patriarchæ. lege principes & Patriarchæ.

Fari-

I N D E X.

- Farina mundissima, id est, similia in Libaminibus. 151. 156. 172
- Feminalia pontificis. 160. 161.
- Festa tria, quo omnes conuenerunt, Pascha, Pentecoste, Tabernacula, 120. Festi dies à vespera ad vesperam celebrati. 102. Pascha, 104. 133. Azyma, 104. 133. Pentecoste, seu Hebdomades. 110. 135. ib. Tubæ. 114. 140. Expiationes, seu propitiatio, 140 Collectæ, & Tabernacula. 116. 140. Sabbatum. 102. Annus septimus, 123. Quinquagesimus. 123. Encania, 126. 141. 143. 147. Planctus filiaë Iephthæ. 128. Ignis suscitatus, siue Lumina. 144. Iudith. 129. 144. Esther, siue Mardocheus, siue sortes. 129. 147. Festum victoriæ de Nicanore. 131. 147. Ieiunium Godoliæ. 131. 140. Festum arcis mundatæ à Simone principe. 134
- Fimbriæ Pharisæorum, quales. 315
- Fœdus Dei cum hominibus, 60. Arca fœderis, lege Arca. Fœdus, pactum, testimonium, Testamentum idem. ibid.
- Forenses conuentus Romanorum, quales. 330. 331.
- Formula intentionis, & depulsiõis criminis 354

G.

- GAbaa habuit arcam. 65
- Gabaon habuit Tabernaculum. ibid.
- Excelsum fuit. ibid.
- Gabaonitæ ministri, qui postea Nathinæi. 276.
- Gabinus Rom. proc. quinque Concilia instituit. 357
- Gad filius Iacob, 11. Tribui nomen dedit. 12. Familiæ eius, 408
- Gale.

I N D E X.

Galerus pontificis. 217. vide Pileus.	
Galilæa, Iudæa, & Samaria. 44. Galilææ vrbes. ibi.	
Galilæa à Iudæis adempta Effraimitis. 18. Samaritis	
ibid. Galilææ synagogæ.	302
In Garizin monte templum Samariæ.	87
Gaulonitæ hæretici, quid professi.	317
Gazith consistorium, siue synedrium, quale.	
Gazophylacium quid. 197. 198. 200. custos eius. 201	
eo primitiæ, ac decimæ, ac pecunia sacra, 196.	
197	
Gazophylax.	201
Gehenna ignis, quid.	359
Generationes hominum à principio quatuor.	5
Genesara lacus, qui.	43
Godoliæ ieiunium.	131. 140
Γραμματεῖς qui.	295
Γραμματεῖς αγωγεῖς, qui, & à quo instituti,	
337. 414. 415. 417.	
Gratiarum, siue laudis sacrificium. 158. 159. 161. 175.	
176.	

H.

H Adrianus Imp. Hierusalem Aeliam appellauit.	
86. templum terra obruit, & Veneris fanum	
ibi consecrauit.	ibi.
Hæreses Iudæorum septem.	32. 304.
Hebdomadum, siue Pentecostes festum.	111
Hebdomades, i. septimanæ.	98
Heber trans, vnde Hebræi.	7
Heber filius Sale procreauit Hebræos.	8
Hebræi dicti ab Heber, id est, trans, vel ab Heber fi-	
lio Sale. 7. origo eorum. ibid. progenies eorum,	
qui Deum cognouerunt. 5. 6. Deo dilecti.	5
Hebræo.	

SIG. DE REP. HEB.

- Hebræorum populus. 5. 6. 7. 9. gens antiquissima, 5.
 corum historia ab Abraham. 9
- Hebræi Israelitæ dicti à Jacob. lege Israelitæ, annu
 lunarem habuerunt. 96. antiquum sermonem
 retinuerunt. 8. Bella eorum. 435
- Heli pontifex repentè mortuus. 225
- Hemerobaptistæ hæretici, qui. 225
- Herodes Antipatri Ascalonitæ filius profelytus
 rex Iudæorum, 37. auxit templum, 83. Concilio
 iudicatus. 355. Christus existimatus. 310. Senio
 res è domo Dauid sustulit 357
- Herodiani hæretici Herodem Christum existimãt.
 307. 310. præualuere tempore Christi. ibi.
- Hieroboam rex defecit à Deo, 78. Excelsa instituit,
 Effraimitas impios fecit. 18. 72
- Hierusalem à Deo electa, 45. 46. à Dauide extructa.
 48. metropolis regni facta, 45. in tribu Iuda, &
 Benjamin. 48. Salem dicta, possessa à Melchise
 dec rege, habitata à Iebusæis, ibid. arca fœderis
 à Dauide decorata. 49. Templo à Salomone or
 nata, 50. capta à Sifac rege Aegyptiorum. ibid.
 obsessa à Sennacherib rege Assyriorum. ibid. ca
 pta à Nabucdonosore rege Babyloniorum, &
 tertio euerfa abducto populo. ibi. restituta post
 exilium à Neemia, direpta ab Antiocho rege
 Syriæ profanato templo, recepta ab Assamone
 is, capta à Pompeio, Antigono, Sofio, demum e
 uerfa à Tito, resecta ab Hadriano, & Aelia no
 minata sine templo. 50. 51
- Hierosolymis vnum Concilium è quinq;. 346. 357
- Hircus expiationum, 185. Hirci XII. pro peccatis,
 407
- Holocarpoma pro Holocausto. 153
- Holocaustum quid. ibidem. ritus eius. 153. partes e
 ius, 154. Holocaustum Neomeniæ, & singulo
 rum

I N D E X.

rum dierum , 99. Altare Holocausti æneum. 54.	
57. non ritè oblatum est à rege.	390
Hominum à principio stirpes quatuor.	5
Hymni canebantur in confessionibus Deo.	268

I.

I acob filius Isaac recepit promissa facta à Deo a- uo Abraham Israel dictus, 10. 11. filios habuit duodecim, vnde XII. tribus Hebræorum, qui ab eo Israelitæ dicti, 10. 11. 16. adoptauit Manaf- sem, & Effraim filios Ioseph filij sui 11 ex Chana- na in Aegyptum propter inopiam frumenti se recepit cum familia ad Iosephum. ibid.
Iacobus Iustus Nazaræus. 278
Ianitores qui. 272. officia eorum. 273 375. classes XXIII 373 sacræ pecuniæ custodes. 274
Idumæi ab Edom, 10. ad circumcisionem adacti. 41
Iebusæi à Dauide pulsi vrbe Hierusalem. 55. 48
Ieiunium, 140. modi eius, & præcepta, 205. Ieiunij dies festus in Expiationibus. 116. 205 Ieiunio ca- ritas Deo gratior. 208. traditum à Christo. ibi.
Ieiunium Godoliæ. 205
Iesus Sirac, quando sapientiam scripserit. 237
Ignis perpetuus sacrificiorum qualis. 154. 155. 168. euanuit, 67. eius ratio. ibid.
Ignis suscitati festum. 129
Immunitates datæ Iudæis à Regibus Syriæ. 397
Incensi oblatio. 86. cur offerretur. 189. lege Thy- miana. Incensum non ritè oblatum à rege. 187. sed à pontifice, 228
Innouare pro consecrare. 389
Intentio criminis quomodo fieret. 354
Intercalatio dierum ad cursum solis. 148

Inter-

SIG. DE REP. HEB.

- Intercalaris mensis tertius decimus. 49. 148
 Introductores caussarum, à quo instituti. 337. 413.
 quales 416 417. lege grammatoisagogeos.
 S. Iohannis loca exposita. 88 92. 98. 118. 308
 Ioarib prima classis sacerdotalis. 255
 Iob prophético spiritu ornatus. 280
 Iordanes fl. qualis. 43
 Iosaphat Rex confirmavit Iudices, 339. Concilium.
 352
 Ioseph filius Iacob patri carus, venditus à fratri-
 bus, coniector somniorum, præfectus Aegypti,
 fratres agnouit, patrem in Aegyptum euo-
 cavit. 12. caput familiæ in Aegyptio. 13. ter-
 ram extra sortem à patre accepit 48. pater Ma-
 nassis, & Effiaim, quos dedit in adoptionem Ia-
 cob. 12
 Ioseph ab Arimathia senator, & Concilij particeps.
 352
 Iosias rex Iudæ templum instauravit. 79. Excelsa su-
 stulit. 72
 Iosue successor Moysis Iordanem traiecit, & Chana-
 neam tenuit, eamq; 12. tribubus diuisit. 13
 Isaac genuit Iacob, & Esau. 10
 Ismaelitæ ab Ismaele filio Abraham. ibid.
 Israel, lege Iacob.
 Israel terra, vide Chananæa.
 Israelitæ dicti Hebræi ab Israele, id est, Iacob, pres-
 si in Aegyptio, reducti in Chananæam, ege-
 runt in Deserto annis XL. & ibi legem à Deo ac-
 ceperunt per Moysen 12 in XII. tribus diuisi. 11
 Israel regnum decem tribuum, oppositum regno
 Iudæ. lege Regnum.
 Isreel iudices, lege Iudices.
 Isreal tribus, lege tribus.

I N D E X.

- Iffachar** filius Iacob, 11. tribui nomen dedit. 12. eius
 tribus familiæ. 407. 408
Iter sabbati mille passus. 313
Ithamar filius Aronis, cuius progenies pontifica-
 tum gessit. 233 235. item sacerdotia. 254. 260
Iubileus, unde. 126
Iudas filius Iacob, 11. tribui nomen dedit. 12. fami-
 liæ eius. 407. 408. Iudas pro Iudæis, vt Effraim
 pro decem tribubus. 17. in tribu Iuda Hierusa-
 lem, 49. Iudas, & Benjamin tribus coniunctæ,
 & pro vna acceptæ, & Iudæi vocati. 17. 49
Iudæa, Samaria, Galilæa, 43
Iudææ vrbes, & descriptio. ibid.
Iudæorum & Effraimitarum contentiones. 17
Iudæorum, & Samaritarum contentiones. 28
Iudæi impediuntur à Samaritis reedificare tem-
 plum. 20. in Babyloniam trāslati à Nabucdono-
 fore. 19. restituuntur in patriam post annos lxx.
 ibidem, ex Iudæa in Galilæam transibant per
 Samariam. 21. afflicti ab Ant. Epiphane. ibi. 50.
 437 à Romanis 51. Immunitatibus affecti à Sy-
 ris, & libertate 396. non militarunt gētibus. 437
 Bella eorum, 436. status vltimus qualis. 458
Iudas Maccabæus legem, & urbem restituit. 32. pur-
 gat templum 81. princeps, & pontifex. 269
Iudas Gaulonites, princeps Gaulonitarum hæreti-
 corum. 317
Iudices ciuitatum à Moyse instituti. 337. à Iosaphat
 confirmati. 339. ex numero seniorum. 340. resti-
 tuti post exilium Babylonix. 339. Iudicum con-
 ditiones. 348
Iudicia ciuitatum, qualia. 337. in porta facta. 342. e-
 orum faciendorum ratio. ibid. quæ de ijs Tal-
 mudici tradunt. 344
Iudicia, in quibus aut iustificatur res, aut dānatur. 336
 Iudi-

SIG. DE REP. HEB.

Iudicia Dei, quæ in lege traduntur. 25. 26. eorum exemplum.	27
Iudicium, & iustitiam faciebant magistratus.	378
Iudicialis domus regis, & Phylarchorum.	406
Iudiciorum ordo.	418
Iudico pro condemno.	27
Iudices Israel qui, quo iure, & quomodo creati. 35. 36. 383. à Iudicio vocati. 380. quomodo iudicarent populum. 381. liberum ius necis non habuerunt. 382. diuersi à regibus. 383. conuocauunt senatum & populum, & bella gesserunt.	ibid.
Iusurandum publicum conceperunt rex, & principes tribuum.	404
Iustificare est absoluerè.	26
Iustificatio, & iudicium tractantur in Iudicijs.	336
Iustificaciones Dei, quid. 26. earum exemplum. ibidem.	ibidem.
Iustificaciones, & Iudicia Ciuitatis partes. 52. proximum attingunt in lege.	22. 23
Iustitiam, & iudicium faciebant magistratus.	378
Iustitiæ sacrificium.	175
K.	
Kalendarium Hebræorum.	132
Kalendæ Hebræorum.	99
L.	
L Abram aureum in Tabernaculo.	54
Lacus Genesara, siue mare Tiberiadis.	42
Lacus Asphaltites, siue mare mortuum.	ibid.
Lamina aurea in fronte pontificis.	215. 220
Lapidationis ratio. 332. Lapidati ob blasphemiam, contemptum sabbati, & adulterium.	374
Lapidationis locus.	376
Lapides XII in Rationali pontificis. 213. 218. 219. in Superhumerali & Rationali, ibid. 220. 287. duo	in
Gg 3	in

I N D E X.

in pectorali lapides valebāt ad prophetandum. ibid.	68
Lapis pro arca in secundo templo.	68
Laudis sacrificium.	161.162.175.176
Lectores legis, qui.	296
Leptosi mundatio.	182
Leui filius iacob. 11. tribui nomen dedit. 12. eius familiae. 407. tribus Leui sacra in sortem accepit. 14. 15. decimas accepit, 211. segregata à DEO in ministerium sui. 210. 259. vbique habitauit. 15 vxores ex quaque tribu duxit. 16. tribum propriam non fecit, sed ei ascripta est, vbi habitauit, ibidem. Reliquit Effraim, & ad Iudam se conuulit. 18. Refugij ciuitates naeta est.	14
Leuitæ ministri à Mōyse instituti curam gesserunt Tabernaculi, & Arce, 260. 261. adiuuerunt sacerdotes, 265. à Dauide constituti ministri templi in XXIIII. classes diuisi. 260. 263. 264. detrahebant pelles holocaustorum loco sacerdotum.	267
Leuitarum classes, quibus nominibus affectæ. ibidem.	267
Leuitarum principes.	265
Lex à Deo data Israelitis in Deserto 13. 14. 27. lapideis tabulis incisa. 29. qualis fuerit, & quæ capita habuerit. 22. religionem, & ciuitatem complexa est. 20. permissa est principibus sacerdotū, & scribis.	298
Lex secunda scripto commissa, & Deuteronomium vocata, & recitari iussa in festo Tabernaculorum, 29. oblitterata, renouata, amissa, inuenta, iterum oblitterata, instaurata, exposita, ordinata, conuersa, crepta, reddita.	30. 298.
299	
Legis exponendæ initium, ratio.	298. 293
	LXX

SIG. DE REP. HEB.

Lex septimo quoque die exposita.	295
Lex ne vita eriperetur, nisi Concilij sententia damnato. 355. Lex synedri ijde die Paschatis.	108
Libamina genus sacrificij, & cæteris sacrificijs adhibita. 156. ritus eorum.	ibid.
Libertinorum synagoga quæ, & quorum.	303
Linea stricta.	214. 216
Loca sacra, quæ.	53
S. Lucae loca exposita. 28. 299. 301. 312. 330. 420. 98.	
108. 121. 181. 188. 196. 231. 255. 257.	
Lucernæ septem præscriptæ à Deo.	56
Lucernas curabat pontifex.	227. 186
Luna prima, & secunda pro primo die, & secundo.	
109	
Lunaris annus Hebræorum.	94

M.

M agistratus lex animata, & loquens.	378
Magistratus qui, ijdem cum Principibus. 377. eorum nomina 378. 380. lege Principes. Magistratus qui præfunt Concilijs, & Iudicijs. 377. duces, & Iudices.	378
Magistratus Templi, qui.	432
Magistri pro introductoribus caussarum.	339
Magnificencia pro summa laude.	178. 179
Mala Punica in tunica Pontificis.	214. 217
Malachias propheta vltimus.	283. 284
Manasses filius Ioseph adoptatus ab auo Iacob, 12. tribui nomen dedit. ibid. familiae eius.	408
Manassis tribus pars vna trans Iordanem, altera cis Iordanem. 12. 13. eiusdem duo principes.	
403	
Manasses rex Iudæ restituit excelsa.	71
Manasses frater Iaddi pontificis templū in Samaria	
Gg 4	con-

I N D E X.

condidit, atque ei pontifex præfuit.	20. 86. 87
Mandata Dei, quid	25
Manipulus quando offeratur.	113
Mandata, & præcepta in lege Deum attingunt, religionis partes.	22
Manus quid significet.	225
S. Marci loca exposita. 108. 122. 176. 258. 294. 299. 312. 314. 300.	
Mare Tiberiadis.	42
Maria virgo ex eadem tribu cum Ioseph.	16
S. Matthæi loca exposita. 27. 300. 336. 312. 314. 405. 432. 47. 98. 299.	
Malphai locus orationis. 325. & belli decernendi.	326
Mensa XII. panum propositionis in Tabernaculo præscripta à Deo.	54. 59
Menses anni duodecim. 43. alij 29. alij 30 dies habet, à noua luna incipiunt. ab ordine nominantur. à lia nomina post exilium nacti sunt.	93. 94. 96.
Mensis primus à Deo constitutus.	104. 105. 106.
Mensis nouarum frugum.	93. 106
Mensis intercalaris.	137
Mensis fortium.	106
Mensis principium & finis, quando.	113. 131
Menstruose mundatio, siue purificatio.	183
Metropolis reip. Hebraicæ, quæ. 43. 44. 45 à Dauide constituta.	ibi.
Militum custodia in Hierusalem, & templo.	433
Moyse iussu Dei eduxit Israelitas ex Aegypto, legem à Deo in Deserto accepit, & reperit. ductum Iosue reliquit. 12. 13. Iudices, Seniores, Principes, tempus instituit. 33. propheta præstantissimus fuit. 280. primus legem exposuit. ibi. Concilium instituit, & causam in eo cognouit.	332
Morias mons, in quo templum.	73
	Mul-

SIG. DE REP. HEB.

Multa.	369
Mundationis sacrificia.	180
Mundatio puerperæ, ibid. Leprosi. 182. viri semini- flui. ibid. mulieris menstruosæ. 183. eadem dici- tur purgatio, & purificatio.	
Musica instrumenta in Confessionibus instituta à Dauide.	268

N.

N Abuedonosor Assyriæ rex transtulit Iudæos in Babyloniam, vrbe euersa.	19 50. 79.
Nathinæi qui, & eorum officia.	276. 275
Nazaræi qui, & votum eorum.	276. 277
Nazaræi hæretici, qui.	278
Necis genera.	370
Neemias urbem restituit Hierusalem.	50
Neomeniæ sacri dies, & cultus eorum.	99
Nephtalim filius Iacob, II. tribui nomen dedit. ibi. familix ab eo progenitæ.	408
Nobe habuit arcam.	65
Noe seruatus à Deo, & progenies eius.	6
Nouarum frugum mensis.	94. 106
Nuptiarum lex, vt mulieres in eadem tribu nubant 125	
Nysan mensis primus. i. Martius.	106

O.

O Bededom seruauit arcam.	66
Oblationes, quæ III. votiuæ & voluntariæ.	202
Oblatio incensi.	186
Oculati testes cur fide digni.	
Officia pontificum, 226. sacerdotum, 249. Leuita- rum, 267. 269. Cantorum. 270. Ianitorum. 272. 274. Nathinæorum. 276. Prophetarum, 284. Scri- barum 296. 298. Magistratum, lege in singulis magistratibus.	
Oleum sanctum quomodo fieret.	57

I N D E X.

Onias templum condidit in Aegypto.	88
Oraculum quid. 34. 285 oraculum consulere, quid.	
285	
Offensu hæretici, quales.	307
Ozan adiuuans arcam mortuus.	66
Ozias rex non ritè obtulit incensum.	187

P.

P acificorum sacrificium, quod, & quot partium. ritus, & lex eius.	158. 166
Palæstinæ vibes.	43
Panes propositionis mutabantur singulis sabbatis. 54. 55. 103. 228.	
Parasceue.	109
Paschæ dies. 104. 106. celebrabatur in Hierusalem. no. ritus eius. 105. 106. Quo die celebratus sit à Christo. 102. De eo lex Synedrj.	108
Pascha vnde dictum.	107
Passerum oblatio.	182
Patriarchæ qui, & iura eorum. 406. 407. lege prin- cipes familiarum.	411
Pauperis in iudicio non esse miserendum, quomo- do intelligatur.	342
S. Pauli loca exposita.	300. 176. 60
Paulinus procos. claudi iussit templum Aegypti- um.	89
Peccatum differt à delicto. 167. sacrificium pro pec- catis, 163. peccata ex silentio veritatis, immunditia, errore, iureiurando, sacrorum abusu.	164
Pecuniæ sacræ oblatio, & quæ pecunia sacra sit. 196. 197. Pecunia ad templum missa primitiarū nomine.	439
Pentecostes festum, III. ritus.	ibid. 112
Personæ sacræ, quæ.	210
Pes quid significet.	225
	Pha-

SIG. DE REP. HEB.

Pharisæi, quam disciplinam professi sint, 306. cur ita dicti 307. cum Scribis senserunt, purificationes adhibuerunt. 312 314. cum Gaulonitis senserunt. 317. in Concilio potuerunt. 358. dabant decimas etiam vilium rerum 196. 307. 315. fimbrias & phylacteria lata habebant.	316
Phase, Pascha, cur.	107
Phialæ vasa Tabernaculi.	55
Philistæi, & vrbes eorum. 43. 44. propter arcam captam pereunt.	64
Phinees Pontifex.	234
Phylarchi. 401. 404. lege principes tribuum.	
Phylacteria tharisaorum, qualia.	315. 316
Pilatus procurator Iudææ.	401
Pileus hyacinthinus pontificis, 220. 221. lege tiarâ, & cidarim.	
Pœnarum genera.	369
Pontifex, qui & primus, & magnus sacerdos, 211 212 vestes eius. 213. 214. 215. consecratio. 221. conditiones, 225. officia, 226. 227. 229. 232. solus Sancta ingrediebatur in die Expiationum. 229. Concilium aduocavit 349. 352. adoleuit incensum, 228. 232	
Pontificum imperium in Repub. post exilium 235. 357. Pontifices creantur Ascalonitæ reges permissu Romanorum.	37
Pontifices sine macula, & integri debent esse.	225
Pontifices pro pontificijs.	275
Ex pontificijs qui proximi pontifici erant, pontifices vocabantur.	267
Nomina omnium pontificum.	234
Pontificatus perpetuus in tribu Leui per vnum annum, aut annos, 274. in familia Aaronis, & filij eius Eleazar, & Ithamari. 233. Ad Asa.	

I N D E X.

Assamoneos translatus. 234. ad alias familias non Leuiticas translatus, ibidem. ad tempus daricoeptus.	270
Populus Hebræorum, lege Hebræi, Israëlita, Iudæi, Effraimitæ.	
Populus Hebræorum. lege concio.	
In porta Iudicia facta 342. Porta iudicij.	ibi.
Præcepta Dei quid differant à mandatis.	25
Presbyterium.	334
Primitiæ quæ legitimæ & votiuz. 190. dies primitiarum.	111. 112
Primitiua, & primogenita offerenda. 190. 191. 194. 196	
Princeps quis, 295. & quo iure, 297. purpura & auro operiebatur.	396
Principes, i. magistratus.	377
Principes Israël.	380
Principes Iudæorum.	395
Principes populi.	404
Principes sacerdotum, 423. concilium inierunt, 353 legem exposuerunt. 297. Leuitarum.	265
Principes tribuum, & iura eorum. 402. 403. cum rege ius reddiderunt.	405
Principes familiarum. 406. iura eorum.	407
Principes ciuitatum, & iudicum, 412. iura eorum. 414. 416. 417.	
Principes militiæ.	427. 431
Prophetæ qui, & eorum origo. 279. 291. promissi à Deo, 279. prophetico spiritu ornati. ibid. prodierunt tempore Samuelis. 282. collegia habuerunt. ibidem. vltimus Malachias. 285. inspirati à Deo. 288. post Samuelem multi. 284. per prophetas respondit Deus 288 defecerunt in secundo templo.	ibi.

Pro-

SIG. DE REP. HEB.

Prophetarum nomina.	204
Prophetiæ, quæ.	291
Propitiatorium præscriptum à Deo, 55. quid fuerit. 54. ad id consulebant Deum in primo templo.	272
Propitiationis festum.	140
Profelyti qui, 40. 41. fiebant summo studio ab Hebræis.	ibid:
Psalmorū loca exposita. 24. 336. 404. 343. 404. 44. 47. 36. 48. 114. 177. 162.	
Puella heeres non nubet, nisi in eadem tribu	15
Puerperæ mundatio.	130
Purgationis dies, 182. eadem dicitur purificatio.	181
Purificationes Phariseorum, & Scribarum. 311. 313.	314

Q.

Qvæstor templi.	208
Quinquagenarij iudiciales. 380. 412. 418. 419 militares, 430. lege Pentecontarchi.	
Quinquagesimus annus sacer.	125
Quinquagesimæ festum, lege Pentecoste.	

R.

Rationale Pontificum quale. 212. 219. cessauit. ibidem.	
Refugij ciuitates datæ tribui Leui.	14
Regnum Hebræorum, arbitrarium, & solutum legibus.	33. 34. 385. 387
Reges postulantur ab Hebræis. 387. vngebantur. 388. 189. Regum iudicia & bella. 388. Eorum nomina. 399. 385. ratio creandi.	393. 386
Rex primus Saul.	37
Reges populum iudicarunt, in Concilio, & cum principibus. 405. 394. participes, & principes Concilij. 353. Concilium aduocarunt. 354. Bella susce-	

I N D E X.

susceperunt, & gesserunt.	394
Regis imperia duo nota Aristoteli.	36
Regnum Hebræorum diuisum in duo, Israel, & Iuda. 7. profelytis datum.	37
Rex non ritè obtulit sacrificium, 389. neque incensum.	187
Religio pars ciuitatis, & instituit ciuitatem, non cōtra.	320
Remissio in septimo, & quinquagesimo anno, qualis.	124
Reip. Hebræorum forma, aristocratia, & Regnum, 33. resp. triplex: populi, Tribuum, & ciuitatum, 39. typus vitæ cælestis.	438. 45
Restitutio pœnæ genus.	369
Ritus sacri, qui.	150. 149
Romanorum bella cum Iudæis.	438. 435
Rûben filius Iacob, 12. tribui nomen dedit, ibi. quas familias procrearit.	407

S.

S abbatum, id est, dies septima, festum. 102. cuius cultus, & sacrificij, 103. sabbati iter mille passus.	373
Sabbatum pro festo. 101. sabbati contemptores lapidabantur.	373-374
Sabbatum pro septimana.	98
Sabbatis lex exponebatur.	295
Sabbatum secundo primum.	121
Sacerdotes, qui. 260. eorum vestes. 247. consecratio, 248. conditiones, ibid. 259. officia, 249. 274. classes, seu vices XXI. 254. ex genere Eleazari. ibidem, quotidie incensum offerebant, & pro populo, & pro priuatis. 249. 250. mactabant hostias,	

SIG. DE REP. HEB.

ffias, 174. pelles holocaustorum detrahebant. 173
176

Sacerdotum princeps, id est, Pontifex, lege Pontifex.

Reges

Sacerdotum principes i. qui viginti quatuor vicibus præerant. 212

Sacerdotes probati. 259

Sacerdos magnus, & primus dictus pontifex. 212

Per sacerdotes respondit Deus quomodo. 237.

Sacerdotes participes Concilij. 349

Nomina classium sacerdotalium. 254

Sacrificium quid, 151 sacrificia sex: Holocaustum,

Libamina, Pacifica, Pro peccatis, Pro delictis,

Consecrationis, 152. tria Holocaustum, Pacifica

siue salutis, & Pro peccatis. 152. Holocaustum,

278. Pacifica, id est, Salutaris, & Laudis. 160. 161.

Libamina. 156

Pro peccatis. 163. 174. pro delictis, 165. Pro popu-

lo. 251. Consecrationis. 179. 222. 223 Oblationis

incensi. 186. Mundationis 180. Expiationis. 183

Sacrificia fiebant ad altare holocausti. 53

Sacrificium matutinum, & vespertinum. 101

Sacrificiorum exempla. 169. 170. 171. 172. apparatus. 151

Sacrificia noluit Deus externa, sed interna. 175

Sacrificium iustitiæ, & laudis. ibi.

Sacrificium incrementum præposuit Deus cruento. 176

Sadducæi hæretici, qui. 305. 314. valere Hierosolymis. 311

Sadoc primus pontifex templi. 236

Salem post Hierusalem 48

Salomon rex fit. 391. condidit templum. 48. 78. intulit tabernaculum, & arcam. 66. descripsit classes

sacerdotum 256. Levitarum. 266

Sal.

I N D E X.

Saluatorem excitauit Deus, quid,	383
Salutaris sacrificium.	152. 162. 164. 165
Samaritarum origo. 18. 86. religio 18. subacti à Iudæis. 21. Samaritæ hæretici. 18. contendunt de religione. cum Iudæis. 87. templum condunt. 20. 22. simulant religionem Græcam, & templum Ioui consecrant, sub Ant. Epiphane. 21. impediunt Iudæos ædificare templum. 20. vincuntur à Io. Hyrcano rege Iudæorum, & templo exuuntur.	21
Samaria, vnde dicta, & vrbes eius.	43
Samaria vrbs.	18
Samaria, Iudæa, & Galilæa iunctæ.	43
Samaritanæ mulieris verba cum Christo:	47
Samuel Nazaræus. 278. Iudex, propheta.	279
Samson Nazaræus. 278. Iudex.	384
Sanabalat præfectus Darij regis concedit ædificari templum in Samaria.	20. 87
Sanchdrin concilium, quod.	345
Sanctuarium Sanctuarij, siue Sanctum Sanctorum 53. 54. 56. intra Velum. 197. Sanctuarij expiatio. 184. solus ingrediebatur pontifex.	232
Sarug deorum simulachra inuenit.	9
Saul rex creatus displicuit Deo, quomodo.	390
Scenopogia, siue Tabernaculorum festum	252
Scribæ, qui. 293. consulti de lege. 299. legis doctores 296. constituti à Dauide. 295. ab Esdra. 299. sine auctoritate docebant. 300. & Pharisæi erant. ibi. in templo, & synagogis docebāt, ambitione flagrabant 91. concilium inierunt.	346
Scribæ vni ex septem hæresibus.	318
Scribæ pro introductoribus caussarum. lege introductores, & grammatoisagogeos.	422. 423
Scribæ, pro Notarijs. 421. officia eorum.	121
Secundo primum sabbatum.	Scgc.

SIG. DE REP. HEB.

Segètes quando maturefcant in Iudæa.	106
Sem progenies Deum coluit.	7
Seminiflui viri mundatio.	182
Senatus triplex.	332
Seniores imperarunt post Moyfem.	332
Seniores, fiue fenatores LXX. inftituti à Moyfe, ibi. fingularum tribuum. 334. fingularum ciuitatū.	
336. feniores LXX. aduocabantur ad confilia à principe, 334. manferunt post exilium. ibi. af- federe fummo principi, ibid. propheticofpiritu afflati.	279
Sennacherib rex Affyriorum obfedit Hierufalē.	50
Sententiæ ferendæ ratio in Iudicijs.	344
Septem uiri in ciuitatibus.	423
Septima dies, fabbatum.	98
Septimanæ Hebræorum.	97
Septimanarum feftum.	116
Septimus annus facer.	123
Seth progeniem piam procreauit.	16
Sicera.	278
Sielus pecuniæ facræ genus.	196. 204
Silo metropolis in tribu Effraim. 45 46. ibi Taber- naculum, & Arca. 45. eo conuenere Hebræi. ibid. fedes religionis. 36. reiecta à Deo. 45. 46. euerfa.	60
Simila, quæ. 156. 157. 172. fimilago.	227
In Sinai lex data.	13
Sion, id eft, ciuitas Dauid à Dauide extructa. 49. Sionis montis pars mons Moria, in quo tem- plum.	ibid.
Sifac rex Aegyptiorum cepit Hierufalem.	50
Siuam mensis.	121
Somniorum ratio, & per ea diuinatio. 289. fom- nia naturalia, incerta, & contemnēda. 290. fom- nia,	H b

I N D E X.

- nia, quæ prohibita, & quæ concessa. ibid.
 Subucula linea pontificis. 213
 Superhumeralc pontificis. *ibidem.* 218. lege Ephod.
 Synagoga pro concione. 322. 403
 Synagogarum origo. 53. 89. 90. 403. *ibi* lex exponitur, 90. Hierosolymis, & in prouincijs erant, 90. *ibi* docuere scribæ, 92. 300 eas Christus, & S. Paulus perlustrauit. 302. 303. synagogæ à gentilibus conditæ. 90. ad cultum Imperatoris traditæ. 85. synagogæ Romæ. 303. synagoga libertinorum. 303. synagogæ princeps. 92. synagoga eijci probrosus. ibi.
 Synedrium, lege Concilium.
 Syriæ descriptio. 42

T.

- T**Abernaculum præscriptum à Deo, & constructum à Moysc, quale. 53. 54. 59. eius historia. 62. cõmissum Leuitis. 162. positum in Galgalis, & Silo. 451. in Gabaa, in Nobe, in Gabaon, & *ibi* mansit. 65. 66
 Tabernaculum à Dauide factum, 66. translatum Hierusalem. 62. in templum, 67. vnà cum Arca perijt. 68.
 Tabernaculum expositum à S. Hieronymo: 61
 Tabernaculorum festum. 116. 118
 Teglatphulassar Assyriæ rex Galilæam recepit. 180
 Templaria. 82. 83
 Templum Hierosolymitanum à Dauide destinatum. 73. Salomoni mandatum. 74. ab eo conditum; 75. instrumenta & ornamenta eius. 75. super id precatu est. 76. sanctificatum ab eo. 20. dicitur à decem tribubus, non cultu à Iudæis. 78
in-

SIG. DE REP. HEB.

instauratum à Ioa. 78. pollutum ab Achaz. mundatum ab Ezechia, instauratum à Iosia, incensum à Nabucodonosore, restitutum à Zorobabbele.	79
Secundum templum caruit presentia. De prophetis, igni sacro, lapidibus rationalis, arca, propitiatorio, & Cherubin 80 profanatum ab Ant. Epiphane, purgatum à Iuda Maccabæo, auctum ab Herode, ornatum turri custodiæ caussa 84. dedicatum nomini Caligulæ Imp. 85. incensum à Tito 86. terra obrutum ab Hadriano, & Veneri dicatum. ibid. quotannis conditum, & refectum. 85. ubi situm.	84
Templum samariæ à quo constructum. 20. 86. dictum Ioui. 86. 88. euersum. ibi. templum Transgressorum.	87
Templum Aegyptium conditum. 88. clausum.	89
Templi magistratus.	432
Templi quæstor.	201
Tentorium Tabernaculi.	53
Terra sancta quæ.	44
Testamentum lex Christi, cur.	61
Testamentum, & testimonium, quid.	60
Testes falsi puniebantur. 344. Testium ratio, qualis in Iudicijs.	345
Testes primi lapides iaciebant. 374. testes oculati, cur fide digni.	341
Testimonium, Testamentum, pactum, foedus. 60.	
Testimonium in arca. 55. Testimonia Dei, quæ. 59. 24 25. & sequentibus.	
Testimonij tabernaculum.	63
Thumis, & vris lapides in pectorali pontificis. 287. id est, doctrina & veritas.	222
Thuribula.	55

I N D E X.

Thymiama quomodo fieret. 54. Altare Thymiama tus. 54. 58. lege incensum.	
Tiara pontificis 214. 217. lege Pileus & Cidaris.	
Tintinnabula in tunica pontificis.	ibid.
Titus Cæsar euectit Hierusalem, & incendit tem- plum.	85
Trachonitis regio.	
Traditiones seniorum. 294. Pharifæorum.	312
Transgressorum templum.	87
Tribuni Iudiciales, 330. militares. 428. lege Chi- liarchi.	
Tribus XIII. & nomina earum à filijs Iacob.	12. 13
Tubæ ad conuocandam concionem.	324.
Tubarum festum.	114
Tunica hyacinthina pontif.	218. 221. 215
Turris Antonia iuncta templo cum præsidio. 83. 315	
Turturis oblatio.	182. 278

V.

V eadar mensis XIII.	148
Velum, intra quod sanctuarium.	184
Velum Tabernaculi, & templi.	85. 56
Venditio pœnæ genus.	370
Verberatio pœnæ genus.	ibid.
Veritas, & doctrina in pectorali Pontificis. 287. 222	
Vestis pontificis. 213. sacerdotum. 246. 247. Princi- pis, & Regis, 397. secundum S. Hieronymum. 215	
Leuitarum, cantorum.	271
Vices sacerdotales, quæ.	383. 256. 257
Videntes olim prophetæ dicti.	291
Vitulus pro peccato.	222. 248
Vnctio pontificis. 221. 222. sacerdotis, 247. Regis. 308. 589.	

Ve-

SIG. DE REP. HEB.

Voluntariæ oblationes.	102.203
Votum quid,	ibid.
Vota Nazareorum, qualia.	277.278
Votorum ratio, & lex. 204. Votiuæ oblationes.	
202	
Vris, & Thumis in pectorali pontificis, 287. doctrina & veritas.	287

Z.

Zabulon filius Iacob. 11. tribui nomē dedit. 12. familias procreavit.	407.408
Zacharias Ioannis Baptistæ pater, pontifex, an sacerdos.	257
Zona pontificis, qualis.	216.

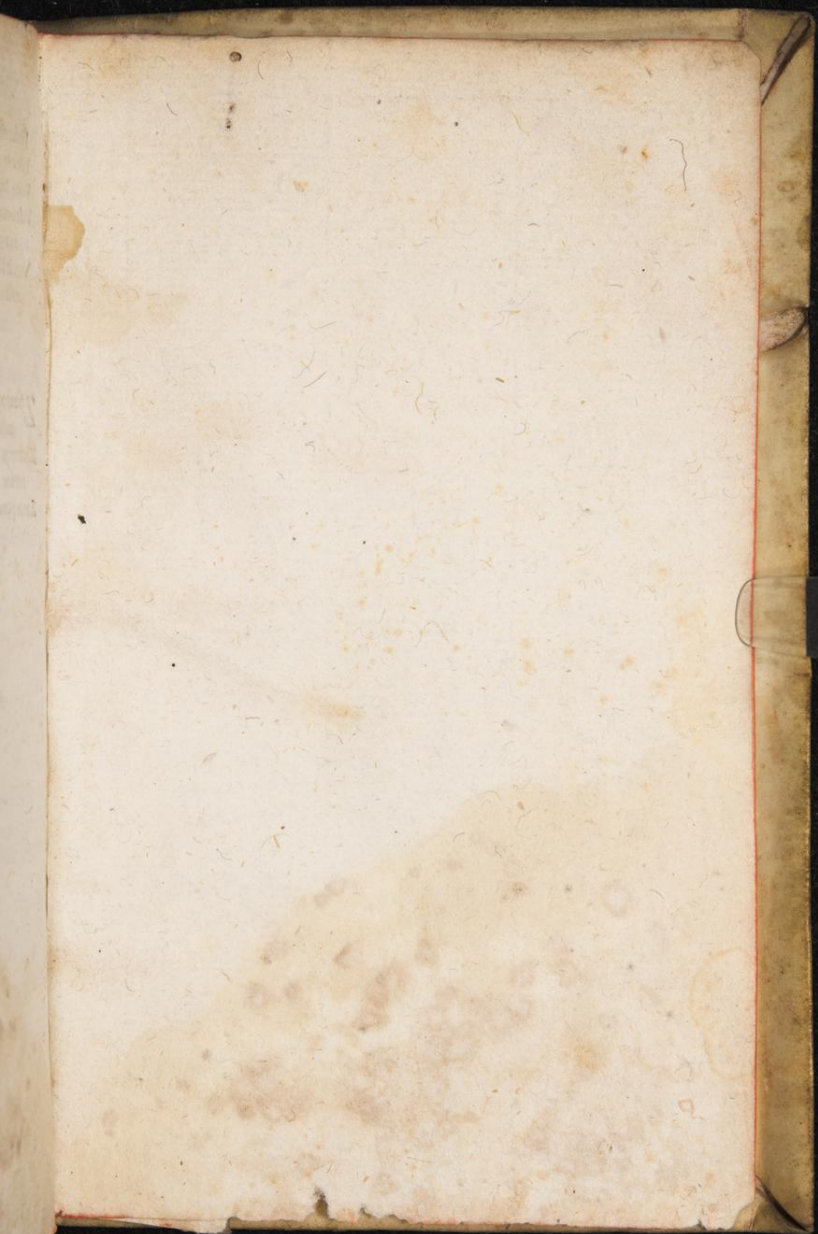
FINIS.

REG. DE REB. HER.

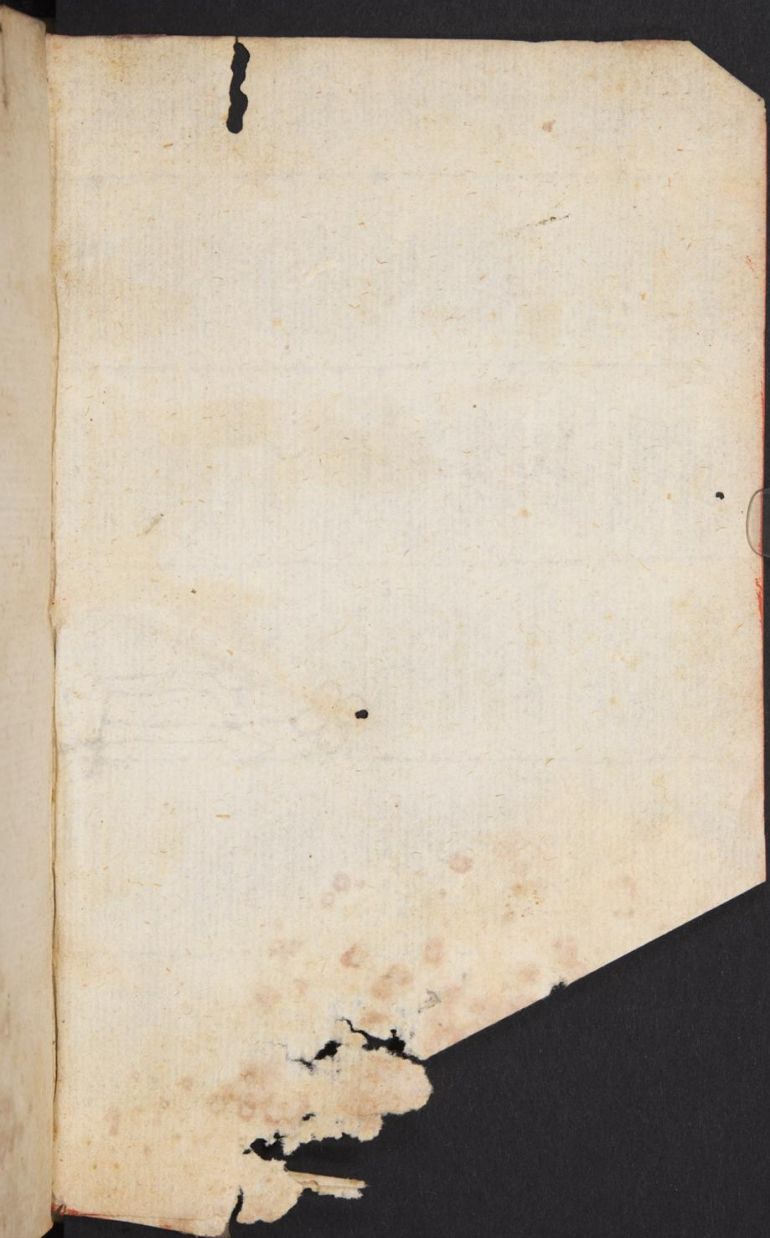
Voluntarius...
Voluntarius...
Voluntarius...
Voluntarius...
Voluntarius...
Voluntarius...

Abbas...
Abbas...
Abbas...
Abbas...
Abbas...

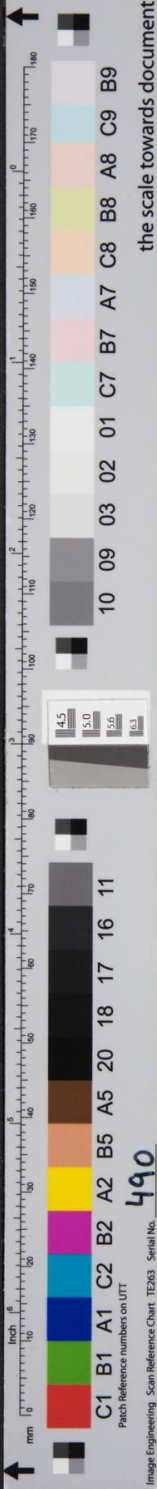
FINIS.

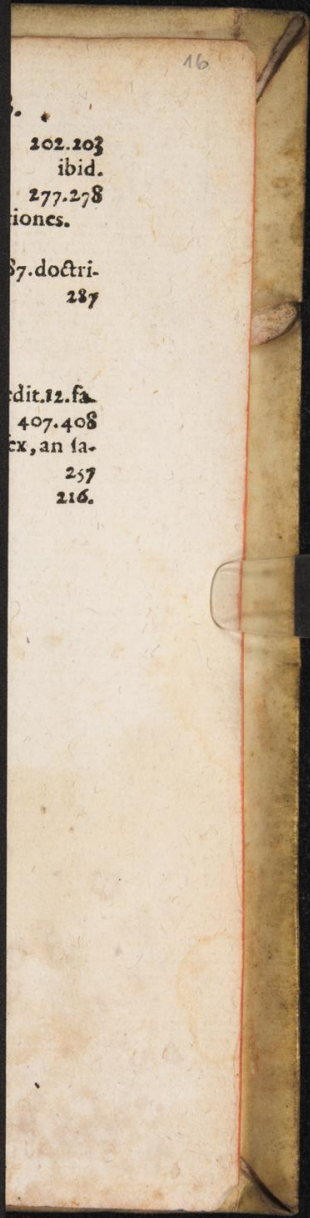

the scale towards document

490

Image Engineering Scan Reference Chart TE263 Serial No.

16

202.203
ibid.
277.278
iones.
87.doctri-
287
dit.12.fa
407.408
cx, an fa-
257
216.

